

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

MİLLİ MÜCADELE'DE İVRİNDİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

121 897

Hazırlayan
Hakan KARABURÇAK

Danışman
Prof.Dr.Metin AYIŞIĞI

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ BALIKESİR

121897

Balıkesir - 2002

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .....TARİH.....
Ana Bilim Dalında hazırlanan Yüksek Lisans tezi jürimiz tarafından incelenerek,
aday ...Hakan KARABURSAK..., 21.10/2002 tarihinde tez
savunma sınavına alınmış ve yapılan sınav sonucunda sunulan tezin
.....başarılı..... olduğuna oy .....birliği..... ile karar verilmiştir.

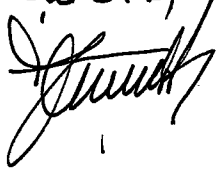
ÜYE

Prof. Dr. Metin
AYIŞIĞI

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Zeki
ÇEVİK

ÜYE

ÜYE

Yrd. Doç. Dr.
Galip ALGİTEPE

ÜYE

ÖZET

Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşından yenilgiyle çıkmasından sonra Mondros ateşkes antlaşmasını imzaladı. Ardından işgaller başladı. Özellikle 15 Mayıs 1919'da İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesi Türk milletini milli bir direniş hareketi başlatması yönünde harekete geçirdi. İzmir'in işgali Balıkesir bölgesini harekete geçirerek Balıkesir ve İvrindi'de milli kurtuluş hareketi oluşumuna hız kazandırmıştır. Bu çerçevede Kuzeybatı Anadolu'da oluşmaya başlayan cephelerden birisi de İvrindi cephesidir.

Çalışma, birey ve toplum kavramlarının çağdaş dünyada ön plana çıkması nedeniyle yerel tarihin yaşanmışlığını yeniden ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, toplumun yakın dönem tarihinde hangi süreçlerde nasıl örgütlendiği ayrıca, bölgesel sorunlardan uluslararası ilişkilere değin ortaya koyduğu tepkiler konu edilmiştir.

İvrindi cephesinde ve diğer Kuzeybatı Anadolu cephelerinde verilen mücadele sayesinde bölgedeki örgütlenmenin odağı olan Balıkesir işgalden uzun süre korunmuştur. Çalışma, bölge işgal edildikten sonra Yunan işgal kuvvetlerine karşı yaklaşık 26 ay devam eden milli müfreze hareketini de konu edindi. Böylece bu mücadelenin önemi de ortaya konulmuş oldu. Türk milletinin bağımsızlığını kazanmak için verdiği ulusal kurtuluş savaşının bir parçası olan İvrindi bölgesi bu mücadelede yerini almıştır.

ANAHTAR KELİMELER

- Balıkesir Kongreleri
- İzmir Kuzey Cephesi
- Kuvâ-yı Milliye'nin Oluşumu
- Yunan İleri Harekatı
- Milli Müfreze Hareketi
- Yunan Zulüm ve Vahşetleri

ABSTRACT

By the end of the World War I The Ottoman State, which lost at all fronts, signed the treaty of Mondros cease fire. After then, the invasions into its territories began. Particularly the invasion of İzmir, by Greeks on 15th of May 1919, forced the Turkish people to initiate a national resistance. This invasion also led to the formation of resistance movement in Balıkesir region, where one of the fronts in processing was that of İvrindi.

This work aims at reproducing the living local history, because in the contemporary world the concepts of individual and society are gradually getting prominent. In this context the subject of the study is to explore that how and in what process the organization of the society was achieved in its modern history and I have also examined that how the reaction of this society from local politics to the international was laid down. Balıkesir, which was the focus of the local organization, was for a long time saved through the struggles given in İvrindi and the other fronts of the northwest Anatolia.

The work is also concerned with the movement of the National brigade, which approximately continued for twenty-six months after the beginning of the first invasion in the region. Thus, the importance of the struggle is duly emphasised. By this way, the İvrindi region took part in the independence war, which was given for Turkish national freedom.

KEY WORDS:

- Balıkesir Congress,*
- The north front of İzmir,*
- The Formation of National Forces,*
- Greek's attack,*
- The movement of the National brigade,*
- Greek violence.*

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Batı Anadolu'da verilen Kurtuluş Savaşı Mücadelesinin bir parçası olan İvrindi bölgesini ve cephesini anlatmaktadır. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalinden hemen sonra kuzeybatı Anadolu'da oluşmaya başlayan cephelerden biri de İvrindi cephesidir. Burada yalnızca, İvrindi cephesini değil Yunan genel taarruzu sonrası cephenin kapanması ile birlikte yapılan Milli Müfreze şeklindeki mücadeleyi de incelemeye çalıştık. Daha önce yapılan çalışmalarda bu bölgenin bahsi geçmesine rağmen, bölgeyle ilgili özel bir çalışma yapılmaması bu konuda çalışmamızda en büyük etken oldu.

Üç bölümden oluşan çalışmamızın girişinde, İvrindi'nin kısa tarihçesi ile Milli Mücadele başlarında İvrindi'nin sosyo-ekonomik durumunu ele aldık. Bunun yanı sıra beldenin imparatorluktan mütarekeye değin taşıdığı sorunlar incelendi.

Birinci bölümde, Mondros Mütarekesi ile başlayan süreç ele alınarak İvrindi'de başlayan mücadelenin nedenleri verildi. İzmir'in, Bergama'nın ve Ayvalık'ın işgalleri incelenerek İvrindi bölgesinin hareketlenmesini hazırlayan olaylara ışık tutulmaya çalışıldı.

İkinci bölümde, İzmir'in işgalini izleyen süreçte Balıkesir'deki faaliyetler ile bunun sonucu yapılan Kongreler süreci ve bunun İvrindi'ye etkileri incelendi. Yunan taarruzu ve İvrindi cephesinin bozulması dahil İvrindi bölgesinin verdiği mücadele ve İvrindi Cephesi hakkında bilgiler verildi.

Üçüncü bölümde, işgal yıllarında İvrindi'nin durumu ve işgale karşı başlatılan direniş hareketleri ele alındı. Yunan ordusunun İvrindi'de ve çevresinde halk üzerinde uyguladıkları politikalar ve zulümler hakkında bilgi verildi. İvrindi'de işgale karşı yapılan Milli Müfreze hareketi ele alındı. Ayrıca Yunan ordusunun bozgunu ve İvrindi'nin kurtarılışı da bu bölümde incelendi.

Tarihe mal olmuş böyle bir beldeyi inceleme fırsatını bana veren, çalışmalarım esnasında daima teşviklerini ve yardımlarını esirgemeyerek bana yol gösteren çok değerli hocam Prof.Dr.Metin AYIŞIĞI'na teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. İncelemelerim sırasında vesikaları değerlendirmeme imkan sağlayan Başbakanlık Osmanlı Arşivi yetkililerine ve çalışanlarına teşekkür borçluyum. Yine çalışmalarımda gösterdikleri kolaylıklar için Balıkesir İl Halk Kütüphanesi görevlilerine teşekkür ederim. Ayrıca, özel arşivinde bulunan ve kütüphanelere ulaşmamış olan bir takım belge ve fotoğrafları kullanma fırsatını verme nezaketini esirgemeyen Sayın Aydın AYHAN'a teşekkür ederim.

Balıkesir – Temmuz 2001

Hakan KARABURÇAK

İÇİNDEKİLER

ÖZET	İv
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	Xi
GİRİŞ	1
A.İVRİNDİ HAKKINDA GENEL BİLGİ	1
1.İvrindi Coğrafyası	1
2.İvrindi Tarihçesi	1
3.Milli Mücadele Başında İvrindi	2
4.Yönetim	5
5.Milli Mücadele Yıllarında İvrindi’de Sosyal Durum ve Eşkıyalık	5

I.BÖLÜM

MONDROS MÜTAREKESİ VE İŞGALLER

A.I.DÜNYA SAVAŞININ SONU VE MONDROS MÜTAREKESİ	10
1.Mondros Mütarekesini Takip Eden Devre ve İşgaller	13
2.Paris Barış Konferansı ve Yunan Megali İdeası	14
3.Anadolu’da İşgallere Karşı Tepkiler ve Milli Cemiyetlerin Kurulması	19
B.İZMİR OLAYLARI	21
1.İşgalden Önce İzmir	21
2.İzmir’in İşgali	23
C.AYVALIK’IN İŞGALİ VE AYVALIK CEPHESİNİN KURULMASI	26
D.BERGAMA OLAYLARI	30
1.Bergama’nın İşgali ve Bergama Baskını	30
2.Bergama’nın İkinci Defa İşgali	32
E.KUVÂ-YI MİLLİYE’NİN OLUŞUMU	33

II. BÖLÜM

İŞGALLER ÜZERİNE BALIKESİR VE İVRİNDİ'DE FAALİYETLER

A.İZMİR'İN İŞGALİ SIRASINDA BALIKESİR	47
1.İzmir'in İşgali Üzerine Balıkesir'de Tepkiler	49
2.Alaca Mescit Toplantısı	52
B.İVRİNDİ'DE MİLLİ MÜCADELE'NİN BAŞLAMASI	53
1.Birinci Balıkesir Kongresi (28 Haziran – 12 Temmuz 1919)	61
2.İkinci Balıkesir Kongresi (26 – 30 Temmuz 1919)	65
a.Kongre Kararları	66
b.Kongreler Karşısında İstanbul Hükümeti	67
c.Türk ve Yunan Cepheleeri arasında tarafsız bir ara hat kurulması girişimi	70
3.Üçüncü Balıkesir Kongresi (16 – 22 Eylül 1919)	72
a.Milne Hattı	75
b.Kuvâ-yı Milliye'nin İntizamlı Kıtalar Haline Sokulması İçin Çalışmalar ve Batı Anadolu'nun Cephelere Bölünmesi	78
4.Dördüncü Balıkesir Kongresi (19-21 Kasım 1919)	80
5.Kongre Karar Defteri	81
6.İvrindi Cephesinde Meydana Gelen Çarpışmalar	86
7.Akbaş Cephaneliği Baskını	88
8.Şubat 1920 Olayları	90
9.Beşinci Balıkesir Kongresi (10-22 Mart 1920)	94
10.Yunan Taarruzuna Kadar Gelişen Olaylar	99
C.YUNAN İLERİ HAREKATI VE İVRİNDİ CEPHESİNE YUNAN TAARUZU	102
1.Yunan Taarruzundan Önce İki Tarafın Genel Durumu	103
a.Yunan Taarruz Planı	103
b.Yunan Kuvvetlerinin Durumu	104
c.Türk Kuvvetlerinin Durumu	105
2.Yunanlı'ların 22 Haziran 1920 Taarruzu	107
a.İvrindi Kesimine Yunan Taarruzu (22-28 Haziran 1920)	107

III. BÖLÜM
İŞGAL YILLARINDA İVRİNDİ

A.KARESİ BÖLGESİNDE YUNANLILARIN FAALİYETLERİ	116
B.İŞGAL YILLARINDA İVRİNDİ	121
1.İvrindi'de Yunan İşgali, Müfrezelerin Dağa Çıkışı, Koca Müdür Tevfik Bey Müfrezesi	121
2.Umum Müfreze Kumandanı Demirci Kaymakamı İbrahim Ethem Bey ile İvrindi Müfrezelerinin İlişkileri	125
3.1921 ve 1922 Olayları	126
4.İvrindi'de Yunan Zulüm ve Vahşetleri	128
5.Kurtuluşa Kadar Cereyan Eden Olaylar	132
6.Yunan Ordusu'nun Bozgunu ve İvrindi'nin Kurtarılışı	136
7.Kurtuluştan Sonra İvrindi	142
SONUÇ	145
EKLER	147
KAYNAKÇA	171

KISALTMALAR

bkz.	:Bakınız
c.	:Cilt
DH.H	:Dahiliye Nezareti Hukuk Kalemî Evrakı
DH.KMS	:Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus Müdüriyeti Evrakı
DH.İ.UM.	:Dahiliye Nezareti İdare-i Umumiye Evrakı Tasnifi
DH.MUİ.	:Dahiliye Nezareti Muhaberât-ı Umumiye İdaresi Kalemî Evrakı
DH.SN.M	:Dahiliye Nezareti Sicill-i Nüfus İdare-i Umumiye Kalemî Evrakı
km.	:Kilometre
M.Ö.	:Milattan Önce
M.V.	:Meclis-i Vükelâ Mazbataları
Ön.ver.	:Önce Verilen Eser
s.	:Sayfa
s.s.	:Sayfa Sayıları
T.B.M.M..	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.T.K.	:Türk Tarih Kurumu

GİRİŞ

A.İVRİNDİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

1.İvrindi Coğrafyası :

İvrindi; Balıkesir'in Güneybatısında ve 37 km. mesafede olup Balıkesir-Edremit yolu üzerinde 35.km.den sonra 2 km. içeride kalmaktadır. Kuzeyinde Balya, güneyinde Manisa ve İzmir, doğusunda Balıkesir ve Savaştepe, batısında Havran ve Burhaniye ilçeleriyle çevrilidir.

İlçe arazisi Madra deresinin iki yanındaki engebeli bir alanı içine alır. Derenin meydana getirdiği ova 200-300 metre yüksektedir. Etrafını 500-800 metre yüksekliğinde tepeler kuşatmaktadır. Batı da Şap ve Kavsaral (910 m.), güneyinde de Madra Dağı (1383m.) önemli yükseltileridir. İlçe 751 km² yüzölçümüne sahip olup denizden yüksekliği 190 metredir.¹

2.İvrindi Tarihçesi :

İvrindi' nin yerleşme tarihi M.Ö 3000-4000 yıllarına kadar uzanmaktadır. Mysia bölgesi olarak bilinen bölge uzun süre Bergama Krallığı yönetiminde kalmıştır. Daha sonra Roma ve Bizans hakimiyetinde yaşayan bölge, 1071 Malazgirt Zaferinden sonra büyük gruplar halinde Türk göçlerine sahne olmuştur.² 1076 tarihinde Balıkesir ve çevresinin Kutalmışoğlu Süleymanşah tarafından fethinden sonra Türk egemenliği başlamıştır. Uç Beyi olarak görevlendirilen Karesi Bey (Kara İsa), Selçuklu Devleti' nin yıkılmasından kısa bir süre önce bağımsızlığını ilan ederek 1293 yılında Karesi Beyliğini kurdu.

¹ Abdullah Köse, (1997), *İvrindi ve Çevresinin Coğrafi Etüdü*, (Erzurum: Atatürk Üniv.Yay), s.s.2-3

² Niyazi Can, (1985), *1985 yılı itibarıyla İvrindi*, (İvrindi: İvrindi Kaymakamlığı yayınları),s.s. 7-8

Ancak, Karesi Beyliğinin ömrü çok kısa sürdü ve 1345' te Osmanlı Beyliğine katıldı.³

Adının nereden geldiği kesin olarak bilinmemekle beraber İvrindi kelimesinin "Aya Rindi" kelimesinden⁴ ya da pınar anlamına gelen "Avrandi" kelimesinden geldiği sanılmaktadır.⁵

Cumhuriyetin ilk yıllarında bucak olan İvrindi, 2 Ağustos 1944 tarihinde 4642 sayılı kanunla ilçe haline getirilmiştir.

3.Milli Mücadele Başında İvrindi:

2 Teşrin-i sâni 1331 (2 Kasım 1915)- Pazartesi tarihli Karesi gazetesinin "Mülhakata Nazar: 3 (İvrindi Nâhiyesi)" başlıklı haberinde İvrindi hakkında şu bilgiler yer almaktadır :

1 Hristiyan Mahallesi bulunan İvrindi' de hristiyanların çoğunun ticaretle uğraştıkları anlaşılmaktadır. İvrindi esnafından zengin olanların çoğu gayr-i müslimdir. 1915 yılında Nâhiye Müdürü Haşim Bey' in gayreti ile maarif nezareti planlarına uygun bir ilk mektep yapılmıştır. Bu okulda nâhiye nüfusu hesaba katıldığında 100-150 öğrenci olması gerekirken bu tarihlerde 48 öğrencinin öğrenim görmekte olduğu anlaşılmaktadır.* Hükümet Konağı da yine Nâhiye Müdürü Haşim Bey' in gayretiyle yapılmıştır. Hristiyan ahali ise çocuklarını kilise okuluna göndermektedir. Merkez nâhiye 136 hane İslam, 71 hane Hristiyan olmak üzere 217 hanedir. Toplam nüfusu 952 dir. O dönemlerde İvrindi' ye bağlı 40 köy vardır.⁶

³ Abdülmecit Mutaf, (1997), *Salnamelerde Karesi Sancağı (1874-1922)*, (Balıkesir: Balıkesir Belediyesi Yayınları), s.3

⁴ Aynı, s.97

⁵ Balıkesir Valiliği,(1986), *Balıkesir'in Gerçekleri*, (Birinci baskı.Balıkesir),s.65; Can, *Ön.ver.*, s.10

* Bu okul halen Gazi Evrenos İlköğretim Okulu olarak hizmet vermektedir. Bu binanın önemi; ileride bahsi geçecek olan Kuvâ-yı Milliye'nin erzak ve silah deposu olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

⁶ *Karesi Gazetesi*, 2 Teşrin-i Sani 1331(2 Kasım 1915), sayı 82

BOA (Başbakanlık Osmanlı Arşivi)nin nüfusa ait belgelerinde İvrindi nâhiyesi nüfus cetvelinde şu bilgiler mevcuttur⁷:

Karesi Livasının merkez kazasına ait 1321(1905) senesine ait cedvel :

İvrindi Nâhiyesi:

İslam Mahallesi 298 Kadın 297 Erkek

Çerkez Mahallesi * 158 Kadın 149 Erkek

İvrindi Hristiyanları 219 Kadın 222 Erkek

Toplam : 675 Kadın 668 Erkek

76 köyün kadın ve erkek nüfusu ayrı ayrı verildikten sonra genel toplam şu şekilde gösterilmiştir:

9163-Kadın, 9387 Erkek İslam ile Rum Mahallesi (Yeniden yazılmış) 219 Kadın, 222 Erkek nüfustan teşekkül etmiştir.

Nâhiyenin kuzeyinde bulunan 15 dakika mesafede Şerif Paşa değirmeni İvrindi' nin un öğütme ihtiyacını gidermektedir.

Nâhiye üç mahalleye ayrılmış olup 11 Dükkan vardır. Bunlardan yedisi Hristiyanlara aittir. Merkezde 4 Cami-i Şerif, 4 odalı harab bir medrese, biri harab olmak üzere 3 han, bir de tarihi hamam mevcuttur.⁸ Ayrıca Hristiyanlara ait bir de kilise bulunmaktadır.

100.000 dönümden fazla arazisi olan İvrindi' de buğday, arpa, yulaf, çavdar, mısır, melez ve nohut istihsal edilir. Etrafindaki ormanlarda palamut ve Madra' da ise kestane ve çam ağaçları bulunur. Bunlardan yaklaşık 45.000 dönüm kadar olan kestane ormanının geliri her sene ihale edilirdi.⁹

⁷ BOA. DH.SN.M.,D.40,nr.48

^{*} 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) sonucu Kafkasya'dan göç eden ve İvrindi'ye yerleştirilen Çerkez oymakları

⁸ Karesi Gazetesi, 2 Teşrin-i sâni 1331 (2 Kasım 1915), sayı 82

⁹ Mutaf, Ön.ver., s.97

Müslüman ahalinin büyük bir çoğunluğu geçimini tarım ve hayvancılıktan sağlamaktadır. Ticaret büyük ölçüde gayri müslimlerin elindedir. Para getiren hemen bütün işler gayri müslimler tarafından yapılmaktadır. Fırıncılık, duvarcılık, çalgıcılık, Manifâtura ve bakkaliyecilik büyük ölçüde onların elindedir. Fakir İvrindi köylüsü “veresiye” tabir edilen usülle bu esnaftan ihtiyaçlarını temin eder, senede bir mahsulünü kaldırdıktan sonra gelirinin büyük bir kısmını bu esnaflara borçlarını kapatmak üzere verirdi. Bu olay her sene bu şekilde devam eder giderdi.

Ayrıca İvrindi nâhiyesinde önemli ölçüde Antimon* madeni çıkarılmakta ve bunların imtiyaz hakkına sahip olan şirketlerin önemli bir kısmı da gayri-müslimlerin elindedir.¹⁰

İvrindi’de bir telgrafhanenin mevcut olduğunu 17 Ağustos 1331(1915) tarihli Karesi Gazetesi’nden öğreniyoruz:

“İvrindi nâhiye merkezinde telgrafhane tesisi mukarrer olduğunu yazmıştık. Telgrafhane için lazım olan direk, telve fincanlar nâhiyeye iane-i tedârik edilmiş ve telgrafhaneye ait oda için dolap ve masalar yaptırılmıştır ve direkler dahi tamamen dikilmiştir. Yakında muhaberata başlanacağı haber alınmıştır. Nâhiye ahalisini takdir ediyoruz.”¹¹

* **Antimon:** Azot ailesinden metal niteliğinde element. (Sb) Matbaa harflerinin dökümünde kullanılan alaşımlara katıldığında harflerin daha keskin çizgili ve daha sert olmasını sağlar. Kurşuna dayanıklılık ve sertlik kazandırır, mermilerde ve telefon kablolarının kaplanması için kullanılır. Antimonun bileşiklerinden cephane, kibrit, aleve dayanıklı kumaş üretiminde yanmayı yavaşlatıcı öğe olarak boyalarda ve plastiklerde kullanılır. Tıpta da balgam söktürücü ve kusturucu olarak kullanılır.

¹⁰ İvrindi bölgesinde Müteveffa Yorgi Sivasponla kızı Çakır Mariya ile kızkardeşi İstiyâni'nin Antimon madenindeki hisselerinin bir kısmını Sokrat İlyadi'ye devrettiği anlaşılmaktadır. bkz. *BOA.MV.Mazbataları*, D. 210,nr. 21

¹¹ Karesi Gazetesi; 17 Ağustos 1331 (1915) sayı 71

4.Yönetim :

1864 yılına kadar Karesi livasına bağlı kaymakamlıkla yönetilen bir kaza olan İvrindi, 1864 yılı vilayet sistemi düzenlemesine göre; Karesi sancağının Edremit Kazasına bağlı bir nâhiye yapılmıştır. 1874 yılında ise Balıkesir' in merkez nâhiyesi olmuş ve bu şekilde devam ede gelmiştir. Ancak, 1910 yılında Balya' nın kaza olması nedeniyle bir ara nâhiyeliği düşürülerek Balya'ya bağlanan İvrindi “ ehemmiyet-i mevkiyyesine binaen”¹² tekrar nâhiye haline getirilerek merkez vilayete bağlanmıştır.

Aynı tarihte “İvrindi muâmelât-ı askeriyesi Balıkesir redif taburuna” bağlanarak askeri işlemleri de merkeze bağlanmıştır.¹³ 2. Sınıf nâhiye yapılan İvrindi, müdür tarafından idare edilmekte ayrıca naib vekili, nâhiye katibi, tahrir ve vergi katibi, belediye idaresi ve müftü gibi memurluklar ve görevlerde vardı.¹⁴

5.Milli Mücadele Yıllarında İvrindi' de Sosyal Durum ve Eşkiyalık:

20. yüzyılın başından itibaren merkezi otoritenin de kaybolmasıyla özellikle yol üzeri bulunmayan sapa bölgelerde eşkiyalık ve soygun olaylarını iyice arttırmıştı. Otorite boşluğunun sebebiyet verdiği olaylara karışan ve küçük başarılarla kısa zamanda şımaran köy delikanlıları dağlarda geziyor, asker kaçakları ve diğer eşkiyalarla birleşip soygunlar yapıyorlardı. Eşkiyalara korkudan dolayı gösterilen hürmet ve kolay kazanç başı bozukluğu, cahil köy gençlerinin eşkiyalığı meslek haline getirmesine neden olmuştu.

Bu yıllarda Karesi livası ve özellikle İvrindi ve çevresi eşkiyalık bakımından bu bölgenin en karışık yerlerinden birisi olmuştur.

¹² *BOA.DH.MUİ*,D. 48, nr. 63,

Balya kazasının teşkili münasebetiyle ilga olunup sonradan ehemmiyetine binaen tekrar nâhiyeye ifrağ olunup merkez vilayete bağlanan İvrindi'nin muamelat-ı adliyesinin merkez livaca rü'yet olduğu

¹³ *BOA.DH.MUİ*,D.60, nr.16,

¹⁴ Mutaf, *Ön.ver.*, s.98

Dahiliye nezaretinin Karesi Mutasarrıflığına gönderdiği şifre telgrafta İvrindi taraflarında ortaya çıkan eşkiyanın yakalanması için lazım olan 500 kuruşun örtülü ödenekten karşılanması hususunda Karesi Mutasarrıf vekili Şevket Efendiye verilen emir olayın boyutlarını göstermesi bakımından önemlidir.¹⁵

Bu yıllarda eşkiyaların sayısında önemli ölçüde bir artış vardır. Bunun en önemli nedeni, imparatorluğun, 1911 yılından itibaren yabancı devletlerle aralıksız bir savaş ortamı içerisine girmesidir. Bilinen gerçeklerdendir: Savaş ortamının getirmiş olduğu sıkıntılar, ülkede yaşanan bütün dengeleri bozar. Savaş ortamının doğurduğu en kötü sonuçlar “iç güvenlik” yani asayiş konusunda hissedilir. Savaş, ulusların birbirlerini kırmalarına yönelik en kanlı tabloları sergilerken, cephe gerisinde de sürekli bir asayişsizlik, bir terör ortamının oluşmasına zemin hazırlar.¹⁶

Bu karışık ortamda 24 Ağustos 1916 tarihinde İvrindi’ ye nâhiye müdürü olarak tayin edilen Varnalı İsmail Hakkı Bey mütarekeyi takib eden günlere kadar sürdürdüğü bu görevde uğraştığı problemlerin en başında eşkiyalık ve açlık gelmektedir. Öyle ki köylerde huzur, mal ve can emniyeti kalmamış, akşamdan sonra bir köye girilecek olsa sokaklarda tek insan görülmez olmuştur. Eşkiya tarafından bir günde birkaç köy birden basıldığı zamanlar, yetersiz olan jandarma kuvvetleri hangi köye gideceğini şaşırırdı.¹⁷

Ancak İsmail Hakkı Bey eşkiyalığa son vermek, halkı huzura kavuşturmak, dağlarda asayişini sağlamak için jandarmalar ile dağları dolaşmaya ve eşkiya takibine başladı.

Hatta bir keresinde Ahmet Onbaşı Çetesi, İsmail Hakkı Bey’ e gönderdiği haberlerle kendisini en kısa zamanda öldüreceklerini haber vermiş bu haberi alan İ.Hakkı Bey ahaliden meydana getirdiği kuvvetle gece takibe çıkarak Akçalören

¹⁵ BOA.DH.H.,D.29-1 nr. 30

¹⁶ Sabri Yetkin,(1997), *Ege’de Eşkiyalar*, (İstanbul :Tarih Vakfı Yurt Yayınları),s.178

¹⁷ İ.Hakkı VARNALI, *Balıkesir Ekspres Gazetesi*, 16 Şubat 1962, sayı 448

köyü kıyısında dağda pusu kurmuştur. Aldığı tedbirler sayesinde Ahmet'i yakalamış, çetesi silahlarını bırakarak kaçmış ve böylece diğer çetelere önemli bir gözdağı verilmişti.¹⁸

Kısa zamanda nâhiye hudutları içinde hükümet otoritesini kurarak eşkiyalığı önleyen İsmail Hakkı Bey' i Ses Gazetesi tebrik etmiştir. İsmail Hakkı Bey çevre eşkiya ve efeler arasında, en önemlisi halk arasında saygı duyulan bir devlet görevlisi oldu.¹⁹ Bu prestiji Milli Mücadele yıllarında İ.Hakkı Bey' in çok işine yarayacak ve bu bölgede sözü dinlenir bir insan olarak İvrindi' nin Milli Mücadeleye derhal katılmasını sağlayacaktır.

Eşkiyalık olaylarından sadece İvrindi değil bütün Karesi muzdariptir. Özellikle I. Dünya savaşının bitimiyle mütareke döneminde eşkiyalık olayları yeniden hız kazanmıştır.

Bu tarihlerde Karesi livası dahilinde eşkiya takibinde görevli jandarmanın masraflarını karşılamak için seferberlik tahsisatından 60.000 liranın itâsı için emir verildiğine 19 Teşrin evvel 1334 (19 Ekim 1918) tarihli bir başka belgede şahit oluyoruz.²⁰

17 Ekim 1918 ile 13 Mart 1919 tarihleri arasında Başyazarlığını Hasan Basri (Çantay) Bey' in yaptığı daha sonra itilaf devletlerinin baskısıyla kapanan Ses Gazetesinin ilk sayısı "Eşkiyalık Derdi" başlığıyla şu yorumu yapıyor:²¹

"Şimdiye kadar çektiğimiz çileler yetmiyormuş gibi başımıza bir de eşkiyalık belası musallat oldu. Harbin ve tedbirsizliğin doğurduğu bu bela her şeyden evvel ortadan kaldırılmadıkça bizim için kurtuluş yoktur ve olamaz. Çünkü dört seneden beri devam eden felaketi muharebenin köylerde bıraktığı

¹⁸ *SES Gazetesi*, 13 Teşrin-i evvel 1334 (13 Ekim 1918), sayı 3

¹⁹ Varnalı, *Balıkesir Ekspres Gazetesi*, 17 Şubat 1962, sayı 449

²⁰ *DH.KMS*, D.44-2, nr.2710

²¹ Abdullah Yurdakök,(1992), *Balıkesir Basın Tarihi (1886-1991)*, (Balıkesir:İl Kültür Müdürlüğü Yayınları), s.72

boşluklar, saçtığı pek acı sefaletler, yoksulluklar ancak “emniyet ve asayiş” ile doldurulabilir. Böyle olmadıkça memleketimizin akıbeti-maazallah-yine ve daha çok fena olacaktır. Bu derdin en fazla yüklendiği yerler köylerdir.”²²

Hasan Basri Bey bir başka sayısında bu konuyu “Asayiş Meselesi” başlığıyla başmakalesine şöyle taşıyor:

“... Öyle iddia edebiliriz ki: Livamız kadar eşkiyalığa pek fazla ve kanlı sahne olan hiç bir memleket yoktur. Altıyüz küsür sene evvel Osmanlılığı diriltmiş, baştan başa Rumeliyi fethetmiş olan bu muti memleket halkı ve ahfadı artık hükümetten bir azm, bir cesaret, bir icrâ hareketi bekliyor. Ümit ediyoruz ki asayiş meselesine ciddi ve kati bir ehemmiyet vereceğini söyleyen yeni hükümetimiz (Ahmet İzzet Paşa hükümeti) bu işe derhal başlar, “Anadolu’ nun Makedonyası” haline gelen bu zavallı memleketi artık yangından kurtarmak lütfunu esirgemez.”²³

Karesi livası dahilindeki bu olaylardan hükümetin haberi vardır ve birtakım tedbirler almaya çalışmaktadır.

Nitekim Hükümet 24 Teşrin-i Evvel 1334 (24 Ekim 1918) tarihinde Karesi livasıyla Hüdavendigâr vilayetinde ilan olunan idare-i örfiyyenin uygulanması, asayişin sağlanması, eşkiyanın takip edilmesi, jandarma kuvvetlerinin düzenlenmesi ve faaliyetlerinin arttırılması konusunda aldığı kararı uygulamaya sokmuştur.²⁴ ,

Ancak mütareke ortamının doğurduğu boşluk nedeniyle, alınan bütün tedbirlere rağmen eşkiyalık olaylarının önüne geçilememiştir. Cephe gerisinde eşkiyalık bir anlamda, adi hırsızlığa “çalıkakıcılığa”* dönmüştü. Ancak ileride de bahsedileceği üzere İzmir’in Yunanlılar tarafından işgali ile beraber bu eşkiyaların

²² *SES Gazetesi*, 17 Teşrin-evvel 1334 (17 Ekim 1918), sayı 1

²³ *SES Gazetesi*, 24 Teşrin-evvel 1334 (24 Ekim 1918), sayı 2

²⁴ *BOA.MV.Mazbataları*, D. 212, nr. 228,

* Halk arasında eşkiyalığa verilen isim

bir kısmı Kuvâ-yı Milliye birliklerine dahil oldular. İşgallere karşı direnç gösterdiler. Dağlara çıkarak Yunan işgal kuvvetlerine büyük zararlar verdirdiler. Buna rağmen bunların bir kısmı adi hırsızlığa devam etmiştir.

I. BÖLÜM

MONDROS MÜTAREKESİ VE İŞGALLER

A.I.DÜNYA SAVAŞININ SONU VE MONDROS MÜTAREKESİ

XIX. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı Devleti artık askeri, ekonomik ve siyasi yönlerden batı ile arasındaki uçurumu iyice açmış; devlet batı ülkelerinin desteği olmadan ayakta duramaz hale gelmişti. Osmanlı Devleti, XIX. Yüzyılda batılı devletlerin hızlı gelişmesine, yapılan reform hareketlerine rağmen bir türlü ayak uyduramamıştır.

Balkan savaşları sonunda büyük kayıplara uğrayan Osmanlı Devleti'nin kendi kendisini toparlayabileceğini artık olasılık dışı sayan büyük devletler, imparatorluğun ortadan kaldırılması gerektiğini bir zaman meselesi saymışlardır. Birinci Dünya Savaşı çıktığında O'nu kendi bağlaşma sistemlerinin içine almayı düşünmemişlerdir. Osmanlı Devletinin Almanya'nın yanında yer aldığını görünce de, kendi aralarında savaştan sonra uygulanmak üzere savaş sırasında bir dizi gizli paylaşma anlaşmaları yapmışlardır. Bu gizli antlaşmalar ;

14 Mart 1915 tarihinde imzaladıkları İstanbul Antlaşması

26 Nisan 1915 tarihinde imzaladıkları Londra Antlaşması

26 Nisan 1916 tarihinde imzaladıkları Sykes-Picot Antlaşması

24 Ekim 1915 tarihinde imzaladıkları Mac Mahon Antlaşması

19 Nisan 1917 tarihinde imzaladıkları Saint-Jean de Maurienne Antlaşmasıdır.²⁵

Ancak 1917 yılında Rusya'da Bolşevik ayaklanması ortaya çıkması üzerine Bolşevikler bu gibi gizli antlaşmaları tanımadıklarını açıkladılar ve savaştan çekildiler. Rusya'nın savaştan çekilmesi ile birlikte itilaf devletleri

---

²⁵ İzzet Öztoprak,(1989),*Türk ve Batı Kamuoyunda Milli Mücadele*, (Ankara:Türk Tarih Kurumu Basımevi), s.s.1-2

Sovyet rejiminin yayılmasını önlemek amacı ile onun etrafında tampon devletler meydana getirmeye çalışırken Doğu politikalarında da değişiklik yapmak zorunda kaldılar. Bu anlaşmalar sonucunda Yunanistan'a hiç bir yer verilmemişti. İşte İngiltere, Anadolu üzerindeki emellerini Yunanistan'ı devreye sokarak elde etmek isteyecektir. O günlerde İngiltere'nin bu emellerine alet olabilecek olan Yunan Başbakanı Venizelos, eski Bizans İmparatorluğunu kurmak hayallerinde idi. Ayrıca Birinci Dünya Savaşı içinde İngiltere Yunanistan'a Anadolu için bir çok vaatlerde bulunurken; savaşın sonuna doğru Doğu meselesinin çözümünün Rusya'nın keyfine bırakılmayacağını belirtip İstanbul bölgesinin ve Batı Anadolu'nun Yunanistan'a bırakılabileceğini ima ediyordu.²⁶

Bu arada 8 Ocak 1918'de Amerika Cumhurbaşkanı Wilson, savaşa katılmış olan Amerika'nın amaçlarını dile getiren ünlü "Wilson Prensiplerini" yayınlamıştır. Bu prensiplerin Osmanlı Devletini ilgilendiren 12. Ve 14. Maddesi şöyle idi:²⁷

12. Madde : Şimdiki Osmanlı İmparatorluğunun Türk kesimlerine kesin bir egemenlik sağlanmalıdır; ancak bu sırada Türk boyunduruğu altında bulunan diğer uluslara kesin bir yaşama güveni, özgür ve engelsiz tam gelişme imkanı sağlanmalıdır. Çanakkale Boğazı uluslararası güvenceler altında bütün ulusların gemilerine açık olmalıdır.

14. Madde : Büyük ve küçük bütün devletlere eşit olarak siyasi bağımsızlıklarını ve toprak bütünlüklerini koruyacak güvenceler sağlamak için kesin anlaşmalara dayanılarak uluslararası genel bir birlik kurulmalıdır.

Birinci Dünya Savaşı sonlarına doğru Osmanlı Orduları cephelerde gerilemeye başlamıştı. Osmanlı Devletinin mütarekeyi kabul etmesinde, Bulgaristan'ın 29 Eylül 1918 de yenilgiyi kabul ederek savaştan çekilmesi büyük

²⁶ Dimitri Kitzikis,(1974), *Yunan Propagandası*. Çeviren: Hakkı Devrim, (İstanbul: Çağlayan Basımevi),s.11

²⁷ Öztoprak, *Ön.ver.*, s.4

rol oynadı. Bulgaristan'ın teslim olmasıyla Osmanlı Devleti'nin müttefikleriyle olan bağlantısı da kopmuştu. Bununla beraber Filistin ve Irak cephelerindeki yenilgiler üzerine 1918 Şubatında sadarete gelmiş bulunan Talat Paşa kabinesi Ekim ayında istifâ etti. İttihat ve Terakkinin on yıllık iktidarı bu şekilde sona eriyordu. Yeni kabineyi Ahmet İzzet Paşa kurdu.²⁸

Bulgar cephesinin çökmesi ve Bulgaristan'ın Selanik'te itilaf devletleri ile 29 Eylül 1918 de mütareke imzalaması, Doğu Trakya için çok tehlikeli bir duruma sebebiyet vermiştir. Halbuki burada, Türk birlikleri olarak, iki sınır muhafız taburundan başka kuvvet yoktu. Nitekim, Sadrazam ve Harbiye nâzırı Ahmet İzzet Paşa, Doğu Trakya'ya Doğu cephesinden tümenlerin getirilmesini emrettiyse de bu kuvvetlerde düşmana karşı koymak için yetersizdi. Resmî kayıtlara göre ordunun mevcudu yaklaşık 1.500.000. civarında ise de kağıt üzerindeki bu muazzam kuvvete mukabil, vatani müdafaa edecek, harbe muktedir olan askerinin miktarı 70.000. kişiyi geçmiyordu. Üstelik bunun yarısı, İran ve Kafkasya cephesinde idi. Ayrıca, bu kuvvetlerin Trakya'ya getirilmesi o günün imkanlarıyla ancak 2 ayda gerçekleşebilirdi. İşte hükümete göre, mütarekenin bir an evvel yapılabilmesi için bunlar yeterli sebeplerdi. Bu sebeplerle hükümet mütareke için girişimler yaparak 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros'ta mütareke imzaladı.²⁹

Türkler lehine tek bir hükmü bile bulunmayan Mondros Mütarekesi'nin, sadece yedinci ve yirmi dördüncü maddelerinin ortaya koyduğu olumsuz durum, bunun bir ateşkesten çok bir devleti yıkmak, bir milleti yok etmek anlamına geldiğinin açık ifâdesidir. Çünkü itilaf devletleri yedinci maddeye dayanarak, memleketin herhangi bir yerini kendi güvenliklerini tehdit edecek durum olduğu gerekçesiyle işgal hakkını elde etmişlerdir. 24. Madde ile de, Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti kurulması için zemin hazırlamışlardır.³⁰

²⁸ Fahir Armaoğlu,(1983),*20. Yüzyıl.Siyasi Tarihi 1914-1980* , (Ankara:T.İş Bankası Kültür Yayınları), s.142

²⁹ Metin Ayışığı,(1997), *Mareşal Ahmet İzzet Paşa (Askeri ve Siyasi Hayatı)*, (Ankara:Türk Tarih Kurumu Basımevi),s. s.162-163

³⁰ *Aynı*, s.172

Bu mütarekenin hükümleri gereğince Osmanlı İmparatorluğu fiilen tarihe karışıyordu. Çünkü, bu bir ateşkes değil kayıtsız koşulsuz tam bir teslim belgesiydi. Ordular dağılıyor, silah, cephane ve ulaşım yolları ile tam haberleşme araçları, liman ve tersaneler galip devletlerin denetimine bırakılıyordu.³¹

1.Mondros Mütarekesini Takip Eden Devre ve İşgaller

İtilaf devletleri Mondros Mütarekesini takip eden günlerde derhal planlarını uygulamaya başladılar. Mütarekeden bir gün sonra İngilizler Musul'u işgal ettiler. 13 Kasım günü 55 parçalık müttefik harb gemisi İstanbul limanına demirledi. 1 Fransız alayı, Uzunköprü-Sirkeci demiryolu boyunca kontrolü ele geçirmişti.

Fransızlar, Dört Yol'u, Mersin'i, Pozantı'ya kadar Adana Vilayetini, Çiftelhan'ı, Afyonkarahisar İstasyonunu işgal etmişlerdi. İngilizler Batum'u, Ayıntepi, Konya İstasyonunu, Maraş'ı, Birecik'i, Urfa'yı, Kars'ı, İngilizler ayrıca Samsun'a da bir müfreze çıkarmışlar ve bir kaç gün sonra Merzifon'a bir kıta göndermişlerdi. İtalyanlar, Antalya'yı, Kuşadası'nı, Fethiye, Bodrum, Marmaris'i işgal etmişti. Ayrıca İtalyanlar Konya'ya bir tabur ilave Akşehir'e bir müfreze yerleştirmişlerdi. Yunanlılar, Uzunköprü-Hadım köy demiryolunu ele geçirmişlerdi.³²

Bölüşüm projesinin uygulanmasına geçiş ise galip devletlerin ve bu bölüşümden faydalanabilecek diğer devletlerin bu konudaki istek ve görüş ayrılıklarının diplomatik alanda uzlaştırılması Paris Konferansında mümkün olacaktır.³³

³¹ Ergün Aybars,(1984),*Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, (İzmir:Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları), s.107

³² Sebahattin Selek,(1966), *Milli Mücadele I (Anadolu İhtilali)*, (İstanbul:Burçak Yay.),s.115

³³ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi,(1975),*Türk İstiklal Harbi, İdari Faaliyetler, C.VII.*,(Birinci Baskı.Ankara),s.10

Tarihin ilginç bir rastlantısı olarak, Mustafa Kemal Paşa 13 Kasım 1918 günü Haydarpaşa'da Adana treninden inip, vapurla İstanbul yakasına geçmek isterken, itilaf devletlerinin büyük filosu da savaşta geçemedikleri Çanakkale boğazını geçmişler ve İstanbul'da demirlemişlerdi. Tüm halkın, Hükümetin ve Padişahın umutsuzluk içinde bulunduğu bu manzara karşısında Mustafa Kemal Paşa hiç yılgınlık göstermeden "Geldikleri gibi giderler" diyerek, daha o gün kurtuluş inancını belirtmişti.³⁴

2.Paris Barış Konferansı ve Yunan Megali İdeası:

Mondros Mütarekesinin imzalanmasından beri Yunanlılar, İzmir'de yoğun bir propagandaya girişmişlerdi. Bir yandan İzmir ve çevresine yeni Rum göçleri yerleştirilirken diğer yandan Levantenleri de elde etmeye çalışıyorlar ve Yunanistan'dan askeri eşya ve malzeme taşıyorlardı.³⁵

XVIII. yüzyıldan beri Yunanlılar'ın Megali İdea (Büyük ülkü)'yü gerçekleştirmek için her çareye başvurdukları, her türlü mücadeleyi yaptıkları bilinen bir gerçektir. Çökmekte olan Osmanlı İmparatorluğundan en büyük ve en kıymetli ülkeleri koparmayı, Ege'yi bir Yunan denizi haline getirmeyi, bu suretle bir ayağı Asya'da, bir ayağı Avrupa'da olan bir büyük Yunanistan'ı, eski Bizans-Grek İmparatorluğunu yeniden kurmayı amaç edinmişlerdi.³⁶ Osmanlı Devletinin ağır yenilgiye uğraması Yunan Megalo İdeası için bir fırsat oldu. Yunanlılar Batı Anadolu ve Trakya'yı Yunanistan'a katmak, Doğu Karadeniz'de Pontus Devleti kurmak hayaline kapıldılar. İlk önce sözü geçen yerlerde çete hareketleri ile asayişi bozmaya, Mondros Mütarekenamesine göre bir işgal sebebi yaratmaya çalıştılar.³⁷

³⁴ Aybars, *Ön.ver.*, s.120

³⁵ Aynı,s.139

³⁶ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi,(1975), *Türk-Yunan İlişkileri ve Megalo İdea*, (Birinci Baskı.Ankara),s.38

³⁷ Fahri Belen,(1983),*Türk Kurtuluş Savaşı*, (Ankara:Kültür ve Turizm Bak.Yay.), s.54

İtalyanlar gibi güçlü bir devletin Doğu Akdeniz de egemenlik kurmasını menfaatlerine aykırı gören ve İzmir'in İtalyanlar tarafından ele geçirilmesi endişesi içerisinde olan İngiltere Başbakanı Lloyd George, düşlediği büyük Yunanistan için, İzmir'in Yunanistan'a verilmesini istiyordu.

Bu düşünceyle savaşın sona ermesinden iki buçuk ay sonra Paris'te bir barış konferansı açıldı. (18 Ocak 1919) Konferansta Fransa, Almanya'nın ezilmesini istiyordu. Amerikan Cumhurbaşkanı Wilson ise yenilenlerin nasıl cezalandırılacağı değil, sürekli barışın nasıl sağlanacağı konusunun görüşülmesini istedi. Bu amaca varmak için de Milletler Cemiyeti'nin kurulmasını çare olarak görüyordu.

Paris Konferansı Amerika, İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya Başbakanları ile Dışişleri bakanlarından kurulu idi. Bundan dolayı konferansa "Onlar Konseyi" de denilmiştir. Başbakanlar ve dışişleri bakanları ayrı kurullar teşkil ettiler.³⁸ Nihayet Rumlar, İzmir ve çevresinde Türkler'in Rumları katlettiği uydurma haberleriyle 1919 Ocak'tan itibaren Paris Barış Konferansına başvurdular.³⁹

9 Şubat 1919'da Venizelos Yunan istekleri ile konferansın önüne çıktı. İleri sürdüğü iddiaların gerçeğe hiç bir ilgisi yoktu. Gerçi Paris Konferansı bir barış konferansı değil, dünya haritâsını değiştirme konferansı idi. Galip devletlerin mağlup devletleri, özellikle Osmanlı Devletinin topraklarını paylaşmak için aralarında yaptıkları paylaşma toplantıları idi.⁴⁰ İlk toplantısını 18 Ocak 1919'da yapmış olan Paris Barış Konferansı'nın en çok meşgul olduğu konu Osmanlı İmparatorluğu arazisinden Yunanlılar'a verilecek toprak meselesi oldu. Kaldı ki Yunanlılar'ın istedikleri topraklar daha önce gizli anlaşmalarla İtalyanlar'a vadedilmiş bulunuyordu. Kurulduğu tarihten bu yana büyük

³⁸ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi,(1969),*Türk İstiklal Harbi, Batı Cephesi C. II.*, Kısım I,(Birinci Baskı. Ankara), s.11

³⁹ Aybars, *Ön.ver.*, s.139

⁴⁰ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, *Ön.ver.*,s11

devletlerce daima arkalanan ve durmadan genişlemiş olan bu devlet, 1918 tarihinde, Büyük Yunanistan'ın kurulabileceğine, her zamankinden daha büyük bir umutla bakıyordu. Çünkü Venizelos o tarihlerde mesleğinin en parlak devresini yaşamakta idi. Bu kişi, Balkan savaşları sonunda Yunan emellerinin bir kısmını gerçekleştirmiş ve Yunan topraklarını bir kat genişleterek Selanik Limanını da Osmanlı Devleti'nden koparmaya muvaffak olmuş ve ondan sonra Büyük Yunanistan kurma hayalini taşımaya başlamıştır. Hatta "Gençliğimden beri Skiros adası Ege denizinin tam ortasındadır. Elenizmin coğrafi merkezi saymışımdır." demekle Batı Anadolu'yu Yunan toprakları içinde kabul ediyor ve böylece Anadolu'dan istediği toprak parçası 125.000 kilometre kareden daha fazla oluyordu. Bu halin gerçekleşebilmesi için büyük bir devlete sırtını dayamanın gerekli olduğuna inanan Venizelos, bu işte kendisine "dünya politikası üzerinde en fazla söz ve nüfuz sahibi olan" İngiltere'nin faydalı olacağını kabul ediyordu.⁴¹

İngiltere Başbakanı Lloyd George Türk düşmanlığının yanı sıra, Venizelos'u Yunanistan'ın yetiştirdiği en büyük devlet adamı olarak görüyor, kendisine çok güveniyordu. Lloyd George, Yunanistan'ı büyük bir Akdeniz devleti olarak görmek istiyordu. Böylece İngiltere'nin Akdeniz'den geçen yolları bir bekçi kazanacaktı. Venizelos bu fırsatlardan yararlanarak İzmir ve çevresi üzerinde tarih ve nüfus çokluğu iddialarıyla hak ileri sürdü.⁴²

Yunan Başbakanı Venizelos Paris Barış Konferansına verdiği raporda;

"Akdeniz'de, Meis adasından başlamak üzere, Bandırma'ya çizilecek hattın batısında kalan arazi ile bu hattın kuzeye doğru uzanımının batısında kalan Trakya topraklarının Yunanlılara bırakılmasını..." istemişti. Venizelos isteklerinde bununla da yetinmeyerek: "Şayet İstanbul, uluslararası bir statükoya tabi tutulacaksa, Yunanistan'ın açık hakları karşısında İstanbul da dahil, Trakya'nın tamamı Yunanistan'a verilmelidir" şeklinde bir istekte bulunmuştu.⁴³

⁴¹ Selahattin Tansel,(1991), *Mondoros'tan Mudanya'ya Kadar, C. I*,(Ankara:M.E.Basımevi), s.s.155-156

⁴² Aybars, *Ön.ver.*, s.122

⁴³ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi,(1975),*Türk-Yunan İlişkileri ve Megalo İdea.*, (Birinci Baskı. Ankara), s.39

Venizelos bu topraklar üzerinde 1.132.000 Rum, 943.000 Türk yaşadığını hiç bir belgeye dayanmadan ileri sürüyordu.⁴⁴

Bütün bu meseleler görüşülürken Türkler'e söz hakkı verilmiyordu. 1919 yılı başında Yunanistan'ın istediği Ege bölgesi illerinde 1 milyon 293 bin 926 Türk, 233 bin 776 Rum yaşıyordu. İzmir'in içinde 102.599 Türk, 94.787 Rum vardı. Yunan uyrukluların İzmir'deki sayısı ise belli değildir.⁴⁵

Diğer yandan Yunanlılar Nurettin Paşa'nın görevden alınmasını istiyorlardı. Çünkü Nurettin Paşa'nın İzmir Valisi olarak bulunması kendileri için büyük engel idi. Osmanlı dışişleri ise İzmir'in Yunanistan'a verilmesine İtalyanların izin vermeyeceği düşüncesindeydi. Padişah 19 Mart 1919'da İzmir'den gelen heyete İzmir'in Yunanlılarca işgal edilmeyeceğine dair güven verici konuşma yapıyordu. Oysa aynı tarihlerde Paris Barış konferansında İzmir ve çevresinin Yunanlılar'a verilmesi kararlaştırılıyordu. Osmanlı Hükümeti, Rumlarca, işgale engel olarak görülen Nurettin Paşa'yı 22 Martta görevinden aldı. Limanda bulunan Yunan gemisindeki askerlerin karayı çıkararak olaylar çıkartması karşısında da "Nasihat Heyetleri" aracılığı ile sükûnet önerildi. Nurettin Paşa'nın yerine Valiliğe Kanbur İzzet ve Kolordu Komutanlığına da Ali Nadir Paşalar atandılar. İzmir milliyetçilerine baskı yapan yeni vali, işgal haberlerini de yalanladı.⁴⁶

Barış Konferansında Yunan tarafını tutan, İngiltere, Fransa ve ABD'nin isteklerinin dikkate alınmamasına kızan İtalya'nın 24 Nisan'da Konferansı terk etmesinden yararlanan üç büyükler, İzmir'e Yunan askeri çıkartılmasını uygun buldular. Üstelik General "Sir George Milne'in 3 Şubat 1919'da War Office'e, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edildiği takdirde, Türkler'in ayaklanmasını

⁴⁴ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi,(1969),*Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi, c. II., Kısım I.*,(Birinci Baskı. Ankara),s.11

⁴⁵ Nurdoğan Taçalan,(1970),*Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken*, (İstanbul: Milliyet Yayınları), s.78

⁴⁶ Aybars, *Ön.ver.*, s.140

beklediğini bildirmeye mecbur” olduğunu yazmasına rağmen bu uyarıları dikkate almadılar.

Llyod George 5 Mayıs 1919’da Üçler Konseyi’nde İtalyan’ların doğudaki hareketlerinden şüphelendiğini, gizlice yapacakları bir saldırı ile Anadolu’da gerekli yerleri zaptedebileceklerini, böyle bir harekete başvurmalarına imkan kalmadan konferansa dönmelerinden önce İzmir’in işgal hakkının Yunanlılar’a tanınmasını teklif etti. 6 Mayıs’ta da Anadolu’da bir İtalyan olup bittisine göz yumulmamasını söyledikten sonra “Türkiye’deki Rumları korumak için Venizolas’a, İzmir’e 2-3 tümen çıkarmak müsaadesi verilmelidir” dedi ve bu teklif Fransa ile Amerika tarafından hemen kabul olundu.⁴⁷

Niko Psyrukis adlı Yunan yazarı, emperyalizmin küçük Yunanistan’ı nasıl oyuna getirdiğini çıkarları için nasıl jandarmalık yaptırdığını, Küçük Asya Dramı isimli kitabında inkar edilmez bir biçimde ortaya koymaktadır: “Anadolu’ya Yunan ordusunun gönderilmesi, gelişi güzel varılmış kısa süreli bir İngiliz-Fransız anlaşması ve Amerikanın da müsamahası ile olmuştu. Bu Amerikan müsamahasının nedeni de ABD’nin tüm Anadolu’nun mandasını üzerine almak hesabına dayanıyordu.”⁴⁸

İstanbul’da bulunan Amiral Clathrope 7 Mayıs 1919 da İzmir’in işgal edileceğini öğrendi. 12 Mayıs’ta hazırlıklarını tamamlayıp İstanbul’dan ayrıldı. İngiliz, Fransız, ABD ve Yunan savaş gemileri ise 7 Mayıs’tan itibaren İzmir limanında toplanmaya başlamışlardı. Amiral Clathrope 14 Mayıs’ta 17.Kolordu Komutanı Ali Nadir Paşa’ya Mondoros Mütarekesinin 7. Maddesi gereğince İzmir istihkamlarının ve çevresinin işgal edileceğini ve İstanbul hükümetinin de bilgisi olduğunu bildirdi. Ali Nadir Paşa İzmir ve çevresindeki askeri birliklere, işgale karşı konulmamasını silah ve techizatın müttefik kuvvetlere teslim edilmesi emrini verdi. Aynı gün Foça ve Urla’yı Fransızlar, Kusten adasını İngilizler işgal

⁴⁷ Tansel, Ön.ver., s.s.165-166

⁴⁸ Taçalan, Ön.ver., s.273

ettiler. İtalyanlar 13 Mayıs'ta Kuşadasına asker çıkarmışlar ve Selçuk'a doğru ilerliyorlardı. ⁴⁹ Bu olaylar da Venizelos'un İzmir'e çıkmasını biraz daha çabuklaştıracaktır. Halbuki yaptırım gücü olmayan Paris Konferansı Batı Anadolu'yu Yunanlılar'a vermiş ve daha sonra bölgeyi işgal etmesine de onay vermiştir. Savaşın galibi üç büyük devlet büyük bir tarihi hata işleyerek Türk vatanını haksız entrikalarla, İngiltere'nin çıkarları uğruna Yunanistan'a veriyorlardı.

3.Anadolu'da İşgallere Karşı Tepkiler ve Milli Cemiyetlerin Kurulması:

Türkiye'nin parçalanacağı Batı Anadolu'nun İtalya ve Yunanistan'a özellikle İzmir'in Yunanistan'a verileceği, Doğu Anadolu'da Ermenistan Devleti kurulmak istendiği, Mondros Mütarekesinden sonra sezilmeye başlanmıştı. Paris Barış Konferansı'nın sürdüğü sıralarda bu gibi haberlerin Avrupa gazetelerinde yer alması ile bunların gerçekleşmek üzere olduğu anlaşıldı.⁵⁰

Mondros Mütarekesini imzalamaya mecbur kalmasına rağmen önemli işler başarmış olan Ahmet İzzet Paşa hükümetinin kurulmasından 25 gün sonra istifâ etmesi üzerine 11 Kasım 1918'de sadarete Tevfik Paşa getirildi. Tevfik Paşa döneminde Türkiye aleyhine olan hareketlerde gözle görülür bir hızlanma meydana gelmiştir. İstanbul'da bulunan okullar, kışlalar, resmi ve özel binalar yabancı askerler tarafından işgal edilmiştir. Baskılar karşısında padişah Vahdettin 21 Aralık 1918'de bir irade ile "Meclis-i Mebusan"ı fesh etmiştir. Bu gelişmeler karşısında Tevfik Paşa'nın istifâ etmesi üzerine hükümeti kurma görevi Damat Ferit Paşa'ya verildi. Teslimiyetçi politikalar izleyen Damat Ferit Paşa Hükümeti acizlik içinde, sadece nasihat heyetleri göndererek halkı işgaller karşısında

⁴⁹ Aybars, *Ön.ver.*, s.140

⁵⁰ *Aynı*, s.125

sükunete ve işgallere direnmemeye çağırıyordu.⁵¹ Türk ulusu tarihinde ilk kez bu kadar perişan çaresiz, umutsuz bir durumdaydı.

İtilaf Devletleri'nin Anadolu topraklarına çıkmaya başlamasıyla birlikte, Anadolu'nun çeşitli yerlerine dağılmış bulunan azınlıklarda da şımarık hareketler başlamıştı. Rum ve Ermeniler halkı en çok taciz eden gruplardı. Türk halkı ise her şeye rağmen büyük bir irade gösteriyordu. Halkın arasında Türklük şuuru süratle geliyordu. Vatani istiladan kurtarmak için bazı gruplar azınlık eşkiyasına karşı mücadeleye girişmişlerdi.⁵²

Memleketin üzerine çöken kötümserlik ve ümitsizlik havasını silip atmak için pek çok vatanseverin faaliyete geçtikleri görüldü. Anadolu'nun muhtelif yerlerinde işgallere karşı ve azınlıkların taşkınlıklarını önlemek amacıyla çeşitli cemiyetler kuruldu. Bunlar arasında İstanbul'da 7 Aralık 1918 tarihinde kurulan "Milli Kongre Cemiyeti", 4 Aralık 1918'de yine İstanbul'da kurulmuş olup Erzurum'da bir şube açan "Vilayat-ı Şarkıye Müdafaa-i Hukuk-u Milliye" Cemiyeti 2 Aralık 1918 tarihinde Edirne'de kurulan "Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Heyet-i Osmaniyesi" gibi cemiyetlerdir.

Ancak bu cemiyetlerden konumuzu yakından ilgilendirmesi açısından 6 Kasım 1918 tarihinde İzmirli aydınlar tarafından kurulmuş olan İzmir Müdafaa-i Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti'dir ki bu cemiyet özellikle Paris Barış Konferansının toplanması ile beraber İzmir'in Yunanlılar'a verileceği şayiaları üzerine 14-17 Mart 1919 tarihleri arasında 165 delegenin katılımıyla (37 si Belediye Başkanı 37 si Müftü) yaptığı büyük kongre ile İzmir'in ve Batı Anadolu'nun Türk toprağı olduğunu tüm itilaf devletleri temsilcilerine ilan etmiştir.⁵³

⁵¹ Metin Ayışığı,(1998)"Mütareke Döneminde İstanbul Hükümetleri ile Kuvâ-yı Milliye Arasındaki Münasebetler (14 Ekim 1918-16 Ekim 1920)", *Askeri Tarih Bülteni*.45.,

⁵² Mücteba İlgürel,(1999),*Milli Mücadele'de Balıkesir Kongreleri*, (İstanbul:Atatürk Araştırma Merkezi Yay.),s.4

⁵³ Mustafa Albayrak,(1998),*Milli Mücadele Döneminde Batı Anadolu Kongreleri*, (Ankara:Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları),s.46

Bunun üzerine Balıkesir’de şehrin ileri gelenleri hemen toplanarak, bu kongreye iştirak edecekleri tesbit ettiler. Buna göre; Balıkesir Merkezden 6, Edremit’ten 5, Burhaniye’den 3, Balya’dan 4, Bandırma’dan 2, Gönen’den 4, Sındırgı’dan 2, Erdek’ten 3, Ayvalık 3 olmak üzere toplam 32 delege gönderilmiştir.⁵⁴ Bu kongre bütün engellemelere rağmen şu yararları sağlamıştır : Düşmana karşı silahlı mücadele fikrinin doğması ve üst kademedeki yöneticilerle eşraf arasında işbirliğinin doğmasıdır.⁵⁵ Başka bir deyimle bu kuruluş, Batı Anadolu’da bağımsızlık ateşinin yakılmasına öncülük etmiştir. Bu durum göz önüne alınırsa yaptığı çalışmaların önemi de kendiliğinden ortaya çıkar.⁵⁶

Görülüyor ki, memleketi işgal ve paylaşma karşısında Türkler direniş hazırlıklarına giriştiler. Şimdi bütün bu cemiyetleri tek bir kuruluş içinde ve yepyeni bir ruhla birleştirmek gerekmektedir. Türk Kurtuluş Mücadelesinde bir öndere ihtiyaç vardır. O önder de bir süre sonra belirecektir.

B.İZMİR OLAYLARI

1.İşgalden Önce İzmir :

Mütarekenin imzalanmasını takip eden günlerde, öteki yerlerde olduğu gibi Antalya’dan Edremit’e kadar uzanan Türk kıyılarında da itilaf devletlerinin büyük bir faaliyet içinde olduğu görülüyordu. Nitekim 4 Kasım 1918’de İzmir’e ilk defa 19 numaralı bir İngiliz Monitör’ü * geldi. Daha sonra İtalyan ve Fransız gemileri gelmeye başladı. Bundan sonraki tarihlerde sık sık İngiliz, Fransız ve İtalyan savaş gemileri İzmir’e uğradılar. Bunlardan bazıları devamlı olarak limanda kaldı.⁵⁷ Hemen arkasından İzmir’de İtalyan, Fransız ve İngiliz’ler “Abluka ve Seyr-ü Sefer Kumandanlığı” kurdular. Bu kumandanlığın kontrol

⁵⁴ Mediha Akarslan,(1998),*Türk Milli Mücadelesi’nin Balıkesir Cephesi*, (Ankara:Balıkesir Valiliği Kültür Yayınları),s.57

⁵⁵ Kamil Erdeha,(1975),*Milli Mücadele’de Vilayetler ve Valiler*, (İstanbul:Remzi Kitâbevi),s.381.

⁵⁶ Albayrak, *Ön.ver.*,s.51.

* Monitör, bir tip savaş gemisidir.

⁵⁷ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi,(1962),*Türk İstiklal Harbi Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı*, c. I, (Birinci Baskı.Ankara),s.130

bölgesi Antalya'dan Edremit'e kadar uzanıyordu. İzmir'de ayrıca bir de pasaport ve vize işlemlerine bakan bir kurum oluşturuldu. Bu bölgede bulunan demir yolları da kontrol altına alındı.⁵⁸

İzmir bölgesinde en önemli çalışmayı Yunanlılar yaptılar, çünkü Yunanlılar daha önce ifade edildiği gibi "Megali idea" çerçevesinde Batı Anadolu bölgesini Yunanistan'a bağlamak istiyorlardı.

24 Aralık 1918'de İzmir limanına bir Yunan muhbiri geldi ve yerli Rumların büyük gösterileriyle karşılandı. Bundan başka Yunanistan'la Adalar ve İzmir arasında haftada iki defa işleyen bir Yunan savaş gemisi, askerlikte kullanılacak eşya ve malzemeyi Anadolu kıyılarına taşımakta idi. İzmir'de kargaşa çıkarmak maksadıyla " Küçükasya Cemiyeti" adlı bir dernek kurulmuştu.⁵⁹ İzmir ile öteki Türk kasabalarında Kızılhaç hastaneleri açılmaya başlamıştı. Fakat bu hastanelere ilaç yerine silah taşınıyor, doktor yerine subay gönderiliyordu. Onların bu faaliyetlerini, itilaf devletleri de desteklediği için önlemek mümkün olmuyordu.⁶⁰

Yunanistan'a emellerini gerçekleştirmesinde en büyük yardımcı İzmir ve çevresindeki yerli Rumlardı. İzmir ve civarında yerli Rumlar taşkınlığı pek ileri götürmüşlerdi. Bilhassa Söke ve civarında Rum çeteleri hayli ileri gitmişlerdi. İzmir içinde Rumların tezahüratı bariz bir şekilde göze çarpmakta idi. Rum taşkınlığı o kadar fazla ileri gitmişti ki olay çıkarmak maksadıyla Averof zırhlısından çıkarılan sekiz kişiden oluşan ve kordonda gezmeye memur Yunan bahriye devriyesinin etrafına toplanan Rum halkının büyük bir insan kalabalığı halinde sevinç gösterişi yapmaları galeyana teminden başka bir şey değildi. Öncelikle bu gösteri, öğütlerle dağıtılmak istenmiş ancak başarılı olunamadığından mızraklı süvari devriyelerinin müdahalesiyle ve hiç kimsenin burnu kanamadan dağıtılmıştır. Bu hali gören ve o sırada Kolordu Kumandan Vekili bulunan Ahz-ı Asker-i Kalem Reisi Süleyman Fethi Bey ileride üzücü bir

⁵⁸ Aynı,s.131

⁵⁹ Aynı,s.133.

⁶⁰ Tansel, *Ön.ver*,s.168.

hadiseye meydan vermemek üzere Averof Zırhlısından çıkarılan Yunan devriyesinin bir daha çıkarılmamasını temin için İzmir'de bulunan İngiliz mümessiline müracaat ettiği gibi İstanbul'a da vaziyeti bildirmişti. Bunun üzerine Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Fevzi Paşa 14 Nisan 1919 tarihli telgrafında; “ ... devriye çıkarılırsa men edileceğinin tefhimi “ emrini vermesi üzerine icabında kuvvetleriyle müdahale edeceğini bildirmiş, işgalden bir gün öncesine kadar Yunanlılar artık devriye çıkarmamışlardır.⁶¹

Rumların bu taşkınlıklarını destekleyen ve teşvik eden din adamlarının da etkisi büyük olmuştur. Ruhanilerin bilhassa ne ölçüde bir taassupla hareket etmek kabiliyetinde oldukları, İznik Başpiskoposu Vassilios'un: “Geride bir tek ferdi kalmamak üzere Türklerin tamamıyla yok olmasını ne kadar isterdim” şeklindeki beyanatıyla de sabit bulunmaktadır.⁶²

Yerli Rumların taşkınlıkları sadece İzmir ve kazalarıyla sınırlı değildi. Ayvalık, Edremit, Balıkesir, Manisa, Akhisar, Bandırma gibi yerlerde mütareke döneminde taşkınlıkları aralıksız devam etmiştir. Mütareke döneminde Balıkesir'de yayınlanan “SES” gazetesi her sayısında açtığı özel bir sütunla Rum eşkiyalarının yaptığı soygun ve taşkınlıkları haber vermekteydi.⁶³

2.İzmir'in İşgali :

İtalyanların Anadolu'nun güneybatısındaki limanları teker teker işgal ederek İzmir'e yaklaşmaları İngiltere, Fransa ve Yunanistan'ı telaşlandırmıştı. Zira İzmir'in işgalinin bir olup bittiye getirilmesinden kuşku duyuluyordu.

Paris Barış Konferansı görüşmelerine 7 Mayıs günü katılan Venizelos ; “Zaten İzmir'de Yunan Krallığının 30 bin vatandaşı da bulunmaktadır. Yalnız bu

⁶¹ İsmail Aka, Vehbi Günay ve Cahit Telci,(1993),*Türk İstiklal Harbi Başında Milli Mücadele (Süvari Yüzbaşı Ahmet)*,(İzmir: Akademi Kitâbevi),s.s.3-4.

⁶² Gotthard Jaeschke,(1971),*Kurtuluş Savaşı ile İlgili İngiliz Belgeleri*, Çeviren: Cemal Köprülü, (Ankara:T.T.K.Basımevi),s.52.

⁶³ *Ses Gazetesi*, (Balıkesir'de 1-22 sayı, 17 Ekim 1918-13 Mart 1919)

işgalden Türklerin son dakikada haberdar edilmeleri mühim bir noktadır. Çok iyi tanıdığım Türk subayları, eğer direnmemek konusunda emir alırlarsa hiç bir karşı koymada bulunmayacaklardır. İzmir halkının tutumuna gelince, bize karşı çok dostane olacaktır”⁶⁴ diyerek görüşlerini ifade etmiştir.

12 Mayıs'ta yapılan toplantıya İtalya Başbakanı Orlando da katılmıştı. İngiltere ve Fransa İzmir'in işgali ile ilgili olarak kendi aralarında almış oldukları karar gereğince, işgalin Yunan halkını katliamdan korumak için yapılacağını bildirdiler. Orlando, öğleden sonraki oturumda, bu kararın onaylandığını söyledi. Artık iş eyleme geçmeye kalıyordu.⁶⁵

İşgalden kısa bir süre önce İngilizler hükümete baskı yaparak işgale karşı koyabilecek olan İzmir Vali Vekili Nurettin Paşayı ve Kolordu Kumandan Vekili Süleyman Fethi Bey'i görevden aldırarak yerine kâmbur İzzet'i Valiliğe, Ali Nadir Paşa'yı kolordu kumandanlığına getirtmişlerdi.⁶⁶ 14 Mayıs 1919 sabahı Amiral Calthrop'un emriyle Kolordu Komutanı Ali Nadir Paşa'ya ve Vali İzzet Bey'e, İzmir İstihkamlarının Müttefik Devletler tarafından mütarekenin 7. Maddesi gereğince gece işgal edileceğine dair bir nota verildi.

Ali Nadir Paşa da durumu bölge istihkamlarına bildirerek karşı konulmasını istedi. 14 Mayıs akşamı Amiral Colthroe Kolordu Komutanı Ali Nadir Paşa'ya bir nota daha verdi. Bu nota, Mondros Mütarekesinin 7. Maddesi gereğince İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesine müttefiklerce karar verildiğini; bu kararın Osmanlı Hükümetine bildirilmiş olduğunu, işgalin 15 Mayıs günü yapılacağını, bu sebeple Yunanlılar'ın saat yedide buraya asker çıkaracaklarını üzücü bir olaya yer verilmemesi için, bir süre Türk askerlerinin kışlalalarından dışarıya çıkmamalarını, Anadolu'ya herhangi bir haberin sızması için, yarın sabah erkenden telgrafhanenin, İngilizler tarafından işgal

⁶⁴ Taçalan, *Ön.ver.*, s.213.

⁶⁵ *Aynı*, s.214.

⁶⁶ Selek, *Ön.ver.*, s.226.

edileceğini bildiriyordu. Bunun üzerine Ali Nadir Paşa durumu bütün ayrıntılarıyla hemen İstanbul'a bildirmiş ise de bir cevap alamamıştı.⁶⁷

İzmir'in işgal edileceği 14 Mayıs akşamı şehirde duyulmuştu. 14 Mayıs akşamı Mustafa Necati, Moralızade Halit ve Ragıp Nurettin Beyler Türk Ocağında bir toplantı yaptılar. Halkı Yahudi maşatlığındaki mitinge çağıran bir bildiri hazırlandı.⁶⁸ Kısa sürede 10 bin kadar Türk toplandı. Çeşitli nutuklar söylendi ancak işgale karşı ne yapılacağı konusunda tam bir karara varılamadı. Herkes şaşkınlık içersindeydi. Halkı şehir içinde direnmeye sevk etmek sakıncalı olur düşüncesiyle ahali evlerine gönderildi. Bu arada Moralızade Halit, Vasıf (Çınar) Bey ve bir grup vatansever üç cümleden ibaret bir telgraf metni yazarak işgali Anadolu'nun diğer vilayetlerine haber verdiler:

“İzmir Yunanlılara veriliyor. Bütün ümidlerimiz sizdedir. Vatan ordusuna iltihaka hazırlanınız.

İlhak-ı Redd Heyet-i Milliyesi”⁶⁹

15 Mayıs 1919 sabahı Yunan çıkarma kfilesi Alsancak limanına asker çıkarmaya başladı. İzmir'deki yerli Rumlar da onları karşılamak üzere Yunan bayraklarıyla limanda toplanmışlardı. Metropolit Hrisostomos askerleri takdis ediyor, yanındaki din adamlarıyla birlikte onlara “tuz ve ekmek” sunuyordu. Yunan Efzun Alayı yürüyüşe geçerek Konak meydanına geldi. Zito Venizelos sesleri yerli Rumlar tarafından İzmir semalarını inletiyordu.⁷⁰

İzmir'in işgali pek çok facialarla tamamlanmıştı. Harekete tahammül edemeyen Askerlik şubesi reisi Fethi Bey, “Hukuk-u Beşer” gazetesi sahibi Hasan Tahsin, otuzdan fazla yüksek rütbeli subay şehit, gümrükteki mallar ve şehirdeki

⁶⁷ Tansel, *Ön.ver.*, s.183.

⁶⁸ Taçalan, *Ön.ver.*, 232; Zeki Sarıhan, (1986), *Kurtuluş Savaşı Günlüğü*, c. I, (Ankara: Öğretmen Yayınları), s.236

⁶⁹ Taçalan, *Ön.ver.*, s.239

⁷⁰ Kamil Erdeha, (1975), *Milli Mücadele'de Vilayetler ve Valiler*, (İstanbul: Remzi Kitabevi), s.397

bazı mağaza ve dükkanlar tamamen yağma edilmişti. Canını, malını, namusunu korumak isteyen Türkler öldürülüyordu.⁷¹

Yunan ordusu, itilaf donanmasının koruyuculuğu altında İzmir'e çıkınca "Türkler'in için için yanmakta olan öfkesi artık söndürülemez bir alev halinde tutuştu. Yabancı ulusların yaşadığı uzak illerin elden çıkarılması sineye çekilebildi; hatta başkentin işgaline bile katlanılabılırdi; çünkü işgalciler nihayet yenilmez batının muzaffer büyük devletleriydi ve askerleri er veya geç geldikleri yerlere döneceklerdi. Fakat komşu ve eski uyruk bir ulusun Türk Anadolu'nun kalbine itilmesi katlanılmaz bir tehlike idi.⁷²

İzmir'den sonra Yunanlılar 16 Mayıs'ta Urla'yı, 17 Mayıs'ta Çeşmeyi, 20 Mayıs'ta Torbalı'yı, 22 Mayıs'ta Menemen'i, 25 Mayıs'ta Manisa'yı, Bayındır ve Selçuk'u, 27 Mayıs'ta Aydın'ı, 28 Mayıs'ta Tire'yi, 29 Mayıs'ta Turgutlu ve Ayvalık'ı, 4 Haziran'da Nazilli'yi, 5 Haziran'da Akhisar'ı, 12 Haziran'da Bergama'yı işgal ettiler.⁷³

C.AYVALIK'IN İŞGALİ VE AYVALIK CEPHESİNİN KURULMASI :

Yunan kuvvetleri işgalin ilk haftasında İzmir ve çevresini kontrolleri altına almayı planlamışlardı. Ayrıca İzmir'in işgalinin ülkede yapacağı etkinin sonucunu beklemeyi, daha sonraki işgallerini ona göre gerçekleştirmeyi düşünüyorlardı. Üstelik, dar bir bölgede sıkışıp kaldıkları iddiasıyla kendilerine yeni bir işgal planı hazırlamışlardı. Plana göre, birinci kolda Gediz ırmağı boyunca uzanan Menemen, Manisa, Turgutlu, Salihli ve Alaşehir işgal edilecekti. İkinci kol Menderes vadisi boyunca Torbalı, Bayındır, Ödemiş'i işgal edecekti. Üçüncü kol ise Torbalı'dan güneye sarkan yön idi ve bu birlikler Aydın'ı işgal edeceklerdi. Bunlardan başka

⁷¹ Tayyip Gökbilgin,(1959),*Milli Mücadele Başlarken*, (Ankara:Türk Tarih Kurumu Basımevi), s.87

⁷² Bernard Lewis,(1998),*Modern Türkiye'nin Doğuşu*, (Ankara:T.T.K. Basımevi),s.241

⁷³ Tansel,*Ön.ver.*,s.204.

Ayvalık'a da deniz yoluyla bir çıkarma yapılacak ve bu kuvvetler Ayvalık yöresini işgal edecekti.⁷⁴

Türk silahlı kuvvetleri tarafından Yunanlılar'a karşı ikinci direnme hareketine Ayvalık'ta girişildi. Çünkü buradaki 172. Türk Alayı'nın komutanı Ali Bey (Çetinkaya) yerli Rumların hazırlıklarından, Ayvalık'ın da Yunanlılar tarafından işgal edileceğini anlamıştı. Onun için gerekli tedbirleri almaya ve depolardaki silah ve mühimmatın gerideki emin yerlere nakline başlamıştı.⁷⁵ Ayrıca, 24 Mayıs 1919 tarihinde Kolordu komutan vekili Bekir Sami Bey'e gönderdiği telgrafta, "durumun giderek vahimleştiğini Yunan Kızılhaç heyetinin fırsat kollamakta olduğunu ve fazla silah ve cephanenin gerilere nakledildiğini, alayın subay ve erlerinin morallerinin fevkalade olduğunu, mıntıkanın genişliği dolayısıyla alayın takviyesine kesin ihtiyaç olduğunu" bildirmişti. Fakat Kolordudan verilen cevap olumsuzdu ve herhangi bir yardım yapılması imkanı olmadığı açıklanıyordu.⁷⁶ Bunun üzerine Ali Bey terhis nedeniyle 24 Subay, 150 er mevcutlu kuvvetini takviye etmek amacıyla civar halkı milli kuvvetler teşkili için teşvik etmiş böylece 300 kişilik bir Milis kuvveti oluşturmuş oldu.⁷⁷

26 Mayıs 1919 günü Yunanlılar'ın bir harb gemisi Ayvalık'a gelerek demirlemişti. Öğleden sonra bir İngiliz Muhbiri limana girdi. Bunun arkasından Yunan birliklerini taşıyan bir vapurla bir Yunan muhbiri daha limana geldiler. 27 Mayıs günü İngiliz temsilcisi Yunanlılar'ın Ayvalık'ı işgal edeceğini, bu sebeple de Türk askerlerinin kasabayı terk etmeleri gerektiğini ancak "Mülkiye memurlarının yerinde kalabileceğini" Ayvalık kaymakamına tebliğ etti. Bunun üzerine kaymakam "Bâbiâli'den emir almadıkça isteklerine uymayacağını" onlara bildirmiş ve durumu acele gerekli makamlara duyurmuştu. 14 Kolordu Komutanı

⁷⁴ Kazım Özalp,(1971),*Milli Mücadele I 1919-1922*, (Ankara:T.T.K. Basımevi),s.14 ; Aybars, *Ön.ver.*,s.146

⁷⁵ Tansel,*Ön.ver.*,s.264.

⁷⁶ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi,(1969),*Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi*, II. c. I.Kısım,(Birinci Baskı.Ankara),s.95

⁷⁷ Aybars,*Ön.ver.*,s.146

verdiği emirle mukavemet edilmemesini istedi. Ancak bu tebliği çok geç alan Ali Bey esasen Ayvalık'ı savunmaya kararlı idi.⁷⁸

Yunanlılar 29 Mayıs sabahı Ayvalık'a asker çıkarmaya başladı. Bu kuvvetler, 1500 kişilik piyade, makinalı tüfek ve topçu birliklerinden oluşmaktaydı. Bunlar yerli Rum Milislerce de destekleniyordu. İşgal sırasında 172. Alayın mevcudu ise 24 subay, 150 er, 300 milis, 1189 tüfek, 4 makinalı tüfekten ibaretti. Milis kuvvetlerine Köprülülü Hamdi Bey komuta ediyordu.⁷⁹

Ali Bey çıkarma öncesi Altınova yolu üzerinde bulunan kışlaların olduğu yere çekilerek tertibat almıştı. Yunan işgal kuvvetlerine ateşle karşılık verildi. Bu ilk müdafaada 172. Alayın I. Tabur, I. Bölüğünden üsteğmen Fahri Bey ilk şehit düşenler arasındaydı.⁸⁰

Ancak bütün çabalara rağmen Yunanlılar, 29 Mayıs'ta Ayvalık'ı işgal ettiler, fakat bir kilometreden fazla ilerleyemediler. Ayvalık'ın hemen gerisindeki zeytinliklerde mevzilenmiş olan Türk kuvvetlerinin karşısında durmak zorunda kaldılar. Türk kuvvetleri buralarda bulundukça güven içinde bulunamayacaklarını kabul eden Yunanlılar bir anlaşma yapmak için harekete geçtiler. İngiliz temsilcisi Hadkinson'un nezaretinde Gömeç Nâhiye Müdürü Eyüp Sabri Bey, Yarbay Ali Bey, Ayvalık işgal Kumandanı yarbay Dimitri Thomas, yardımcısı Yüzbaşı Nikolo ile gelerek Ayvalık-Gömeç yolu üzerinde Belediye Çeşmesi yanında bir protokol imzaladılar. (5 Haziran 1919) Bu protokol'un özeti şuydu:

1- Ayvalık'ta Osmanlı memurları yine çalışacak ve asılmış olan Yunan bayrakları indirilecektir.

2- Yunan işgal kuvveti, Cunda adası gerisine ve Ayvalık dışına çekilecek asayişe Osmanlı jandarması tarafından yardım edilecektir.

3- Şehir içine ve dışına silahlı hiç kimse girip çıkmayacaktır.

⁷⁸ Tansel, *Ön.ver.*, s.266.

⁷⁹ Bayram Bayraktar,(1998),*Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Ayvalık Tarihi*, (Ankara:Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları),s.121

⁸⁰ Atatürk Araştırma Merkezi, (1993), *Ali Çetinkaya'nın Milli Mücadele Dönemi Hatıraları*, (Birinci Baskı.Ankara),s.50

4- Giriş-çıkış yapması gereken iş sahiplerine her iki taraf komutanlıkları birer belge verecek.

5- Kaza hududu her iki taraf subaylarınca tesbit edilecektir.⁸¹

Bu protokol ile Ayvalık'ın Yunanlılar tarafından işgali kapalı bir surette Osmanlı Hükümeti'nce adeta kabul edilmiş oluyordu. Görünüşte Ayvalık Türklerde, fakat gerçekte Yunan Yönetiminde kalıyordu. Bu durum dolayısıyla 172. Alay pasif bir duruma sokuluyordu.

Ali Bey mücadeleye çevreden sağlanan gönüllü Milli Müfrezelerin katılımıyla devam etti. Bu kuvvet temmuz ayı geldiğinde 500-600 kişiye ulaşmıştı.⁸² Bu gönüllü müfrezelerden birisi de Varnalı İsmail Hakkı Bey'in İvrindi bölüğüdür. Bu konudan ileride daha ayrıntılı olarak bahsedilecektir.

Ayvalık Milli Mücadele tarihimizde önemli bir yer işgal etmektedir. Burada başlayan mücadele, Balıkesir'de sürdürülen teşkilatlanma ve mukavemet faaliyetlerini süratlendirmiştir. Bu tarihe kadar Yunan işgallerini endişe ve tereddüt içinde karşılayan bazı yöreler halkı, bundan sonra uyanmaya ve teşkilatlanmaya başlamıştır. Korkunun hakim olduğu bu yerlerde Yunan askerini karşılamaya gelen görevliler dahi oluyordu. Bunlar daha ziyade gelecek hakkında karamsar olan kimselerdi. Mütarekenin karanlık günlerinde başlayan karşı faaliyetlerin merkezi Balıkesir olmuştur. Balıkesir Türk haysiyet ve şerefine savunulmaya başlandığı bir vatan köşesidir artık. Bu yüzden İstanbul Hükümeti'nin takibatı yüzünden zarar gören asker ve siviller mücadele için Balıkesir'e koşmuşlardı.⁸³

⁸¹ Aynı, s.s.65-66; Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi *Ön.ver.*,s.104; Özalp,*Ön.ver.*,s.19.

⁸² Aydın Ayhan,(1990), "Ayvalık Cephesi", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*.38; Bayraktar,*Ön.ver.*, s.148

⁸³ İlgürel,*Ön.ver.*,s.29

D.BERGAMA OLAYLARI :

1.Bergama'nın işgali ve Bergama Baskını :

5 Haziran 1919 tarihinde 5. Yunan Piyade alayından 250 kişilik bir Yunan kuvveti 7 Süvari ve 2 makinalı tüfekle takviye edilerek Akhisar'ı işgal etti.⁸⁴ Ancak kısa bir süre sonra Heyet-i Merkeziyece Soma Cephesi kumandanlığına tayin olunan Yüzbaşı Kemal Bey şehirden topladığı kuvvetlerle 6 Haziran 1919'da Akhisar'a hareket etti. Kuvvetler ertesi gün Soma'ya vardı. Burada 10-11 Haziran gecesi Akhisar'daki Yunan kuvvetlerine taarruz kararı verildi.⁸⁵ Ancak, Yunan işgal komutanı İzmir'deki Yunanlı yetkililerin bilgisi dışında kenti işgal etmiş olduğundan 10 Haziran 1919 tarihinde Akhisar'ı tekrar boşaltmıştı.

10 Haziran 1919 tarihinde, Akhisar'ın boşaltıldığı gün Yunanlılar yeni bir işgal hareketine giriştiler. Reşadiye (Zeytinadağ) telgraf memuru yeni bir Yunan hareketinin başladığını Ayvalık ve Bergama'ya bildiriyordu. Bunun üzerine Akhisar'ı boşaltılmış bulan Kemal Bey ve emrindeki kuvvetler 188. Alayın emriyle Bergama'ya sevk edildi. Bergama'ya 11-12 Haziran gecesi gelen Kemal Bey, şehrin işgal edildiğini gördü. Bergama fazla direnmeden teslim olmuştu.⁸⁶ Bunun nedeni olarak Bergama Kaymakamı Mehmet Rasim Bey'in faaliyetlerini gösterebiliriz.

Mehmet Rasim Bey 10 Haziran 1335 (1919) tarihinde Dahiliye Nezaretine gönderdiği telgrafta "işgal karşısında nasıl bir vaziyet alınmasını gerektiğini" sordu. Buna karşılık 11 Haziran 1919 tarihinde Dahiliye Nezaretinden gönderilen emirle; "Yunanlılar'ın Bergama'yı işgali halinde tarafınızdan hükümet namına şiddetle protesto edilsin. Fakat fiilen mukavemetten ihtiraz olunuz (sakınınız)"

⁸⁴ Özalp, *Ön.ver*, s.21

⁸⁵ Kemal Balıkesir,(1971), *İstiklal Savaşında Türk Benliği, İmanı, Kuvâ-yı Milliye Ruhu ile Sohbetlerim*, (İstanbul:Yörük Matbaası), s.9

⁸⁶ İlhan Tekeli, Selim İlkin,(1989), *Ege'deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşına Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey*, (Ankara:T.T.K.Basımevi),s.s.116-117

cevabı verilmiştir.⁸⁷ Bunun üzerine halk direnmekten men' edilmiş Bergama kolaylıkla işgal edilmişti. Ancak Bergama Kaymakamı bu işgali sindirememiş olacak ki 12 Haziran 1919 tarihinde Aydın Vilayetine gönderdiği telgrafta, "Bergama'nın işgal edildiğini ancak ahali-i islamiyenin teskin olunarak mukavemet ettirilmediğini buna karşılık siz de lazım geleni yapınız" şeklindeki ifâdeleri huzursuzluğu göstermektedir.⁸⁸

Bu olaylar işgalin yayılmasını önlemek için 14. Kolordunun hazırlık yaptığı bir zamana rastlamıştı. Kolordu Komutanı 14 Haziran 1919 günü verdiği bir emirle; 400 dolaylarında bir milis kuvveti toplamıştı. Soma, Kırkağaç ve Akhisar'dan müfrezeler de katılmıştı. Ünlü çeteci Parti Pehlivan da bu çarpışmada yer almıştı.⁸⁹

14-15 Haziran 1919 tarihinde bu birlikler Bergama'ya bir baskın yaparak şehre girmeyi başardılar. Yunan taburunun bir kısmı yok edildi. Kendilerini kurtaranlar perişan bir vaziyette Dikili ve Menemen istikametine doğru kaçmaya başladı.⁹⁰

Bergama'dan dağınık bir şekilde Menemen'e doğru kaçan Yunan birlikleri bu şehirde büyük bir katliam yaptılar. Başta kaza Kaymakamını şehit ederek Menemen'in Müslüman ve Türk ahalisine türlü işkenceler yaptılar. Dükkanları yağmaladılar, kadınlara tecavüz ettiler. İkiyüze yakın Türk öldürüldü. Bergama bozgununun acısını Menemen'de silahsız ve suçsuz sivil halkı katlederek çıkarttılar.⁹¹

⁸⁷ *BOA.DH.KMS.*, D. 52-2, nr. 35

⁸⁸ *BOA.DH.KMS.*, D.52-2, nr. 43

⁸⁹ Özalp, *Ön.ver.*, s.25; Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, *Ön.ver.*,s.165; Rahmi Apak,(1990),*İstiklal Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu*, (Ankara:T.T.K. Basımevi), s.61; Tansel, *Ön.ver.*, s.284.

⁹⁰ Apak, *Ön.ver.*, s.61; Celal Bayar,(1972), *Bende Yazdım, Milli Mücadele*, c. 8 (İstanbul:Baha Matbaası),s. 2358

⁹¹ İsmail Aka, Vehbi Günay ve Cahit Telci,*Ön.ver.*s.s. 44-46

Bergama baskını milli hareket tarihinde en ön safhada yer alacak bir hadisedir. Adeta Milli ayaklanmanın ilk şanlı hadisesidir.⁹² Bergama Baskını İstanbul'un isteği dışında üst düzey komutanların örgütlediği Kuvâ-yı Milliye'ce yapılan ilk taarruz hareketiydi. Bu yönüyle çevre halk üzerinde de moral açısından olumlu yönde etkili oldu.

2.Bergama'nın İkinci Defa İşgali :

Bergama baskını sonucunda, İzmir'deki I. Yunan Kolordu Komutanlığına yeni atanmış olan, General Nider İzmir'deki Adalar (Archipelagos) Alayı'nın Dikili'ye taşınmasını ve 16 Haziran akşamına kadar bitirilecek şekilde Dikili-Bergama-Ayvalık bölgelerinin I. Piyade Tümenince komuta altına alınmasını istemişti.⁹³

Yunan kuvvetleri 19 Haziran günü Bergama'ya iki alay askerle taarruza başladılar. Bu sırada Albay Kazım (Özalp) Bergama'da bulunuyordu. Şiddetli çarpışmalar oldu. Türk kuvvetleri 500 kadar piyade ve 4 adet makinalı tüfekten ibaretti. Bu sırada bütün Bergama halkı hiç bir fert kalmamak üzere, Soma istikametine doğru sevk olundular. Eşyalarını ve hayvanlarını da beraber götürdüler. Çünkü Yunanlılar'ın Bergama'daki uğradığı mağlubiyet ve kayıpların intikamını, Türk halkını öldürmek suretiyle almak isteyeceklerdi. Bunun için Albay Kazım (Özalp) Bey hastalarına varıncaya kadar halkın şehri boşaltmasına yardımcı olmuştu.⁹⁴

19 Haziran 1919 akşamı Türk kuvvetleri Bergama'yı tahliye ederek çekildiler. Şehir Yunanlıların eline ikinci kez geçti. Yunan kıtaları ilerleyerek Kınık'ı da işgal ettiler.⁹⁵ Bergama Kaymakamı Mehmet Rasim Bey'in

⁹² Apak, *Ön.ver.*, s.61

⁹³ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, *Ön.ver.*,s.168

⁹⁴ Özalp, *Ön.ver.*, s.s.25-26

⁹⁵ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, *Ön.ver.*,s.171

Bergama'nın ikinci defa işgal edilmesi sırasında 19 Haziran 1919 tarihinde Aydın Vilayetine çektiği telgrafta şu ifâdeler yer alıyordu :

“Dün bütün gün devam eden çarpışmada bir kısım halk pek celadetkarane mukabele etmiş ve işgal kuvvetleri girememiştir. Bu gün tekrar pek şiddetli çarpışmalar devam ediyor. Türk çiftlikleri lüzumsuz ve sebepsiz ateşe verilip yakılıyor, halk dehşete kapılmış çoluk çocuk cansiper feryat ve figanlar ile dağları taşları inletmektedir. Kainat kan ağlıyor, Allah'ın kulları ve kullarının zavallı yavruları aç ve çıplak olarak kızgın ovalarda,yalın ayak yollara dökülmüş gidiyor. Cenab-ı Hakk'a eminimki bu manzara karşısında bu zavallı ve günahsız millete yüce lütfunu ihsan buyuracaktır. Yunan ne istiyor ? Bergama'yı istiyor ise Bergama onu katiyen istemiyor, çünkü işgal kuvvetleri katildir, cinayetler ika eyledi ve bütün bunları Bergama, büyük devletler mümessillerine de arz etti. İnsaf ve merhamet lazımdır. Büyük devletler bu facialara son vermek için Vilayet ve Nezaret ve tekmil hükümetin teşebbüsatta bulunması en mukaddes bir vazifesidir efendim”⁹⁶ 19 Haziran 1335/1919

Bergama Kaymakamı

Rasim

E.KUVÂ-YI MİLLİYE'NİN OLUŞUMU :

Yunanlılar'ın İzmir'e çıktığı tarih olan 15 Mayıs 1919 daki durum şöyle idi :

1- Osmanlı Devleti 1908-1918 yılları arasında Trablusgarp'ın elden çıkışı dışında iki büyük savaş görmüştü. Bunlardan birincisi Rumeli'nin kaybedildiği Balkan Savaşı, ikincisi de, büyük sıkıntılar içinde bulunan Mehmetçigi dört yıl süreyle dövüştüren Birinci Dünya Savaşı, askerlik çağındaki erkek nüfusu eritmişti.

⁹⁶ Hamdi Baytulluoğlu, (1969), “Milli Mücadele Başlıyor”, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*.18

2- Milli ekonomi perişandı, üretim tamamen durmuştu.

3- Milli, manevi yapı ağır buhranlara itilmişti. Tanzimatla benimsenen Batılı hayat tarzının yüzeyde kalan uygulamaları, toplumun sınıfları arasındaki farkı arttırmıştı. Şehir ile köyün, okumuş ile cahilin karşılaşmasında bu fark açıkça görülüyordu.

4- Halkın devlete güven duygusu sarsılmıştı. Hanedana itibar azalmıştı.

5- Hazine boştu, devlet borçluydu. Vergiler ağır, mükellefler çaresizdi. Ordunun terhisinin sadece Mondros Mütarekesi hükmü değil, tayın ekmeği dahi pişiremeyen devletin kurtuluş ümidi olarak karşılandığı bir dönemdi.

6- Çok ağır kayıplı iki savaş, Balkan ve Dünya Savaşları yenilgileri bazı fikir ve müesseselerin iflası olmuştu. İmparatorluğun devamı için ümit yolu olarak kabul edilen, din, dil, ırk ve milliyetleri farklı kişilerin merkezi hükümet idaresinde bir ve beraber yaşama nazariyesi (ittihad-ı anasır) iflas etmişti. Toplum, sadece din ve dilleri farklı olan gruplardan değil, din kardeşlerinden de haksız ve insafsız darbeler yemişti.

7- Bu görünürdeki yoksulluklar içinde en acısı ve ağırı, millette ümit yoktu!⁹⁷

Ağır tarihi sorumlulukları yüklenerek mücadeleye atılan Mustafa Kemal Paşa, Samsun'da karaya adımını atarken gözlerini Anadolu'nun karanlık ufuklarına çevirdiğinde Anadolu'nun genel manzarasını şöyle anlatıyordu :⁹⁸

⁹⁷ Cemal Kutay,(1990), "Milli Mücadele'de Devletleşen Belde :Balıkesir", *Milli Mücadele'de Balıkesir*, (İstanbul:Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yayınları),s.s. 10-11

⁹⁸ Atatürk,(1969), *Nutuk*, c.I, (İstanbul:Milli Eğitim Basımevi),s.1

“1919 senesi Mayısının 19 uncu günü Samsun’a çıktım. Vaziyet ve manzara-ı umumiye :

Osmanlı Devletinin dahil bulunduğu grup, Harbi Umumide mağlup olmuş, Osmanlı ordusu her tarafta zedelenmiş, şeraiti ağır bir mütareke imzalamış. Büyük harbin uzun seneleri zarfında, millet yorgun ve fakir bir halde, millet ve memleketi Harb-i Umumiye sevk edenler, kendi hayatları endişesine düşerek, memleketten firar etmişler. Saltanat ve hilafet mevkiini işgal eden Vahdettin, mütereddi, şahsını ve yalnız tahtını temin edebileceğini tahayyül ettiği deni tedbirler araştırmakta. Damat Ferit Paşa'nın riyasetindeki kabine; aciz, haysiyetsiz, cebin, yalnız padişahın iradesine tabi ve onunla beraber şahıslarını vikaye edebilecek herhangi bir vaziyete razı.

Ordunun elinden esliha ve cephanesi alınmış ve alınmakta ...

İtilaf Devletleri mütareke ahkâmına riayete lüzum görmüyorlar. Birer vesile ile, itilaf donanmaları ve askerleri İstanbul'da- Adana vilayeti, Fransızlar; Urfa, Maraş, Antep, İngilizler tarafından işgal edilmiş. Antalya ve Konya'da İtalyan kıtaat-ı askeriyesi; Merzifon ve Samsun'da İngiliz askerleri bulunuyor. Her tarafta ecnebi zabıt ve memurları ve hususi adamları faaliyette. Nihayet, başlangıç cümlesi kabul ettiğimiz tarihten dört gün evvel, 15 Mayıs 1919'da İtilaf Devletleri'nin muvafakatiyle Yunan ordusu İzmir'e ihraç ediliyor.

Bundan başka memleketin her tarafında anasır-ı hristiyanıye gizli, açık, hususi emel ve maksatlarının temini istihsaline devletin bir an evvel çökmesine sarf-ı mesai ediyorlar.

Kurtuluş için üç nevi karar ortaya atılmıştı :

Birincisi; İngiltere himayesini talep etmek,

İkincisi; Amerika Mandasını talep etmek

Bu iki nevi karar sahipleri, Osmanlı Devleti'nin bir kül halinde muhafazasını düşünenlerdir. Osmanlı topraklarının çeşitli devletler arasında taksiminden ise kül halinde, bir devletin himayesi altında bulundurmaya tercih edenlerdir.⁹⁹

Üçüncü Karar ; Mahalli kurtuluş çarelerine aittir. Mesela; bazı mıntıkalar, kendilerinin Osmanlı Devleti'nden koparılacağı görüşüne karşı ondan ayrılmamak tedbirlerine tevessül ediyor. Bazı mıntıkalar da Osmanlı Devleti'nin imha ve Osmanlı memleketlerinin taksim olunacağı emrivaki kabul ederek kendi başlarını kurtarmaya çalışıyorlar.

Efendiler, ben bu kararların hiç birinde isabet görmedim. Çünkü, bu kararların dayandığı bütün deliller ve mantıklar çürüktü, esassız idi.

O halde ciddi ve hakiki karar ne olabilirdi ?

Efendiler, bu vaziyet karşısında bir tek karar vardı. O da hakimiyet-i milliye'ye müstenid, kayıtsız şartsız müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek!¹⁰⁰

Ecnebi bir devletin himaye ve sahabetini kabul etmek insanlık evsafından mahrumiyeti, aczü meskeneti itiraftan başka bir şey değildir. Filhakika bu derekeye düşmemiş olanların isteyerek başlarına bir ecnebi efendi getirmelerine asla ihtimal verilmez.

Halbuki Türk'ün haysiyet ve izzet-i nefis ve kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa mahvolsun evladır !

Binaenaleyh, ya istiklâl ya ölüm !

İşte halâs-ı hakiki isteyenlerin parolası bu olacaktı.¹⁰¹

⁹⁹ Atatürk, *Aynı*, s.8

¹⁰⁰ Atatürk, *Aynı*, s.9

¹⁰¹ Atatürk, *Aynı*, s.10

İşte Kuvâ-yı Milliye, bu ruh ve düşünce ile başlayan Milli Mücadelenin genel adıdır. “Kuvâ-yı Milliye” kelime olarak “Milli Kuvvetler” demektir. Deyim olarak da “İstiklal Savaşı boyunca iç ve dış düşmanlarla çarpışan ve savaşan örgütlenmiş sivil ve askeri kuvvetlere verilen ad”dır. Bir başka ifade ile Kuvâ-yı Milliye “İstiklal Savaşı boyunca Anadolu’da kurulan hükümet ve bu hükümetin askeri kuvvetidir”¹⁰² Diğer bir açıklamaya göre de : “Milli istiklal mücadelemizde gönüllü milis kuvvetlerine ve milliyetçi teşekküllere verilen ad”dır.¹⁰³

Kurtuluş Savaşı sırasında “Kuvâ-yı Milliye” deyimini dar ve geniş olmak üzere iki anlamda kullanılmıştır. Dar anlamda Kuvâ-yı Milliye deyimini düzenli ordu birlikleri dışında bir tür gerilla savaşı ile mücadele veren, sevk ve idaresi merkezi bir komutanlığa bağlı olmayan silahlı gruplardır. Geniş anlamda Kuvâ-yı Milliye ise, “Kurtuluş Savaşı’nın bütünü, yani Milli mücadeleyi” ifade eder.¹⁰⁴ Diğer bir ifadeyle Mustafa Kemal Paşa’nın bu konuda söylediği sözlerden çıkardığımız sonuca göre, Kuvâ-yı Milliye: “Bağımsızlığını koruma uğruna meşru bir milli cereyan olarak, milli irade ve milletin genel desteği ile oluşan ve bütün milletin kuvvetlerini varlığında toplayan bir teşkilattır.”¹⁰⁵

Kuvâ-yı Milliye’yi doğuran bir takım sebepler vardır. Birinci sebep, Birinci Dünya Savaşında yenilmiş olan Türkiye’yi itilaf Devletlerinin taksime başlamaları ve Türk ordularını dağıtmaları, ikinci sebep Yunanlılar’ın Anadolu’yu istilaları, zulümleri ve şımarıklıkları, üçüncü sebep Osmanlı Padişahının Devleti idare edemeyip Türk Milletinin haklarını müdafaa edemeyişidir.¹⁰⁶ İzmir’de başlayıp dalga dalga içerilere doğru genişleyen Yunan işgalleri ve Yunan mezalimi, yerli Rumların bunlarla tamamen içiçe oluşları artık Kuvâ-yı Milliye’yi fikir safhasından eylem safhasına çıkaran en büyük etken olmuştur. Kuvâ-yı

¹⁰² Ferit Devellioğlu,(1998),*Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, (Ankara:Aydın Kitabevi Yayınları), s.531

¹⁰³ Fahri Belen, *Ön.ver.*, s.77

¹⁰⁴ Mehmet Emin Dinç,(1990), “Kuvâ-yı Milliye’nin Milli Mücadele Tarihi İçindeki Yeri ve Önemi”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*. 47

¹⁰⁵ Sıtkı Aydınel, (1990), *Güneybatı Anadolu’da Kuvâ-yı Milliye Harekatı*, (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları), s.66

¹⁰⁶ Enver Behnan Şapolyo,(1957), *Kuvâ-yı Milliye Tarihi*, (Ankara:Yıldız Matbaacılık),s.46

Milliye hareketi dediğimiz, işgalci düşmana karşı direniş ve karşı koyma ortamı Yunanlılar'ın İzmir'i işgalinden sonra tam olarak gelişmiştir. Bu ortamı etkileyen bütün olumsuz faktörler, artık bıçak kemiğe dayandığı için ortadan kalkarak en azından etkileri azaltılarak eylem gerçekleştirilmiştir.¹⁰⁷

İzmir'de Yunan çıkarmasından sonra Batı Anadolu'da beliren koşullar karşısında savunmanın, Kuvâ-yı Milliye'nin örgütlenmesiyle olabileceğini 17.Kolordu Komutan Vekili Albay Bekir Sami ile 57. Tümen Komutanı Albay Şefik (Aker) düşünmüşler ve çalışmalarını buna göre düzenlemişlerdi. Bunun başlıca sebebi, Yunan istilasına karşı direnmenin İstanbul Hükümetince kabul edilmemesi ve bunun sonucu olarak nizamiye birliklerinin duruma açıkça müdahalelerindeki zorluklar ve erlerin esir olmaksızın birliklerini terk etmeyi istemeleri idi. Fakat mutlaka Kuvâ-yı Milliye teşkilatının işgale uğrayan bütün bölgelerde kurulması gerekiyordu. 57. Tümen Komutanı Albay Şefik (Aker) Bey işte bu düşünceyle Harbiye Nezaretine 23 Mayıs 1919 tarihinde bir rapor sundu. Bu raporda bölgedeki halkın ruhi durumunu ve olayları anlattıktan sonra, ilk olarak Kuvâ-yı Milliye teşkil edilmesi fikrini ve teklifini üst makama arz etti.¹⁰⁸ Komutanların olumlu çalışmaları sonucunda Kuvâ-yı Milliye teşkilatı fikri, bütün Batı Anadolu'da benimsenmiş ve gittikçe genel bir istek haline gelmişti. Batı Anadolu'da, ordunun örgütlenmesine ve iş görür bir hale getirilmesine kadar, Kuvâ-yı Milliye, direnmenin esasını teşkil etmişti. Ancak 15 Mayıs 1919'dan itibaren onbeş gün süre içinde, Ege bölgesindeki halk tereddüt ve moral bunalımı geçirmiş, tehlikeli bir barışçı zihniyetin etkisi altında kalmıştır.¹⁰⁹ Çünkü bölgede mukavemet aleyhtarları propagandalarda yapılmaktaydı. Nitekim İzmir'in işgali üzerine oradan içerilere gelen yolcuların anlattıkları mukavemet taraftarlarının milli direnişin başlatılması yönünde kullanılmaya çalışılırken, aynı yolcuların anlattıkları olaylar mukavemet aleyhinde de kullanılmaktaydı. Nitekim muhalif propagandalar ve yolcuların anlattıkları halk üzerinde aksi tesir de yapmakta ve

¹⁰⁷ Aydınel, *Ön.ver.*, s.31

¹⁰⁸ *Aynı.*, s.75

¹⁰⁹ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi,(1975), *Türk İstiklal Harbi, İdari Faaliyetler*, c.VII,(Birinci Baskı.Ankara)s.s.10-11

bu durum halkı zaman zaman sükunete de sevk etmekteydi. Çünkü bu anlatılanlar, hem de mevzi propagandanın etkisi, aynı zamanda itilaf devletleri donanmasının Yunanlıların ve yerli Rumların Müslümanlar aleyhinde kendi gözleri önünde yaptıkları kanlı faciaya karşı seyirci kalmaları bütün bu muamelenin İtilaf Devletlerince tertiplendiği ve Yunanlıların her şeyi yapabilecekleri manasında yorumlanabiliyordu.

Bu arada mücadele aleyhine propaganda yapanlarca, mukavemet göstermenin ve silaha sarılmanın katliama sebep olduğu ve olacağı halka fısıldanıyordu.¹¹⁰ Fakat Albay Bekir Sami'nin çalışmalarının etrafta duyulması bu bocalama devresini sona erdirmiştir. Albay Bekir Sami Mondros Mütarekesinden önce Çatalca Müstahkem Mevkii Komutanı iken Mütarekeden sonra burasını lağvedilmesi üzerine İstanbul'a geldi. İzmir'in işgalinden sonra İzmir'de dağılan 17. Kolordu ve 56. Tümen birliklerini toplamak ve Yunanlılar'a karşı mukavemet edecek bir kuvvet vücuda getirmek görevini alması için Rauf Bey tarafından yapılan teklifi kabul etti. Harbiye Nezaretinden de bir emir çıkarıldı. Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa'nın şifahi emrini aldıktan sonra 21 Mayıs 1919 günü Bandırma'ya vardı. Sadece Şevket Turgut Paşa şifahen: "Hemen Manisa'ya hareketle İzmir'de çıkan ve etrafa yayılmış bulunan kıtaatın süratle toplanmasını ve tanzim edilmesini, kat'i mecburiyet hasıl olmadıkça Yunanlılarla müsademeye girilmemesini" emretmiştir. Sonra da Nazır'ın,

- "Şimdi ne yapacaksınız ?" sualine, Bekir Sami :
- "Vatanım neyi emrediyorsa" cevabını vermiştir.

Albay Bekir Sami Bandırma'da 14. Kolordu Kumandanı Yusuf İzzet Paşa ile görüştü. Harbiye Nezareti'ne İzmir olayı hakkında toplayabildiği bilgileri rapor etti. Albay Bekir Sami, Bandırma'da İzmir'den gelen Albay Kazım (Özalp) Bey ile de buluştu ve yanına onu da alarak 23 Mayıs 1919 tarihinde Bandırma'dan kalkan trenle Manisa'ya hareket etti. Tren Balıkesir'e geldiği zaman Yunanlıların Manisa'yı işgal ettikleri veya etmek üzere olduklarını haber alınca, orada

¹¹⁰ Adnan Sofuoğlu,(1994), *Kuvâ-yı Milliye döneminde Kuzey Batı Anadolu 1919-1921*, (Ankara:Genel Kurmay Basımevi), s.67,

Yunanlılar tarafından tevkif edilme tehlikesi başgösterdiği için Manisa'ya en yakın ve telgraf merkezi olan Akhisar'da kalmaya karar verdiler. Daha trende iken, Manisa'daki Mevki Komutanına “ ... orada mevcut depolardaki bütün silah ve cephanenin süratle Salihli istikametine sevketmesini” bildiren yazılı emrini gönderdi.¹¹¹ Ordunun zayıf olması, Damat Ferit Paşa'nın kanlı olaylar karşısında faydasız protestolarla yetinmesi, halkı “kendi başlarının çaresine bakmak” durumu ile karşı karşıya getirmiştir. Yunan propagandasına artık kimse inanmıyordu. Herkes tetikte idi. Tetiği ateşlemek için inanılır ve yetkili bir şahsın vereceği bir işaret beklenmekteydi. Albay Bekir Sami, bu işareti vermiş bulunuyordu.¹¹² Nitekim bu sırada Ayvalık Mevki Kumandanlığı'nın Yunan işgaline karşı yardım isteği üzerine bölgede görevli bulunan Bekir Sami Bey, 28 Mayıs 1919'da gönderdiği telgrafta “görülecek büyük işlere karşı elimizde pek az muvazzaf Türk kıtaatı mevcuttur. Muvafık bir cereyan vermeye muvaffak olduğumuz Ayvalık işgali meselesinden lüzum hissedeceğiniz icraatı mümkün olduğu kadar az zayıyla bilhassa milli kuvvetlerle yapmanızı pek rica ederim” diyecektir.¹¹³ Bu mesajın manası çok açıktır. Artık, “Kuvâ-yı Milliye'yi teşkil eden Milis Kuvvetlerini toplayın, organize edin ve onlarla muharebe edin, çünkü elimizde yeterli miktarda Nizami Kuvvetimiz yoktur” demek istemektedir.¹¹⁴ Böylece 29 Mayıs günü Yunan işgaline karşı burada ilk askeri direniş milis kuvvetleriyle birlikte verilecektir.

Ayvalık'ın işgali teşebbüsü ile beraber mıntıka Kumandanı Ali Bey'in (Çetinkaya) Yunan ordusuna karşı mukavemet için milli kuvvetleri davet etmesi üzerine bu kuvvetlerin başında bulunan Köprülü Hamdi Bey ve Pelitköylü Mehmet Beyler'in ortaya attığı bu cephedeki teşkilâta bir ad koymak ve çalışanların kollarına bir pazubent koymayı uygun görmeleri üzerine “Kuvâ-yı Milliye” isminde karar kıldılar. Hatta bu pazubentler üzerine Kuvâ-yı Milliye'ye alamet olarak kısaca (K.M.) işareti koymayı düşündülse de bunun komite

¹¹¹ Aydınel, *Ön.ver.*, s.s.94-98

¹¹² Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi,(1963), *Türk İstiklal Harbi*, II.c.I. Kısım, (Birinci Baskı.Ankara), s.124

¹¹³ Sofuoğlu, *Ön.ver.*, s.68

¹¹⁴ ¹¹⁴ Aydınel, *Ön.ver.*, s.102

anlamına gelebileceği düşüncesiyle kalın yazı ile “Kuvâ-yı Milliye” yazılmasına karar verdiler. İlk Ayvalık Cephesinde konan bu isim sonradan bütün Anadolu’ya yayılmıştır.¹¹⁵

İlk olarak savunma ve yurdunu koruma gibi kutsal bir gaye ile kurulan ve istilacı Yunan Ordusuna karşı ilk mücadeleyi başlatan Kuvâ-yı Milliye ; Subayların, sivil aydınların, eşraf, ağa ve efelerin öncülüğünde olmuştur. Bu örgütlerin silahlı güçlerinin büyük çoğunluğu bölge halkındandı. Ancak o karmaşık günlerde bölge halkının dışında da kim bulunursa alınmıştı. Bu nedenle bu kuvvetlerin eski eşkiya, hapisten bu maksatla çıkartılan mahkumlar, affa uğramak ümidiyle dağdan inen asker kaçaklarını da barındırdığı bir gerçektir.¹¹⁶

Kuvâ-yı Milliye’yi örgütleyenler genelde terhis edilmiş olan Osmanlı birliklerinin subayları, İzmir işgalinden sonra içerilere çekilip, direnişe karar veren subaylar ile İttihat ve Terakki yönetimi döneminde tayin edilen ve milliyetçi ideolojiyi benimsemiş olan kaymakamlarla mutasarrıflar ve yönetiminde yer almış Ermeni tehciri dolayısıyla ya da savaş suçlusu olarak suçlanıp tutuklanma ihtimali bulunan yöneticilerdi.¹¹⁷

İzmir’in işgalini takip eden günlerde Manisa-Akhisar-Balıkesir-Bandırma hattında sürekli gelip giden Kazım Bey (Özalp) bu mıntikalarda bulunan subayları bir yandan direniş için örgütlerken bir yandan İzmir’in işgalinden sonra dağılan subayları toparlamaya çalışıyordu. Diğer taraftan bu bölgedeki şehir ve kasabalarda heyecan gittikçe yükseliyordu. Halk mukavemete hazırlanıyordu. Bir yandan “Redd-i İlhak Cemiyetleri” teşkilatlanıyor ve Milli kuvvetler silahlı direniş için toplanıyordu.¹¹⁸

¹¹⁵ Atatürk Araştırma Merkezi, *Ön.ver.*,s.72; Ruhi Naci Sağdıç,(1983), *Kuvâ-yı Milliye’de Edremit Körfezi*, (Edremit:Edremit 9 Eylül Gazetesi Yayınları), s.60

¹¹⁶ Selek, *Ön.ver.*,s.s.119-120

¹¹⁷ Sofuoğlu, *Ön.ver.*,s.131

¹¹⁸ Özalp, *Ön.ver.*, s.13

61. Tümen Komutanı Albay Kazım (Özalp)'in bölge halkının Milli kuvvetleri para yönünden destekleme isteği, halk tarafından olumlu karşılanmış, 15 Haziran 1919 günü Bandırma halkından toplanan 3.000 liralık para yardımı Redd-i İşgal İdare Heyeti'ne teslim edilmişti. Bu konuda camilerde verilen vaazlar sonucu, zenginlerin para ve mal yardımı, varlıksız halkın ise fiziki gücüyle vatan kurtarma görevine atılmaları sağlanmış, gönüllü toplama olanağı da elde edilmişti.¹¹⁹

İşte Kuvâ-yı Milliye'nin hiç beklenmeyen bir sırada bütün Yunan cephesi boyunca ortaya çıkması yalnız başına veya subaylarla yan yana istilacıların karşısına dikilmesi, Padişah ve Hükümeti üzerinde olduğu kadar yabancılar üzerinde de hayret ve korku uyandırmıştı.

Milli Kuvvetlerin oluşturulması ise şu plan ve program çerçevesinde yapılmaktaydı:

1-Hükümetle resmen ilgisi olmayacak, fakat milli bir sıfat ve salahiyet taşıyacak bir gayr-i resmi kuvvetin meydana çıkartılması. Bu kuvvetlerin el altından ordunun silah ve cephanesiyle kurulması. Bunların yanında ordu birliklerinin askeri sıfatını değiştirecek subayların aralarına sokarak bu kuvvetlerin düzene sokulup, ordu komutanlıklarının gizli ve maskeli sevk ve idaresi altında hareket ettirilmesi.

2-Ordunun nizamiye kuvvetlerinin de bu kuvvetlerle beraber o kuvvetin maskesi altında direnişlere iştirak ettirilmesi. Bu şekilde hareket edilmesiyle hükümetin mütareke hükümleri gereğince itilaf devletlerine karşı mesul ve müşkül duruma sokmamak düşüncesi, aynı zamanda mukavemet aleyhtarı propagandanın tesiri ile ve halkın askeriye karşı soğuk tutumu ile firarlar sebebiyle askeri birliklerin kuvvetlerini oldukça azalmış olması etkendi.¹²⁰

¹¹⁹ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi,(1975),*Türk İstiklal Harbi, İdari Faaliyetler*, c VII.(Birinci Baskı.Ankara), s.17

¹²⁰ Sofuoğlu, *Ön.ver.*, s.131

Ordu birlikleri Mondros Mütarekenamesinin ağır hükümleri ve politik baskılar yüzünden Yunanlılara karşı açıkca savaşamadıklarına göre, kıtalardaki subay ve harb araçlarından “Kuvâ-yı Milliye” çerçevesi içinde faydalanmak mümkün ve zaruri görülüyordu.

Ordu birlikleri, esasen kadro halinde buldukları için bunlardan, özellikle stratejik bölgelerde olanların toptan Kuvâ-yı Milliye hüviyetine sokularak cephede görevlendirilmeleri imkânının sağlanması, hemen de bütün komutanlarca uygun görülüyordu.

17 nci Kolordu Komutan Vekili, 5 Haziran 1919’da Uşak Eşme’den Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti’ne sunduğu şifrede özet olarak: “...Yunan mezalimine karşı galeyana gelen halkın yalnız Eşme bölgesinden birkaç bin kişiyi toplayabileceklerini, ilk ihtiyaçlar için gereken paranın da sağlanabileceğini, Yunanlıların vaktiyle Epir’de yaptıkları gibi, Afyon Karahisar’daki veya diğer garnizonlardaki tümenlerin topçu ve piyadelerinden bazı kıtaların firar ettirilerek buralara getirilmesi halinde kadro eksiklerinin bölge halkından doldurulmasının mümkün olacağını, hükümetin de bu kıtaların firari olduklarını icap edenlere bildirmek suretiyle sorumlu duruma düşmeyeceğini, memleketi kurtarmak için burada teşekkül edecek Kuvâ-yı Milliye’nin İstanbul’u zahiren tanımamak gibi tedbirlere baş vurabileceğini, bu suretle Paris Barış Konferansının da Türk’ün varlığını tanıyacağını” bildiriyordu.

Ordu birliklerinin “Kuvâ-yı Milliye” hüviyetine girerek muharebe cephelerine girmesi fikri, Sivas Kongresinden sonra, milleti temsil etmek üzere seçilen “Heyet-i Temsiliye”nin, memleket işlerine el koymasından sonra daha çok değer bulmuştu.¹²¹

Yunanlılar’ın yayılmasındaki artış, Türkiye’deki müttefikler karargahının, bu yayılmanın durdurulması konusunda Paris’e önerilerde bulunmasına neden

---

¹²¹ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi,(1963), *Türk İstiklal Habri*, c.II, Kısım I,(Birinci Baskı.Ankara) s.s. 131-132

oldu. 8 Haziran da Calthorpe Balfour'a gönderdiği bir raporda, "Bana kadar gelen bazı haberler muhtelif Türk subaylarının Yunanlılar'a karşı muhalefet cephesi kurmak üzere İstanbul'u terk ettiklerini göstermektedir. Bu hareket o kadar tabii ve anlayışına göre o kadar umumdur ki, durdurmaya çalışmak bana ümitsiz görünmektedir" dedikten sonra "Milli Mücadele'nin açıktan açığa teşekkülünde başarı sağlamasına hiç bir şeyin bunun kadar yardım etmediği"ni eklemektedir.¹²²

İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Webb İngiliz Dışişleri Bakanına gönderdiği 28 Temmuz 1919 tarihli raporunda şöyle diyordu :

"Yunan işgali sırasında dökülen kanlar kötü etkiler yaratmış ve bu hareket tehlikeli bir durum meydana getirmişti... İzmir çıkarmasına kadar Türk halkını sakin tutmak mümkündü. Fakat İzmir'in işgali her şeyi altüst etti. Venizelos da memleketine en büyük kötülüğü yaptı"¹²³

Hükümetin yayınladığı aşağıdakine benzer emir ve bildirimler havada boşlukta kalıyordu. Dahiliye Nazırı Ali Kemal Bey'in; "Yunan işgali ne kadar gaddarca ve ne kadar haksız olursa olsun mukavemet edilmemesi, memleket kurtuluşunun ancak diplomasi yoluyla mümkün olabileceği ve İstanbul Hükümeti'nin siyasetinden ayrılmanın memlekete ihanet olacağı, aksi surette hareket edenlerden hesap sorulacağı" yolundaki idare amirlerine yaptığı yayın da bu günlere tesadüf etmekteydi.¹²⁴

Ama öyle görünüyordu ki İstanbul Anadolu üzerindeki etkisini gittikçe kaybetmekteydi. Özellikle Batı Anadolu'da kimse emir ve kânun dinlemiyor, silahını alan dağa çıkıyordu. Oysa Osmanlı Hükümetine göre o günlerde uslu uslu oturmak ve müttefikleri kızdırmamak gerekiyordu.

¹²² Gotthard Jaeschke, *Ön.ver.*, s.86

¹²³ Belen, *Ön.ver.*, s.85

¹²⁴ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, *Ön.ver.*, s.192

Ödemiş Kaymakamı Bekir Sami Bey, büyük bir medeni bir cesaretle, İtilaf Devletleri temsilcilerine 29 Mayıs 1919'da çektiği telgrafta: "Artık biliniz ki, kalem değil, silah konuşuyor" ifadesini taşıyan protestosuyla, Türk Milleti adına "Kuvâ-yı Milliye Devri"nin açılmış bulunduğunu, bütün dünyaya ilan ediyordu.¹²⁵

40 ay süren Kurtuluş Savaşının 19 aylık bir bölümünü kapsayan Kuvâ-yı Milliye döneminin en ilginç bölümünü ise hiç kuşkusuz ilk 11 aylık süre teşkil etmektedir. Anadolu'nun devletsiz ve hükümsüz olduğu dönem olarak kabul edilen 15 Mayıs 1919-23 Nisan 1920 tarihleri arasında, Anadolu'nun düşmana karşı çarpışan ve işgale yakın bölgelerini yöneten tek güç Kuvâ-yı Milliye olmuştur. Bu dönemde, Kuvâ-yı Milliye yalnızca cephelerde çarpışan halk birlikleri değil, aynı zamanda halkın kendi kendini yönetmesi ve yönetime el koyması şeklinde beliren bir yönetim türüdür.¹²⁶ Kuvâ-yı Milliye önceleri Türk milletinin haklarını müdafaa için Milli Kongreler şeklinde tezahür etti. Sonradan da Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri halinde meydana çıktı.¹²⁷ Mütareke döneminde halkın kendi içinden çıkardığı "Müdafaa-i Hukuk" ve "Redd-i İlhak" cemiyetleri milli bir uyanışa zemin hazırladı. Kuvâ-yı Milliye işte böyle bir zeminde doğdu. Düşmanın silahlı işgale başvurması üzerine, Müdafaa-i Hukukun ancak silahlı yapılabileceği gerçeği de kendiliğinden ortaya çıkmış oluyordu.¹²⁸

Mustafa Kemal Paşa 19 Eylül 1919 tarihinde Kazım Paşa'ya gönderdiği telgrafta Kuvâ-yı Milliye'yi aşağıdaki cümle ile millete maletmektedir:

"Bizim de dahil olduğumuz Kuvâ-yı Milliye'nin, bir iki kişinin eser-i tahrikatı olmayıp tamamen milli ve umumi bir şekil ve mahiyette olduğunu ıttılâımız dahilinde bâ-rapor mercilerine bildirmişlerdir..."¹²⁹

¹²⁵ *Aynı.*, s.125

¹²⁶ Alptekin Müderrisoğlu,(1988), *Kurtuluş Savaşı Mali Kaynakları*, c.I, (İstanbul:Kastaş.A.Ş. Yayınları),s.186

¹²⁷ Şapolyo, *Ön.ver.*, s.48

¹²⁸ İlgürel, *Ön.ver.*, s.56

¹²⁹ Atatürk *Ön.ver.*,s.155

Kuvâ-yı Milliye'nin düzenli ordunun kuruluşuna kadar sağladığı faydalar pek çoktur. Yunan ordusunun ilk zamanlarda Anadolu'da rahatça ilerlemesine engel olmak, Yunan işgal kuvvetlerini her yerde rahatsız edip kayıplar verdirmek, Türk köylerini Rum ve Ermeni çetelerinin baskınlarından korumak, düzenli ordunun teşkilâtlanmasına imkan ve zaman kazandırmak gibi pek çok faydası vardı. Kuvâ-yı Milliye'nin cephe gerilerinde de önemli hizmetleri görülmüştü. Ancak 22 Haziran 1920 tarihinde başlayan Yunan Genel taarruzunu durduramamıştı.¹³⁰

Düzenli ordu kurulduktan sonra bu birlikler aşama aşama orduyla bütünleştirildi. Ama Türk Milletinin direnme gücünü, vatanseverliğini simgeleyen "Kuvâ-yı Milliye Ruhu" kesin zafere kadar yaşadı. Bu aynı zamanda Milli Müdafaa-i Hukuk Ruhu mücadeleden sonra da devam edecek "Kuvâ-yı Milliye Ruhunu" daha da ileriye götürdü.

---

¹³⁰ Selek, *Ön.ver.*, s.115

II. BÖLÜM

İŞGALLER ÜZERİNE BALIKESİR VE İVRİNDİ'DE FAALİYETLER

A.İZMİR'İN İŞGALİ SIRASINDA BALIKESİR :

Kuzeybatı Anadolu olarak ifade edilen bölge Milli Mücadele hareketi açısından da stratejik olarak önemli bir durumdaydı. Çünkü, İzmir'e çıkartılan Yunanlıların Anadolu içlerine ilerleyebilecekleri bir yol da bu bölgeden geçmekteydi. Nitekim İzmir'in işgalinden sonra Balıkesir işgal kuvvetlerine karşı oluşturulan direniş hareketlerinin önemli bir üssü hale gelecektir. Milli Mücadele liderlerinin belirttiği gibi Dış Cephe özelliği taşıyacak olan Balıkesir üs olmak için hem nüfus hem de askeri açısından oldukça müsait idi. Ayrıca İngilizler boğazlar çevresinde tampon bölge oluşturmak düşüncesinde idiler ki bu tampon bölgeleri oluşturabilirlerse ilerde onları buralardan söküp atmak çok zorlaşabilirdi. Bunun yanı sıra Milli Mücadele hareketi için bölgeden yararlanma imkanı da yok olabilirdi. Bu bakımdan bölgenin batısından Balıkesir'in yanı sıra Biga da Kuvâ-yı Milliye'ce üs haline getirilmeye çalışılacaktır.

Diğer taraftan İstanbul, İzmit ve Balıkesir yöresinde silah, cephane, araç ve gereç depoları ile askeri amaçlı fabrikalar bulunmaktaydı. Bunlar, Milli Mücadele için gerekli kaynaklardı. İstanbul ile her türlü irtibat en kolay bu bölge üzerinden sağlanabilmekteydi. Nitekim İstanbul'la bağlantılı tek demiryolu ile önemli sayılabilecek karayolu bağlantısı ve haberleşme de bölge üzerinden sağlanabilmekteydi. Yine Karamürsel ve Bandırma üzerinden İstanbul ile deniz yoluyla da bağlantı kurabilmekteydi. İşte bu sebeple bu bölgeye sahip olunursa çok önemli bir stratejik mevki elde edilmiş olacaktı. Milli Mücadele hareketi geliştikten sonra ise bölge taraflar açısından stratejik olarak daha da önem kazanacaktır. Nitekim İngilizler ve Milli Mücadele karşıtı Damat Ferit Hükümeti, İzmit, Eskişehir ve Konya demiryolunun münasib noktalarına ellerinde tutmayı, böylece İzmir'in kuzeyinde oluşan Kuvâ-yı Milliye cephesinin Heyet-i Temsiliye'nin nüfus ve tesirinden uzaklaştırmayı ve icap ederse hareketlerini

Sivas'a kadar uzatmayı tasarlayacaklardır. Bu aynı zamanda Anadolu'daki kontrolü elde tutmayı sağlamak bakımından bu bölge çok önemli bir basamak niteliği taşımaktaydı. Burası elde tutulursa Anadolu'ya gerçekleştirilebilecek müdahalelerde önemli bir yığınak bölgesi olabilecekti. Bu bakımlardan bölge, tarafların çok çetin mücadele ettiği alanlardan biri olacaktır.¹³¹

30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesini takiben, mütareke şartları gereği Fransız Kuvvetlerine ait birliklerce Balıkesir İstasyonu ve Balya işgal altına alınmıştı. Fransızlar tarafından işletilen Balya madenleri ve bölgesi yine Fransız birlikleri tarafından işgal edildi. Ayrıca bir İngiliz birliği silahlarıyla beraber İplikçi Hazım Efendi'nin evine yerleşti.

Bölgede asayiş kalmamış; eşkiyalık olayları son haddine varmıştı. Balıkesir'den Edremit'e Edremit'den Ayvalık'a, Gönen'den Bandırma'ya gitmek çok tehlikeliydi ve soyulmak kaçınılmazdı.¹³² Bu arada İzmir'in işgal edileceği söylentileri üzerine İzmir'de kurulan "İzmir Müdafaa-i Hukuku Osmaniye" Cemiyeti bir kongre tertip etti.

Balıkesir ve kazalarından 14-17 Mart 1919 tarihlerinde önemli sayıda bir heyetin katıldığından daha önce bahsedilmişti.

Bu arada Balıkesir'de işgallere ve İzmir'in işgal edileceği haberleri üzerine bir takım faaliyetlerin başladığı İstanbul tarafından öğrenilmişti. Bu faaliyetlerin durdurulmasını sağlamak amacıyla 22 Nisan 1919 tarihinde şehzade Abdürrahim Efendi Başkanlığında 14 kişilik bir heyet Balıkesir'e geldi. Dahiliye Nezaretine 23 Nisan'da, Karesi Mutasarrıfı namına Süleyman Bey tarafından gönderilen bir telgrafta, "Şehzade ve maiyetinin ayın 22. günü Balıkesir'e geldiği, bilâ-tefrik cins ve mezhep bütün unsurlar tarafından olağanüstü coşkuyla karşılandığı ve şehzadeyi memnun ettiği" bildirildi. Heyet 23 Nisan 1919 tarihinde Balıkesir'deki camileri ziyaret etti. Balıkesir halkının büyük bir kısmı

¹³¹ Sofuoğlu, *Ön.ver.*, s.s.28-29

¹³² Fevzi Hatipoğlu, *Balıkesir'de Kuvâ-yı Milliye Nasıl Teşekkül Etti*, Balıkesir Postası Gazetesi, 14 Mart 1945, sayı: 641

oradaydı. Şehzade üniformasını giymiş, hanedan nişanını takmıştı. Sultani Mektebi yanında bulunan namazgahta toplanan halka nasihat beyannamesi okundu. Beynamede Hükümet ve Padişah'a sadakat ve güven duyulması istekleri yer almaktaydı. İki gece bir gün Balıkesir'de kalan heyet 16 Nisan 1919 tarihinde Manisa'ya gitmek üzere Balıkesir'den ayrıldı. ¹³³ Bu arada İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edileceği haberleri Balıkesir'i büyük bir huzursuzluk içine itmiştir.

1.İzmir'in İşgali Üzerine Balıkesir'de Tepkiler :

16 Mayıs 1919 tarihinde İzmir Redd-i İlhak Cemiyeti'nden Balıkesir Belediyesine bir telgraf geldi. O sırada Belediyede Keçeci Hafız Mehmet Emin Bey, Maarif Müdürü Sabri Bey ve Kocabıyk Mehmet Efendi bulunmaktadır. Maarif Müdürü Sabri Bey telgrafi açar. Bir anda Belediye memurları ve halk Belediye'nin önünü doldurur. Telgrafta şunlar yazmaktadır. ¹³⁴

“Belediye Riyasetine ,

Türk İzmir, 15 Mayıs sabahından itibaren Düvel-i itilafiyeye müsaadesiyle Yunanlılar tarafından işgal olunacaktır. Bu işgal ve ilhâkı reddediniz. Mitingler tertib ederek keyfiyeti düvel-i muazzama nezdinde protesto ediniz. Silahla müdâfaanın esaslarını hazırlayarak vatan ordusuna iltihak ediniz.

Redd-i ilhâk”

Bunun üzerine Hafız Mehmet Emin Bey eşrafa haber göndererek derhal toplanmalarını ister. Bu toplantıya halk da iştirak eder. O akşam Balıkesir'deki saat kulesi yanında, eski Belediye binasına bitişik okuma Yurdu'nda toplanılır. Halk akın akın okuma yurduna gelmiştir. ¹³⁵

¹³³ Hatipoğlu, *Aynı Tefrika*, 15 Mart 1945, sayı, 642; Mevlüt Çelebi, (1992), *Heyet-i Nasîha Anadolu ve Rumeli Nasîhat Heyetleri*, (İzmir: Akademi Kitabevi), s.s.25-26

¹³⁴ Hatipoğlu, *Aynı Tefrika*, 22 Mart 1945, sayı, 649, Vehbi Bolak, “*Milli Mücadele'de Balıkesir*”, Balıkesir Postası, 14 Nisan 1950, sayı,2219

¹³⁵ Kemal Özer,(1964), *Kurtuluş Savaşında Gönen*, (Balıkesir:Türk Dili Matbaası), s.23

Yerli Hristiyanlara güven vermek ve şüphe çekmemek için bu toplantıya onlarda çağrılır. Rum ve Ermeniler papazlarıyla her iki milletin ileri gelenleri de bu toplantıya katıldı. Toplantıyı idare etmek üzere, Vehbi (Bolak) Bey başkanlığa seçildi.¹³⁶

Vehbi Bey Okuma Yurdu'nda şu kısa konuşmasıyla toplantıyı açtı :

“ Huzzâr-i kirâm !

Vatan-ı azizimiz büyük bir tehlikeye maruzdur. Yanı başımızda İzmir, Düvel-i İtilafiye'nin müsaade ve müsamahasıyla Yunan orduları tarafından iki günden beri işgal edilmiş bulunmaktadır. Ve şimdi elimde bulunan şu telgraf, kalb-i milleti dağdâr ve rahnedar eden bu hadise-i müellimeyi bize ihbar etmiş bulunmaktadır.

Bu tecavüz-i lâinâne karşısında hukûk-ı milleti sıyanet etmek ve menâfi-i memleketi korumak ve bu hususlarda konuşmak üzere burada ictima etmiş bulunmaktayız. Herkes mütalaatını serbestçe serd-ü ityân etmelidir. Her vatandaş ne buyuracaksa onları dinleyip ittihâz-ı mukarrerât eyleyeceğiz.”¹³⁷

Vehbi Bey'in durumu tespit eden bu konuşmasından sonra kısa bir sessizlik yaşanır. Sonra konuşmalar başlar. Kimisi işgalin büyük devletler nezdinde protesto edilmesini isterken, kimisi de İngiliz Mandası isteğinde bulunuyordu. Hatta kimileri de Fransız, Amerikan Mandası daha iyidir diye tartışmaya başlamıştı. Bu sırada kapının yanında konuşmaları dinleyen Leblebici Raşit : “Bizim Susurlukta Manda çok isteyen oraya gitsin.¹³⁸ Düşman Mandayla, protestoyla geri dönüp gider mi sanıyorsunuz ? Bırakın boş lafları !... Düşmanı geri döndürecek kuvvet namlunun ucundadır” diye haykırır.¹³⁹

¹³⁶ Bolak, *Aynı Tefrika*, Balıkesir Postası, 14 Nisan 1950, sayı,2219

¹³⁷ Hatipoğlu, *Aynı Tefrika*, Balıkesir Postası, 23 Mart 1945, sayı,650

¹³⁸ Ayhan, “*Mustafa Halıfoğlu'nun Milli Mücadele Hatıraları*”, Ekspres Gazetesi, 22 Eylül 1987, sayı,8065

¹³⁹ Hatipoğlu, *Aynı Tefrika*, 23 Mart 1945, sayı,650; Bolak, *Aynı Tefrika*, 14 Nisan 1950, sayı 2219

Daha sonraki konuşmalarda Hükümet'in ve Padişah'ın ne düşündüklerini öğrenmeden silahlı mukavemet kararı verilmemesi ve protesto telgraflarının çekilmesi fikri oy birliğiyle kabul edildi.

Toplantıda; Vehbi Bey başkanlığında Zarbali Hulusi Bey, Keçeci Mehmet Emin Bey, Müftü Abdullah Çıkrık, Ahmet Vehbi Bey, Maarif Müdürü Sabri Bey, Abdülgafur Efendi, Rum Papazı Konstantin, Ermeni Papazı Deragont, Osmanlı Bankası Müdürü Papadaki ve Avukat Peron Efendiler protesto çekecek heyete seçildiler.¹⁴⁰

Ancak bu sırada gayri müslim heyet üyeleri çekilecek protesto telgrafının altına imza koymayacaklarını ve bundan sonra yapılacak herhangi bir toplantıya iştirak etmeyeceklerini beyan ettiler.¹⁴¹ Bu toplantıda hazırlanan protesto telgrafi hem Sadaret'e hem de itilaf devletleri yetkililerine 16 Mayıs 1919 akşamı gönderilerek işgal protesto edilmiştir.¹⁴²

Telgrafi çeken heyet o gece Zarbali Hulusi Bey'in evinde gayri müslimlerin kuşkulımlarından çekinerek gizlice toplandılar. Ertesi gün Hulusi Bey'in doğru haberler getirebilmesi için Manisa'ya gitmesine karar verildi.¹⁴³

Zarbali Hulusi Bey 17 Mayıs'ta yola çıktı. Hulusi Bey bazı görüşmeler yaptıktan sonra Manisa Mutassarrıfı Hüsnü Bey'i ziyaret ederek cephanenin Yunan ordusuna kaptırılmadan halka dağıtılmasını istedi. Ancak Hüsnü Bey bunu kabul etmedi. Tam bu sırada Manisa Rum Metropolidi gelerek Eczun taburlarının yakında gelerek Manisa'yı işgal edeceği haberini verdi. Bu haberi Hüsnü Bey'in sevinçle karşılaması Hulusi Bey'in ümidini kırdı. Bunun üzerine Hulusi Bey derhal Balıkesir'e geri döndü. Hemen arkadaşlarına haber yollayarak evinde ikinci bir toplantı daha yapılmasını sağlar. Burada herkesin katılabileceği büyük bir

¹⁴⁰ Bolak, *Aynı Tefrika*, Balıkesir Postası Gazetesi, 14 Nisan 1950, sayı 2219

¹⁴¹ Hatipoğlu, *Aynı Tefrika*, Balıkesir Postası Gazetesi, 24 Mart 1945, sayı 659

¹⁴² Bolak, *Aynı Tefrika*, Balıkesir Postası Gazetesi, 15 Nisan 1950, sayı 2220

toplantının yapılmasına ve ertesi gün ikindi namazından sonra Alaca Mescit’de yapılacak toplantının halka gizlice duyurulmasına karar verilir.¹⁴⁴

2.Alaca Mescit Toplantısı :

18 Mayıs 1919 sabahı, ikindi namazında Alaca Mescit de bir mevlid-i şerif’in okunacağı Müslüman dükkanlar dolaşarak gizlice haber verildi. İkinci namazında cami tamamen dolmuştu. Okunan mevlitten sonra durumu değerlendiren bir konuşma yapan Vehbi Bey, “Redd-i İlhak Cemiyeti” kurulmasını teklif etti. Bunun üzerine her türlü karar vermeye yetkili 40 kişinin seçilmesine karar verildi.¹⁴⁵

19 Mayıs 1919 günü bir araya gelerek, toplanıp görüşerek aralarından iki heyet oluşturdular. Bu heyetlerden birincisi İstanbul’a gidip durumu yetkililerle görüşecek, ikincisi Edremit’e giderek körfeze vaki olacak bir işgal karşısında halkı uyarmaya ve gerekli tedbirleri almaları için çalışmalar yapacaktı.¹⁴⁶

İstanbul’a giden heyet Sadrazam Damat Ferit Paşa tarafından kabul edildi. Damat Ferit Paşa “Mütareke şartlarına göre ve itilaf görevlilerinin kontrolü nedeniyle bir şey yapmaya ve yardım etmeye güçlerinin olmadığı ifâde eder. Heyet, Dahiliye Nazırı Ali Kemal Bey’i de ziyaret etmiş, Ali Kemal Bey aynı

¹⁴³ Bolak, *Aynı Tefrika*, Balıkesir Postası Gazetesi, 15 Nisan 1950, sayı 2220

¹⁴⁴ Hatipoğlu, *Aynı Tefrika*, Balıkesir Postası Gazetesi, 26 Mart 1945, sayı 652

¹⁴⁵ Bolak, *Aynı Tefrika*, Balıkesir Postası Gazetesi, 17 Nisan 1950, sayı 2221. Alaca Mescit toplantısının tarihi konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bu konuda bir görüş 18 Mayıs’ta yapıldığı şeklindedir. (Aydın Ayhan,(1990), “İzmir’in İşgali Sırasında Balıkesir”, *Milli Mücadele’de Balıkesir*, (İstanbul:Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yay), s.41; Ahmet Aydın Bolak, (1990), “Balıkesir’de Kuvâ-yı Milliye Çalışmaları”, *Milli Mücadele’de Balıkesir*, (İstanbul:Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yay), s.54) 19 Mayıs 1919 tarihini dikkate alan Fuat Özer ise, bu savını Vehbi Bolak’ın hatıratında bahsettiği, Hulusi Bey’in 17 Mayıs’ta Manisa’ya gidip 18 Mayıs’ta geri dönmüş olmasına bağlamaktadır. Ona göre Alaca Mescit toplantısı 19 Mayıs günü gerçekleştirilmiş olmalıdır. Bkz. Fuat Özer,(1998), “Milli Mücadelede Balıkesir”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü), s.67

¹⁴⁶ Aydın Ayhan,(1990), “İzmir’in İşgali Sırasında Balıkesir”, *Milli Mücadele’de Balıkesir*, (İstanbul:Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yay), s.43

ifâdeleri tekrar etmekle beraber “ Milletin dilediğini yapabileceğini buna hükümetin birşey diyemeyeceğini” beyan etmiştir.¹⁴⁷

Heyetler Balıkesir’e döndükten sonra ikinci kez Alaca Mescit’te toplanarak durum değerlendirmesi yaptılar. Bu çerçevede düşmana karşı silahla müdafaa kararı verilerek Ayvalık ve Bergama havalisine Milis kuvvetleriyle yardıma karar verildi.¹⁴⁸ Bu karar herkes tarafından kabul olundu. Silahlı kuvvetlerin toplanmasına başlandı.¹⁴⁹

Gerçekten İzmir’in işgali bir dönüm noktası olmuştur. Nitekim daha önce İtilaf Devletlerinin işgal ettikleri yerler için bu derece tepki oluşmamıştı. Ancak, İzmir ile ilgili Mondros Mütarekesi’nde hiç bir hüküm yokken, İzmir’in daha önce bir Osmanlı vilayeti olan Yunanistan tarafından işgali Türk milletinde büyük bir infial uyandırdı. Çünkü tarihi gelişmeler göstermişti ki, Balkanlı milletler, Osmanlı egemenliğine son verdikleri yerde çok kez Müslümanlık ve Türklük diye bir şey bırakmamaya çalışmakta ve uygarlık yapıtlarını dahi silip süpürürcesine barındırmamakta, en azından pek ağır bir baskı altına almaktadırlar. Şimdi bu durum Ege bölgesine uygulanacaktı.¹⁵⁰

B.İVRİNDİ’DE MİLLİ MÜCADELE’NİN BAŞLAMASI :

Öncelikle önemle vurgulamamız gereken, gerek coğrafi yakınlık, gerekse Osmanlı İdaresinde geçmişten gelen bir anlayışla İvrindi Nâhiyesi’nin merkez kazaya bağlı olması, adli ve askeri işlemlerinin merkezden yönetilmesi ve Merkeze bağlı olması gibi nedenlerle İvrindi’deki Milli Mücadeleyi Balıkesir’den ayrı düşünmek mümkün değildir. İvrindi’deki Milli Mücadele daha baştan itibaren Balıkesir Heyet-i Merkeziyesiyle tam bir uyum ve birliktelik içinde çalışmış, kongreler sürecinde delege göndermiş ve kongre kararlarının altında İvrindi

¹⁴⁷ Bolak, *Aynı Tefrika*, Balıkesir Postası Gazetesi, 23 Nisan 1950, sayı 2227

¹⁴⁸ Bolak, *Aynı Tefrika*, Balıkesir Postası Gazetesi, 23 Nisan 1950, sayı 2227

¹⁴⁹ Hatipoğlu, *Aynı Tefrika*, Balıkesir Postası Gazetesi, 27 Mart 1945, sayı 653

¹⁵⁰ Sofuoğlu, *Ön.ver.*, s.63

delegelerinin imzası bulunmuştur. Bu bilgileri konunun ilerleyen safhalarında işlemeye çalışacağız.

İvrindi bölgesi Yunan işgalinin ilk tesirlerini Bergama'nın ikinci defa işgal tarihi olan 19 Haziran 1919 tarihinden itibaren görmeye başladı. Kazım Bey (Özalp) Bergama'dan çekilirken Bergama halkını da Soma istikametine doğru sevk etmişti. Yunanlılar'ın Bergama'ya kalabalık kuvvetlerle gelişi halkı pek korkutmuştu. Belki baskının acısını çıkarırlar, öç alırlar diye Bergama'lı binlerce insan, çoluk çocuk, yaşlı genç uzun göç kabileleri meydana getirerek, kağını arabaları ile ya da hayvan sırtlarında yollara dökülmüşlerdi.

Ayvalığın dışında, gerçek anlamda oluşturulan Soma, Akhisar, İvrindi gibi cepheler Bergama baskınından sonradır. Kuvâ-yı Milliye birlikleri Bergama'dan Kınık'a çekildikten sonra Soma'da bulunan 14. Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşa Soma-Kınık yolu üzerinde 61. Fıkra komutanı Albay Kazım Bey ile görüştü. Ona Soma'da birlikleri tutması görevini vererek Balıkesir'e döndü.¹⁵¹

Albay Kazım Bey düşmanın Soma'ya doğru ilerleme ihtimalini düşünerek dağılan birliklerden toplayabildiği 70 kişiyle birlikte Soma'da bir cephe meydana getirdi. Birkaç günlük bir çalışmadan sonra Kınık ve Bergama civarındaki düşmana karşı bir cephe teşkil edilmiş oluyordu. Soma cephesinin çekirdeğini bu 70 kişi oluşturacaktır. 24 Haziran 1919 tarihinden sonra Balıkesir'de Heyet-i Merkeziye göreve başladığı için cephede takviye edilmeye başlanacaktır.¹⁵² İlk karar, gönüllülerden dört bölük ikinci olarak da 1308 ile 1309 (1892-1893) doğumluların Kuvâ-yı Milliye'ye iştirak ettirilmelerine karar verildi.¹⁵³ Böylece Soma cephesi kurulmuş oldu. Soma Mıntıkası'nda 188. Alay Komutanı Miralay Akif Bey vardı. Emrinde, Halit Bey (Bayrak) * komutasında Bandırma'da teşekkül eden 100 kişilik bir nizamiye müfrezesi ile Soma, Kırkağaç, Bergama

¹⁵¹ Özalp, *Ön.ver.*, s.27

¹⁵² *Aynı*, s.28

¹⁵³ *Balıkesir Heyet-i Merkeziye Karar Defteri*, Karar No:1-3, Asılları Balıkesir Kuvâ-yı Milliye Müzesindedir

* Sonradan İvrindi Cephe Komutanı

kazalarından ve Balıkesir merkezden Giresun (Savaştepe) ve Gelenbe nâhiyeleri halkından teşkil edilen milli kuvvetler bulunuyordu. Bu kuvvetlerin başında Hulusi Bey (sonradan Karesi Mebusu) ve Kırkağaçlı Emin Bey vardı. Kınık ile Soma arasına yerleştirilmiş olan bu kuvvetlerin sayısı 700 kadardı.¹⁵⁴

Akhisar'ın 9-10 Haziran günleri boşaltılmasından sonra Akhisar'da Milli Kuvvetler meydana getirmek üzere Binbaşı Konyalı Hüsnü Bey Albay Kazım Bey tarafından görevlendirildi. Binbaşı Hüsnü Bey, yanına aldığı kuvvetlerle Akhisar'a giderek cepheyi oluşturmaya çalışacaktır.¹⁵⁵ 25 Haziran'da Akhisar cephesi Mıntıka Komutanı Binbaşı Hüsnü Bey'dir. Emrinde 188. Alaydan bir nizamiye müfrezesi ve Akhisar Kazası ile Marmara'dan teşekkül etmiş milli kuvvetler vardı. Bu kuvvetlerin başında Halit Paşa, Hafız Hüseyin Bey, Dramalı Rıza Bey bulunuyorlardı. Asker olarak 800 kadar olan bu kuvvetler, Manisa'ya doğru cephe alırken, Salihli bölgesini de korumayı amaçlıyorlardı.¹⁵⁶

19 Haziran 1919'da Bergama'nın ikinci defa işgal edilmesinden sonra Yunan işgal kuvvetleri, Bergama'da kalma cesareti gösteren müslüman halkı katletmeye, mallarını yakmaya ve boş kalan evlere girerek evlerdeki eşyaları yağmalamaya başlamışlardı.¹⁵⁷ Bu yağmalamaya Ermeni ve Musevi ahali de bilfiil iştirak etmiştir. Köylerdeki mahsulât gasbedilmiş, terkedilmiş zahireye el konularak, hayvanlar toplanmış ve bunları Midilli adasına taşımışlardır. Bir kısmını da Menemen'de Rumlar'a dağıtmışlar; götüremedikleri eşyayı da tahrip etmişlerdi.¹⁵⁸

Bunun üzerine Bergama ve köylerindeki ahali göç etmeye başlamıştır. İşgal bölgelerinden iç kısımlara göç eden göçmenlerin kesin sayılarını tesbit

¹⁵⁴ Özalp, *Ön.ver.*, s.34

¹⁵⁵ *Aynı*, s.31

¹⁵⁶ *Aynı*, s.34; Apak, *Ön.ver.*, s.63

¹⁵⁷ *BOA.DH.KMS.* D.52-2, nr.53

¹⁵⁸ Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı,(1996), *Arşiv Belgelerine Göre Anadolu'da ve Balkanlar'da Yunan Mezalimi*, c.II,(Birinci Baskı.Ankara), s.539

etmek mümkün değildir. Resmi belgelerle gazetelerde verilen rakamlar arasında tutarsızlıklar bulunmaktadır. Muhacirin umum müdürlüğünün bir raporunda göçmenlerin iskan, iâşe ve sayıları hakkında bazı bilgiler verilmektedir. Göçmenler buldukları yerler dikkate alınarak güney ve kuzey mıntikaları olmak üzere iki bölgeye iskan edilmişlerdi. İskan edilen göçmenlerin sayısı buldukları yerler itibariyle şöyle idi:

“Kuzey mıntikasında 17.220 göçmen bulunuyordu. Bunlar Bandırma (366 kişi), Balıkesir Merkezinde (6.717), Balıkesir’in nâhiyelerinde (2.653), Burhaniye (2.923), Edremit (1.309), Soma (1.029), Kırkağaç (723) ve Akhisar’da (1.500) toplanmışlardı. Güney mıntikasında 33.644 göçmen vardı.”¹⁵⁹

Haziran 1919 ortalarında Balıkesir’e incelemelerde bulunmak üzere gönderilen özel bir teftiş heyeti Balıkesir ve kazalarını gezerek Temmuz ayı başlarında İstanbul’a geri döndü. Heyetin başında Mülkiye Müfettişi Nedim Bey buluyordu.¹⁶⁰

Nedim Bey’in Dahiliye Nezareti’ne sunduğu 5 Temmuz 1919 tarihli raporun, Bergama muhacirleri ile ilgili bölümlerinden anlaşıldığına göre, Bergama’nın Yunanlılar tarafından tekrar işgali üzerine o bölgeden göç eden 40-50 bin civarındaki muhacirinin sefaletleri ve perişan durumları çok acıklı bir şekilde göze çarpmaktaydı. Hatta bu durum Nedim Bey’e refakat eden İngilizler’in de dikkatini çekerek üzüntülerine neden olmuştu.¹⁶¹

Tasvir-i Efkâr gazetesinin 11 Ekim 1919 tarihli nüshasında, 30.000 kadar İslam ahalisinin Soma ve Karesi yönlerine doğru hicret ettiğini, mahsulâtın toplanamaması nedeniyle şimdiden işsiz ve yiyeceksiz kalan ahalinin açlık tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu, bunlara Redd-i İlhak heyetinden başka yardım

¹⁵⁹ Mesut Çapa.(1994),”Anadolu’da Yunan İşgalinin Sebep Olduğu İç Göçler”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. 29,

¹⁶⁰ İlgürel, *Ön.ver.*, s.80

¹⁶¹ *BOA.DH.KMS*. D.53-4, nr.54

eden hiç kimsenin olmadığını, sıtma yüzünden sıksa çocukların hazin hazin titreştiğini haber veriyordu.¹⁶²

Soma ve Balıkesir bölgesi Bergama'dan göç edenlerle dolmuştu. Bu göç eden kitlelerin barındırılması ve yiyecek sağlanması, çözülmesi zor sorunlar yaratırken, aynı zamanda da yarattığı tepkilerle de direnişin yaygınlaşmasında önemli bir etken oluyordu.¹⁶³ Bergama'dan göç edenlerin bir kısmı da İvrindi-Korucu bölgesine geldiler. Özellikle hayvanlarıyla Korucu, Kayapa, Ayaklı, Büyük Yenice ve Kaşal (Kaşağı) arasında kalan ovaya yerleşen bu göçmenler büyük sıkıntılar çektiler. Ova, neredeyse Bergama muhacirleriyle dolmuştu.

Özellikle yiyecek sıkıntısı çeken Bergama muhacirleri çevre köylüler tarafından kendileri de zor şartlar içerisinde yaşamalarına rağmen iase yardımı yapılarak hayatlarını sürdürmeye çalışıyorlardı. Yiyecek sıkıntısı yanında karşılaştıkları bir başka sıkıntı da eşkiyalardır. Eşkiyaların baskınına ve soygununa uğramaları sıkıntılarını daha da arttırmıştır. Böyle bir olay 13 Temmuz 1919 tarihinde Kozak havalisinde eşkiyalık yapan ünlü "Çakıcı" çetesinden dört eşkiyanın Korucu merkezle Ayaklı köyü arasında bulunan Kozak Muhacirleriyle civar köy halkının mallarını yağma etmek amacıyla "düşman geliyor" diyerek ahaliyi tehdit etmek suretiyle binlerce muhacir kafilesini heyecana ve telaşa düşürerek deve ve sair hayvanlarını ve eşyalarını gasp etmek suretiyle meydana gelmiştir. Bu gasba kalkışan Kürt Mehmet ve Deli Mehmet; Ayaklı köyünden Kıbtî İbrahim ve Hacı Ahmet Oğlu Kadir ile muhacirlerin gayretleriyle öldürülmüştür. Muhacirlerden Kozak nahiyesinin Tıfillar köyünden İhsan oğlu Mustafa öldürülmeden önce Deli Mehmet tarafından yaralanmıştır. Eşkiyaların üzerinden çıkan eşyalar, iki Alman Silahı ve iki hayvan, sahipleri olan muhacirler tarafından geri alınmıştır.¹⁶⁴ Daha sonra bu muhacirler, kış mevsiminin gelmesi ve

¹⁶² Yücel Özkaya,(1994), *Milli Mücadele'de Ege ve Çevresi*, (Ankara:T.C.Kültür Bakanlığı Başvuru Kitâpları Yayınları),s.25

¹⁶³ İlhan Tekeli, Selim İlkin, *Ön.ver.*, s.123

¹⁶⁴ *Karesi Gazetesi*, 27 Temmuz 1335.(1919),sayı: 270-10

Bergama'dan, Yunanlıların artık işgalin ilk günlerindeki gibi mezalim yapmadıkları haberlerini alınca evlerine geri dönmüşlerdir.

Bu sırada Yunanlıların Bergama'yı işgal ettikten sonra işgali genişletme çabası içinde olduğu görülmektedir. Yunanlıların bu çabalarının anlatıldığı Burhaniye Kaymakam Vekili Sabri Bey'in 27 Haziran 1919 tarihinde Karesi Mutasarrıflığına gönderdiği telgrafında, Dikili'den taarruza geçen Yunan asker ve çetelerinin işgal dairelerini genişleterek aynı gece Burhaniye Kazasıyla sınır olan Kozak nâhiyesinin Çam Suyu köyüne kadar geldiklerini belirtiyordu. Buraya gelene kadar rast geldikleri köyleri yakan Yunanlılar, hayvanları gasp ederek Midilli'ye taşımışlardı. Bu olaylar Burhaniye'yi olduğu gibi yakınlığı bilinen Korucu nâhiyesine kadar işgali yayma ve Balıkesir yolunu tehdit etmesi muhtemel hale geldiği için tehlikeli bir durum arz ediyordu.¹⁶⁵

İşte bu olaylardan sonra ve Korucu bölgesinin tehdit altında bulunmasından dolayı, Soma ve Ayvalık cephelerinde bulunan kuvvetlerimizin Bergama'nın kuzeyinde bulunan boşluktan arkadan sarılabileceğini hesaplayan 14. Kolordu kumandanlığı, o sırada Soma cephesinde bulunan 61. Fırka kumandanı Kazım Beyin önerisiyle İvrindi-Korucu bölgesinde bir cephenin kurulmasına karar verdi.

Bu cephe hem cephe gerisine düşman sızmasını önleyecek hem de önemli miktarda düşman askerini karşısında tutarak diğer cephelerin yükünü bir miktar rahatlatıyordu. Ayrıca İvrindi-Korucu bölgesini Bergama'ya bağlayan geçidin Yunanlılar tarafından tutularak makineli tüfekli müfrezelerle tahkim edilmesi burada da Yunanlılara karşı tedbir alınmasını gerektirmişti.¹⁶⁶ Böylece Yunan kuvvetlerinden bir bölümünü meşgul ederek diğer cephelerin yükünü azaltmak şeklinde bir görevi yerine getirmek için kurulmuştur.

¹⁶⁵ BOA.DH.KMS. D.53-4, nr.54

¹⁶⁶ Aydın Ayhan.(1990), "Milli Mücadele'de İvrindi Cephesi", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*. 44.; Hasan Basri Çantay,(1964), *Kara Günler ve İbret Levhaları*, (İstanbul :Ahmet Sait Matbaası),s.34

Böylece, İstanbul Hükümetinin engelleme ve yatıştırma çabalarına karşın Haziran ayı sonu itibariyle İzmir Şimal cephesi çatısı altında Ayvalık-Soma Akhisar ve İvrindi cepheleri taksim olunmuştu. Siviller Kuvâ-yı Milliye teşkilâtına, muvazzaflar ise Kolorduya bağlı bulunuyordu.¹⁶⁷

İvrindi cephesi başlangıçta gönüllü birliklerden ve az sayıda bölge halkından oluşuyordu. Bu Kuvâ-yı Milliye birliklerinin başında Hacı Niyazi Efendi bulunmakta idi.¹⁶⁸ Daha sonra cephe takviye edilerek kuvvetlerin sayıları arttırılacak ve böylece müstakil bir cephe oluşturulacaktır.

Bu arada, Ayvalık cephesinde küçük bir bozgun haberi büyük akisler meydana getirince Edremit Kuvâ-yı Milliyesi 23 Temmuz'u 24 Temmuz 1919'a bağlayan gece Balıkesir Heyet-i Merkeziyesini telefonla arayarak, baştan başa düşman önüne gerildiklerini, güçlerinin yetmezse sıranın Balıkesir'e geleceğini, Balıkesir'in bu duruma duyarsız kalmayarak büyük ihtiyaç duydukları yardımı göndermesi gerektiğini ifade ederek yardım istediler. Bunun üzerine Heyet-i Merkezi adına telefonu cevaplayan Maarif Müdürü Sabri Bey ağlayarak, hemen yardım göndereceğini, olmazsa tek başına bile olsa kendisinin geleceğini söyledi. Ertesi gün Heyet-i Merkeziye körfeze en yakın bölgelerden gönüllü toplama çalışmalarına başladı.¹⁶⁹

Aynı gün (24 Temmuz 1919), daha önce İvrindi' de nâhiye müdürlüğü yapmış olan Varnalı İsmail Hakkı Bey, gönüllü bir müfreze ile körfeze yardım için İvrindi'ye gönderildi. İvrindi'de yaptığı başarılı hizmetlerle İvrindililerin sevgi ve saygısını kazanan İsmail Hakkı Bey kısa zamanda 157 kişilik bir gönüllü birliği toplayarak toplam 162 kişilik bir birlikle Ayvalık cephesine gitti.¹⁷⁰ Bu bölüğün (İvrindi bölüğü) İsmail Hakkı Bey'in Balıkesir'den beraberinde getirdiği kumanda kadrosunda şu isimler bulunuyordu:

¹⁶⁷ Atatürk,(1969), *Nutuk*, c.II,(İstanbul:Milli Eğitim Basımevi)s.451; İlgürel, *Ön.ver.*, s.84

¹⁶⁸ Şapolyo, *Ön.ver.*, s.66

¹⁶⁹ Sağdıç, *Ön.ver.*,s.63; Aydın Ayhan,(1990), "İzmir'in İşgali Sırasında Balıkesir", *Milli Mücadele'de Balıkesir*,(İstanbul:Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yay.) s.48

¹⁷⁰ İ.Hakkı Varnalı, *Hatırat*, Balıkesir Ekspres Gazetesi, 2 Mart 1962, sayı 460

Bölük kumandanı Varnalı İsmail Hakkı Bey, Yedek Subaylardan Abdülmecit Sami Bey, Şükrü (Üzgür) Bey, Necmi Bey ile Binbaşı Fehmi Bey.¹⁷¹ Bu bölük iki buçuk ay kadar Ayvalık cephesinde bulunduktan sonra İvrindi cephesine kaydırılmıştır. Böylece İvrindi cephesi takviye edilerek daha da güçlendirilmiştir. Bu çerçevede Balıkesir Heyet-i Merkeziyesi aldığı bir kararla, Balıkesir'in merkez köylerinden Halalca, Yakup, Atanaz, Karaman, Köseler, Çayırhisar, Kesirven, Tepecik, Çitnehor, Küplü, Mendure ve Çandır'dan 1300-1309 (1884-1893) arası doğumlu gönüllüler, İvrindi cephesine sevk edilmiştir.¹⁷²

Düşman kuvvetlerine karşı İzmir'in kuzeyinde bu tertibat alınırken cephe gerisinde bulunan kaza merkezlerinde ve nâhiyelerde Redd-i İlhak heyetleri ve Müdafaa-i Hukuk heyetleri kuruluyordu. Cepheye kuvvet yollayan her kaza merkezinde bir Redd-i İlhak heyeti teşekkül etmiş ve teşkilâtın daha gerilere, memleketin iç kısımlarına kadar yayılması için çalışılıyordu.¹⁷³

Bu çerçevede İvrindi Müdafaa-i Hukuk Heyeti, Hacı Hafızzâde Mehmet ve Hafız Hamit Beylerden¹⁷⁴ Korucu Müdafaa-i Hukuk Heyeti ise Hacı Emin Efendi ve Hacı Osman Efendilerin¹⁷⁵ önderliğinde kurulmuştu.

Balıkesir'deki gönüllü hareket cephelerde Yunan karşısına dikilmişti. Bütün işlerin üstesinden gelenebilmesi için teşkilâtlanmak, emir alıp verebilmesi için de sorumlular gerekiyordu. Bunun için bir kongrenin toplanmasına, Milli mesuliyetin kişiler üzerinden alınıp bu kongre tarafından resmen üstlenilmesine gerek vardı. Cephelerde acil tedbirler alınması ve düzenleme yapılması şarttı.¹⁷⁶ Böylece, Balıkesirli vatanseverler bu kongrenin Haziran ayı sonunda toplanabilmesi için çalışmaya başladılar.

¹⁷¹ Varnalı, *Aynı Tefrika*, Balıkesir Ekspres Gazetesi, 5 Mart 1962, sayı 462

¹⁷² Ahmet Aydın Bolak,(1990), "Balıkesir Heyet-i Merkeziyesinin Karar Defteri", *Milli Mücadele'de Balıkesir*, (İstanbul: Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yay.) s.89

¹⁷³ Özalp, *Ön.ver.*, s.34

¹⁷⁴ *Aynı*, s.135

¹⁷⁵ Eminettin Çeliköz.(1930), "Güzel Balıkesir", *Gençler Yolu*. 33; İlgürel, *Ön.ver.*, s.276

¹⁷⁶ Ayhan, *Ön.ver.*, s.51

1.Birinci Balıkesir Kongresi (28 Haziran – 12 Temmuz 1919)

Kongre, 28 Haziran günü başlayıp 12 Temmuz 1919 tarihinde sona ermiştir.¹⁷⁷ Kongreye katılanlar hakkında bilgi bulunmamakla birlikte bu kongreye Ayvalık, Soma, Akhisar mıntıkları ile Balıkesir'e bağlı diğer kazaların temsilcileri iştirak etmişlerdi.¹⁷⁸

Birinci Balıkesir Kongresi kararları dört başlık altında özetlenebilir :

- 1- Balıkesir'de bir Heyet-i Merkeziye kurulacaktır.
- 2- Heyet-i Merkeziyenin Reisliğine Hacim Muhittin Bey seçilmiştir.¹⁷⁹
- 3- Cephedeki kuvvetlerin hangi kazaların yardımı ile beslenecekleri belirlenmiştir.
- 4- Redd-i İlhak heyetlerinin salahiyet ve bağlantıları, cephenin takviyesi için hangi kazalar halkının nerelere sevk olunacaklarına karar verilmiştir.¹⁸⁰

Bu arada Balıkesir'de başlayan bu çalışmalar İstanbul Hükümetinin dikkatini çekti. İstanbul'a çağrılan Karesi Mutasarrıfından Balıkesir'deki olaylar hakkında bir rapor sunması istendi. Bunun üzerine Mutasarrıf Hilmi Bey Balıkesir'deki gelişmeler ve İzmir'in işgalinden sonra Balıkesirlilerin duygu ve düşüncelerini açıklayan bir raporu 28 Haziran 1919 tarihinde Dahiliye Nezaretine sundu. Raporunda Heyet-i Milliye olarak adlandırdığı bu hareketin İstanbul'a hareket ettiği güne kadar müdafaaya devam kararı aldığını, Heyet-i Milliye'ye İtilaf ve Hürriyet kulüplerine mensup şahıslarında katıldığını bir fırka ve hükümet

¹⁷⁷ Fuat Özer, Doktora çalışmasında bu kongrenin bir kongre değil toplantı olduğunu, bunun nedeninin o dönemde yapılan hemen bütün toplantılara kongre denilmesinden ileri geldiğini, gerçekte birinci kongrenin 26-30 Temmuz 1919 tarihinde yapılan ikinci Balıkesir Kongresi olduğunu, böylece Balıkesir'de toplam dört kongre toplandığını ifade etmektedir.(Özer,*Ön.ver.*, s.95

¹⁷⁸ Özalp, *Ön.ver.*, s.38

¹⁷⁹ Hacim Muhittin Çarıklı,(1967), *Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuvâ-yı Milliye Hatıraları*, (Ankara:Ankara Üniversitesi Yay.), s.23

¹⁸⁰ Özalp, *Ön.ver.*, s.38

meselesi olmaktan çok bir vatan meselesi olduğunu kabul ettiklerini ifade ediyordu.¹⁸¹

8 sayfalık bu raporun Heyet-i Milliye ile Kuvâ-yı Müdafaa'nın dağıtılmaları ile ilgili alınması gereken tedbirleri açıkladığı son kısmında, Balkan savaşlarından beri gelişen İzmir'in işgali ile çoğalan Yunan mezalimine karşı milletin ruhundan doğan bu heyecanın doruğa ulaştığını bunun için kendisinde direnme gücü bulanların silaha sarılarak oturdukları yerleri terk ettiklerini, ancak bunların hükümete isyan etmediği ifade ediliyordu. Eğer engellenirse bu hareketin isyan haline dönüşebileceği vurgulanarak bu harekete memleketin aydınlarının da katıldığını belirtiyordu. Bu heyecanın dindirilmesinin ancak heyecanın sebeplerinin ortadan kaldırılmasıyla mümkün olabileceğini ifade eden Karesi Mutasarrıfı, hükümetin derhal Yunan işgalinin genişlemesini ve Yunan mezalim ve tecavüzünün durdurulması için itilaf devletleri nezdinde girişimlerde bulunulmasını istemekte idi. Ayrıca Hilmi Bey, İtilaf Devletlerince Karesi bölgesinin işgal edilmeyeceğini kesin bir şekilde teminat altına almaları, bununda hükümetçe halka ilan edilmesi gerektiğini ifade ediyordu. İşte o dakikada Balıkesir halkının işine gücüne döneceğini, böyle bir teminatın hükümetin nüfuzunu da bu bölgede arttıracığını son söz olarak ifade ediyordu.¹⁸²

Haziran 1919 ortalarında olayları yerinde incelemek üzere, İstanbul'dan Balıkesir'e özel bir görevle bir teftiş heyeti gönderildi. Bu heyet Balıkesir, Ayvalık, Bandırma, Erdek ve Gönen'de incelemelerde bulundu. Heyetin başında ise Mülkiye Müfettişi Nedim Bey bulunuyordu.¹⁸³ Nedim Bey, Balıkesir'deki izlenimlerini ve gezisini değerlendirdiği bir raporu 5 Temmuz 1919 tarihinde Dahiliye Nezaretine sundu. Raporda, Balıkesir'deki Müdafaa Heyetinin her bölgenin ileri gelen eşrafından oluştuğunu, içlerinde fırka mensubu olduğu gibi hiçbir fırkaya mensup olmayan kişilerin de olduğunu, bütün bu şahısların aralarındaki ayrılıkları bırakarak düşmana karşı ortak bir hiddet-i milliye şeklinde

¹⁸¹ BOA.DH.KMS. D.53-4, nr.54

¹⁸² BOA.DH.KMS. D.53-4, nr.54

¹⁸³ İlgürel, *Ön.ver.*, s.80

birleştiklerini anladığını, onun için bazılarının zannettiği gibi Balıkesir'deki bu gelişmelerin İttihatçılık veya Bolşeviklik fikirlerinin gerçekleşmesi için çalışan bir zümrenin faaliyeti olmadığı anlatılıyordu. Bu insanların sadece memleketin müdafası için çalışan, hayatlarına ve mukaddesatlarına dokunabilecek tehlike ve tecavüzleri önleyebilmek için bir araya gelen insanlar olduğu bu sebeple, bu teşkilât ve hareket-ı milliye de ne Bolşeviklik ne de İttihatçılık fikirleri olmadığı vurgulanıyordu. Nedim Bey, Balıkesir'deki teşkilât üyeleriyle de görüşerek amaçlarını öğrenmişti. Balıkesirliler kendisine, şimdilik Karesi livası işgal sahasının dışında tutulsa bile İzmir Yunanlılar'a verildiği takdirde, bu livayıda ele geçirmek için Yunanlılar'ın her türlü siyasi araç ve kuvvete başvuracaklarından emin olduklarını, Yunanlıları İzmir'den çıkarmanın Balıkesir'in emniyeti için zaruri olduğunu açık ve etkili bir dille izah ettiler. Ayrıca ne isimle ve bahaneyle olursa olsun Ayvalık ve İzmir'de Yunan işgali devam ettikçe Karesi bölgesi için emniyet ve huzurun olmayacağını, İtilaf devletlerince İzmir ve Ayvalık'ta Yunan işgaline son verilmedikçe müdafaadan vazgeçmeyeceklerini kesin bir dille Nedim Bey'e anlatmışlardı.¹⁸⁴

Gerek Mutasarrıf Hilmi Bey'in raporu gerekse Nedim Bey'in raporu Balıkesir'deki hareketin niteliğini, halkın görüş ve düşüncelerini İstanbul Hükümeti'ne aktarması ve dedikoduları ortadan kaldırması bakımından önemlidir.

Temmuz 1919 başlarında Soma ve Ayvalık cephelerinde bazı hareketlenmeler ve sıcak çarpışmalar meydana gelmişti. 61. Tümen komutanı Kazım Bey tarafından Harbiye Nezareti'ne gönderilen telgrafta, Soma bölgesinde 9 Temmuz sabahı Yunan birlikleri bir Tabur piyade bir bölük süvari iki toptan kurulu üstün kuvvetleriyle Soma'ya bağlı Cumalı'nın doğu sırtlarında bulunan müfrezemize taarruz etmişlerdi. Müfrezemiz ikindiye kadar savunmada bulunduktan sonra mevziini terk ederek 4 kilometre doğuda Taşdibi sırtlarına çekilmişti. Bu sırada da Cumalı ve Çengel köyüne giren Yunanlılar bu köyleri yaktı. Olayı haber alan civardaki Kuvâ-yı Milliye birliklerinin bir kısmı dağlardan inerek Yunanlılara taarruz etmiş ve eski mevzilerini tekrar kazanmıştı. Görüldüğü

¹⁸⁴ BOA.DH.KMS. D.53-4, nr.54

gibi Yunan taarruzları zaman zaman şiddetleniyor, Soma cephesindeki birliklerimiz gerektiğinde İvrindi'ye bağlı Taşdibi sırtlarına kadar çekilebiliyordu. Gerektiğinde İvrindi cephesinden takviye alan Soma birlikleri Yunanlılar'a taarruz ediyorlardı.¹⁸⁵

Ayvalık bölgesinde ise Yunanlılar üç harp gemisi ve bir sahra bataryasının toplarının himayesinde piyade kuvvetlerini 8 Temmuz'da takviye ederek taarruza devam etmişlerdi. Bu taarruz sonucu Yunanlılar, Araplar ve Murateli köylerini işgal ettiler. Bu bölgede kuvvetlerimiz 9 Temmuz'da adım adım savunma yaparak Yahyaköy Tarsunlu hattına çekilmeye mecbur olmuşlardı.¹⁸⁶

Yine Kazım Bey tarafından 11 Temmuz 1919 tarihinde Harbiye Nezaretine gönderilen bir başka telgrafta Yunanlıların Ayvalık ve Bergama'da işgali yayma faaliyetleri ve bunun amacı hakkında bilgi almaktayız.

Yunanlılar 10 Temmuz 1919'da ikindiye doğru Ayazment, Tıfillar'dan hareket ederek Kozak nâhiyesinin Bağburnu köyünü işgal ettiler. Burada bulunan bir mitralyöz, bir kısım jandarma ve ordu birliklerinden ibaret küçük bir kuvvetimiz Sivikli köyüne çekildi. Bu yeni durum üzerine Karaağaç sırtlarındaki kuvvet ikiye ayrılarak bir kısmı Sivikli'ye gönderildi. Ayvalık bölgesinde dört gün devam eden bu muharebeler esnasında Yunanlılar Muratili, Araplar ve Gömeç'in bir kısmını yakarak tahrip ettiler. Kazım Bey, bu hareketin amacının rahatsız ve sarılmış bir durumda kalan Ayvalık'ın durumunu ıslah etmek ve Dikili ile Ayvalık'ın bağlantısını sağlamak olduğunu Yunanlıların bunu yaparken karada, havada ve denizdeki bütün harp araç ve gereçlerini Bergama ve Dikili bölgesine yığarak bütün gücüyle saldırdığını ifade etmektedir. Bununla Yunanlıların bazı siyasi müsaadelere kavuştuğuna delil olabileceği, bu yüzden işgal alanlarını genişletmelerinin muhtemel olduğu kanaatine varmıştır.¹⁸⁷

¹⁸⁵ Telgraf için bkz.Kazım Özalp, *Ön.ver.*, s.49

¹⁸⁶ Telgraf için bkz.Kazım Özalp, *Ön.ver.*, s.49

¹⁸⁷ Telgraf için bkz.Kazım Özalp, *Ön.ver.*, s.41

Ayrıca I.Kongrenin devam ettiği bu günlerde Balıkesir'den İvrindi'ye gidenlerin sayısında bir artış söz konusudur. 8 Temmuz 1919 Salı günü Hüseyin Bey İvrindi'ye giderken 9 Temmuz günü de İsmail Efendi İvrindi'ye gidecektir. Aynı gün kuvvetlerimizin Taşdibi'nde toplandığı Balıkesir Heyeti Merkeziyesi Reisi Hacim Muhittin Bey tarafından öğrenilmiştir.¹⁸⁸

Kuvâ-yı Milliye birliklerinin Soma ve Akhisar mıntıklarında kazandığı başarılar Yunanlılar ve Rumları şaşkınlığa uğratmıştır. Bu küçük zaferler Türk halkının maneviyatını yükseltiyor, en küçük bir başarı dahi Kuvâ-yı Milliye'nin itibarını arttırıyor, bu yüzden gençler Kuvâ-yı Milliye saflarına koşuyordu. Yunan birlikleri gece gündüz taciz ediliyor veya yıpratılıyordu. Bu da Yunanlıların itilaf devletlerine müracaatlarına sebep oluyor, İtilaf Devletleri de İstanbul Hükümeti'ne baskı yapıyordu. İstanbul Hükümeti ise işgalin görüşmelerle bertaraf edilebileceği iyimserliği içinde Kuvâ-yı Milliye'ye tavır alıyor ve bütün engellemelere rağmen cephelerde başarılar birbirini takip ediyordu.¹⁸⁹ Bu günlerde İstanbul Hükümeti Anadolu'ya "Milli Teşkilât ve Çetecilik katiyyen yasaktır" ibareli telgraflar göndererek halkın bu azim ve heyecanını kırmak istiyordu.¹⁹⁰

2.İkinci Balıkesir Kongresi (26-30 Temmuz 1919)

26 Temmuz 1919 tarihinde yeni bir kongre toplandı. Bu kongre bir il kongresinden çok bölgesel bir mahiyet göstermektedir. Bu kere daha cesur kararlar alındığı gözlenmektedir. Kongreye bugünkü Balıkesir ve Manisa illeri sınırları içinde kalan on ilçe ve bucağın temsilcileri katıldı. Bu kongreye İvrindi'den de iki temsilcinin katıldığını görüyoruz. Bunlar Hacı Hafizzâde Mehmet Efendi ile Hafız Hamit Beylerdir. Kongre 30 Temmuz 1919 tarihinde sona ermiştir.

¹⁸⁸ Çarıklı, *Ön.ver.*, s.23

¹⁸⁹ İlgürel, *Ön.ver.*, s.99

¹⁹⁰ *BOA.DH.KMS.D:53-2, Nr:9, 9 Temmuz 1335 (1919)*

a.Kongre Kararları :

Kongrede alınan kararlar toplam 20 maddedir. Kongre öncelikle hiçbir siyasi partiyle ilgisi olmadığını, çetecilikten nefret ettiğini ve amacının Yunanlıları Anadolu'dan atmak ve vatanın kurtuluşunu sağlamak olduğunu ilan etti. Kongre adını Redd-i İlhak tabirinin eksik olduğu gerekçesiyle Hareket-i Milliye Reddi İlhak Heyeti şeklinde değiştirdi. Kongre şimdilik kaydıyla 1300'den 1309'a kadar doğumluların silah altına alınmasını karara da bağladı. Kaza ve nâhiyelerden gönderilen kimselerin masrafları genel masraftan mahsup edilmek üzere kendilerine ait olacak ve başlarında eşraftan bir zat bulunacaktı. Yunanlılarla hiçbir surette müzakere edilmemesi karara bağlanarak Yunanlılar memleketi terk edinceye kadar harbe devam edilmesi birinci vazife olarak kabul edildi.¹⁹¹ Ayrıca, Kongre sonunda Hilafet makamına, Sadarete ve İngiltere, Amerika, Fransa ve İtalya siyasi mümessillerine birer protesto telgrafı çekildi.

Hilafet makamına çekilen telgrafta on asırdan beri Türk'ün zaferlerine sahne olan Anadolu'nun kalbgâhına sefil bir düşmanın vahşiyane saldırmasının büyük bir heyecana neden olduğu, bunun için hilafet makamının da tehlikede olması nedeniyle padişahın saltanatı etrafında birleşerek toplandığını, Türk ve İslam toprağı olan Anadolu'dan Türk ve İslam kanlarının sembolü olan hilali (bayrağı) çiğnemek isteyen Yunanlıları atıncaya kadar mücadeleye devam etmeye yemin ettikleri vurgulanıyordu. Bu ifâdelerle Balıkesir kongresi, başlattığı mücadelenin aynı zamanda hilafet ve saltanatı da kurtarmak amacıyla yapıldığını duyurmak istemiştir.

Sadarete çekilen telgrafta ise, Yunan zulüm ve vahşetlerine karşı haklarının müdafaa edilmemesi karşısında sessiz kalamayan Balıkesir'in kendi silahları ve güçleriyle namus ve hayatlarını kurtarmaya yemin ettikleri ifade ediliyordu. Bunun için milli bir kongre tertip ettiklerini, saltanata sadakatle bağlı

¹⁹¹ Kongre Kararlarının tam metni için bkz. İlgürel, *Ön.ver.*, s.s.102-105

olduklarını ve hiç bir parti anlayışı ile hareket etmeyen vatanperverlerden oluştuklarını önemle vurgulamaktaydılar.

İngiltere, Amerika, Fransa ve İtalya Siyasi temsilcilerine gönderilen protesto telgrafında ise, on asırdan beri Türk toprağı olmuş Anadolu, karakterleri zulm ve cinayetten başka bir şey olmayan Yunanlıların hukuka aykırı olarak Anadolu'ya ayak basması Türklük ve Müslümanlık aleminde şiddetli bir galeyene neden olduğu öncelikle ifade edilmiştir. Yeşil ovalarımızı zulümleri ile mateme çeviren kadın ve çocuklarımızı süngüleri altında parçalayan, tertemiz kızkardeşerimizin günahsızlığı üzerine medeniyet namesi yükseltmeye çalışan Yunanlıların bu zulümleri İtilaf Devletlerinin temsilcileri tarafından hazırlanan raporlarında da sabit olduğu açıklanmıştır. Silaha sarılma sebeplerinin de Yunan zulümlerinin feciliğı olduğunu ve Yunanlıların Türk topraklarından atılıncaya kadar mücadeleye karar verildiğı bir kez daha hatırlatılmıştır. Telgrafta ayrıca Wilson Prensipleri hatırlatılarak buna göre Türk nüfusunun ezici çoğunlukta olduğu Türk ve İslam toprağı olan Anadolu'nun yabancılara teslim edilemeyeceğı kesin bir dille ifade edilmiştir.¹⁹²

b.Kongreler Karşısında İstanbul Hükümeti :

İstanbul hükümeti daha başından beri Balıkesir'de oluşan hareketlere endişe ile bakmaktaydı. Özellikle Temmuz ayında yoğunlaşan faaliyetler karşısında Karesi Mutasarrıfı Hilmi Bey'den bilgi isteyen İstanbul Hükümeti'nin bu isteğine Hilmi Bey 27-28 Temmuz 1919 gecesi şifre telgrafla cevap verdi. Telgrafta; aynı gün Karesi, Saruhan Livaları Redd-i İlhak heyetleri temsilcileri ve Kuvâ-yı Milliye kumandanlarından oluşan bir heyetin kongre halinde Balıkesir'de toplandığı haberinin alındığı bildiriliyordu.* Kongre hakkında bilgi istenmesi üzerine verilen cevapta; "Yunan işgaline karşı müdafa-i vatan ve namus için "ahdü misâk" ettiklerini, hükümete her suretle bağlı olduklarını, buna karşın

¹⁹² Telgrafların tam metni için bkz. İlgürel, *Ön.ver.*, s.s.105-109

* II. Balıkesir Kongresi

hükümetten de yardım beklediklerini, iki aydan beri düşman karşısında Aydın, Salihli ve Akhisar cephelerinde sürdürdükleri mukavemeti son nefeslerine kadar devam ettirme kararında olduklarını” vurguluyorlardı.

Yunan istilasına karşı liva halkının ve Aydın vilayeti çevre ahalisinin iştirakiyle kongre üyelerinin idaresinde muhtelif cephelerde çarpışan Kuvâ-yı Milliye mevcudu 15-20 bin civarındadır. Kuvâ-yı Milliye'nin çabaları sayesinde bölgede hükümet ve asayiş aleyhinde bir hareket görülmemiştir. Ancak bu faaliyetler kongre reisleri tarafından desteklendiği için hareketle bağlantının koparılması halinde sonucu belli olmayan bir duruma girileceği de hatırlatılıyordu.¹⁹³ Balıkesir Mutasarrıfı, bu hareketle ilgili olarak gerekli talimatı istediği gibi, durum hakkında geniş izahat vermek için İstanbul'a gelmek istediğini bildirmiştir. Bunun üzerine Dahiliye Nezaretinin 28 Temmuz 1919 tarihli cevabı ise Hükümetin kongrelere bakış açısını yansıtmaya açısından anlamlıdır:

Buna göre, Yunan işgallerini artıracak, vatani tehlikeye sokacak, memleketin yüksek menfaatlerine aykırı olan bu hallere artık nihayet verilmesi, kongre akdi gibi kânuna aykırı hareketlere son verilmesi lüzumunun kongre üyelerine anlatılması ve ona göre lazım gelen tedbirlerin alınmasının kendisinden beklendiği, durum bilindiğinden bu aşamada izahat verilmesi için İstanbul'a gelmesinin lüzumunun olmadığı bildiriliyordu.¹⁹⁴

İstanbul Hükümeti Kuvâ-yı Milliye-yi her tarafta takibe almıştı. Hükümet'in bu tutumu birçok yerden tasvip görmüyor, dikkate alınmıyordu. Bazı yerlerde ise hükümetin tarafını tutan ve ona tabi olanlarda bulunuyordu. Bunlardan Aydın Valisi İzzet, Kuvâ-yı Milliye'yi takibe alanlardandı. Bu günlerde Balıkesir Mutasarrıfı Hilmi Bey, Kuvâ-yı Milliye için gönüllü toplamak üzere kazaları dolaşmakta idi. Halbuki kazalara giden, Balıkesir'in azledilmiş mutasarrıfı Hacim Muhittin Bey idi. Vali bunu haber almış ve iyi tahkik etmeden

¹⁹³ BOA.DH.KMS.D:53-2, nr.40

¹⁹⁴ BOA.DH.KMS.D:53-2, nr.40

güya Hilmi Bey'in Kırkağaç'ta olduğunu tesbit etmiştir. Kırkağaç Kaymakamlığına 29 Temmuz 1919 tarihinde bir telgraf göndererek ikazda bulunduğu gibi durumu aynı zamanda Dahiliye Nezaretine de bildirmiştir.¹⁹⁵

Bunun üzerine 29 Temmuz 1919 tarihinde Dahiliye Nezareti, Aydın Valisi İzzet'e gönderdiği telgrafta, "Balıkesir Mutasarrıfının gönüllü efrad kaydetmek ve teşkilât-ı milliyeye vücuda getirmek üzere olduğu haberinin tahkik ettirilmesi şayet doğru ise tevkif edilerek Dersaadet'e gönderilmesi"¹⁹⁶ ni istemiştir.

30 Temmuz 1919 tarihinde Dahiliye Nezareti'nin Balıkesir Mutasarrıflığına gönderdiği şifre telgraf Balıkesir'deki faaliyetlere İstanbul Hükümetinin bakışını ve tavrını gösteren bir başka belge olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuvâ-yı Milliye hareketini çetecilik olarak görmeye devam eden hükümet, işgalin meydana gelmesine neden olacak bir hareketin kesinlikle men edilmesini, tertipçi ve kışkırtanların derhal yakalanarak İstanbul'a gönderilmelerini istiyordu.¹⁹⁷ Ancak mutasarrıfın bu tutuklamaları gerçekleştirmeye gücü yetmediği gibi zaten o da bizzat bu işlerin içinde çalışmaktaydı.

Görüldüğü üzere İstanbul Hükümeti Balıkesir'deki Kuvâ-yı Milliye oluşumuna ve Kongre tertib edenlere "Çete teşkilâtı" yakıştırmasında bulunarak bu hareketlere olan bakış açısını ve tavrını açıkça göstermiştir. Bütün bu engellemelere karşın Balıkesir, bu hareketleri daha da yoğunlaştırarak artan bir tempoda sürdürmeye devam edecektir.

¹⁹⁵ İlgürel, *Ön.ver.*, s.112

¹⁹⁶ *BOA.DH.KMS.D:53-2*, nr.44

¹⁹⁷ *BOA.DH.KMS.D:53-4*, nr.54

c. Türk ve Yunan Cepeleri Arasında Tarafsız Bir Ara Hat Kurulması

Girişimi :

13 Ağustos 1919 sabahı İngiliz Generali Henry, yanında bir İngiliz Binbaşı ile bir Yunan teğmeni olduğu halde Soma'ya gelmişti. Soma Mıntıka komutanlığınca yanına Yüzbaşı Kemal ve altı Türk süvarisi verilen general, Türk ve Yunan ileri hatları arasında ayrıca bir hat tesbiti için geldiğini söylemiş ve "Beyce" istasyonu civarına giderek araziyi tetkik etmişti.¹⁹⁸

İşgal Kuvvetleri Komutanı General Milne tarafından cephelerde tahkikat yapmak için görevlendirildiğini açıklayan General Henry insanca bir yaklaşımla, dökülen kanlara son vermek için geldiklerini söyledi. 8 Ağustos'tan beri de Yunanlılara buldukları yerlerden daha ileri gitmemeleri konusunda talimat verildiğini söyleyerek, Yunan ileri hareketi durduğu için bundan böyle Kuvâ-yı Milliye'nin de taarruzlarını durdurmasını istedi.¹⁹⁹ İngiliz General iki kuvvet arasında belirli bir tarafsız hattın bulunmasını, tarafların saldırılarını durdurmasını ve göçmenlerin yerlerine dönmesini teklif etti.²⁰⁰

İngiliz Heyeti 14 Ağustosta ayrılırken 15 Ağustos 1919'da "Hareket-i Milliye Redd-i İlhak Heyeti Soma Şubesi" imzasıyla yayınlanan bir beyanname ile aşağıdaki hususlar belirtilmekte idi:

"1. Yunan mezaliminin ve kan dökülmesinin önünü almak gibi insani bir vazife ile, Paris Barış Konferansı tarafından General Milne işgal kuvvetleri komutanlığına tâyin edilerek İzmir'e gönderilmiştir.

2. Yunan ordusuna, 8 Ağustos 1919 tarihinde üzerinde bulunduğu yerlerden daha ileriye bir adım dahi atmaması için emirler verildiği General

¹⁹⁸ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, (1963), *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi*, c II, Kısım I, (Birinci Baskı, Ankara), s.201

¹⁹⁹ Özalp, *Ön.ver.*, s.53

²⁰⁰ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, *Ön.ver.*, s.202

Milne'ce tahkik heyeti başkanlığına getirilen General Henry tarafından Hey'et-i Milliyeye resmen bildirilmiştir.

3. Türk ve Yunan kuvvetlerinin en ileri hatları arasında tarafsız bir duraklama hududunun tesbit edileceği de İngiliz generali tarafından açıklanmıştır.

4. Bergama göçmenlerinin yerlerine dönmelerinin, Yunanlıların buralarını tahliye etmelerinden sonra mümkün olacağına İngiliz heyeti de kanaat getirmiş ve bu maksat için yardım vaadinde bulunmuştur.

5. Bu duruma göre- Paris Konferansı'nın hakkımızda karar vermesine kadar, vazifemize, mecburiyet görmedikçe tecavüz ve taarruzlarda bulunmamak suretiyle, devam etmemiz lâzım geliyor" denilmekteydi.²⁰¹

21 Ağustos tarihli General Milne'in ifâdesine ve İngiliz askeri heyeti başkanı General Henry'nin sözlü teminatı ile Yunanlılar ile Kuvâ-yi Milliye arasında yazılı olmasa bile bir mütareke kabul edilmişti. Mütareke 2 ay kadar devam edecektir.²⁰²

Aslında bu mütareke her iki tarafın da işine yaramıştır. Çünkü Yunanlılar, Paris Konferansında müsaade edilen yerleri işgal ettikleri için daha ileri gidemiyorlardı. Şimdi işgal ettikleri yerlere esaslı bir şekilde yerleşmek isteyen Yunanlılar, Kuvâ-yi Milliye birlikleri tarafından rahatsız edilmek istemiyorlardı. Bu mütareke Yunanlılar için bir fırsat olmuştu. Bir de iki taraf arasındaki hat hem Osmanlı hem de Kuvâ-yi Milliye tarafından kabul edilecek olursa, Yunan işgal sahası tescil edilmiş olacaktı. Ancak beklenen olmayacaktır.

Diğer taraftan Mütareke, cepheleri takviye etmek konusunda Kuvâ-yi Milliye'ye de imkan tanımıştır. Bu arada Balıkesir Kongresinin karar ve

²⁰¹ Aynı, s.s.202-203

²⁰² İzmir'e Doğru, 16 Teşrin-i sâni 1335 (16 Kasım 1919), sayı.1

faaliyetlerini yaymak, düşmanı mümkün mertebe bir çember içine almak üzere 16 Ağustos 1919 tarihinde Balıkesir’de olduğu gibi Hacim Muhittin Bey başkanlığında geniş katılımlı (44 Delege) Alaşehir Kongresi toplandı.²⁰³ Ancak bu kongreye İvrindi’den delege katılımı olmamıştır. Kongre sonunda 27 Ağustos 1919 tarihinde Hacim Muhittin Bey’in Erzurum’da bulunan Şarkî Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi’ne gönderdiği telgrafın son cümlesi “Şarkın küçük kardeşi garbın ihtiramatının kabulünü istirham ederim efendim” şeklinde ifâde edilmesi, Mustafa Kemal Paşa’ya bağlılığın tescili anlamına geliyordu.²⁰⁴

3.Üçüncü Balıkesir Kongresi (16-22 Eylül 1919) :

Üçüncü Balıkesir Kongresi’nde alınan kararlar ve toplantıda üzerinde durulan konular şöyle özetlenebilir:

- 1) Menzil teşkilâtı ve Görevleri ile ilgili yönetmelik görüşülmüştür.
- 2) Alaşehir Kongresi’nce kabul edilen “Harekat-ı Milliye Redd-i İlhak Teşkilâtı Yönetmeliği” üzerine görüşmeler yapılmıştır.
- 3) Milli alay komutanlarının ve menzil müfettişlerinin seçimi yapılmıştır.
- 4) Büyük Anadolu Kongresi’ne katılacak delegelerin seçimi yapılmıştır.
- 5) Encümen-i Müdiran (Müdürler Komisyonu) üyelerinin seçimi yapılmıştır.
- 6) Heyet-i Merkeziye yönetmeliği oluşturulmuştur.
- 7) Merkez Heyeti üyelerinin seçimi yapılmıştır. Bu seçim sonunda Hacim Muhittin (Çarıklı), Vasıf (Çınar), Vehbi (Bolak), Köprülülü Hamdi, Osman ve Hoca Mehmed Beyler Heyet-i Merkeziye’yi oluşturmuşlardır.

Üçüncü Balıkesir Kongresi devam ederken ülkede önemli olaylar meydana geliyordu. Bunlardan en önemlisi 4-11 Eylül 1919 tarihleri arasında toplanmış

²⁰³ İlgürel, *Ön.ver.*, s.119

²⁰⁴ *Aynı*, s.122

olan Sivas Kongresi idi. Sivas Kongresi'nde, Kongrenin yetkilerine sahip, onun adına hareket edecek bir Temsil Heyeti seçilmişti. Mustafa Kemal Paşa da bu heyetin başına getirilmişti. Ve başkanlık sıfatı ile vilayetlere ve askeri komutanlara iki genelge gönderdi. Bu genelgeler: 1) Anadolu'da gerektiğinde olağanüstü bir kongre toplanması, 2) Derhal seçimlerine gidilerek Milli Meclisin toplanması, gibi konular üzerine idi.²⁰⁵ Üçüncü Balıkesir Kongresi'nin 19 Eylül'de yaptığı toplantısında genelgelerden biri okundu. Genelgede sözü edilen Umumi Kongre'ye gönderilecek delegeler konusu tartışıldı. Tartışmanın ekseninde delegelerin kongre tarafından mı, yoksa kazalar tarafından mı seçilmesinin uygun olacağı yatıyordu. Tartışmaların sonucunda delegelerin kongrece seçilmesine karar verildi. Yapılan oylama sonunda Ses gazetesi sahibi Hasan Bahri (Çantay), Hacim Muhittin (Çarıklı), Manisa Belediye Başkanı Bahri (Saritepe), Soma delegesi Hafız Mehmet, Edremit eski Kaymakamı Köprülülü Hamdi Beyler seçildiler.²⁰⁶ İtirazlar üzerine konu tekrar gündeme getirildi. 20-21 Eylül celselerinde süren uzun münakaşalar sonunda Umumi Anadolu Kongresi'ne katılmama kararı verildi. Zaten böyle bir kongre gerçekleşmemiştir. Üçüncü Balıkesir Kongresi artık yetkilerini daha geniş bir sahaya yaymıştır.²⁰⁷

Bu kongreye katılanların tam sayısı bilinmemekle birlikte tesbit edilebilen isimler içerisinde İvrindi delegelerine rastlanmamıştır. Ancak Heyet-i Merkeziye'nin 12 Eylül 1919 tarihli 34 numaralı kararında ise Merkeze bağlı nahiyelerden de birer üye davet edilmesinin kararlaştırıldığını biliyoruz.²⁰⁸

3. Balıkesir Kongresinin aldığı en önemli kararlardan biri de Menzil Müfettişliklerinin²⁰⁹ teşkili hakkındaki kararlardır. Bu çerçevede Menzil Müfettişliklerine seçimler yapılmıştır. Buna göre her cephenin bir menzil

²⁰⁵ Atatürk,(1969), *Nutuk*, c.III.,(İstanbul:Milli Eğitim Basımevi),s.s.950-951

²⁰⁶ T.B.M.M. Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu,(1993), *Ulusal ve Yerel Kongreler ve Kongre Kentleri Bibliyografyası*, c.3, (Birinci Baskı.Ankara),s.s.40-41

²⁰⁷ İlgürel, *Ön.ver.*, s.125

²⁰⁸ İlhan Tekeli, Selim İlkin, *Ön.ver.*, s.208

²⁰⁹ Kuvâ-yı Milliye birliklerinin iâşe ve geri hizmetlerini sağlamak üzere her cephe için kurulan müfettişliklerdir.

müfettişliği oluyordu. Eminettin Bey* de müteaddit defalar menzil hizmetinde bulunmuştur.²¹⁰ Hatta son görevi İvrindi cephesi Menzil müfettişliği iken Yunan ileri hareketi nedeniyle İvrindi cephesini terk ederek Balıkesir'e doğru geri çekilmek zorunda kalmıştı. Bundan başka her cephenin bir de hastanesi olması kararlaştırılmıştır. Depo ve yığınak halinde menzilin bir kaç anbarı olmakla beraber bir de merkez anbarı bulunur ki birliklere burası dağıtır. Bu da erzak ile eşya ve cephane olmak üzere iki kısımdan ibarettir. Bu çerçevede İvrindi Kuvâ-yı Milliye Merkez anbarı bugün Gazi Evrenos İlköğretim Okulu olarak hizmet vermekte olan ilk Mektep binası idi. (bkz. Resim:3)Bu bina hem yiyecek (erzak) hem de cephane anbarı olarak kullanılıyordu. Buradan develere yüklenen cephane, erzak ve Ordunun ağırlığı (telefon hattı, makara v.s.) Karaçepiş köyü üzerinden Mallica köyüne oradan da Korucu'ya götürülüyor ve cephe ihtiyaçları temin ediliyordu. Ayrıca, erzak teçhizat ve cephaneyi dağıtmakla görevli emrinde iki yazıcı eri bulunan merkez anbar memuru mevcuttu.²¹¹ Heyet-i Merkeziyenin almış olduğu kararlar içerisinde İvrindi Cephesi anbar memurluğuna görevlendirme yapıldığını görüyoruz.* Menzil talimatnamesine göre subaylara ve askerlere verilecek günlük erzak miktarı, ayrıntılı olarak saptanmıştır. Kıtaların en büyük amirleri her üç günde bir subay, asker ve hayvan sayılarını, Menzil Müfettişliğine bildirecektir. Talimatnamede bu işenin harcanmasının nasıl denetleneceği, hesapların nasıl kapatılacağı ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Menzil Müfettişi, geniş teftiş yetkisiyle donatılmıştır.²¹² Her Kuvâ-yı Milliye Mensubunun cephe görevi değişimli olarak birer aydır. Cephe gerisinde Yedek kuvvetler de bulunacaktır. Bunun için her köyün ileri gelenlerinden biri manga başı oluyordu. Bu tayinler Redd-i İlhak heyetleri tarafından yapılıyordu. Köyde teşekkül etmiş manga, alay kumandanının emrine hazır bekleyecekti. Bu ifâdeden de anlaşılacağı üzere artık Kuvâ-yı Milliye teşkilâtı köylere kadar genişlemiştir.

* *Eminettin Bey(ÇELİKÖZ)*: (1893-1957) Kuvâ-yı Milliye Hey'et-i Merkeziyesi üyesi, Soma ve İvrindi cepheleri menzil müfettişi, kurtuluştan sonra Balıkesir lisesi, Öğretmen okulu ve Ortaokul'da tarih, coğrafya ve Türkçe öğretmeniği yapmıştır.

²¹⁰ İlgürel, *Ön.ver.*, s.126

²¹¹ Müderrisoğlu, *Ön.ver.*, s.234

* Heyet-i Merkeziye'nin 59,63 ve 70 nolu kararları İvrindi Menzil anbar memurluğu ve menzil müfettişliği hakkındadır.

²¹² İlhan Tekeli, Selim İlkin, *Ön.ver.*, s.211

Zaten kaza ve nâhiyelerde de Redd-i İlhak heyetleri teşekkül etmiş bulunuyordu. Buna ilaveten, her kaza Redd-i İlhak heyetine 20, nâhiye Redd-i İlhak heyetine 10 nefer veriliyordu. Her bir teşkilât mahallinde para tahsilinden ve asayişten sorumluydu.²¹³

a.Milne Hattı :

17 Ağustos'ta İngiliz Generali Henry, Soma'ya gelerek, Türklerle Yunanlılar arasında bir hat çizmek istediğini, Türklerin isteklerini de İstanbul'daki Komiserlere ve Paris'e bildireceğini söyledi. Kendisine Yunan zulümleri hakkında bir rapor verildi. Bu teklif işgal kuvvetleri kumandanı General Milne tarafından yapılmıştır. Onun için, çizilecek hat Milne Hattı adını almıştır.²¹⁴

General Milne Paris'e gönderdiği raporda özetle şöyle diyordu :

²¹³ İlgürel, *Ön.ver.*, s.s.126-127

Kuvâ-yı Milliye'nin maaş bordrosunun bir örneği aşağıdadır:

Milli Teşkilât Kadrosu Tahsisât-ı Şehriyesi

Şehri Tahsisât	(Kuruş)
Alay Kumandanı	4000
Alay Kumandan Muavini	3000
Tabur Kumandanı	3000
Tabur Kumandan Muavini	2500
Bölük Kumandanı	2500
Bölük Kumandan Muavini	2000
Takım Kumandanı	2000
Menzil Müfettişi	3000
Menzil Katibi	2000
Anbar Memuru	2000
Menzil Heyeti azaları (beherine)	2500
Doktor	2500
Hastahâne Kâtibi	2000
Redd-i İlhak Heyetleri kâtibi	2000
Cephe efrâdı	600
Menzil ve hâstahane efrâdı	900
Taburlar sâbit efrâdı	900
Redd-i İlhak Heyetleri piyadesi	1500
Redd-i İlhak Heyetleri piyade reisi	1800
Redd-i İlhak Heyetleri süvarileri	3000
Redd-i İlhak Heyetleri süvari reisleri	3500
Mıntika Tahsisâtı	(Kuruş)
Mıntika Kumandanı	2500
Mıntika Çavuşu	1500
Mıntika Kâtibi	1500
Tabur Kumandanı	2000
Tabur Çavuşu	1500
Birinci bölük kumandanı	1500
Takım kumandanı/adet/3	1000

²¹⁴ Belen, *Ön.ver.*, s.84

“Milli Kuvvetler güçlüdür. Yunanlılar’ı vatanlarından atmaya and içmişlerdir. Türk Hükümetinin de sözü geçmediğinden, iki taraf arasında bir hat çizmeliyiz. Yunanlılar daha ileri gitmeleri halinde çetin bir direnmeyle karşılaşabilirler.”²¹⁵

Konseyin, General Milne’in bu görüşüne katılması üzerine MİLNE hattı diye adlandırılan hatla Yunanlıların en ileri sınırı tesbit edilmiş oldu. Durum 3 Kasım 1919’da General Milne tarafından Harbiye Nazırı Cemal Paşa’ya bildirildi. Bu hat şöyle çizilmiştir:

Ayvalık’ın 7 mil kuzeydoğusundaki deniz kıyısında bir noktadan başlamak üzere Hacı Osman, Yaylacık Dağı, Madra Dağı, Kestane Dağı, Akmaz Dağı Doruğu, Döşeme Köyü, Ürgüt ve Menteşe deresi arasındaki sırtlar, Bakır çayı ile Cumali Deresinin birleşme noktası, Fuğlacık’ın batısı, Sarıtaş dorukları, Örpekkaya, Karasilli, Yenice, Tepecik, Tatarköy, Yeniçiftlik, Papazlı, Belen Dağı güneydoğusu, Kestelli, Yarışlı, Sard, Bucak, Çaylı, Bademiye üzerinden İzmir Sancağı güney sınırına kadar. İzmir Güney bölgesi ise, İzmir Güney sınırından Umurlu, Büyük Menderes, Aydın demiryolu, Selçuk yanında İzmir sınırının kestiği noktadır.²¹⁶

350 km.yi bulan bu hat Harbiye Nazırına bildirildiği zaman Harbiye Nazırı General Milne’e şu cevabı verdi:

“Bu hat Yunanlılara daha bir çok arazi kazandırıyor. Bu halde daha yüzlerce Türk köylerindeki halkın göç etmesi zorunluluğu doğacaktır. Onun için hükümetin vereceği çekilme emrini dinlememeleri ihtimali vardır. Ayrıca, bu teklifiniz hükümet tarafından kabul edilmedikçe uygulanması için astlarıma emir

²¹⁵ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi,(1965),*Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi*, c.II., Kısım II.(Birinci Baskı.Ankara), s.s.120-121

²¹⁶ *Aynı*, s.121

vermeyeceğim”²¹⁷ Bu sırada Sivas’ta bulunan Mustafa Kemal Paşa ile Heyet-i Temsiliye, gelecekte çeşitli tehlikeler açabilecek olan bu sınır çizme işine tamamen aleyhtardı.²¹⁸

3 Kasım 1919 günü Milne Hattı İtilaf Subayları tarafından 61.Fırka Kumandanı Kazım Bey’e (bkz.Resim:1) bildirildiğinde, böyle bir hat derhal reddedildi.²¹⁹ 19 Kasım 1919’da toplanan Balıkesir Kongresinde ise Milne Hattının reddedilmesine karar verildiği gibi cephelerin kuvvetlendirilmesi için de çalışmalara başlanması istendi.²²⁰

Sonuçta Milne Hattı’nı ne Yunanlılar ne de Türkler kabul etmemiştir. Kuvâ-yı Milliye’nin kararı, değil geri çekilmek, Yunanlıları Anadolu’dan sökülüp atıncaya kadar mücadeleye devam etmektir. Yunanlılar ise kendilerini belli bir hatta tutacak ve işgallerini genişletme planlarını durduran bu kararı benimsememişler her fırsattan faydalanmayı ihmal etmemişlerdir.

Kuvâ-yı Milliye Komutanlarından Demirci Mehmet Efe’nin Milne Hattı’na verdiği cevap Kuvâ-yı Milliye’nin görüşünü en açık şekilde ifade etmektedir:

“Biz Osmanlı Devleti’nin isteği ve izni ile milli hareket’e girişmedik. Kendiliğimizden ayaklandık. Bunun için Osmanlı Hükümeti’nin arzusuna göre hareket etmeyiz ve geri çekilmeyiz.”²²¹

²¹⁷ Aynı, s.122

²¹⁸ Atatürk, *Ön.ver.*, c.III, s.s.1175-1176

²¹⁹ Özalp, *Ön.ver.*, s.65

²²⁰ Aynı, s.75

²²¹ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, *Ön.ver.*, s.123

b.Kuvâ-yı Milliye'nin İntizamlı Kıtalar Haline Sokulması İçin Çalışmalar ve Batı Anadolu'nun Cephelere Bölünmesi :

Heyet-i Temsiliye Harbiye Nezaretine daha 16 Kasım 1919'da Milli kuvvetler de dahil olmak üzere Batı Anadolu'da mevcut kuvvetlerin üç cepheye bölünerek sevk ve idare edilmelerini teklif etmişti.²²²

Bu tarihlerde kumanda heyetlerinde bazı değişiklikler de oldu. Mesela, Kaymakam Ali Bey'in Afyonkarahisar mebusluğuna seçilmesi nedeniyle Ayvalık Milli Alay Kumandanlığına Pelitköylü Mehmet Bey ve yeniden teşkil edilen İvrindi Mıntıka Kumandanlığına Yüzbaşı Halit Bey,²²³ Soma Mıntıka Kumandanlığına Kurmay Yüzbaşı Kemal Bey, Milli Alay Kumandanlığına Kırkağaçlı Emin Efendi, Akhisar Mıntıka Kumandanlığına Kaymakam Sabri Bey, Milli Alay Kumandanlığına, Celâl Bey'in Saruhan Mebusluğuna seçilmesinden sonra Hafız Hüseyin Bey getirilmiş bulunuyorlardı.²²⁴

Muvazzaf bir asker olan Yüzbaşı Halit Bey'in İvrindi Cephesi Kumandanlığına atanmasıyla İvrindi Cephesi teşkilâtlandırılmış ve mevcut birlikler artık düzenli birlikler haline dönüşmüştür. İvrindi Cephesi artık müstakil bir cephe²²⁵ hüvviyetine kavuşmuş oluyordu.

Nihayet, mart 1920 başlarında fiilen mücadeleye atılmamış gibi görünen ordu birlikleri, Heyeti Temsiliyenin uygun bulmasıyla işe el koydular. Bunun sonucu olarak da Batı Anadolu üç cepheye bölündü. Buna göre:

²²² Aynı, s.111

²²³ Halit Bayrak, 1892 İzmir'de doğmuştur. Harb okulunu bitirdikten sonra ordu saflarına katıldı. Mütareke dönemi Bandırma'da 14.Kolordu'nun 162. Ağır Topçu bölüğü kumandanı iken Kazım Bey (Özalp) ile görüşerek bölüğünü piyade haline getirerek 200 mevcutlu bir müfreze halinde Soma'ya götürmüştür. Kasım 1919 tarihinden itibaren İvrindi cephesi kumandanlığına getirilir. Topçu Binbaşılığından emekli olduktan sonra III., IV.,V. Dönemler Beyazıt VI.,VII, ve VIII. Dönemler Ağrı Milletvekilliği yapmıştır. 23.3.1965 tarihinde vefat etmiştir. (bkz.Resim: 2)

²²⁴ Özalp, *Ön.ver.*, s.73

²²⁵ İsmail Aka, Vehbi Günay ve Cahit Telci, *Ön.ver.*, s.110

İzmir Kuzey Cephesi : Ayvalık, İvrindi, Soma, Akhisar kesimleri, ayrı birer bölge halinde, milli komutanlara bağlı olarak 61 nci Tümen Komutanı Albay Kâzım (Özalp) emrine;

İzmir Doğu Cephesi : Marmara gölü ile Gediz çayı, Salihli ve Bozdağ Bölgesini kapsayan cephe kesimi, 23 üncü Tümen (Milli Tümen) Komutanı Albay Ömer Lütfü emrine;

İzmir Güney Cephesi:Ödemiş ve Aydın bölgelerini kapsayan, Menderesler havzası, 57 nci tümen Komutanı Albay Şefik (Aker) emrine verildi.²²⁶

İzmir Şimal (Kuzey) Cephesinde Albay Kazım Bey çok önceden beri (2 Haziran 1919) görev yapmaktaydı. Haziran 1919'da vekaleten, 2 Ağustos 1919'da asaletin 61. Fırka Komutanı olmuş ve Kuvâ-yı Milliye birliklerine komuta etmiştir.

Böylece İzmir Kuzey Cephelerindeki Milli kuvvetler artırılmış ve düzeltilerek Milli Alay ve Taburlar kurulmuştu. Milli Alay ve Taburların kumandanları halkın ileri gelenlerinden seçiliyor ve bunlara subaylardan Alay Kumandan Muavini ve Tabur Kumandan Muavini adıyla uygun kimseler yardımcı veriliyordu. Bölük ve Takım Kumandanları ise daha çok subaylardan seçiliyordu. Kuvvetlerin iaşesi cephe gerilerindeki milli levazım heyetleri tarafından temin ediliyor ve bu sarfiyat için gereken paralar da Redd-i İlhak veya Müdafaa-i Hukuk heyetleri kanalıyla, halktan vergi veya yardım şekli ile toplanıyordu. Artık Milli Kuvvetler, belirli karargahları olan ve her türlü harekete kabiliyetli muntazam kıtalar halinde sıraya konulmuş idiler.²²⁷ İvrindi cephesinde

²²⁶ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, *Ön.ver.*, s.111

²²⁷ Özalp, *Ön.ver.*, s.73

vazife alan iki genç teğmen daha vardı. Bunlardan birisi Süvari Teğmeni Fikret, diğeri de Teğmen Zeki Bey idi.²²⁸

Kasım 1919'da meydana gelen önemli bir gelişme de, Balıkesir'de Kuvâ-yı Milliye'nin sesini bölgede ve yurttan duyurmak amacıyla İzmir'e Doğru adı ile bir gazete çıkarılmaya başlanmasıdır. Mustafa Necati, Vâsif (Çınar) ve kardeşi Esat Beylerin gayretleriyle gazete 16 Kasım 1919'dan itibaren yayın hayatına başladı. Gazete, Balıkesir kongrelerinin ve Heyet-i Merkeziye'nin yayın organı olarak önemli hizmetler gördü.

4.Dördüncü Balıkesir Kongresi (19-21 Kasım 1919) :

Dördüncü Balıkesir Kongresi'ne katılanlar hakkında yeterli bilgi bulunamamıştır. Öte yandan Heyet-i Merkezi âzâlarının isimleri bilinmektedir. Bunlar sırasıyla, Gönen Belediye Reisi Osman Bey, Vehbi Bey, Köprülü Hamdi, Vasıf (Çınar), Hulusi Bey (Zarbalı)'dir.

Dördüncü Balıkesir Kongresi'nde alınan kararlar ve toplantıda üzerinde durulan konular aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

1) Memleketin her türlü geleceğine milli iradenin hakim olması, vatanın kurtarılması için her türlü fedakârlıkta bulunulması,

2) İzmir'i Yunanlılardan kurtarmak için kesin hareketlerde bulunulması,

3) İzmir'in işgali olayından sonra meydana gelen örgütler "Redd-i İlhak Heyeti" adı altında bağımsız olarak iş görmekte idi. Bunların bütün Anadolu'nun yabancı işgallerden kurtarılması ve milli iradenin hakim kılınması gibi kutsal ve genel bir amaç güden "Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti"ne katılıp bu nam altında ve aynı amaca yönelik olarak birlik halinde çalışması. Ayrıca toplantıda mitingler düzenleyerek İtilaf Devletleri'nin Türk çıkarlarını hiçe sayan hareketlerinin

²²⁸ Apak, *Ön.ver.*, s.114

protesto edilmesine, vatani tutsaklığa sürükleyecek ve milleti alçaltacak kararların, hangi meclis ve konferans tarafından alınır alınsın, kesinlikle geri çevrilmesine dair öneriler oy birliği ile kabul edilmiştir. Toplantıdan sonra heyet-i Merkeziye üyelikleri için yeniden seçim yapılmış, oylamada Hamdi Bey, Vehbi Bey, Vasıf Bey, Hulusi Bey ve Osman Bey seçilmiştir.²²⁹

Ayrıca Kongre, itilaf devletleri subayları tarafından tebliğ edilen Milne Hattı'nı derhal reddetmiştir. İtilaf Devletlerine verilen cevapta, "teklif edilen hattın kabulünün mümkün olamayacağı ve herhangi bir muntakanın verilmesinin dahi düşünülmemeyeceği" bildirilmiştir.²³⁰

5.Kongre Karar Defteri :

Alacamescit toplantısından sonra teşekkül eden "Heyet-i Merkeziye" 24-25 Haziran 1919 tarihinden 27 Haziran 1920 tarihine kadar yaptığı toplantılarda aldığı 101 kararı (beş kararın numarası mükerrer verildiğinden aslında karar sayısı 106'dır) kongre karar defterinde toplamış ve bu defter Mehmet Vehbi Bolak'tan günümüze intikal etmiştir.²³¹

Bu karar defterinde bulunan İvrindi-Korucu cephesini ilgilendiren kararlar şöyledir :

Sahife : 13

Numara 37. Milli İkinci Balıkesir Kongresi mukarrerâtının hareket-i milliye redd-i ilhâk heyeti talimnâmesinin beşinci maddesi mûcibince Soma cephesinde bulunmak ve matlub gâyeyi temin etmek üzere Balıkesir taburunun teşkili için merkez ve merkeze merbut nevâhi, kurâ ve mahallât efrâdının birer ay münâvebe ile sevkleri ve kurbiyyet gözedilmek şartıyla da evvel emirde Giresun,

²²⁹ T.B.M.M. Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu, *Ön.ver.*, s.42

²³⁰ İlgürel, *Ön.ver.*, s.168

²³¹ Ahmet Aydın Bolak,(1990), "Balıkesir'de Kuvâ-yı Milliye Çalışmaları", *Milli Mücadele'de Balıkesir*,(İstanbul: Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yayınları), s.53

Korucu, İvrindi nâhiyelerinden sevk edilmiş ve sevkîyâtın teshili için Kemâl Bey'e ve mezkûr nâhiyeler redd-i ilhâk heyetlerince tebligât ifâsı ve bu sevk olunacak efrâdın vakit ziyana mahal kalmamak üzere doğrudan doğruya sevk olunmaları ve nöbetleri hitâmında diğer nâhiyelerle merkezden sevkîyata başlanmış ve mâ'hazâ vaziyetin her ihtimâline karşı merkez ve diğer nevâhide kongre mukarrerâtına tevfikân bir an evvel teşkilât ifâsı ve bu teşkilâtın icrâsı ve defâtirini tanzim ve takip etmek üzere merkez emrindeki süvarilerin yalnız bu işle meşgul tutulması ve bu teşkilâtın defâtirinin Hilmi Efendi tarafından tanzimi velhâsıl bu işin talimat-nâmesinin mevadd-i mahsûsasının temâmen tatbiki ve ehemmiyetli surette ta'kibi takarrür etmiştir.

4 Teşrin-i evvel 1335.

4 imza.²³²

Sahife : 14

Numara 39. Milli teşkilâtta istihdâm kılınmak üzere Soma cephesinde bulunan milli alay kumandan muavini Kemal Bey tarafından izâm kılınan ve ol vechle Korucu nâhiyesi teşkilâtına memur edilmiş Yüzbaşı Hasan Rıza Bey'in Balıkesir'den İvrindi nâhiyesine kadar irkâbına mahsus araba ücretinin merkez heyeti mâliye veznesinden itâsı ve İvrindi nâhiyeside Korucu nâhiyesine kadar bir hayvân tedârikiyle izâmı ve mezkûr Korucu nâhiyesi tarafından da ücret-i maktua olarak mumâileyhe yirmi lira itâsı, Korucu'da teşkilât esnasında köylerde edeceği seyhatde vasitâ-i nakliye tedâriki ve Milli Redd-i İlhak Hey'eti tarafından tedâriki ve her iki nâhiye redd-i ilhâk heyetine de tebligat ifâsı takarrur etti.

24 Teşrin-i evvel 1335.

6 imza.²³³

Sahife : 15

Numara 42. Korucu nâhiyesi teşkilâtına memur Yüzbaşı Hüseyin Rıza Bey'in teşkilât hakkında verdiği rapor ve müzekkereleri ve ifâde-i şifâhiyeleri mütalâa ve istimâ' kılınarak heyet-i merkeziyeden alınacak yedi süvari ile merkezin onüç süvârisinin nâhiye-i mezkûre teşkilâtının ikmâliyle mültezem sükûnetin temini zımında mumâileyhin emrine olarak muvakkaten terfikleri ve

²³² Bolak,(1990), "Balıkesir Heyet-i Merkeziyesi'nin Karar Defteri", *Milli Mücadele'de Balıkesir*, (İstanbul:Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yayınları), s.s.84-85

²³³ Bolak, *Ön.ver.*, s.s. 85-86

tahsilâtına bakmak üzere otuz lira ücretle münâsib bir memurun izâmı takarrür etmiştir.

6 Teşrin-i sâni 1335.

6 imza.²³⁴

Sahife : 16

Numara 48. Zırde esâmileri muharrer kurâ ahâlisinden 300'den 309 tevellüdüne kadar olan efrâdın hemen celbleriyle küll-i mürettepleri olan İvrindi cephesine sevkleri müttefikan karargâr olundu.

10 Teşrin-i sâni 1335.11 imza.

Halalca, Ya'kub, Atanas, Karaman, Köseler, Çayırhisar, Kesirven, Tepecik, Çitnehor, Küplü, Mendure,Çandır.²³⁵

Sahife : 16

Numara 49. İvrindi cephesi kumandanı Hamdi Bey'in²³⁶ bineğine mahsus olmak üzere Ocakîzâde Talât Bey'in râkib olduğu hayvanın mübâyaası karargâr oldu.

10 Teşrin-i sâni 1335.

9 imza.²³⁷

Sahife : 17

Numara 50. Korucu cephesinde teşekkül edecek Balıkesir müfrezesi kumandanlığına süvâri Kıdemli Yüzbaşılardan mütekait Balıkesir'li Cemil Efendinin intihâb ve ta'yini takarrur etti.

11 Teşrin-i sâni 1335.

8 imza.²³⁸

Sahife : 19

²³⁴ Bolak, *Ön.ver.*, s.87

²³⁵ Bolak, *Ön.ver.*, s.89

²³⁶ Halit Bey yazılması gerekirken sehven Hamdi Bey yazılmıştır.

²³⁷ Bolak, *Ön.ver.*, s.89

²³⁸ Bolak, *Ön.ver.*, s.89

Numara 59. İvrindi ve Korucu menzil anbar memurluğunun ba'zı esbâb-ı husûsiyeden dolayı vazifeden afvı hakkındaki 10 Kânun-i evvel 1335 tarihli istirhamnâmesi kıraat edilerek kabul edildi. Yerine diğeri bir münâsibinin ta'yin ve izâmı takarrür etmiştir.

12 Kânun-i evvel 1335.

5 imza.²³⁹

Sahife : 20

Numara 63. İvrindi ve Korucu menzil ambar memuru Mehmed Muzaffer Efendi'nin vuku-u istifâsına mebni yerine Soma cephesi tabur kumandan muâvini Ahmed Ekrem Efendi'nin ve yeniden tesisine lüzûm görülen ileri ambar memurluğuna da ihtiyât zabitanından mülâzım Nazım Efendi'nin bi'l-intihâb ta'yinleri takarrür etti.

19 Kânun-i evvel 1335.

6 imza.²⁴⁰

Sahife : 21

Numara 62. İvrindi ve Korucu cephesinde dahi bir akıncı müfrezesi teşekkül ettirmek üzere heyet-i merkeziyyece Salâhaddin Bey ve rüfekası tensib edilmiş, elbise, ayakkabı ve sair levazımâta sarf edilmek üzere heyet-i merkeziyeden muhavvel tahrirâtda gösterilen 4450 kuruşun itâsı takarrür etmiştir.

24 Kânun-i evvel 1335.

5 imza.²⁴¹

Sahife : 21

Numara 63. İvrindi nâhiyesi müdafaa-i hukuk heyetinin 28 Kânun-i evvel 1335 tarih ve 17 numaralı tezkiresi kıraat ve merkeze gelen mezkûr heyet reisinin ifâde-i şifâhiye ve mütalâası istimâ edildi. Nâhiye-i mezkûre namına derc edilip merkeze gönderilen ve deri komisyonu tarafından fûrûht edilip vezneye yatırılan kurban derileri bedelâtından nâhiye dahiline bulunan askerin mürûr u ubûruna ve

²³⁹ Bolak, *Ön.ver.*, s.93

²⁴⁰ Bolak, *Ön.ver.*, s.94-95

²⁴¹ Bolak, *Ön.ver.*, s.95 Karar Numarası 65 olması gerekirken karar defterinde yanlış numaralandırılmıştır

nakliyâtın icrâsı hususunda büyük bir kıymet-i askeriye haiz olan köprünün inşaatına sarf edilmek üzere 25000 kuruşun def'aten tesviyesi takarrür etti.

1 Kânun-i sâni 1336.

5 imza²⁴²

Sahife : 23

Numara 70. Korucu Müdafa-i Hukuk Hey'etinden alınan fi 18 Şubat 336 tarih ve 5 numaralı tâhriyatı okundu. Menzil heyetine tayin edilen Ramazan oğlu Mehmet Efendi Korucu nâhiyesi namına ve İsmail Efendi'nin de İvrindi nâmına olarak azâlıkları tensib edilmiş ve keyfiyetin menzil müfettişliğine, İvrindi ve Korucu nâhiyeleri müdafaa-i hukuk heyetlerine inbâsı takarrür etmiştir.

20 Şubat 1336.

6 imza.²⁴³

Sahife : 23

Numara 71. İvrindi ve Korucu'dan fi 17 ve 18/2/36 tarihli şikâyetnâmeler kıraat olundu. Bu hususun tahkik ve tetkikine heyetimiz azâsından Şükrü ve Halil Efendiler memur olarak izâmları ve iktizâ eden harcırahlarının tediyesi takarrur etmiştir.

20 Şubat 1336.

6 imza.²⁴⁴

Sahife : 28

Numara 87. İvrindi Müdafaa-i Hukuk Hey'eti Reisi Hacı Hafız-zâde Mehmet Efendi bidâyet-i teşkilâtından beri vazife-i vataniyyesini şayân-i takdir surette ifâ ettiği ve ahvâl-i hususiyyesi itibariyle muavenete lüzum görüldüğü cihetle kongre mukarrerâtı mücibince bir def'aya mahsus olmak üzere ikrâmiye olarak kendisine altmış lira verilmesine karar verildi.

22 Mayıs 1336.

8 imza.²⁴⁵

²⁴² Bolak, *Ön.ver.*, s.95

²⁴³ Bolak, *Ön.ver.*, s.s.98-99

²⁴⁴ Bolak, *Ön.ver.*, s.99

²⁴⁵ Bolak, *Ön.ver.*, s.s.103-104

Yine aynı defterin sonunda bulunan silah kaydında İvrindi'li Emin oğlu isimli birisi ile İvrindi'li Arap Şaban oğlu Süleyman isimli şahıslara altmışbeşer mermi verildiği ve bu mermileri Karakayalı Cemil isimli bir şahsın 30 Temmuz 335 (1919)te teslim aldığı kaydı mevcuttur.²⁴⁶

6.İvrindi Cephesinde Meydana Gelen Çarpışmalar :

İvrindi cephesi kumandanlığı ile Milli alay kumandanlığı karargahları Korucu nâhiye merkezinde idi.²⁴⁷ Cephenin kuruluşuyla birlikte Bergama'daki Yunan işgal kuvvetlerine karşı Kürneli (Gümel)-İkizce güneyi- Taşdibi-Duğla-Kiraz doğusu (Asartepe hariç) genel hattından geçen savunma mevziinin İkizce-Kürneli (Gümel) güney sırtları arasındaki bölge, İvrindi Milli Taburu; İkizce güneyi ile Taşdibi arasındaki bölge Korucu Milli Taburu tarafından tutulmuştu. Duğla bölgesi ise bir piyade taburu tarafından tutulmuştu. Bir süvari müfrezesi (60 atlı) ile bir yaya topçu bölüğü Korucu güneyi ile Döşeme güneyinde ihtiyatta bulunuyordu.²⁴⁸ İvrindi kesimiyle daha batıdaki Ayvalık kesimleri arasında ara hattı, Çavdarlık-Topçu gediği (780 hattı) İvrindi kesimine dahildi.

Cepheler karşılıklı olarak tutulduktan sonra çevre ilçelerden gelen gönüllüler değişimli olarak cephelere gönderiliyordu. İvrindi cephesine de Bursa'dan Arif Kaptan Komutasında (40 Arnavut gönüllü) milli müfrezeler gönderilmiştir.²⁴⁹ Bu gönüllü müfreze ile oldukça güçlenen cephe kumandanlığı düşman elinde bulunan ve akınlara engel olan Berges Çamı ve Yanağıl tepelerinin alınmasına karar verdi. Sağ taraftaki tepeye Korucu Müfrezesi ile Teğmen İstanbullu Sadi Bey, sol taraftaki tepeye de Arnavut gönüllülerle Arif Kaptan hücum ettiler. Düşmana sessiz ve habersiz yaklaşan müfrezeler tepeye tırmanırken kesin emir verilmiş olmasına rağmen bilinmeyen birisi tarafından bir el silah atılınca Yunan nöbetçiler durumun farkına vararak makinalı tüfeklerle ateş

²⁴⁶ Bolak, *Ön.ver.*, s.110

²⁴⁷ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, *Ön.ver.*, s.193

²⁴⁸ *Aynı*, s.193

²⁴⁹ Özalp, *Ön.ver.*, s.82

etmeye başladılar. Yoğun makinalı tüfek ateş karşısında Arif Kaptan emrindeki kuvvetler emir almadan ve onu yalnız bırakarak geri çekildiler. Teğmen Sadi Bey emrindeki kuvvetler tepeye ilerlemeye devam ettiler. Adamlarının çekilmesiyle tepenin eteklerinde makinalı tüfek ateşi karşısında yalnız kalan Arif Kaptan, Sadi Bey'e bağırarak adamlarının kaçtığını, kendisinin de geri çekileceğini bildirdi. Korucu müfrezesinin ısrarlı ilerlemesi karşısında Yunan makinalısının nişancıları makinalıyı bırakıp kaçmış ve tepedeki makinalı susmuştur. Buna rağmen iki ateş arasında kalmamak için Korucu müfrezesi de geri çekildi. Sadi Bey daha sonra Eseler mevkiinde Yunanlılarla çarpışırken yakaladığı Hafız efendi isimli bir Yunan casusunu Korucu'ya getirerek suçu kesin olarak kanıtlandıktan sonra Korucu'daki "Koca Çınar" a astırdı.²⁵⁰ 25-26 Kasım 1919 gecesini Soma cephesinde düşman piyade ve mitralyöz ateşiyle baskın yaparken Ayvalık, İvrindi, Akhisar, Salihli cephelerinde önemli hadiseler olmamıştır.²⁵¹

Aralık ayı sonunda Balıkesir'in bazı nâhiyelerinde nâhiye müdürlüklerinin görev yerlerinde değişiklikler yapılır. Buna göre, İvrindi Nâhiye Müdür Haşım Efendi Giresun (Savaştepe) Nâhiyesine, Giresun (Savaştepe) Müdürü Zühtü Efendi Balya'nın Orhanlar Nâhiyesine ve Orhanlar Nâhiyesi Müdürü Tevfik Efendi (Koca Müdür) de İvrindi Müdürlüğüne almakta oldukları maaşlarla tayin edildiler.²⁵²

17-22 Ocak 1920 tarihlerinde İvrindi ve Ayvalık cephelerinde karşılıklı hafif piyade ve topçu ateşi ile birlikte muharebelerin devam ettiği görülmektedir.²⁵³ Aralık 1919 Ocak 1920 kış ayları çok şiddetli geçiyordu. Düşmana baskına giden Kuvâ-yı Milliyecilerin her türlü kışlık giyeceğine olan ihtiyaçları artmıştı.²⁵⁴ Bunun için de Heyet-i Merkeziye tarafından "Hedâyâ-yi Şitâye" adıyla bir yardım kampanyası oluşturulmuştu. Kampanya halka ilan

²⁵⁰ Aydın AYHAN. (1990), "Milli Mücadele'de İvrindi Cephesi", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, 44

²⁵¹ Özalp, *Ön.ver.*, s.76

²⁵² *Karesi Gazetesi*, 29 Kânunu evvel 1335 (29 Aralık 1919), sayı:30-290

²⁵³ Özalp, *Ön.ver.*, s.86

²⁵⁴ İlgürel, *Ön.ver.*, s.203

edilmiş ve bunun için de Balıkesir'in tanınmış ailelerine mensup Hacı Kamile Hanım ile Zeynep Hanım kışlık giysi toplamak ve kabul etmekle görevlendirilmişlerdi. Ayrıca, bu hanımların seçecekleri diğer hanımların da görev almaları kararlaştırılmıştı.²⁵⁵

Bundan başka Heyet-i Merkeziye'de İvrindi Nâhiyesi Müdafaa-i Hukuk Heyeti'nin 28 Aralık 1919 tarihli yazısı okunmuş, İvrindi'den toplanan kurban derileri bedelinin yine aynı yerde, yıkılmış olan köprü'nün inşaatında kullanılmasına karar verilmiştir. Bu köprü'nün askeri geçişlerdeki önemi dolayısıyla, Heyet-i Merkeziye inşaat için 25 bin kuruş göndermiştir.²⁵⁶

Heyet-i Merkeziyenin aldığı 11 Ocak 1920 tarihli bir başka karar da dinen uygun olmadığı görüşüyle meyhanelerde düğünlerde ve sair mahallerde içki içilmesi yasaklanmıştır. Ayrıca düğünlerde bundan sonra çeyiz serilmesi, çeyizin açıktan nakledilmesi ve bir günden fazla eğlence tertib edilmesi yasaklanmıştır. Düğünlerde dallı ve pullu elbise giyilmesi de yasaklanmıştır. Artık düğün davetleri sadece Perşembe akşamı zifâf daveti şeklinde yapılacaktır.²⁵⁷

7.Akbaş Cephaneliği Baskını :

Balıkesir Heyet-i Merkeziyenin aldığı önemli kararlardan birisi de Akbaş Cephaneliği baskınıdır. İtilâf Devletleri, Mondros Mütarekesinden sonra silah ve cephane depolarına el koymuşlardı. Bu depoların en önemlilerinden biri, Gelibolu ile Eceabat arasında ve sahilde müstahkem bir mevki olan Akbaş deposu idi. Akbaş Deposunda 8000 Rus tüfeği, 40 Rus Mitralyözü, 20000 sandık cephane ve ayrıca muhabere ve istihkam malzemesi bulunuyordu.²⁵⁸

²⁵⁵ Bolak, *Ön.ver.*, sahife 21, Karar numarası 64, s.95

²⁵⁶ Bolak, *Ön.ver.*, sahife 21, Karar numarası 63, s.s.95-96

²⁵⁷ Bolak, *Ön.ver.*, sahife 21, Karar numarası 63, s.97

²⁵⁸ İlgürel, *Ön.ver.*, s.178

Akbaş'taki silah ve cephanenin Rusya'daki Denikin ordusuna gönderileceğine dair İstanbul gazetelerinde haberler çıkması üzerine Heyet-i Merkeziye Akbaş Deposuna bir baskın düzenlenmesine karar verdi.²⁵⁹ Bu iş için görevlendirilen Köprülülü Hamdi Bey ve Dramalı Rıza Bey emirlerindeki kuvvetlerle birlikte 26-27 Ocak 1920 gecesi Fransızlara ani baskın yaparak cephaneye ve silahları Anadolu yakasına kaçırdılar. Olayı öğrenen Mustafa Kemal Paşa 29 Ocak 1920 tarihinde şu telgrafi gönderdi:

“Köprülülü Hamdi Bey'in fedakârâne ve cesurane hareketle elde eylediği şâyan-ı gıpta muvaffakiyetten mütehassıl teşekküratımızın mûmâileyhe tebliğine delâlet buyurulmasını rica eder, böyle azim bir muvaffakiyete saik olan zât-ı biraderlerini tebrike şitâb eyleriz.

Heyet-i Temsiliye namına
Mustafa Kemal²⁶⁰

Akbaş cephaneliği baskınıyla ilgili olarak İngilizler en iyi çâreyi, Anzavur'u Kuvâ-yi Milliye'nin başına sarmakta buldular. Balıkesir Heyet-i Merkeziyesi tarafından, Akbaş'tan kaçırılan silah ve cephanenin daha içerilere nakledilmesi kararlaştırılmıştır. Bu iş için yine Hamdi Bey görevlendirilerek cephaneye Tabak nâhiyesinin Yenice köyü civarına nakledilmiştir. Ancak Hamdi Bey Yenice'ye varmadan yolda Anzavur yanlıları tarafından 17 Şubat 1920 günü şehid edilir.²⁶¹

Daha sonra Akbaş baskınındaki silahları ele geçirmek isteyen Anzavur yanlıları Yenice'deki depoya saldırdılar. Deponun sorumlusu Dramalı Rıza Bey ve arkadaşları silah ve cephanenin düşman eline geçmemesi için silahları Anzavur'a teslim etmek yerine 21 Şubat 1920 tarihinde silah ve cephaneyi havaya uçurdular.

²⁵⁹ Atatürk, *Ön.ver.*, s.1201

²⁶⁰ Atatürk, *Ön.ver.*, s.1210; Özalp, *Ön.ver.*, s.92

²⁶¹ Akarslan, *Ön.ver.*, s.114

Büyük fedakarlıklarla Akbaş'tan kaçırılan silahların Balıkesir'e sevki bir türlü mümkün olamamıştı. İngilizler'in silahların peşine düşmesi ve bu işe Anzavur'u alet etmesi, vatan savunması için mücadele eden insanları silahsız bırakmıştı. Bu netice, Balıkesir Kuvâ-yi Milliye teşkilâtını sükût-u hayale uğratmakla beraber, teşkilât için önemli bir yıkım olmadı. Ancak cepheler yeterli silah ve cephaneden mahrum kaldı.²⁶²

8.Şubat 1920 Olayları :

11 Şubat 1920 tarihinde Ayvalık ve İvrindi cephelerinde karşılıklı piyade ve topçu ateşi devam ederken durumda fazla bir değişiklik yoktu.²⁶³ Şubat ayı içerisinde İzmir Kuzey Cephesi Kumandanı Kazım Bey ile Mustafa Kemal Paşa arasındaki haberleşmenin arttığı anlaşılmaktadır. Mustafa Kemal Paşa, Kazım Bey'e yazdığı 10 Şubat 1920 tarihli telgrafta, "Bölgede bulunan İtilaf Devletleri cephe ve cephe gerisinde mevcut Yunan kuvvetlerinin miktar ve stratejik konumlarının bildirilmesi"ni istedi.²⁶⁴

61.Tümen Kumandanlığından Mustafa Kemal Paşa'ya gönderilen Karesi mahreçli 14 Şubat 1920 tarihli telgrafta bu isteğe cevap verildi. Buna göre; Balıkesir'de İngiliz askeri Yüzbaşı Vitol ve yanında iki İngiliz eri vardır. Bandırma-Manisa demiryolunda daha önce bulunan Fransız erleri son onbeş gün içerisinde tamamen gitmiş ve yalnız Balya, Karaaydın madenlerinde bulunmakta olan elli kişilik bir Fransız Müfrezesi 12.12.1919'da Balya'dan ayrılmıştı. Cephelerde Yunan kuvvetleri ise; Ayvalık cephesinde müstakil bir piyade alayı, üç top ve bir miktar süvari vardır. Ayvalık ilçesinde iki tabur kadar er olup ayrıca merkezi Bergama olan Karesi ve Soma cepheleri karşısında Adriyatik Tümeni vardı. Akhisar cephesi karşısında merkezi Manisa olan bir Tümen bulunmaktaydı. Bu tümenlerin teşkilâtı hakkında o zamana kadar elde edilen bilgiler ise, üç

²⁶² İlgürel, *Ön.ver.*, s.196

²⁶³ Özalp, *Ön.ver.*, s.96

²⁶⁴ Telgrafın tam metni için bkz. (1985), "Şubat 1920 Yeni Gelişmeler I.", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*. 5

piyade alayı, bir süvari alayı, biri cebel iki sahra olmak üzere üç bataryalı bir topçu alayı, bir istihkam bölüğü vardı. Taburların dördüncü bölüğü makinalı tüfek bölüğü idi. Her piyade bölümünde altı otomatik silah vardı. Bu arada 2 Şubat 1920 tarihinde İzmir'de büyük bir vapurdan dört taburla bir miktar topun Salihli ve Aydın cephelerine sevk edildiği bildiriliyordu.²⁶⁵

Yunanlıların son durumu ile ilgili Refet Bey'den Mustafa Kemal Paşa'ya yazılan ve Batı Anadolu'daki konumlarını geniş bir şekilde anlatan telgrafına göre; Yunanlıların Aydın vilayeti içerisinde beş tümeni vardır. Bu kuvvetlere ihtiyat olmak üzere bir tümenin de Midilli adasında toplandığı haber alınmıştır. Yunanlılar askeri bakımdan cephelerini ikiye ayırarak Aydın, Tire, Ödemiş, Bayındır bölgesine Güney; Bergama, Soma, Akhisar, Manisa, Kasaba bölgesine de Kuzey Batı grubu şeklinde adlandırdıkları ve bunlardan birine şimdiye kadar genel kumandan olan General Nider'in atandığı, diğer grup kumandanının kim olduğu haber alınmamıştır. Batı Anadolu'daki Yunan kuvvetlerinin genel kumandanlığına da Milyotis Motinos adında bir general atanmıştır. Onbirinci Adalar tümeninin merkezi Bergama olup Kumandanı Mavno Miklis'tir. Bu tümen Ayvalık bölgesini işgal altında tutmaktadır. Beşinci Tümen İzmir'de olup Kumandanı Mazarakist'tir. Piyade alaylarından biri Manisa'da onüçüncü Tümenin elindedir. Bu tümenin yerli Rumlardan meydana gelen birlikleri vardır.²⁶⁶ Görüldüğü gibi hem Ayvalık ve Bergama bölgesini işgal altında tutan hem de İvrindi cephesini tehdit eden ve merkezi Bergama'da bulunan Yunan birliklerinin genel adı Adalar (Archipelos) Tümenidir.

Yine aynı tarihlerde M.Kemal Paşa'nın 12 Şubat 1920 tarihli Kazım Bey'e gönderdiği telgrafa göre; Büyükelçiliklerin birisinden çok güvenilir olarak haber alındığına göre amaçlarında başarılı olamazlarsa bile cephenin dayanma gücünü anlamak için Venizelos'un genel bir saldırı için emir verdiği ve bu maksatla bir kaç dönem erlerini silah altına aldıklarının anlaşıldığının hükümet merkezinden

²⁶⁵ Telgrafın tam metni için bkz. *Aynı*

²⁶⁶ Telgrafın tam metni için bkz. *Aynı*

(İstanbul'dan) bildirildiğini haber vermiştir. Bununla beraber çeşitli kaynaklardan alınan bilgilerden de doğrulanan bu taarruza karşı ne gibi önlemlerin düşünülmekte olduğunun çok acele belirtilmesini rica etti.²⁶⁷

Bu telgraf üzerine Kazım Bey 15 Şubat 1920'de gönderdiği telgrafa bakılırsa; Yunanlıların Kuvâ-yı Milliye'yi zayıf göstermek için yapacakları taarruzun hedefi Kuzey bölgesinde Akhisar- Soma hattı olabilirdi. Buna karşı şiddetle dayanmak üzere kuvvetlerini cepheye yetiştirmekte ve Akbaş'ta elde edilen silah ve cephaneler gönderilmektedir. Akhisar ve Soma'ya elden çıkarmamaya çalışmakla beraber Hamdi Bey'in Biga bölgesinde hazırlamakta olduğu beşbin kişilik kuvvetin de bir haftaya kadar cepheye yetiştirilmesi mümkündür. Yunan taarruzundan evvel bu kuvvet yetişirse Yunanlılar Soma-Akhisar üzerine taarruz ederken birliklerimiz İvrindi-Korucu-Kestane dağı üzerinden Bergama'yı işgal ve Yunanlıların geri çekilme hattı üzerine yürüyebilecekti. Yunanlıların taarruz amaçlarına göre büyük bir ihtimal Soma ve Akhisar'ı işgal etmek isteyecek ve kuvvetlerini o yönde toplayacaklardı. Bu duruma göre Yunan cephesinin birçok noktası zayıf kalacaktı. Hamdi Bey'in kuvveti Yunan taarruzundan önce yetişmezse, mevcut kuvvetlerle açıklanan yönler üzerinde düşmanı durdurmaya çalışmakla beraber, Kazım Bey'de düşman cephesinin zayıf noktalarına taarruz ederek bazı mevkiileri işgale çalışacaktı. Aynı zamanda düşman gerilerine akıncı müfrezelerinin faaliyeti arttırılacak ve şiddetlendirilecekti.²⁶⁸

Görüldüğü üzere bu tarihlerde Venizelos'un bir taarruz için emir vereceği haberi üzerine Kazım Bey'in bu taarruza karşı alacağı tedbirler konusundaki düşünceleri İvrindi-Korucu cephesinin önemini açıklaması bakımından çarpıcıdır. Yunanlıların yapacağı bir taarruzun Soma ve Akhisar üzerinden olacağını, buna karşılık Yunanlıların zor durumda bırakmak ve geri çekilmeye zorlamak için kuvvetlerimizin İvrindi-Korucu ve Kestane dağı üzerinden Bergama'yı işgal

²⁶⁷ Telgrafın tam metni için bkz. *Aynı*

²⁶⁸ Telgrafın tam metni için bkz. *Aynı*

edeceği ifade edilmektedir. Böylece kısa yoldan Bergama'ya ulaşan birliklerimiz Yunanlıların ana karargahları olan İzmir'e çok yaklaşmış olacaktı. Bu da Yunanlıları telaşlandırarak taarruz hareketinden vazgeçmelerini ve geri çekilmelerini sağlayacaktı. Böyle bir taarruzun başarısızlıkla sonuçlanması için İvrindi-Korucu bölgesinin kullanılması bölgenin stratejik önemini göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

16 Şubat 1920'de başlayıp 17 Nisan 1920'de sona eren Anzavur'un ikinci ayaklanmasını bastırmak üzere Balıkesir'de bir ordu kuruldu. Bu ordu, Kaymakam Süleyman Sabri (Süvari Generali Süleyman Sabri Paşa) ile 61. Fırka Erkân-ı Harbiye Reisi Binbaşı Derviş Bey'in sevk ve idaresinde idi. Bu ordunun oluşumu ise şöyle idi: İvrindi cephesi kumandanı Yüzbaşı Halit Bey ve Milli Alay Kumandanı Hacı Niyazi Efendinin kumandasında İvrindi Cephesinden ayrılmış bir piyade müfrezesi, Akhisar cephesi Milli Alay kumandanı Hafız Hüseyin Bey kumandasında bir süvari müfrezesi, Kırkağaç Belediye Reisi ve Milli Alay kumandanı Emin Bey'in kumandasında Soma cephesinden piyade ve süvariden oluşan bir müfreze ve daha çevreden pek çok müfreze bu orduya dahil olmuştur.²⁶⁹ Hatta merkez kumandanlığından aldığı emirle İvrindi cephesi kumandanı Halit Bey(Bayrak) bizzat Anzavur'u takibe çıktı. Susurluk'un Balıkdere Köyünde olduğunu haber alarak köyü kuşattı. Bir yolunu bularak Heyet-i Merkeziye'ye başvuran Anzavur, vaziyeti tetkik etmek üzere gelen heyete, topladığı kuvveti milli maksat uğrunda kullanacağı teminatını verdi. Bu teminat üzerine Heyet-i Merkeziye'nin kuşatmayı kaldırması için Halit Bey'e emir vermesi ile Anzavur serbest kaldı.²⁷⁰

²⁶⁹ Özalp, *Ön.ver.*, s.s.99-113; İlgürel, *Ön.ver.*, s.200

²⁷⁰ Hayrettin Karan, "*Ege'de Yanan İhtilâl Meşalesi*" Türk Dili Gazetesi, 18 Temmuz 1952, Tefrika No:288, sayı: 6291 6 Haziran 1951 tarihinde başlayan kendi hatıraları ile başkalarının hatıralarını birleştirerek yayımladığı 380 gün süren tefrikasından

9.Beşinci Balıkesir Kongresi : (10-22 Mart 1920)

Beşinci Balıkesir Kongresi çalışmalarına 10 Mart 1920 Cuma günü başlamıştır. Geniş katılımı toplanan bu kongreye toplam 64 delege katıldı. Daha önceki kongrelerde olmayan Bursa ve Bilecik delegelerinin de bu kongreye katıldığını görüyoruz. Böylece Heyet-i Merkeziyenin yetkili olduğu sınırlar daha da genişlemiştir.

Kongre öncelikle, hiçbir hak ve sebebe dayanmayan Yunan işgalinin devamına bütün milli mevcudiyetiyle şiddetle karşı koyacağını ve Yunanlıları'ı Anadolu'dan atacaklarını ilan ederek bir kez daha tekrar ve teyid etmiş oldu. Geçmişten beri birlikte yaşadıkları bütün gayr-i müslim unsurların hukukuna tamamen saygılı olacağı kararını aldı. Teşkilâtlanma konusunda önemli kararlar alan kongre, Hareket-i Milliye'nin gayesini temin için düşmanın askeri hareketına karşı alınacak her türlü tedbiri ve kararı alma yetkisinin kendisinde olduğu kararını aldı. Milli Teşkilât derece derece bir diğerine bağlı olarak köy ve mahallelerden başlayarak nâhiye, kaza, liva ve vilayetler şeklinde kısımlara ayrıldı. Buna göre;

I- Köy ve mahalle heyeti idaresi, köyde oturan halktan oluşan üç azadan meydana gelecek biri seçimle reis olacaktı.

II- Kasaba heyeti idaresi : 3 aza

III- Kaza heyeti idaresi : 5 aza

IV- Liva heyeti idaresi : 7 aza

V- Vilayet heyeti idaresi : 10 aza

VI- Bu heyetler derece derece tabi olmak üzere hepsinin üzerinde İzmir Şimal Mıntıkası Heyet-i Merkeziyesi vardır.

Kadro teşkili için kararlar ise şu şekilde alınmıştır:

Ayvalık mıntıkasında : 3 Milli tabur ile bir muvazzaf bölük ve bir makinalı tüfek bölüğü,

Bergama Cephesinde : iki milli tabur, iki akıncı müfrezesi, bir muvazzaf piyade bölümü, bir makinalı tüfek bölüğü,

Soma Cephesinde : dört milli tabur, iki hücum müfrezesi, iki akıncı müfrezesi, bir muvazzaf piyade taburu, bir makinalı tüfek bölüğü ve iki top,

Akhisar Cephesinde : beş milli tabur, iki hücum ve iki akıncı müfrezesi, bir muvazzaf piyade taburu, bir süvari alayı, bir istihkam müfrezesi, iki top, bir makinalı tüfek bölüğü

Burada Bergama Cephesi olarak adlandırılan cepheden İvrindi Cephesi kastedilmektedir. Bergama bu sırada işgal altındadır. Bergama'da bulunan Yunan kuvvetlerinin Balıkesir'i tehdit etmesini önleme görevi İvrindi Cephesine aittir. Bunu için İvrindi ile Bergama arasında bulunan İvrindi cephesine bazı belgelerde Bergama cephesi adıyla rastlıyoruz. Ayrıca Ayvalık cephesi için, Edremit, Burhaniye, Havran kazalarıyla Ezine, Ayvalık, Bayramiç kazaları tahsis olunmuştur.

Bergama nâhiyesi için İvrindi ve Korucu , Balya kazası, Edincik Nâhiyesi ve Gönen Kazası tahsis edilmiştir. Soma cephesi için Soma ve Kırkağaç, Balıkesir ve Bandırma kazaları tahsis olunmuştur. Akhisar cephesi için Akhisar, Sındırgı, Gördes kazalarıyla Babaköy nâhiyesi ve Bandırma, Kirmasti, Karacabey kazaları milli nizamiye alayı tahsis olunmuştur. Her cephede bir milli alay kumandanlığı ve buna tabi tabur, bölük ve takım kumandanlıkları bulunacaktı.

Her cephenin bir menzil müfettişi olacaktı. Menzil müfettişleri kongre tarafından tayin edilecekti. Bu karar çerçevesinde Ayvalık, Soma ve Akhisar menzil müfettişliklerine ilaveten dördüncü olarak İvrindi menzil müfettişliğine İhsan Bey, vekilliğine ise Ahmet Bey'in tayin edilmesine kongrece karar verildi. Tahmini bedeli 300.000 lira olan bir bütçe hazırlanarak bir takım ihracat ve ithalat mallarından belirli bir vergi alınması ve her mal için ne kadar vergi alınacağı

belirlenerek kararlaştırıldı. Son olarak teşkilât kadrosu maaşları yeniden düzenlendi.²⁷¹

Ayrıca bu kongrede seçilen Heyet-i Merkeziye reisi ve azalar arasındaki 11 kişilik heyet içinde İvrindi adına Abdülgafur Efendi* 39 oyla Heyet-i Merkeziye azalığına seçilmiştir.²⁷² Bu kongreye İvrindi delegesi olarak Hacı Hafizzade Mehmet Efendi, Korucu delegesi olarak da Hacı Osman Efendi katılmıştır.

Kongre devam ettiği sırada itilaf devletleri 16 Mart 1920 sabahı İstanbul'u işgal edip ardından da Meclis-i Mebusan'ı dağıttılar. İşgal haberi Anadolu'da derin bir üzüntüyle öğrenildi. Artık Osmanlı Devleti son bulmuştu. Mustafa Kemal Paşa Heyet-i Temsiliye adına işgal haberini bütün vali ve kumandanlara bildirirken Balıkesir'e de bir telgraf çekmişti.²⁷³

Bunun üzerine 18 Mart 1920'de Balıkesir Belediye Meydanı'nda bir protesto mitingi düzenlendi. İstanbul'un işgali üzerine 61.Fırka kumandanı Miralay Kazım Bey ihtiyati tedbir olarak, Balıkesir ve civarındaki bütün resmi makamların kendisinden emir alacaklarını ilan etti. Bu karar toplantı halinde bulunan kongre tarafından da teyid ve tasvip olundu.²⁷⁴ Mutasarrıf İzzet bey İstanbul ile resmi haberleşmenin kesilmesi üzerine kanunların kendisine verdiği yetkiye dayanarak 17 mart 1920 günü Balıkesir livasında sıkıyönetim ilan etti.²⁷⁵ Sıkıyönetim ilanında muhtemelen Mustafa Kemal Paşa'nın Balıkesir'e gönderdiği telgrafın tesiri vardır. Zira Mustafa Kemal Paşa işgal haberini alır almaz

²⁷¹ Apak, *Ön.ver.*, s.s.117-123; İlgürel, *Ön.ver.*, s.s.276-289; İlkin, Tekeli, *Ön.ver.*, s.s.235-243

* *Abdulgafur EFENDİ (İŞTİN)*: (1892-1951) Balıkesir Müderrislerinden, Heyet-i Merkeziye üyesi, I.Dönem Balıkesir Mebusu. İvrindi'nin Ayaklı Köyünden Hacı Yakup ağanın kız kardeşiyle evli.

²⁷² 5.Balıkesir Kongresinin tam metni için bkz. İlgürel, *Ön.ver.*, s.s.276-289

²⁷³ Özalp, *Ön.ver.*, s.103

²⁷⁴ Aynı, s.103

²⁷⁵ *Karesi Gazetesi*, 22 Mart 1336 (1920), sayı:41-301

Balıkesir’de 61.Fırka kumandanlığına ve bilumum Müdafaa-i Hukuk Heyet-i Merkeziye ve Heyet-i İdarelerine gönderdiği telgrafta bunu ima etmektedir.²⁷⁶

İşgal üzerine 20 Mart 1920 tarihinde 61.Fırka Kumandanı Miralay Kazım Bey tarafından halka hitâben yazılan beyannâme şöyle idi:

1- Her ne şekil ve isimde olursa olsun resmi izin olmadan genel toplantı düzenlemek yasaktır.

2- Halk arasında ayrılık çıkarmaya vesile olacak beyanat, neşriyat ve heyecana neden olacak hareket içine girenler cezalandırılacaktır.

3- İçki kullanmak yasaktır. Sarhoş olarak yakalananlar ve içki içerken görülenler hakkında kânuni takibat yapılacaktır.

4- Kahvelerde kumar, her türlü oyun ve çalgı yasaktır.

5- Silah atanlar şiddetle cezalandırılacaktır.

6- Gece belli bir saatten sonra (alaturka saat 5’te) kahvehaneler, han ve otel gibi umumi yerler kapanacak ve bu saatten sonra dolaşmak mecburiyetinde olanlar fenerle gezecek ve mazeretlerini en yakın karakollara ve devriyelere bildireceklerdir.

7- Zabıta memurlarının tenbih ve uyarılarına her ne suretle olursa olsun muhalefet edenler anında tutuklanacaklardır.

8- Eşkiyalık ve yol kesicilik gibi asayişe ve genel emniyete aykırı hareket edenler divân-ı harb-i örfiye sevk edilerek cezalandırılacaklardır.

Kazım Bey aynı gün yayınladığı bir başka beyannameyle İstanbul’un işgalinden sonra bu bölgede alınacak tedbirleri halka duyurdu. Bu beyannamede, üçyüz elli milyon Müslümanın asırlardır merkezi olan Türk ve Osmanlı saltanatının başkenti İstanbul’un ve Meclis-i Mebusanın işgal edildiğini bu işgal esnasında bazı subay ve memurların şehid edildiğini haber veriliyordu. 36 saatten beri İstanbul ile haberleşmenin kesik olduğu, alınan duyumlara göre İstanbul’da top seslerinin işitildiği ve olayların devam ettiğini bildiriyordu. Bunun için Kazım Bey, İstanbul’da meşru ve müstakil bir hükümet kurulana kadar mıntıkası dahilinde

²⁷⁶ Atatürk,(1969), *Nutuk*, c.I,(İstanbul:Milli Eğitim Basımevi), s.s.413-414

bulunan bütün makamların kendisinden emir alacağını ilan etti. Bunun yanında mıntıkları içinde olup da teşkilât itibariyle Karesi Sancağı Mutasarrıflığına tabi olmayan Akhisar, Gördes, Sındırgı, Kırkağaç, Soma Kazaları da kendisine bağlı olarak kendisinden emir alacaktı. Aynı zamanda bu karar, bu esnada toplantı halinde bulunan 5. Balıkesir Kongresinin Bursa, Balıkesir, Bilecik livaları ile İvrindi ve Korucu delegelerinin de onayını alarak karar bağlandı. Kazım Bey, halktan işine gücüne devam etmesini ve bu durum karşısında metin olmalarını, aynı zamanda aralarında yaşayan gayr-i müslim unsura karşı gösterilen iyi muameleden daha fazla şefkat ve alicenaplık gösterilmesini istedi.²⁷⁷ Bölgede önemli bir güç haline gelmiş bulunan Kongrenin, 61. Fıkra Kumandanlığı ile adeta devletleştiği bu beyannameden anlaşılmaktadır.

Gelişen bu son durum karşısında Merkez Heyeti durum değerlendirmesi yapmak, Ankara'da toplanacak Büyük Millet Meclisine gidecek mebusları seçmek üzere 3 Nisan 1920 tarihinde toplandı. Toplantıda vatanın kurtuluşunu sağlayacak ve milletin geleceği için rey verecek olan Ankara'daki Meclis'e gidecek kimselerin seçimi oy birliği ile gerçekleşti.²⁷⁸ Böylece İngilizlerin ve Ferit Paşa Hükümeti'nin tazyiki üzerine İstanbul'da kapatılan Meclis-i Mebusan yerine, Türk Milletinin gerçek temsilcisi ve Milli Hakimiyet'in temsilcisi bir meclis açılmış oluyordu. Bu suretle bir müddettir meclissiz ve hükümeteşiz kalan Türk Milleti demokrasi yolunda en önemli adımını atmıştı. Türk Milleti artık Ankara'dan idare edilecekti.²⁷⁹ Mustafa Kemal Paşa, Heyet-i Temsiliye adına Karesi Müdafaa-i Hukuk Riyasetine gönderdiği 21 Nisan 1920 tarihli uzun telgrafında, 23 Nisan 1920 Cuma günü Cuma Namazı'nı müteakip Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılacağını müjdeliyordu. Mustafa Kemal Paşa, Hacı Bayram-ı Veli Camii'nde kılınacak namazdan sonra Meclis binasına gidileceğini, dua edilip kurban kesileceğini ve Hatm-i Şerif okunacağını bildirdi. Bu vesileyle Mustafa

²⁷⁷ Bu beyannamenin aslı için bkz. Karesi Gazetesi, 22 Mart 1336 (1920) sayı:44-301

²⁷⁸ İzmir'e Doğru 4 Nisan 1920, sayı: 50 ; İlgürel, *Ön.ver.*, s.s.217-218; Merkez Heyeti, kongre tarafından seçilen Heyet-i Merkeziye ile karıştırılmamalıdır. İzmir'e Doğru Gazetesi (4 Nisan 1920)'nin kaydından Merkez Heyeti'nin Mayıs 1919'da kurulduğu anlaşılıyor. Gazetenin yayın hayatına 16 Kasım 1919'da başladığına göre, Merkez Heyetinin daha önceki durumu hakkında bilgimiz yok.

²⁷⁹ İlgürel, *Ön.ver.*, s.226

Kemal Paşa, mukaddes ve yaralı vatanımızın her köşesinde Hatm-i Şerif ile Mevlid-i Şerif okunmasını istemiştir. Bu telgraf bütün kumandanlıklara, vilayetlere, livalara, Müdafaa-i Hukuk Heyet-i Merkeziyelerine ve belediye riyasetlerine gönderildi.²⁸⁰ Bundan başka Mustafa Kemal Paşa 22 Nisan'da Kazım Bey'e gönderdiği ayrı bir telgrafta "23 Nisan'dan itibaren Meclis'in göreve başlayacağını, bütün askeri ve resmi makamların bu Meclis'ten idare edileceğini, bu Meclis'in Millet Meclisi olduğunu" ilan etti.²⁸¹

Böylece Balıkesir'de Kongreler süreci tamamlanmış oldu. Balıkesir Kongreleri, Milli Mücadele tarihimizde, Kuvâ-yı Milliye'nin muntazam ordular haline gelmesini, halkın münferit çete hareketleri içinde Milli kurtuluş için çalışması yerine milis kuvvetler olarak başlarında milis kumandanlarla birlikte nizami ordu emrinde çalışmasını esasa bağlamış ve fiilen İstiklal Harbini başlatıp bir sene yürütmüştür.²⁸² Balıkesir Kongrelerinin diğer bir önemli fonksiyonu da düzenli ordunun derlenip toparlanması için, çok önemli bir zamanı kazandırmıştır.

10.Yunan Taarruzuna Kadar Gelişen Olaylar :

Mayıs ayında İvrindi cephesi ile birlikte diğer cephelerde de çarpışmalar artmıştır. Kuvâ-yı Milliye Mayıs ayı içersinde Yunanlılar'a karşı bazı cephelerde başarılar elde etmiştir. 1 Mayıs 1920 tarihinde düşman Soma cephesinden getirdiği 20 piyade eri ve dört makineli tüfekle Kırcalar köyüne gelerek İvrindi cephesindeki kuvvetlerimiz hakkında köylüler arasında soruşturma yapmıştır.²⁸³

Bergama'da yaşayan Türkler arasında kurulmuş olan güçlü bir casusluk ağı Yunan tarafında bütün olanları İvrindi Cephe Kumandanlığına bildiriyordu.

Yine Bergama civarına giden akıncı müfrezemiz vazifeden dönüşte Firekli civarında düşman süvari müfrezesi tarafından takip edilmiş, çarpışa çarpışa

²⁸⁰ Atatürk, *Ön.ver.*, s.s.431-432; İzmir'e Doğru Gazetesi, 25 Nisan 1920, sayı: 56

²⁸¹ Atatürk, *Ön.ver.*, s.432

²⁸² Bolak,(1990), "Milli Mücadele'de Balıkesir Kongreleri ile İlgili Kısa Tebliğ", *Milli Mücadele'de Balıkesir*, (İstanbul:Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yay.), s.139

²⁸³ Özalp, *Ön.ver.*, s.124

salimen geri dönmüşlerdi. Bergama'ya getirilen bir Yunan alayının 15 Mayıs 1920 tarihinde Soma Cephesine götürülmek istenmesine Yunan alayı isyan etmişti. Yukarıbey köyüne kadar getirilebilen bir bölük miktarındaki Yunan kuvvetini subayları ancak tabanca tehdidi ile getirebilmişti. Bu haberler cephede sevinç yaratıyordu.²⁸⁴ Ayrıca Yunan birliklerinin Bergama ve civarında karışıklık içinde yeni bir nizam alma çabası içinde olduğu istihbaratı alınıyordu. Yunanlıların cephelerin muhtelif noktalarında ki bu faaliyetleri bir keşif taarruzu şeklinde idi. Ayrıca düşmanın esaslı soruşturmalarda bulunduğu haberleri geliyordu. Bu durum Kazım Bey'in (Özalp) dikkatini çekmişti. Yakında büyük hadiseler olacağını sezmişti.²⁸⁵

Mayıs ayı sonunda İvrindi-Korucu cephesinde ki bir başka hadise de; 28 Mayıs 1920 de düşman üç tabur piyade, oniki makinalı tüfek ve iki batarya cebel topuyla taarruza geçerek Taşdibi ve Kumlu'daki ileri birliklerimizi kuşatmaya başladı. Düşman hattını yarıp çıkan birliklerimiz, yardımcı kuvvetlerin yetişmesiyle düşman taarruzunu durdurdu. Çarpışma, akşama kadar devam etti ve düşman, geldiği mevziye geri dönmek durumunda kaldı.²⁸⁶ Bu taarruzda Korucu civarına kadar gelen düşman kuvvetleri karşı taarruzumuz üzerine büyük kayıplar vererek perişan edildiler. Kuvvetlerimiz eski hakim mevzilerini tamamen alarak Dereköy'e kadar girdiler.²⁸⁷

4 Haziran 1920 tarihinde Çift satırlı bir düşman tayyaresi Taşdibi ve Kovulu'daki mevzilerimiz üzerinde bir müddet dolaştıktan sonra Kozak istikametine geçti.²⁸⁸ 4,5,6 Haziran 1920 tarihlerinde Yunan uçakları cepheler üzerinde keşif uçuşları yapmakta ve cephelerini geniş bir tarzda tahkim etmekteydi.²⁸⁹

²⁸⁴ Özalp, *Ön.ver.*, s.128; İzmir'e Doğru, 19 Mayıs 1336 (1920), sayı 63

²⁸⁵ Özalp, *Ön.ver.*, s.129

²⁸⁶ İzmir'e Doğru, 2 Haziran 1336 (1920), sayı 67

²⁸⁷ İzmir'e Doğru, 6 Haziran 1336 (1920), sayı 68

²⁸⁸ İzmir'e Doğru, 6 Haziran 1336 (1920), sayı 68

²⁸⁹ İzmir'e Doğru, 9 Haziran 1336 (1920), sayı 69

Buradan düşmanın yapacağı taarruz için hazırlıklar yaptığı anlaşılmaktadır. Bunun için Midilli'deki havaalanından faydalanmakta, Türk Cephesi'nin durumu konusunda araştırma yapmaktadırlar. Yunanlılar'ın yapacakları taarruza hazırlıklarının devam ettiğini gösteren bir başka habere göre 9 Haziran günü Yunanlılar, Ayvalık Cephesi'nde bir miktar kuvvetiyle cephemize karşı bir keşif taarruzu yapmak istemiş ise de, bu saldırı kolaylıkla geri püskürtülmüştür. Aynı gün de düşmanın Bergama'ya 9 tabur piyade kuvvetiyle geldiği köylülerin ifâdesinden anlaşılıyordu.²⁹⁰

Görüldüğü gibi Yunanlılar büyük bir taarruza oldukça iyi hazırlanmaktadır. Bergama'ya yığılan asker İvrindi Cephesinde çok çetin mücadelelerin yapılacağına adeta habercisidir. Bu hazırlıklardan sonra Yunanlılar taarruz yapmak konusunda fazla beklemeyecekler ve Haziran ayı sonlarında genel taarruza geçeceklerdir.

Mayıs ve Haziran aylarında Balıkesir'de yoğun bir faaliyet görülmektedir. Bunun en önemli sebebi cephelerdeki çarpışmaların artmış olmasıdır. Öte yandan düşmanın büyük bir taarruz için hazırlık yaptığı haberleri de halkta heyecan uyandırmaktadır. Bugünlerde Heyet-i Merkeziye bazı kararlar alıyordu. Mesela halktan borç para alınıyor veya borçlar ödeniyordu.²⁹¹

Heyet-i Merkeziye'nin 87 Numaralı kararıyla, İvrindi Müdafaa-i Hukuk Heyeti Reisi Hacı Hafız-zâde Mehmet Efendi'nin fedakarlığı ve kahramanlığı öteden beri şayan-ı takdir olduğundan "Kongre mukarrerâtı mucibince bir defaya mahsus olmak üzere ikramiye olarak kendisine 60 lira verilmesi" 22 Mayıs 1920 tarihinde karara bağlandı.²⁹²

²⁹⁰ İzmir'e Doğru, 9 Haziran 1336 (1920),sayı 70

²⁹¹ İlgürel, *Ön.ver.*, s.246

²⁹² Bolak,(1990), "Balıkesir Heyet-i Merkeziyesi'nin Karar Defteri", *Milli Mücadele'de Balıkesir*, (İstanbul:Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yay.)s.s.103-104

C.YUNAN İLERİ HAKERATI VE İVRİNDİ CEPHESİNE YUNAN TAARRUZU :

Londra Konferansı 10 Nisan 1920 tarihinde dağılırken, sonraki toplantının San Remo'da yapılmasına karar verildi. İngiliz, Fransız, İtalyan devlet adamları 18-26 Nisan 1920'de San Remo'da bir araya gelip Avrupa sorunları ile Osmanlı İmparatorluğu konusunu görüştüler. İtilaf Devletleri, Türkler'i dinlemeden, kendilerine yapılan başvuruyu dikkate almadan kararlar aldılar. Anadolu'da yeni bir devletin kurulduğunu bütün dünyaya bildiren 30 Nisan 1920 tarihli Büyük Millet Meclisi notasını da dikkate almadılar.²⁹³

Sevres Antlaşmasının esaslarını teşkil eden San Remo kararlarına göre İngiliz ve Fransız nüfuz bölgeleri meydana getiriliyor, İngilizler'in himayesinde bir Kürdistan meydana getiriliyordu. Ayrıca Doğu Anadolu Bölgesi'nde altı vilayet Ermenilerle, İzmir ve Batı Trakya ile Doğu Trakya'nın büyük bir kısmı Yunanlılar'a veriliyordu. Boğazlar, milletlerarası bir komisyona bırakılıyordu. İstanbul ise, antlaşmanın diğer hükümlerine bağlı kalmak şartıyla Türkler'e bırakılıyordu.²⁹⁴

İtilaf Devletleri, 22 Nisan 1920'de San Remo'da alınan kararları duyurmak üzere Osmanlı Hükümeti'ni barış konferansına davet ettiler. 23 Nisan 1920'de padişah eski sadrazamlardan Tevfik Paşa başkanlığında bir heyeti bu işle görevlendirerek Paris'e gönderilmelerine karar verdi. San Remo kararları 11 Mayıs 1920'de Türk delegelerine tebliğ edildi. Tevfik Paşa, bu antlaşmanın metnini okur okumaz "Barış şartlarının bağımsız bir devlet kavramıyla bağdaşmayacağı" gerekçesine dayanarak böyle bir ultiatomu imza edemeyeceğini bildirerek İstanbul'a döndü.²⁹⁵

²⁹³ Aybars, *Ön.ver.*, s.229

²⁹⁴ Selahattin Tansel,(1991), *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, c.III, (Ankara:Milli Eğitim Basımevi), s.s.146-147

²⁹⁵ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi,*Ön.ver.*, s.180

Lloyd George, San Remo'da 22 Nisan'da yaptığı konuşmada "Mustafa Kemal'i mağlup edebilmek için muazzam bir orduya ihtiyaç var" sözleriyle bir gerçeği vurguluyordu. Venizelos, Yunan askerlerinin ileri gitmesine ve Mustafa Kemal Paşa'nın kuvvetlerini dağıtmasına izin verilmesini istiyordu. Nihayet 20 Haziran 1920'de barışın Türkler'e zorla kabul ettirilmesi için Yunanlılar'a Hythe'de izin verildi. Artık, Yunan ileri hareketi Bandırma yönünde olacaktı.²⁹⁶

İtilaf Devletleri, emperyalist emellerle hazırladıkları barış projesini zorla kabul ettirmek için Yunan ordularını ileri harekate geçirdiler. Böylece Yunan Ordusunun İzmir'den sonra bir kaç sene sürecek olan Anadolu içlerine işgali yayma macerası başlamış oldu. Bu maceradan önce, Yunan Ordusu Başkomutanı Paraskevupulos, bölgedeki Türk halkına bir bildiri yayınladı. Bu bildiri; "Yunan Ordusu ile onun mühimmat ve malzemesine karşı girişilecek her türlü tecavüzün cezasının idam olacağı" tehdidi yer alıyordu.²⁹⁷

1.Yunan Taarruzundan Önce İki Tarafın Genel Durumu

a.Yunan Taarruz Planı

Yunanlılar yine İngilizlerin desteği ve himayesi altında San Remo'dan ileri hareket iznini aldıktan sonra zaten daha önce başladıkları hazırlıklarına son şeklini verdiler. Hatta bu hazırlıklardan haberdar olan Mustafa Kemal Paşa, Büyük Millet Meclisi Başkanı sıfatıyla Konya'da Milli Müdafaa Vekili Fevzi Paşa'ya yazdığı şifre telgrafta, Akhisar cephesine bir taarruz olacağını ve savunmamızın tamamlanması için cepheden bugünlerde daha çok endişe edildiğini, Konya'dan dönüşte Salihli ve Akhisar cephelerine bir defa uğraması halinde güç ve destek vermesi bakımından çok iyi olacağı belirtiliyordu.²⁹⁸

²⁹⁶ Gotthard Jaeschke, *Ön.ver.*, s.90

²⁹⁷ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, *Ön.ver.*, s.183

²⁹⁸ Telgrafın tam metni için bkz.(1987), "Haziran 1920-Cepheler", *Belgelerle Türk Tarihi Derg.31*

Yunan taarruz planı, öncelikle Türk kuvvetlerini doğuya doğru atarak İzmir bölgesinin emniyeti sağlandıktan sonra Balıkesir üzerinden Marmara denizine varmaktı.²⁹⁹

b.Yunan Kuvvetlerinin Durumu :

Batı Anadolu'da taarruz hazırlıklarında bulunan Yunan kuvvetleri şu birliklerden oluşuyordu :

- 1 Ordu karargahı;
- 2 Kolordu karargahı
- 6 Piyade tümen karargahı
- 18 Piyade ve Evzon alay karargahı (27 nci Alay Selanik'te)
- 52 Piyade ve Evzon Taburu (Bağımsız Ayvalık Taburu dahil);
- 1 Süvari tugay karargahı;
- 2 Süvari alayı (14 süvari bölüğü);
- 1 Ağır topçu alayı, (9 batarya - 36 top) ordu topçusu;
- 2 Sahra topçu alayı (18 batarya - 72 top) kolordu topçusu;
- 12 Dağ topçu taburu (24 batarya- 96 top) tümen topçusu;
- 1 İstihkâm taburu;
- 1 Jandarma alayı;
- 1 Demiryol inşa taburu;
- 2 İhtiyat taburu;
- 2 İhtiyat istihkâm depo taburu;
- 1 Manolidis müfrezesi (250 atlı).

Tümen ve kolorduların diğer lüzumlu destek ve ikmal birlikleri de vardı.³⁰⁰

²⁹⁹ Belen, *Ön.ver.*, s.197

³⁰⁰ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, *Ön.ver.*, s.s.184-185

Yukarıda belirtilen Yunan kuvvetleri, İzmir Güney, İzmir Doğu ve İzmir Kuzey cephesinde yani tüm birliklerimizden çok fazla olup, silah ve cephane üstünlüğü de Yunanlılar'a aitti. Bu birliklere ilaveten Yunanlılar uçak da kullanmışlardır.

22 Haziran 1920'de İzmir Kuzey cephesine taarruz eden Yunan kuvveti (İzmir Kolordusu) 1175 subay, 35300 er, 1004 süvari ve 92 toptan ibaretti. Ayrıca kolordunun gerisinde her zaman müdahaleye hazır Ayvalık tümenide bulunmakta idi. Buna karşılık Türk ordusu ise 5000 civarında olup, çoğu milis kuvvetinden ibaretti.³⁰¹ Adalar Tümeni Komutanı Albay Tserulis, İzmir tümeni komutanı Albay Mazarakis, ihtiyat Ayvalık tümeninin komutanı ise Albay Otoneos idi.³⁰²

Kazım (Özalp) Bey'in çeşitli vasıtalarla elde ettiği bilgilere göre Haziran ayı ortalarında Yunan kuvvetlerinin durumu şöyleydi;

"Kuzey Ayvalık cephesi karşısında 5 tabur ve İvrindi cephesi karşısında 2 tabur, Soma cephesi karşısında 1 fırka, (Adalar Fırkası), Akhisar cephesi karşısında İzmir Fırkası ile Plastiras müfrezesi"³⁰³

c. Türk Kuvvetleri'nin Durumu :

Yunan Genel Taarruzu öncesi İvrindi Cephesi'nde kuvvetlerimizin durumu şöyle idi:

Öncelikle İzmir Kuzey Cephesi dört cepheye ayrılmıştı ve 14. Kolorduya bağlı 61. Tümenle, bu tümenin emir ve komutasında bulunan milli kuvvetler tarafından tutulmuştur;

³⁰¹ Aynı, s.200

³⁰² Albay Büjak.(1939), *1918-1922 Yunan Ordusunun Seferleri*. Çeviren: Kurmay Yb.İbrahim Kemal, (İstanbul:İstanbul Askeri Matbaası), s.189

³⁰³ Özalp, *Ön.ver.*, s.136

Ayvalık Cephesi

İvrindi Cephesi

Soma Cephesi

Akhisar Cephesi

Her cepheye ayrı bir kuvvet tahsis olunmuş ve cephelerin savunulmasıyla ilgili yetkilerle sorumluluklar, adı geçen cephelerin komutanlıklarına verilmiştir.³⁰⁴

İvrindi Mıntıkasında; Bir nizamiye taburuyla İvrindi ve Karaca Milli taburlarından kurulu üç taburlu bir piyade alayı, iki makinalı tüfek , 60 atlıdan mürekkep bir süvari kuvveti, 50 neferlik bir akıncı müfrezesi, 100 kişilik bir topçu bölüğü, bir telefon müfrezesi, 10,5 cm.lik bir cebel obüsü topu vardı. Bu mıntıkanın kumandanı Yüzbaşı Halit Bey idi. İvrindi mıntıkasının kıtaları Kömeli (Gümeli), İkizce, Taşdibi, Döşeme hattını tutuyordu. Ayrıca Soma, Akhisar ve Ayvalık cephelerinde de kuvvetlerimiz son hazırlıklarını yapmaktaydılar.

Bu birliklerin tamamı Balıkesir'de Kazım Bey'e bağlı bulunuyordu. Balıkesir'de 2 nizamiye taburu, bir batarya topu yedek kuvvetleri teşkil ediyordu.³⁰⁵

Bundan başka İvrindi cephesinde, Milli Alay Kumandanı Hacı Niyazi, Milli Tabur Kumandanları İvrindili Mehmet Çavuş, Midillili Ali Bey, diğer bir Ali Bey, nizamiye tabur kumandanı Mülazım Nazım Efendiler bulunmaktaydı.

İvrindi, Korucu, Balya müdafai Hukuku Heyetleri bu mıntıkanın işleriyle meşgul idiler. İvrindi Müdafaa-i Hukuk Heyeti, Mehmet Bey ve Hamit Bey'den, Balya Müdafaa-i Hukuk Heyeti ise Mustafa Çavuş, Osman Çavuş, Alaettin

³⁰⁴ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, *Ön.ver.*, s.183

³⁰⁵ Özalp, *Ön.ver.*, s.135

Efendi, Yörük Ali Ağa, Kara Şeyh Efendi ve Kara Mehmet Efendi'lerden kurulmuştur.³⁰⁶

Bu heyetler Balıkesir'e bağlıydı. Ancak bu bağlılık mutlak bir durum arz etmiyordu. Her bir heyet milli kuvvetlerin teşkilinde, sevk ve idaresinde ve beslenmesinde pek büyük görevleri yerine getirdiler. Tabiatıyla her Müdafaa-i Hukuk heyetinin dayandığı ve temsil ettiği halk vardı. Heyetler halktan aldıkları destekle çalıştılar ve yurt müdafasında hizmet ettiler.³⁰⁷

2.Yunanlılar'ın 22 Haziran 1920 Taarruzu :

a.İvrindi Kesimine Yunan Taarruzu (22-28 Haziran 1920)

Yunanlıların bugünlerde bir genel taarruza geçecekleri hakkındaki haberleri, Bergama'da bulundurduğu ajanları vasıtasıyla öğrenen İvrindi Cephesi komutanı Halit Bey , 61.Tümen Komutanlığına, taarruzdan önce bilgi vermiş ve kendi birliklerinin savunma hazırlıklarını bir kere daha gözden geçirmişti.

Yunan saldırısı 22 Haziran günü sabah 5.00'de başladı. İvrindi cephesi karşısındaki Yunan birlikleri 22 Haziran 1920'de Çavdarlık-Ürkükler arasındaki bölgede keşif faaliyetinde bulunmuş ve bir ara da Çavdarlık-Haydar-Korucu genel istikametinde bir taarruza teşebbüs etmişti. Kümeli-İkizce arasından ve İvrindi Milli Taburu cephesinden yapılan Yunan taarruzu, kısa zamanda geri atıldı. Yunanlılar, İvrindi cephesi karşısında zayıf bulduklarından 23 Haziran günü de önemli bir harekate girişmediler.³⁰⁸

23-24 Haziran gecesi, 61. Tümen kumandanı Kazım Bey verdiği emirde: "Soma cephesine karşı Yunan baskısının azaltılması ve bir kısım Yunan

³⁰⁶ Aynı, s.135

³⁰⁷ İlgürel, *Ön.ver.*, s.248

³⁰⁸ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, *Ön.ver.*, s.203

kuvvetlerinin Bergama bölgesine çekilmesi amacıyla İvrindi cephesi birlikleriyle Bergama genel istikametinde bir karşı taarruz yapılmasını” istedi.³⁰⁹

Bunun üzerine Halit Bey, sağ kanattaki İvrindi Milli Taburu’nun, Ayvalık cephesi birlikleriyle irtibat kurarak, taarruza katılmasını ve İvrindi cephesi birlikleriyle Bergama genel istikametinde taarruz edilmesini istedi. Asıl taarruz grubuna, Ürkükler-Turanlı-Paşaköy doğrultusu genel taarruz istikameti olarak verilmişti. Birlikler 24 Haziran günü ileri harekate başladılar Bu taarruz sırasında İvrindi Milis Taburu, Ayvalık cephesi birlikleriyle irtibat kuramadığı gibi taarruz hareketini da devam ettiremedi. Halit Bey’in emrindeki asıl taarruz grubu birlikleri, Yunanlıların emniyet kuvvetlerini geri atarak, Kocatepe-Ürkükler-Yanıkal bölgesine kadar ilerlemeye muvaffak oldular. Bu arada, tek obüs topuda mevzilendirilerek Yunanlıların, Sarıcalar ile Dereköy arasındaki cephanelikleri ateş altına almış ve düşman bazı kayıplara uğratmıştı.

İvrindi cephesi Komutanı, Yunanlıların Dereköy bölgesindeki birliklerinin Soma kesimine kaydırılmış olduğunu öğrenince, 105 mm.lik obüs hariç, bütün birliklerini Kırcalar üzerinden Çeltikçi-Dereköy mahallesi istikametinde ileri harekete geçirdi. Bu sırada Soma cephesinden kaçıp gelen erlerin, cephenin bozulduğuna ve birliklerin Balıkesir istikametinde çekilmekte olduklarına dair verdikleri bilgilere de inanmayan Yarbay Halit, bu gibi erleri cezalandırmış ve moralin bozulmasını önlemekle beraber, taarruzun da devamını sağlamaya çalışmıştı. Ancak, Turanlı çevresine gelindiği zaman cephenin diğer kesimleriyle hiç bir şekilde irtibatı bulunmayan İvrindi cephesi birlikleri, güney-doğudan ilerleyen Yunan birliklerinin ateşleriyle karşılaşmıştı. Erlerinin yorgun ve moral bakımından zayıf durumda bulunduğunu ve cephanenin azaldığını bilen Yarbay Halit, düşman kuvvetlerini, olduğundan fazla tahmin etmenin de verdiği endişe ile daha fazla ilerlemekten vazgeçerek, oyalama muharebesine karar vermişti. Topçu ve makineli tüfek bakımından üstün durumda bulunan düşman, kuvvetli ateş desteği ile giriştiği taarruzda başarı sağladı. İvrindi kesimi birlikleri, Ürkükler-

³⁰⁹ Özalp, *Ön.ver.*, s.137

Taşdibi istikametinde geri çekilmek zorunda kaldılar. Bu çekiliş sırasında Yanıkal bölgesinde 100 kişilik bir akıncı müfrezesiyle gece karanlığından faydalanarak, Yunanlılara bir baskın tertipleyen Yarbay Halit, bu hareketten de olumlu bir sonuç elde edemedi. Şu var ki, Yunanlıların takip birlikleri bütün geceyi uykusuz geçirmişler; 25 Haziran günü de kuzeye doğru yürürken, büyük emniyet tedbirleri almak ve çok yavaş bir tempo ile ilerlemek zorunda kalmışlardı.³¹⁰

25 Haziran günü, Yanıkal bölgesinden taarruzlarına devam eden Yunan kuvvetleri karşısında İvrindi Cephesi birliklerinden bir piyade taburu Yunanlılara karşı inatla savunmasına devam etmiş ve yer yer süngü muharebeleri yapmıştı. Her iki tarafın da fazlaca kayıpları vardı. Bugünkü muharebeler sırasında Korucu milli taburu erleri dağılmış ve Yarbay Halit'in verdiği emir üzerine İvrindi kesimi birlikleri kuzeye çekilmişlerdi.³¹¹

26 Haziran günü Taşdibi bölgesinde zayıf kuvvetlerle Yunanlılara karşı direnildi ve ağırlıklarla tek obüs topunun Korucu bölgesine intikali sağlandı. Akşam üstü Taşdibi bölgesindeki birlikler de geri alındılar. Ancak, çekilme düzenli olmamış ve bir kısım erler Savaştepe (Giresun) bölgesine doğru çekilirken bazı gruplar Korucu bölgesine yönelmişti. Gece karanlığında disiplin sağlanamadığından bazı erler de silahlarıyla birlikte köylerine gitmişlerdi.³¹²

Bu geri çekiliş sırasında cephane öylesine azdı ki, mermi imali için camilerin kubbelerindeki kurşun levhalar, evlerdeki kurşun borular sökülmüş ve bunlardan yapılan mermiler bile çoktan bitmişti. Öyle ki malzeme kıtlığı ve cephane yokluğunun yüksek boyutlara ulaşması karşısında gerek İvrindi, gerekse Soma cephelerinde Yörük gönüllülerden "okçu birlikleri" kurulmuştu.³¹³

26/27 Haziran gecesini, Taşdibi bölgesinde geçiren Yunan birlikleri 27 Haziran günü aynı bölgede çarpışmalara ara verdiler. İvrindi cephesi birliklerinin

³¹⁰ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, *Ön.ver.*, s.204

³¹¹ *Aynı*, s.205

³¹² *Aynı*, s.205

³¹³ Aydın Ayhan, "*Milli Mücadele'de Balıkesirli Maarifçiler- Eminettin Bey (Çeliköz)*", Ekspres Gazetesi, 8 Temmuz 1987, sayı: 8065

döküntülerinden derlenen bir müfreze, 28 Haziran gününden itibaren Mallica sirtlarında savunma hazırlıklarında bulunurken Yunan birlikleri, Taşdibi bölgesinden Korucu'ya ilerledi. Bunlar Mallica çevresinden tek topla yapılan ateşle karşılandılar. Bunun üzerine düşman, Korucu civarındaki topçusunun desteğiyle Mallica sirtlarına karşı taarruza geçti. Bu taarruz, Türk müfrezelerinin mukavemetini sona erdirerek Mallica istikametinde gelişirken Yarbay Halit tarafından eldeki küçük gruplar İvrindi'ye doğru geri alındılar. Bundan sonra Yunan birlikleri, İvrindi cephesi birliklerinin peşini bırakarak, Mallica ve Kayapa köyleri üzerinden Balıkesir'e yöneldiler.

İvrindi cephesi komutanı, tekrar geriye dönerek Korucu bölgesine gelmiş, oradaki erzak, cephan ve malzemeyi köylülere dağıttırılmış, telgrafla Balıkesir mutasarrıfı ile görüşerek 61 nci Tümenin Susurluk istikametinde çekildiğini öğrenmişti.³¹⁴

İvrindi müfrezesinin Halit Bey komutasında sonuna kadar direnmesi sayesinde arkadan çevrilmekten ve imha olmakta kurtulan Ayvalık grubu 29 Haziranda Edremit'e 30 Haziranda da İvrindi müfrezelerinin arta kalanlarıyla da birleşerek Bursa'ya doğru çekilmiştir.³¹⁵

30 Haziran sabahı Kazım Bey Bigadiç üzerinden de büyük bir süvari kuvvetinin Balıkesir'e ilerlemekte olduğunu, Ayvalık ve İvrindi mıntıklarında da üstün düşman kuvvetlerinin taarruza geçerek o mıntıklardaki kıtalarımızı geri çekilmeye mecbur ettikleri haberini aldı.³¹⁶

Bu durum karşısında Kazım Bey, Ayvalık, İvrindi mıntıklarıyla Savaştepe, Balıkesir ve diğer yerlerden gelen kuvvetleri Susurluk'ta toplamaya çalışarak bu kuvvetleri orada yeniden düzene koyup düşmanın ilerlemesini

³¹⁴ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, *Ön.ver.*, s.205

³¹⁵ Belen, *Ön.ver.*, s.188

³¹⁶ Özalp, *Ön.ver.*, s.141

mümkün olduğu kadar durdurma kararı alarak Balıkesir'i boşalttı.³¹⁷ 30 Haziran 1920 tarihinde ise Balıkesir Yunan kuvvetleri tarafından işgal edildi.³¹⁸

İşgalden bir gün önce Soma ve İvrindi cephelerinden dönenler, Heyet-i Merkeziye mensuplarının da katılmasıyla Kuvâ-yı Milliye karargahında son defa toplandılar ve durum muhakemesi yaptılar. Hareket tarzı hususunda fikir alışverişinde bulundular. Toplantıda çeşitli düşünceler ortaya atıldı. Dağlara çekilip çete harbi mi yapılacaktı?.. Gerilerde yeni bir cephe mi kurulacaktı?.. Toplantı sabaha karşı bitti. Bu durumda Bursa yönüne doğru çekilmekten başka çare kalmadığı anlaşılıyordu.³¹⁹

Bursa'ya gelen Kazım Bey burada İvrindi mıntıka doktoru Edip Bey'den İvrindi ve Ayvalık cepheleri hakkında bilgi aldı. Bu iki cephenin subay ve askerlerinin, düşman kuvvetleri ve eşkiyalar arasında pek çok tehlikelere maruz kaldıklarını ve subaylardan bazılarının esir, bazılarının şehit olduklarını ve bir kısmının da dağlara çekildiklerini öğrendi. Bu arada İvrindi Milli Alay Kumandanı Hacı Niyazi Efendinin de şehit edildiğini öğrendi.³²⁰ Hacı Niyazi Efendi işgal sırasında esir edilerek çok şiddetli işkencelere maruz kalmış ayaklarının altına nal çakılmak suretiyle bu işkencelerin şiddetine dayanamayarak şehit olmuştu.³²¹

Halit Bey, cephenin ve Balıkesir'in düşmesinden sonra elde kalan yedi, sekiz subay ve 30 kadar erle atlı bir müfreze kurarak dağlara çekildi; günlerce dağlarda kalarak eşkiyalarla ve Yunan kuvvetleriyle devamlı çarpışarak dağ yollarından Susurluk bölgesine ve oradan da Uludağ'a geçti. Halit Bey Kirmastı (Mustafa Kemal Paşa) ile Bursa arasında yapılan çarpışmaların birinde

³¹⁷ Özalp, *Ön.ver.*, s.142

³¹⁸ Atatürk, (1969), *Nutuk*, cII.,(İstanbul:Milli Eğitim Basımevi), s.460

³¹⁹ İlgürel, *Ön.ver.*, s.254

³²⁰ Özalp, *Ön.ver.*,s.144

³²¹ Esat Adil. (1928), "Balıkesir Mücadele ve İşgaline Ait Bir Vesika", *Irmak Dergisi*. 13

yaralanarak zorlukla Bilecik civarına emrindekilerle beraber gelebildi. Daha sonra Eskişehir'deki düzenli ordu birliklerine katıldı.³²²

Adalar Tümeninin bir kolu olan 4. Alayın 3. Tabur muharebe grubu, İvrindi kesiminin Osmanköy (Kayapa) İvrindi istikametinde ilerletilmiş ve daha sonra bu kol dahi Balya istikametine gitmeyerek Balıkesir'e yönelmişti.³²³

Yunan taarruzu sırasında "Menzil Müfettişi" olarak İvrindi Cephesi'ne menzil heyetini takviye için Soma cephesinden gönderilen Eminettin Bey (Çeliköz), İvrindi'den çekilişi kendi neşrettiği "Gençler Yolu" dergisinde anlatmaktadır. Buna göre; Eminettin Bey beraberinde daha sonra sorgu hakimi olan Niyazi Bey'le 29 Haziran 1920 Salı günü İvrindi cephesinde bulunuyordu. Birlikte İvrindi telgrafhanesine giderek Balya ve Balıkesir'le görüşmeye çalıştılar. Bu sırada İvrindi-Korucu cephesi çözümlünce gelen haberler halkı paniğe sevk etmiş, kuvvetlerimiz de dağılmaya yüz tutmuştu. Dağılan kuvvetleri durdurmak ve toparlama girişimi de bir sonuç vermiyordu. Savaştepe taraflarından top, silah ve ağır makinalı sesleri duyulmaktaydı. Çevre dağlardan oldukça yoğunlaşan duman bulutları yükselmekteydi. Bu sırada gelen bir telefon, Giresun (Savaştepe) taraflarında bir düşman uçağının düştüğünü haber verince çok sevinen Eminettin Bey, bu haberi hemen Balya ve Balıkesir'e de ilettili. Balya Kaymakamı Şuuri Bey'e (daha sonra Balıkesir mebusu) Güngörmez mevkiini tutarak kaçan askeri geri döndürmesini de rica etti. Menzil işi için iki günden beri bu bölgede bulunan Eminettin Bey cephe kumandanı Halit Bey'le bir türlü temas kuramıyordu. Bu sırada Balıkesir'den Heyet-i Merkeziye tarafından telgraf ile aranan Eminettin Bey, İvrindi cephesini takviye etmek için hazırlanan kuvvetleri alması için merkeze çağrıldı. Derhal yola çıkan Eminettin Bey, yol boyunca göç eden pek çok kafilere rastladı. Gece yarısı olduğunda görülen tek tük insanlar ürküntü verici olduğundan silahlarını ihtiyatlı tutmaktaydılar. Yolda Korucu Müdafaa-i Hukuk Reisi Hacı Emin Efendi'ye rastlayan Eminettin Bey onu da yanına alarak yola

³²² Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, *Ön.ver.*, s.205; Özalp, *Ön.ver.*, s.151 ; Karan, *Ege'de Yanan İhtilâl Meşalesi*, 9 Aralık 1952, Tefrika No:357, sayı:6418

³²³ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi, *Ön.ver.*, s.210

devam ettiler. Hacı Emin Efendinin heybesinde Kuvâ-yi Milliye'ye ait beşbin kûsür lira bulunmaktaydı. Yolda yalınayak, korkak çehreli insanlarla karşılaşınca bunların Yunanlılar şehre girecek diye hapishanenin kapısının açılması nedeniyle serbest kalanlar olduğunu anlayan Eminettin Bey onların; "Geri dönün! Ateş içine düşeceksiniz. Yunanın şehre girmesine belki üç dört saat kaldı" uyarılarına rağmen yoluna devam etti. Eminettin Bey karşısındaki düşmanın bu kadar hızlı Balıkesir'e ineceğine ihtimal vermiyordu. Ancak daha sonra anlamıştı ki asıl Yunan kuvvetleri merkezde idi. Hızla Balıkesir'e vardığında Balıkesir'in derin bir sessizlik içinde, sokakların bomboş, ışıkların sönük olduğunu gördü. Evde ve Heyet-i Merkeziye'de bir takım işleri gördükten sonra Trene binmek üzere istasyona gelirken, çarşıda ve yukarı mahallelerde tanımadığı nöbetçiler dolaşmaktaydı. Bu devriyeler bazen üçer kişi de oluyordu. Daha sonra bunların Ermeni, Rum ve Türk karma devriyeler olduğunu öğrendi. Karargah hala faaliyette idi. Ağırlıklar trene sevk edilmekteydi. Eminettin Bey, Hacı Emin Efendi'yi heybesiyle Muhasebe-i hususiye müdürü Hafız Adil Bey'e götürdü. Hacı Emin Efendi "Paraları sayınız, bana bir makbuz veriniz" diyordu. Trende Hacı Emin Efendiye rastladığında parayı teslim edemediği gibi, vakit darlığından saymaya da vakitleri olmamıştı. Bu nedenle makbuz veremediğinden, heybeyi vermemiş onu da heybesiyle birlikte trene bindirmişlerdi. Bu olaylarla birlikte Eminettin Bey 30 Haziran 1920 sabahı trenle Balıkesir'den ayrıldı.³²⁴ Bu arada, Nizami müfrezelerle, geri çekilemeyen Milli Müfrezelerin erleri, köylerini ve ailelerini yalnız bırakmamak için çaresizlik içinde köylerine döndüler.

Yunan müfrezelerinin ilerlemesi karşısında Korucu tepelerini tutan halk Yunan askerinin Korucuya girmeden İvrindi üzerinden Balıkesir'e yönelmesi üzerine biraz nefes almış oldu. İvrindi'de bulunan müfrezelerin çekilmesi üzerine zaten silahlı bulunan köylüler her an bir baskın olabileceği endişesiyle, baskına ve eşkiyaya karşı haberli olmak için hâkîm tepelere nöbetçi dikmek, gereğinde silahlanarak kendilerini ve köylerini savunmak zorunluluğunu hissettiler. Ovaya hâkim Kıran dağları ve Sivri Çal tepelerinde nöbetleşerek gözcüler yolları,

³²⁴ Eminettin Çeliköz.(1930), "Güzel Balıkesir", *Gençler Yolu*. 33

geçitleri gözlemeye başladılar. Her köyün yalnız başına hareket etmesinin dağımıklığa neden olacağı düşüncesiyle Çarkaca köyünden Bekçi Halil, Laz Mustafa ve Hafız Murat bir araya gelerek ne yapılması gerektiğini araştırmaya başladılar. Bir Cuma günü çevre köylere de haber salarak Korucu'da toplanılmasına karar verildi. Çevrenin ileri gelenleri daha önce Milli Müfrezelerde görev yapanlar ve eli silah tutan gençler Korucu camisine geldiler. Huthbeden sonra durum bir kere daha açıklanarak neler yapılabileceği konusunda tartışmalar yapıldı. Kısa zamanda aşağıdaki kararlarda görüş birliğine varıldı:

- 1- Köylere düşman sokulmayacaktır.
- 2- Adli meselelerde düşmana başvurulmayacaktır.
- 3- Düşmana vergi verilmeyecektir.

Bu kararlarla devlet görevini üstelenen halk hemen ilk davaya da baktı. Yaşlı bir kadının koyununu alan bir gencin babası çağırılarak koyunun parası kadına verdirildi.³²⁵

Milli müfrezeler İvrindi'den çekildikten ve Balıkesir'in 30 Haziran 1920'de işgalinden yedi gün sonra 7 Temmuz 1920 tarihinde İvrindi'ye gelen güçlü bir Yunan birliği Göngörmez üzerinden gelerek İvrindi'yi işgal etti.³²⁶ Yunan birliği daha sonra İvrindi'de bir karakol ve iki yüz kişilik bir birlik bırakarak Balıkesir'e geri döndü.³²⁷

Böylece yaklaşık 2 yıl 2 ay sürecek olan işgal başlamış oldu. Her ne kadar İvrindi cephesi kapanmış olsa da İvrindi'liler Yunan işgal kuvvetleriyle mücadeleyi başka bir tarzda devam ettireceklerdir. Mili müfrezeler şeklinde teşkilâtlanan İvrindililer dağlara ve sarp bölgelere çekilerek direnişlerini

³²⁵ Aydın Ayhan.(1990), "Milli Mücadele'de İvrindi Cephesi" *Türk Dünyası Tarih Dergisi*.45

³²⁶ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi,(1977), *Şehir ve Kasabaların Harp Bölgeleri, Bombardıman, İşgal ve Kurtuluş Tarihleri (1911-1922)*. (Birinci Baskı.Ankara) s.12; Zeki Sarıhan, (1986), *Kurtuluş Savaşı Günlüğü*, c3, (Ankara:Öğretmen Yayınları), s.116

³²⁷ Bugün Eski Hükümet Konağı olarak adlandırılan Hükümet Konağını Merkez Karakol olarak kullandılar. Bodrum kısmını hapishane, çatı katını ise cephane deposu olarak kullandılar. (bkz. Resim: 4)

sürdürdüler. Bir gün mutlaka Yunanlıların Anadolu'yu terk edecekleri inancını yitirmeyen bu müfrezeler, bu inançla yaklaşık 2 yıl 2 ay devam edecek olan zor ve çetin bir mücadeleye başlamış oluyorlardı.

III. BÖLÜM

İŞGAL YILLARINDA İVRİNDİ

A.KARESİ BÖLGESİNDE YUNANLILARIN FAALİYETLERİ

Yunanlılar Karesi Sancağının tamamını ele geçirdikten sonra derhal bölgede zulüm ve vahşetlere başladılar. Bölgede kontrolü ele geçirmek adına Balıkesir'in işgalinden üç gün sonra 3 Temmuz 1920 tarihinde jandarma alayı dairesiyle merkez bölüğü eşyası, telefon santrali, yirmi telefon makinası ve levazımı, nâhiyelere bağlı bütün telefon hatlarını, alay deposunda bulunan tüm silahları, cephaneyi vs. Yunan işgal kuvvetleri gasb ederek İzmir'e sevk ettiler.³²⁸ Bununla da kalmayarak mülki idareye müdahalede bulunarak buradaki memurları zorla ve tehditle etkisiz hale getirdiler. Bunu daha kolay yapabilmek için de polis ve jandarmaların silahlarına el koydular. En çok müdahale ettikleri husus ise maliye işleri idi. Osmanlı memurlarını devre dışı bırakarak Karesi Sancağının mali işlerine ve gelirlerine el koyan Yunanlılar maliye kontrollerinin başına kendi memurlarını yerleştirdiler. İşgal ettikleri yerlerde telgrafhanelere de el koyarak telgrafhane haberleşmesini men ettikleri gibi resmi ve özel haberleşmeleri sansüre tabi tutmaya başladılar. İşgal kuvvetleri ahalinin yetiştirdiği her nevi hububat, büyük ve küçükbaş hayvan, kümes hayvanları ile zeytin ve zeytinyağı, sebze, süt, yağ ve peynir ihracatını yasak ettiği halde bazı yerlerde Yunan askerleri tarafından suistimal suretiyle Hristiyan ahalinin bu maddeleri ihraç etmesine müsaade ettiler.³²⁹ Bu suretle Müslüman Türk ahalinin ekonomik bakımdan sıkıntılı ve zor günler geçirmesine neden oldular.

---

³²⁸ Başbakanlık Devlet Arşivleri Gn.Md. Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı,(1996), *Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezalimi*, c. II,(Birinci Baskı.Ankara), s.544

³²⁹ *Aynı*, s.536

İşgal mıntikasında Yunan birlikleri harp yükümlülükleri adı altında halktan eşya ve hayvan aldıkları halde bunlara karşılık bir belge vermedikleri gibi el koydukları binck hayvanlarının iaşesini yine sahiplerine yüklemişlerdi.

Balıkesir jandarma kumandanlığının 27 Ekim 1920 tarihli Umum jandarma Kumandanlığına gönderdiği raporda, Yunanlıların Karesi bölgesinde yaptıklarını gözler önüne sermektedir. Raporda Yunanlılar; Osmanlılık adına ne varsa imha, buna karşılık Yunanlılığı temsil eden bütün eserleri onarma faaliyetine girişmişlerdi. Yunanlılar işgal ettikleri yerlerde öncelikle ithalat ve ihracatı şiddetle yasaklıyorlardı. Bundan maksadları da Müslümanları ticaretten men etmek böylece ticari hayatı tamamen Rumlara bırakmak çabası içindeydiler. Balıkesir'in işgali esnasında liva özel idaresine ait olan kıtlık zamanlarında dağıtılmak için saklanan ziraat ürünleri ve zirai makineler bile harp ganimeti sayılmış, zapt edilerek Yunanistan'a sevk edilmişti. Yunanlılar Balıkesir'de zaruri ihtiyaç mallarına narh koyarak fiyatları rayicinden düşük tutmak suretiyle köylüyü ticaretten men etmişlerdi. Daha sonra şehre mal getirmeyen köylünün, köyelerine giden Rum tacirler bir miktar fazla para vererek malları kapatmak usulünü tatbik ediyorlardı. Bir Türk köylüsü bir senelik çabasının ürünü olarak topladığı 8-10 çuval arpasını bile Anadolu'ya gelerek gasbederek zenginleşmiş Yunan ordusunun zorlama ve şiddetiyle satamamak talihsizliğine düşmüştü. Türk köylüsü tasavvur edilemeyecek bir zulüm altında idi. Bu zor durumda feryatlarını dinleyecek hiç bir makam da bulamadıkları için çok acınacak bir durumdaydılar.³³⁰

Raporun sonuç bölümünde ise; Yunanlılar'ın ileri harekate başladıkları tarihten itibaren sancak ve kazalarda konferans kararlarına aykırı olarak hareket ettikleri belirtilmektedir. Gittikleri yerlere yerleşerek hükümet konaklarını işgal ve buraları Yunan Makamı olarak kabul ederek Osmanlı memurlarını haysiyet kırıcı bir şekilde diğer bir bölgeye naklediyorlardı. Hatıra gelmeyecek binbir türlü hile ile Türkler'i ticaretten men ederek ekonomik hayatı yalnız Rumlara bırakmaya

³³⁰ Aynı, s.509

çalışmaktaydılar. Zaruri ihtiyaçlara narh koymak suretiyle köylünün elindeki yarım okka tereyağıyla yirmi yumurtasını zorla almak, Türk köylerine silahlı müfrezeler göndererek Yunan idaresini istediklerine dair zorla imza almak, Kuvâ-yı Milliye'ye mensub olduğu gerekçesiyle hemen her türlü tutuklama, dövme ve en sonunda ortadan kaldırma gibi faaliyetlerin içine girmişlerdir. Girdikleri yerden çıkmayacaklarını, Avrupalılar'ın yardımıyla değil kendi kuvvetleriyle geldiklerini söyleyerek, Türkler'i korkutmak maksadıyla propaganda yapmaktaydılar. Osmanlının bayrağını, Türk'ün dinini, milleti alenen tahkir etmek, Müslümanların temiz evlerine zorla girerek babasının gözleri önünde evladının ırzına, namusuna tecavüz etmek, Türk'e ve Müslüman'a ait ne varsa imha etmek gibi fiilleri işlemekteydiler. Halkı korkutmak için alenen İtilâf Devletleri'ni bile hafife alan, onları küçümseyen ifâdeler kullanmaktaydılar. Bu zulümler altında halk inim inim inlemekte bu belanın defî için Allah'a yalvarmakta, imdat beklemekteydiler.³³¹

Bundan başka Yunanlılar, 2 Temmuz 1920'de işgal ettikleri ve 3 Temmuz 1920'de tahliye ettikleri Karesi Adliye Dairesindeki eşyaları, suç aletlerini ve dava evraklarından pek çoğunu yakıp yağmalayarak tutukluları ve mahkumları serbest bırakmıştı.³³²

Bütün bu olanlarla birlikte Osmanlı Hükümeti'nin bu bölgeyle yeniden irtibat kurmak ve bölgeye yeniden hakim olma çabası içine girdiğini görüyoruz. Osmanlı Hükümeti 23 Eylül 1920 tarihinde Balıkesir livası ve çevresinden sağlıklı haberler alamadığından buraya bir defterdar ve bir muhasebeci tayin etmiştir. Ayrıca bu bölgenin mülki idarecileri hakkında bir cetvel hazırlayarak boşalan kaymakamlıklara tayinler yapmıştır³³³:

Karesi Mutasarrıfı Cevdet Bey Vazifesi Başındadır.

Erdek Kaymakamı Nurettin Bey Vazifesi Başındadır.

Gönderilenler : (Tayin olunanlar) :

³³¹ Aynı, s.509

³³² Aynı, s.534

³³³ BOA.DH.İ.UM., D.19-9, nr.1-16

Bandırma Kaymakamı Hüsni Fikret Bey
 Edremit Kaymakamı Fahri Bey
 Balya Kaymakamı Ethem Bey
 Ayvalık Kaymakamı İngos Efendi
 Burhaniye Kaymakamı Hüseyin Vehbi Bey

Yunanlılar Eylül 1920’de işgal ettikleri yerlerde mektup ve telgrafnameleri sansüre tabi tutuyorlardı. Bunun üzerine Posta, Telgraf ve Telefon Genel Müdürlüğü 16 Eylül 1920’de işgal mntıklarına gönderilecek olan mektup ve telgrafnamelerde dikkat edilecek hususları şu şekilde belirterek tedbir almaya çalışmıştır:

1- Mektup, Türkçe, Rumca veya Fransızca yazılmış olacaktır.

2-Mektuplar kısaltılarak yazılacaktır. Resmi sözleşmeler dahi sansüre tabi olduğundan ona göre yazılması gerekmektedir.³³⁴

Bütün bu gelişmelere daha fazla kayıtsız kalamayan Osmanlı Hükümeti 4 Ekim 1920 tarihinde “Balıkesir’e giren Yunan kuvvetlerinin hissiyat-ı islamiyeyi rencide edecek surette yakışmaz tecavüzlerde buldukları anlaşıldığından önlenmesi için girişimlerde bulunulması gerektiği” ne dair Meclis-i Vükela kararı almak mecburiyetinde kalmıştır.³³⁵ Hükümet, Süleyman Hikmet Bey’i müfettiş olarak bölgeye göndererek durum hakkında tahkikat yapılmasını istemiştir. Bunun üzerine Süleyman Hikmet Bey Balıkesir’e gelerek bölgede incelemelerde bulunarak izlenimlerini çeşitli raporlar halinde hükümete göndermiştir.

Bu raporlardan, 11 Ekim 1920 tarihli Dahiliye Nezareti’ne gönderdiği raporunda yeni işgal mntikasında birçok gencin Kuvâ-yı Milliye ile ilgisi olduğu gerekçesiyle tutuklanarak ağır şekilde cezalandırıldıklarını belirtmektedir. Bunun

³³⁴ *BOA.DH.İ.UM.*, D.16-3, nr.1-41

³³⁵ *BOA.MV.Mazbataları*, 4Ekim 1920, nr.220

önüne geçilmesi için İzmir'de bulunan Yunan Genel Karargahı ikinci Şube Müdürü Kolonel Aftodonis nezdinde başlattığı girişimden bahsetmektedir.³³⁶

Süleyman Hikmet Bey 9 Ekim 1920 tarihli bir başka raporunda; Yunan Ordusunun ileri hareketi sırasında Kuvâ-yı Bagiye'*ye ait olduğu iddiasıyla halkın bir çok hayvanına Yunan askeri tarafından el konularak Bandırma ve İzmir yoluyla ve Yunanistan'ın et ihtiyacını temin maksadıyla Atina'ya sevk edildiği ve askeri hareket dolayısıyla mahsulatın bazı yerlerde hasara uğradığı, halkdan belge verilmeden zorla eşya alındığı tespit edilmiştir. Resmi evraklarda ve defterlerde de zayıat olduğu, bunların tesbiti için bir komisyon kurulması gerektiği anlatılmaktadır.³³⁷ Burada Kuvâ-yı Milliye'den Kuvâ-yı Bagiye yani asi, serkeş kuvvetler olarak bahsedilmesi düşündürücüdür.

Süleyman Hikmet Bey 18 Ekim 1920 tarihli bir başka raporunda; Karesi Sancağı dahilinde Kuvâ-yı Milliye'ye ait para ve eşyanın başta Yunan işgal kuvvetleri olmak üzere, bir takım memurlar tarafından da gasb edildiği hatta Edremit Yunan Merkez Kumandanı Mavramanis'in Kuvâ-yı Milliye'ye ait paradan 50-60 bin lirayı gasp ettiğini belirtmiştir.³³⁸

Mülkiye Müfettişi Süleyman Hikmet Bey başkanlığındaki teftiş heyeti Karesi Sancağına bağlı kazaları da gezerek Yunanlılar'ın yaptığı zulüm ve vahşetleri araştırmışlardır. Bu gezilerin sonucunda Süleyman Hikmet Bey, Yunan işgal kuvvetlerinin Karesi Sancağı dahilinde bölgelerin sosyal yapısına göre farklı siyasetler takip ettiğini tespit etmiştir. Bu tespitini 23 Ekim 1920 tarihli Dahiliye Nezaretine yazdığı raporda açıklamıştır. Rapora göre; Yunanlılar Karesi Sancağını çeşitli bölgelere taksim ederek her yanda ayrı ayrı siyaset izlemekteydi. Bir Yunan temsilcisi, sivil posta ve telgraf müdürleri bulunan ve doğrudan doğruya Yunan komiserliğine bağlı özel jandarma teşkilâtıyla diğer bölgelerden

³³⁶ *BOA.DH.İ.UM.*, D.20-25, nr.14-34

* Burada Kuvâ-yı Milliye kastedilmektedir.

³³⁷ *BOA.DH.İ.UM.*, D.20-29, nr.14-63

³³⁸ *BOA.DH.İ.UM.*, D.19-14, nr.1-43

ayrılan Edremit, Burhaniye Mıntıkası; Hükümet konaklarına resmi dairelere ve belediyelere Yunan sancağı çekmek suretiyle farklı bir durum arz eden Bandırma-Erdek; mahalli hükümet tesisleriyle faaliyet gösteren Marmara Adaları mıntıkası Yunanlılar'ın "TAZYİK SİYASETİNE" muhatap idiler. Osmanlı hakimiyetine daha fazla riayetkar, halkı fazla uysal bulunan Balıkesir, Gönen, Balya, Sındırgı bölgesinde "MÜSAMAHA SİYASETİ" uygulamaktaydılar.³³⁹ Yunanlılar'ın Karesi Sancağı'nın sahil kesiminde tazyik siyaseti uygulamasının nedeni burada yaşayan Müslüman-Türk ahaliyi göçettirmek suretiyle bölgeyi tamamen Türk nüfusundan temizleyip öncelikle Yunan Megali İdea'sı çerçevesinde sahil bölgesini ilhak etmekte.

B.İŞGAL YILLARINDA İVRİNDİ

1.İvrindi'de Yunan işgali, Müfrezelerin Dağa Çıkışı, Koca Müdür Tevfik Bey Müfrezesi :

Yunan birliklerinin geleceği duyulduğunda İvrindi Rum papazı cemaatini toplayarak, "Yüzyıllardır İvrindi'de Türklerle komşuluk yaptıklarını, aralarında hiçbir düşmanlık bulunmadığını, Yunan ordusu geldiğinde cemaatinden hiç kimsenin Türkler'e karşılık taşkınlık yapmamasını, gerektiğinde komşularını korumak için gayret sarf etmelerini" vaaz etti. Gerçekten de İvrindi Rumları diğer pek çok yerde olduğu gibi taşkınlık ve düşmanlık yapmadılar.³⁴⁰

Yunan karakolu ve birlikleri İvrindi'ye yerleşir yerleşmez önce Kuvâ-yı Milliye deposundan halka dağıtılan silah, cephane ve malzemeyi toplattı. Yunanlılar İvrindi'yi işgal ettikleri sırada Nâhiye Müdürlüğünü Koca Müdür diye anılan Tevfik Bey³⁴¹ yapmaktaydı. Tevfik Bey dağdaki milli müfrezelerden arta kalan efeleri gizlice örgütlemeye başladı. Yunanlılar'ın toplattığı silahların işe

³³⁹ *BOA.DH.İ.UM.*, D.20-25, nr.14-56

³⁴⁰ Ayhan, *Ön.ver.*, s.15

³⁴¹ *Tevfik Bozkurt*, 1884-1941, İstanbul Hukuk Mektebi mezunu, Zarbâlılar'dan Sadife Hanım'ın eşi, Kurtuluşan sonra Burhaniye ağır ceza üyeliği ve Noterlik yapmıştır. (bkz. Resim:5)

yarayanlarını bu efelere yollamayı başardı. Bunu öğrenen Yunan kumandanı Tevfik Bey'i tevkif etmek için harekete geçtiği sırada Tevfik Bey hemen İvrindi dağlarındaki efelerin yanına kaçarak milli müfrezelerin başına geçti. Daha önce Ayvalık ve Korucu cephelelerinde çarpışmış bulunan Salih, Halil, Ali (Gavur), Muharrem Efeler ve bazı arkadaşları Yunan işgali karşısında dağda kalmayı tercih etmiş, hem Yunan jandarmasının baskınlarından çevre köyleri koruduğu gibi, daha çok "çalıkakıcı" tabir edilen eşkiyalardan da korumaya çalışmıştır. Dağlardaki efeler, nâhiye müdürü olduğu için, dağa çıkan Tevfik Bey'in otoritesini tereddütsüz kabullenmişlerdi. İkna kabiliyeti yüksek olan Tevfik Bey, dağlarda başıboş gezen efeleri ve bir kısım eşkiyaları Yunanlılar'a karşı mücadele etmek üzere müfrezesine katılması yönünde ikna etmişti.

Tevfik Bey'in müfrezesi zaman zaman bölgedeki diğer müfrezelerle birleşerek düşman gerilerine akın görevine katılmışlardı. Bunlardan birinde Gönen Yıldırım müfrezesi Altıparmak Nuri Bey kumandasında Korucu'ya gelmiş Bergama, Akhisar bölgesine yapılan bir akına iştirak ederek geri dönmüştür. İvrindi içindeki Yunan birliklerinin bir kısmı zamanla Balya'daki Fransız maden kumpanyasının menfaatlerini koruyabilme kaygısıyla Balya'ya kaydırılınca İvrindi'deki Yunan birliği sadece zayıf bir karakol olarak kalmıştı. Artık Milli Müfrezelerdeki efeler tek başlarına İvrindi içinde dolaşmaya, ailelerini ziyaret etmeye başlamıştı. Yunan jandarması genellikle efelerle dalaşmak istemiyor, görmezlikten geliyorlardı.³⁴² Yunan işgalinin ilk günlerinde Gönenli Osman Bey'in müfrezesinde savaşmış daha sonra Tevfik Bey'in emrine girmiş olan Yağlılarlı Salih Efe'yi pusuya düşürerek köyden çıkmak üzere iken uzaktan vurduktan sonra intikam alınacağından korkan Yunan kumandanı İvrindi karakolunu takviye etmek zorunda kaldı.³⁴³ Takviye alan Yunan jandarması ancak 150-200 kişilik gruplar halinde köylere gidip Milli Müfrezeleri takip edebilmişlerdir. Eskiden İvrindi içine kadar gelip ihtiyaçlarını görebilen Milli

³⁴² Ayhan, *Ön.ver.*, s.15

³⁴³ Özer, *Ön.ver.* s.s.109,115,122

Müfrezeler, takviye olarak cesaret bulan Yunan kuvvetleri tarafından takip edilmeye başlayınca daha sarp yerlere çekilmişlerdi.³⁴⁴

Çok sarp ve savunması kolay olduğu için takibattan kaçan müfrezeler Yağuderesi (Yahuderesi) vadisine sığınmışlar, Yunan kuvvetleri buraya girmeye cesaret edemeyince Milli Müfreze olarak görev yapanlar ailelerini İvrindi'den ve baskın tehdidi altındaki köylerden getirterek buradaki tanıdık köylülere emanet etmişlerdi. Kurtuluşa kadar Yahuderesi bölgesi tamamen özerk bir bölge olarak kaldı. İvrindi'de Yunan kuvvetlerinin giremediği tek bölge olması nedeniyle aynı bir üne sahip oldu.(bkz.Resim:7) Bu bölgeye sadece Yunan kuvvetleri değil aynı zamanda soyguncu eşkiyalar ve çeteler de girememişlerdir. Girmeye teşebbüs edenlere en şiddetli şekilde karşı konulmuştur. Hatta, 17 Ekim 1921 tarihinde Yahuderesi köylerinden Yahya oğlu Osman, Güllü Ali oğlu Molla Mehmet, Yahya oğlu Ahmet ve Delice oğlu Hüseyin isimindeki şahıslar Burhaniye'nin Köylüce ile Taşarası köyleri arasından geçtikleri sırada Kozaklı İbiş oğlu İsmail çetesi tarafından durdurularak, bu olaydan bir ay önce Yahuderesi köyleri ahalisinin kendi çetelerine karşı silahla mukavemette bulunarak bu mıntıkaya sokmadıkları bahanesiyle intikam amacıyla hepsini katletmişlerdir.³⁴⁵

Milli Müfrezeler fırsat buldukça karakollara saldırı düzenliyor, Müslüman halka işkence eden işgalcilerden "intikam" alıyorlardı. Böylece işgalciler üzerinde caydırıcı bir işlevleri olmaktaydı. Koca Müdür Tevfik Bey'in müfrezesi gün geçtikçe güçlendi. Yunan işgal kumandanı dağlardaki bütün milli müfrezelere yaptığı gibi³⁴⁶ Tevfik Bey'e de bazı elçiler yollayarak "dağlarda gezmesinin gereksiz olduğunu, isterse kendi emirlerinde silahlı olarak eşkiyalara karşı çalışabileceklerini, istediği kadar para verilerek rahatına bakabileceğini, teslim

³⁴⁴ Ayhan, *Ön.ver.*, s.15

³⁴⁵ *BOA.DH.KMS.*, D.63-3, nr.36, Karesi Jandarma Kumandanlığının umum jandarma kumandanlığına gönderdiği 1921 yılı Eylül ayının onbeşinden Aralık ayının onuna kadar Karesi Mıntıkasında meydana gelen eşkiyalık olaylarını anlatan rapor.

³⁴⁶ İbrahim Ethem Akıncı,(1989), *Demirci Akıncıları*, (Ankara:T.T.K. Basımevi), s.s.78,90,91

olursa af edileceğini” bildirdi. Tevfik Bey, yanına gelen elçiyi öldürtünce bir daha Tevfik Bey’e Yunan elçisi olarak kimse gelemedi.³⁴⁷

Tevfik Bey, bir yandan Balıkesir ile olan irtibatını da devam ettirmekte idi. Özellikle Balıkesir’in işgalinden sonra Balıkesir’de oturmaya devam eden Varnalızâde İsmail Hakkı Beyle haberleşiyordu. İsmail Hakkı Bey, Yunanlılar hakkında istedikleri bilgileri elde ederek bildirmekte idi. Aynı zamanda Tevfik Bey’e bir hayli fişek ve giyim eşyası da göndermişti.³⁴⁸ Tevfik Bey’in kuryeliğini kayınbiraderi Şefik Bey (Erdemir) yapmakta idi. (bkz.Resim:6) Şefik Bey hem kuryelik yapıyor hem de erzak temin ediyordu. Bunun için köylü kıyafetine giriyor, Balıkesir taraflarında neler olduğunu Tevfik Bey’e haber veriyordu.

Yunan askerleri Balıkesir merkezde oturmakta olan Tevfik Bey’in eşi Sadife Hanımı (Zarbalılardan) sıkıştırarak, Yunanistan’a esir olarak götürecekleri tehdidiyle Tevfik Bey’i dağlardan indirmeye çalıştılar. Fakat Sadife Hanım mahalle imamından aldığı Tevfik Bey’in sahte imzasını taşıyan “Sadife Hanım Benden Boştur” ibareli belge ile Yunanlılar’ın baskısından bir nebze olsun kurtulmuştur.

Yine bir keresinde İsmail Hakkı Bey,(bkz.Resim:8) İvrindili Çolak Osman’ın sakatlanmış ve kangren olmuş elini geceleyin getirildiği Balıkesir’de Operatör Sabri Bey’e sağ elini bileğinden kesmek suretiyle ameliyat ettirmiştir.³⁴⁹ Bu sırada eski İvrindi nâhiye müdürlerinden Korucu nâhiye müdürü Ahmet Nafiz Bey’de İvrindi havalisinde teşkilâtlanarak Tevfik Bey müfrezelerine katıldı. Ancak kalabalık olduğundan, müfrezelerin hareket etme kabiliyetleri azalmış, müfreze bölünerek bir kısmı Ahmet Nafiz Bey’in kumandasına verilmişti.³⁵⁰ Bilinçli olarak sayılarını sınırlı tutmak zorunda idiler. Sayının, dönemin koşulları

³⁴⁷ Ayhan, *Ön.ver.*, sayı, 46, s.49

³⁴⁸ Varnalı, *Hatırat*, Balıkesir Ekspres Gazetesi, 20 Mart 1962, sayı 472

³⁴⁹ Varnalı, *Hatırat*, Balıkesir Ekspres Gazetesi, 24 Mart 1962, sayı 476

³⁵⁰ Akıncı, *Ön.ver.*, s.192

gereği, binlere ulaşması içten bile değildi ancak onları yönetmek, işlerini temin etmek ve cephanelerini tedârik etmek güç bir işti.

Tevfik Bey'e bağlı müfrezelerden Yahuderesi köylerinden Demirciler köyünden Dedeli Murat (ÇAKMAK)³⁵¹ topladığı 100-150 kişilik süvari kuvveti, Yunan kuvvetleriyle mücadelede önemli bir güç olmuş bu bölgeye Yunan kuvvetlerinin girememesinde etkin rol oynamıştır. Yunan işgal kuvvetleri Korucu Hükümet binasını³⁵² karakol olarak kullanmışlar merkez edindikleri bu binadan çevre köylere baskınlar düzenlemeye ve Milli Müfrezeleri takip etmeye başlamışlardı.

2.Umum Müfrezeler Kumandanı Demirci Kaymakamı İbrahim Ethem Bey ile İvrindi Müfrezelerinin İlişkileri :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Balıkesir ve çevresinde Yunan işgaline karşı dağlara çıkmış müfrezeleri organize etmek, Yunan işgal kuvvetlerine karşı planlı-harekatlar gerçekleştirmek, dağlarda dağınık başıboş dolaşan efeleri derleyip toparlamak amacıyla 28 Kasım 1920 tarihinde eski Şamlı Nâhiyesi Müdürü İbrahim Ethem (Akıncı) Bey'i (bkz.Resim:11) Demirci Kaymakamlığına ve Umum Müfrezeler Kumandanlığına tayin etti.³⁵³ 1920 yılının son günlerinde Demirci'ye gelen İbrahim Ethem Bey çevresine Parti Pehlivan, Arslan Ağa ve Recep Pehlivan kuvvetlerini toplayarak Demirci, Gördes, Sındırgı, Bigadiç bölgesinde Yunan işgal kuvvetlerine karşı mücadele etti. Bu mücadelesi yanında Manyas, Edremit, İvrindi ve Bergama yörelerinde eylemlerde bulunan müfrezelerle ilişki içinde idi. İrtibatı Arslan Ağa ve Recep Pehlivan müfrezeleri ile sağlıyordu. İbrahim Ethem Bey, Müfrezelerinden Arslan Ağa ve Recep Pehlivan'ı, İvrindi'ye göndererek bu bölgedeki Milli Müfrezeleri teftiş, tanzim ve takviye etmişti.³⁵⁴ Hatta bu durumdan haberdar edilen İstanbul Hükümeti'ne

³⁵¹ Dedeli MURAT(ÇAKMAK), 1888-1962 (bkz.Resim:9)

³⁵² Bu bina şu anda Korucu Lisesi olarak hizmet vermektedir. (bkz.Resim:10)

³⁵³ Akıncı, *Ön.ver.*, s.12

³⁵⁴ Akıncı, *Ön.ver.*, s.s.227,236

umum jandarma Kumandanı Mirliya Ali Kemal Bey (22 Ocak 1922) tarihinde Dahiliye nezaretine Karesi livası dahilinde 24 adet çeteden bahsederek bunlardan özellikle İbrahim Ethem Bey'in bölgeye hakim olduğunu ifade etmiştir. Raporunun devamında İbrahim Ethem Bey'in kendisini asayişle alakadar sayarak Divân-ı Harb teşkil ederek yakaladıkları esirleri bir ay mahkemede yargıladıklarını anlatarak rahatsızlığını dile getirmiştir. Raporda Karesi Mıntıkasında faaliyette bulunan çetelerin bir de listesi bulunmaktadır. Bu listede eşkiyalık yaptığı ifade edilen çetelerden (24 adet) büyük bir çoğunluğu hemen hemen hepsi Kuvâ-yı Milliye'ye mensub milli müfrezelerdir.³⁵⁵ Yunan işgaline karşı büyük fedakarlıklarla mücadele eden, büyük sıkıntılara katlanan bu müfrezelere eşkiya tabirinin Osmanlı Hükümeti tarafından kullanılması ve bu müfrezelerden duyulan rahatsızlığın ifade edilmesi Osmanlı hükümetinin içinde bulunduğu gaflet ve delaleti göstermesi bakımından önemlidir.

3.1921 ve 1922 Olayları :

İşgalin ilk zamanları, Yunanlılar'ın artık devamlı kalacaklarını sanan bazılarının Yunan yanlısı olarak kollarına Yunan bayrağı şeridi takıp dolaştıkları görüldü. Fakat kısa zaman sonra Yunan güçlerinin zayıflığı, dağlara ve dağ köylerine hakim olamamaları, hatta yerli Rumların bile bu işgalin devamlılığına inanmadıklarını gören bu kişiler özellikle kendi akrabaları tarafından yalnız bırakıldıklarını, kendileriyle konuşulmak istenmediğini görünce zaman içinde yaptıklarından utanır olmuşlardı. Bu ihanet çok az da olsa bazı efeler tarafından da yapılmıştı. Aralarında çok eskiden beri türlü husumet olan bazı efelerin hasımları dağda Milli Müfreze olmaları üzerine Yunancı olmuşlarsa da bunlar daha sonra dönüş yaparak, İvrindi'nin kurtarılmasında birlikte çalışmışlardı.³⁵⁶

Milli Müfrezelerle Yunan kuvvetleri arasındaki çarpışmalar 1921 ve 1922 yıllarında da devam etti. Bunlardan biri 10 Ağustos 1921 tarihinde İvrindi

³⁵⁵ BOA.DH.KMS., D.60-3, nr.36

³⁵⁶ Ayhan, *Ön.ver.*, s.51

Ovasında (Çetmi alanı mevkiinde) 80 Yunanlı ile 12 mücahit arasında cereyan etmiş ve yedi saat sürmüştü. Düşman perişan edilmiş ve 5 ölü ve 2 yaralı verilmişti.³⁵⁷

Mili Müfrezeler, Yunan takip kuvvetlerinin köylere baskın düzenleyerek halktan zorla yiyecek ve para almasını engellemeye yönelik baskınlar yapıyordu. Böylece Yunanlıları yıldırarak ve korkutarak rahatça dolaşmalarını engelliyorlardı. 5 Şubat 1922 tarihinde Korucu'da şiddetli bir muharebe olmuş ve bir saat devam eden bu muharebede Yunanlılardan 9 asker öldürülmüştü. Müfrezeden ise Edremitli Mehmet Çavuş ile İvrindili Hüseyin Efe şehit olmuştu.³⁵⁸

1922 yılı başlarından itibaren Karesi Sancağı genelinde Yunanlıların baskılarını arttırdıklarını görmekteyiz. Bunun da sebebi Batı Cephesinde düzenli ordunun kazandığı başarılarıdır. Yunanlıların özellikle Sakarya savaşından sonra taarruz güçlerini kaybedip Anadolu'da savunmaya geçmeleri olarak özetleyebiliriz. Yunanlılar artık Anadolu'da işgal ettikleri toprakları elde tutma gayreti içine girdiler. Sakarya Savaşında aldıkları ağır yenilgi, Yunanlıların adeta Anadolu macerasının sona ereceğinin habercisiydi. Türk Milletinin artık Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne olan güveni ve inancı tamdı. Millet artık Türkiye Büyük Millet Meclisi ve ona bağlı düzenli ordu etrafında kenetlenmişti. Eli silah tutan herkes düzenli orduya katılıyordu. Bu gerçeğe inanmak istemeyen Yunanlılar işgal ettikleri mıntikalarda baskılarını arttırdılar.

9 Mart 1922 tarihli Karesi Polis Merkez Memurluğunun Dahiliye Nezareti İdare-i Umumiye Müdüriyetine gönderdiği raporda, Yunanlıların o sıralarda sansürü iyice arttırdığını, Türkçe İstanbul gazetelerinin girmesinin katiyetle yasaklandığı, resmi ve özel yazışmaların sıkı bir sansüre tabi tutulduğu anlaşılmaktadır. Yasaklanan fiilleri işleyenlerin kürek cezasına çarptırılacağı ilan edilmişti. Yolcular istisnasız çok dikkatli bir şekilde aranmaktaydı. Hatta kadınlar

³⁵⁷ Akıncı, *Ön.ver.*, s.238

³⁵⁸ Akıncı, *Ön.ver.*, s.239

için, kadın arama memurları vardı. Yolcuların eşya denkleleri dağıtılıyor, tek tek adeta didiklenerek aranılıyordu. Resmi yazılardan şüpheli gördüklerini derhal imha ediyorlardı.³⁵⁹

4.İvrindi’de Yunan Zulüm ve Vahşetleri :

Daha önce (Balıkesir Bölgesindeki) genel Yunan zulümlerinden ve faaliyetlerinden bahsedilmişti. Bunlardan biri de, İvrindili Ali Rıza Efendinin şehit edilmesi olayıdır. İvrindi’nin Yağlılar köyünden olan Dersiâm Ali Rıza Efendi, zamanının meşhur ulemasındandır. Darül-Hikmet-i İslamiye’nin kurucularından olan Ali Rıza Efendi’nin babası Ömer Hoca Efendidir. Mondros Mütarekesinden sonra Balıkesir’e gelerek Mehmet Vehbi (Bolak) Bey ve Abdülgafur Efendi ile temas etmiştir. Abdülgafur Efendi ile çevre köyleri dolaşan ve halkı irşad eden Ali Rıza Efendi, İvrindi ve çevresinde Milli Teşkilâtın kurulmasında rol oynadığı gibi bölgesinde Yunanlıların faaliyetlerini Ankara’da bulunan Mustafa Kemal Paşa’ya bildiriyordu. Hatta Mecliste bir gün Mustafa Kemal Paşa, Abdülgafur Hoca ile Vehbi Bolak’a, Ali Rıza Efendiyi sorarak elinde duran zarfi işaret etmiş ve;

“Kendisinden o kadar müfid ve sahîh haberler alıyorum ki cesaret ve kudretine hayranım. Temin ettiği emin vasıtâlarla muhabere ediyorum” demişti.³⁶⁰

Bölgenin Yunan işgali altına girmesinden sonra da Mustafa Kemal Paşa ile haberleşmeyi sürdürerek Ankara’ya kıymetli bilgiler ulaştırmıştır. İşgal altında bile camilerde halkı mukavemete teşvik eden vaazlar vermesi ve Ankara ile haberleştiğinin tesbit edilmesi üzerine Yunanlılar tarafından takip edilmeye başlandı. Bir süre sonra Yağlılar’daki caminin önünde ikinci namazı için abdest alırken üç Yunan askeri tarafından şehit edilmişti. Şehadet haberini alan Mustafa Kemal Paşa, Abdülgafur Hoca ile Vehbi Bey’i çağırarak büyük bir üzüntü

³⁵⁹ *BOA.DH.İ.UM.*, D.20-27, nr.14-13

³⁶⁰ Cemal Kutay,(1973), *Kurtuluşun ve Cumhuriyet’in Manevi Mimarları*, (Ankara:Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları), s.301

içerisinde elemli bir ses ile; “Efendiler... Yunanlılar Ali Rıza Efendi Hocayı şehit etmişler...” diyerek acı haberi ilettiler. Olayı tahkik ettiren Vehbi Bey doğru olduğunu öğrendi. Ayrıca Hoca'nın şehadeti üzerine, aynı köyden Kurbaş Hafız İbrahim Efendi, düşmanın Hoca'nın evini basarak gizli evrak arayacağını tahmin ettiğinden cenazesi ile dahi meşgul olmadan hemen evine koşmuş, her şeyi hatta sahifeleri arasında gizli vesikalar koyabilmiş olma ihtimalini de düşünerek kitâplarını bile yaktığını haber almıştı.³⁶¹

Bu olay 29 Kasım 1920 tarihli Karesi Jandarma Alayı mahreçli Başbakanlık Osmanlı Arşivi Hariciye Siyasi defterlerinde de anlatılmaktadır. Buradaki bilgilere göre; Kasım'ın yirmi altıncü günü takip için Balıkesir'in İvrindi nâhiyesinin Yağlılar köyüne gelmiş olan Mülazım Kondoros kumandasındaki Yunan askeri müfrezesi silah aramak bahanesiyle halka birçok hakaret ve mezalimde bulunmuşlardı. Askerlere bıçak gösterdiği iddiasıyla camii hatibi Ali Efendi'yi abdest almakta iken şehit ederek köyden zorla iki koyun da gasb ederek köyün ihtiyar heyetine, içinde yazılanların ne olduğu bilinmeyen bir zabıt belgesi mühürlettirildikten sonra nâhiye merkezine geri döndüler.³⁶² Olay sırasında mermi yarası alan bir büyük taş o günün anısı olarak bugünkü camiinin giriş kapısının sol tarafında bulunmaktadır.

Yine aynı defterlerde, Yunanlıların Karesi Livasında yaptıkları katliamların raporları mevcuttur. Bu raporlarda İvrindi'de meydana gelen olaylar hakkında bilgiler de vardır. Bunlardan 22 Eylül 1920 tarihli rapora göre; Balıkesir'e bağlı İvrindi nâhiyesi dahilindeki köylerde Yunanlılar tarafından silah toplamak bahanesiyle halkın dövüldüğü ve ayaklarından ağaçlara asılıp altlarından saman alevi yakılmak suretiyle işkence yapıldığı yazılmaktadır. Bu işkenceye dayanamayan Karaçepiş köyünden Pamukoğlu Kara Hasan vefat etmiştir.³⁶³

³⁶¹ Aynı, s.s.301,302

³⁶² Başbakanlık Devlet Arşivleri Gn.Md. Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı *Ön.ver.*, s.548

³⁶³ Aynı, s.543

25 Eylül 1920 tarihli bir başka rapora göre; köylerde bulunan silahların Yunan kumandanlığına teslimine dair bir tebligat yapılmıştı. Teslim edilmeyenlerin toplanması için İvrindi nâhiyesine gönderilen Yunan müfrezelerinin ahaliye yapmakta oldukları işkenceler feci bir hal almıştı. Şiddetli dayak sonucunda Karaçepiş köyünden Şerif oğlu Hacı Halil vefat etmişti.³⁶⁴

Aynı tarihli bir başka raporda ise; 1920 yılı Eylül'ün ondokuz, yirmi ve yirmibirinci günleri Balıkesir'in İvrindi nâhiyesiyle köylerinden silah toplamak bahanesiyle görevlendirilen bir Yunan müfrezesinin Müslüman halka yapmadığı hakaret ve işkence kalmamıştı. Bozviran (Bozören) köyünden Mustafa oğlu Mustafa, Demirci Mehmet, Bayram Şakir, Muhtar İsmail, Emin Mustafa, Hatib Mehmet Efendi, Ahmet Hüseyin, Ahmet İbrahim, Halil İsmail, Halil Şevki ve Karaçepiş köyünden Şerif Hacı Ali, Molla Ahmet Yusuf, Taşçı Mustafa namındaki şahıslar pek feci bir tarzda dövülmüştü. Dövülme esnasında ayaklarından tavana asıp altında saman yakılmak suretiyle işkenceye tabi tutulmuşlardı. Şiddetli dayaktan Karaçepiş köyünden Şerif oğlu Hacı Ali vefat etmişti.³⁶⁵

Görüldüğü gibi Yunanlılar silah toplamak bahanesiyle gittikleri köylerde halka yapmadıkları işkence bırakmıyorlardı. Bu işkencelere dayanamayan bazı şahıslar ise ölüyordu. Yunanlılar bunun yanında köylerde gasb faaliyetleri de yürütüyorlardı. Halkın elindeki eşya ve paraya el koyuyorlardı. Yine Eylül 1920 tarihinde bir başka olay da; yedi Yunan askeri Balıkesir'in Korucu nâhiyesinin Çobanlar köyüne gelerek silah aramak bahanesiyle bir çok şahsı dövmüş, silah arama bahanesiyle evlerine girdikleri şahıslardan toplam 126 rub'iyye*, 30 yirmilik, 20 seksenlik altın ve 30 adet yüz kuruşluk banknot gasbetmişlerdi.³⁶⁶ 12 Ekim 1920 tarihinde ise Korucu ahalisinden bazılarının tehditle eşyalarını gasb ve çeşitli tarzda tecavüzlerde bulunuyorlardı.³⁶⁷ Halk bu zulümlerden o kadar

³⁶⁴ Aynı, s.543

³⁶⁵ Aynı, s.551

* Çeyrek altın, eskiden kullanılan bir altın liranın dörtte biri

³⁶⁶ Aynı, s.551

³⁶⁷ Aynı, s.558

bunalmıştı ki, “hükümetimiz gelsin de bize yiyecek ekmek versin, gerisini elimizden alsın yeter ki Yunan’ın zulmü bitsin” demeye başlamıştı.

Yunanlılar, dağlardaki müfrezelerden veya bu müfrezelere yardım edenlerden yakalayabildiklerini, İvrindi’de Merkez kumandanlığı olarak kullandıkları hükümet konağının bodrumuna atarak burada günlerce dayak atarak aç susuz bırakıyorlardı. Buradan da Balıkesir’e sevk ettikleri Müslüman ahaliyi esir olarak Yunanistan’a esir kamplarına götürmüşlerdi. İvrindi ve Korucu bölgesinden bu şekilde Yunanistan’a esir olarak götürülenlerden bir kısmı savaş sonrası mübadele antlaşması gereği geri dönmüşlerdir.

Milli müfrezelerin kumandanlarından Alemdar Niyazi Efendi, bir ihbarla Yunanlılar tarafından ele geçirildi. Yine o sırada Gömeniç müfrezesi kumandanı Molla Recep, İvrindi Yunan jandarma birliğinin cephane çavuşuyla anlaşarak para karşılığında mermi ve silah alıyordu. Yunan çavuşu denkleyip torbaladığı cephaneleri cephaneliğin bulunduğu hükümet konağının çatı katındaki arka penceresinden iple sarkıttı. Molla Recep bu mermi ve silahları Koca Müdür Tevfik Bey müfrezesine götürüyordu. Bir gün yapılan sayım sırasında cephanedeki eksiklik fark edilerek Yunan çavuşunun bildirmesi üzerine Molla Recep pusuya düşürülerek yakalandı. İvrindi karakoluna getirilen bu iki müfreze kumandanı burada akıl almaz işkencelere tabi tutuldular. Oldukça yaşlı olan Niyazi Efendi işkence altında öldü. Oğulları daha sonra intikamını aldılar. Molla Recep ise yörede tanındığı köylere götürülüp halkın gözünü korkutmak için köy meydanlarında günlerce kırbaçlandı. Çok ağır yaralı olarak Balıkesir hapisanesine atıldı. Burada diğer mahkumların ona bakmasıyla iyileşti. Balıkesirli esirlerle birlikte önce Ayvalık’a çeşitli işkencelerle ve hakaretlerle yaya olarak götürüldü.

Buradan Ekina adasındaki zindana atıldı. Çok zor şartlar altında yaşayan 200 den fazla Türk esirden sağ çıkabilen beş kişiden biri de Molla Receptir. Daha sonra Atina yakınlarındaki Parapigmata Hapishanesine götürülen Molla Recep, Kurtuluşu izleyen günlerde Yunan esirlerle mübadele edilerek yurda dönebildi.

Molla Recep'in esir edilmesinden sonra Soğanbük'lü Bektaş Ağa, müfrezesini toplayarak otuz kişilik bir grupla çevre dağları ve köyleri kontrolü altında tuttu.³⁶⁸

İşgalin ilk zamanları çıkarılan genel afla birlikte teslim olmayan efelerin aile fertlerine yapılan baskı arttırıldı. Akrabalarının devamlı rahatsız edilmesi bazı efelerin teslim olmasına yol açtı. İvrindi Efelerinin en ünlülerinden Salih Efe de amcasının ısrarı üzerine İvrindi Yunan kumandanlığına giderek teslim olduğunu bildirmiştir. Önceleri ele geçer geçmez idam edilmesine karar verilen efelerden olduğu halde diğer efeleri de ele geçirebilmek ve inandırabilmek için Salih Efe'nin Yağlılar köyünde oturmasına izin verildi. Hemen ardında da bu karara pişman olan Yunan kumandanlığı Salih Efe'yi ortadan kaldırmak için müfrezeye hazırladı. Yerli Rumlar tarafından Türkler'e duyurulan bu haber hemen Yağlılar köyünde bulunan Salih Efe'ye bildirildi. Aynı günün sabahı köyü saran Yunan birlikleri atı ile köyden çıkmak üzere olan Salih Efe'yi pusuya düşürerek vurdular. Cesedi İvrindi'ye götürülerek gömüldü.³⁶⁹

5.Kurtuluşa Kadar Cereyan Eden Olaylar :

Yunan askeri işgalinin zulüm ve işkence idaresinin son zamanlarına doğru işgal altındaki bölgelerde meydana gelen silahlı isyan gittikçe genişliyor kısım kısım teşekkül eden milli müfrezeler dağlarda, bayırlarda Yunan askeri birliklerini hırpalıyor, dolayısıyla da Yunan mülki ve askeri otoriteleri Yunan ordusundan ayırdıkları mühim kuvvetlerle faaliyette bulunan bu Türk müfrezelerinin takibine mecbur oluyorlardı. Yine öyle zamanlar oluyordu ki; işgal altında bulunan kasaba ve şehirlerin civarlarında ve hatta içerisindeki Yunan karakolları milli müfrezelerin ani baskınlarından korkuyor ve buldukları yerlerde korku ve heyecan içinde yaşıyorlardı.

³⁶⁸ Ayhan, *Ön.ver.*, s.50

³⁶⁹ *Aynı*, s.51

Edremit, Balya ve İvrindi müfrezelerini teftişe giden Arslan Ağa bu müfrezelerle Mayıs 1922 ortalarına kadar Edremit Körfezine akınlar düzenlemiştir.³⁷⁰

O günlerde zulmün bir başka türüsü de bir gazete aracılığı ile yapılmıştır. Bandırma'da "Adalet" isimli bir gazete Yunan yanlısı neşriyat yapıyordu. Eski bir bahriye subayı olan Ali Sami isimli bir fotoğrafçı Yunanlılar'ı arkasına alarak baştan sona Milli Mücadele aleyhine yazılarla dolu bir gazete çıkarmaya başlamıştı. Bu şahsın bir yazısından alınan ilk satırlar bile bize, gazetenin yayın politikasını açıklamaya yeter:

"İslamlar'ın zararından başka bir şey düşünmeyen Mustafa Kemal bir müddetten beri bu milletin kanını içmekte hala devam ediyor....."³⁷¹

Ali Sami arkasına Yunan askerlerini de alarak gazetesine zorla abone toplamak ve İvrindi bölgesinde yaşayan Yörük aşiretlerinden Kılaz ve Karakeçili aşiretlerini yanına çekmek için İvrindi köylerine geldi. Ancak İvrindi müfrezeleri tarafından pusuya düşürülerek yardımcısı, kendisi gibi Yunancı olan yakın arkadaşı Hafız Ömer öldürülünce canını kurtarmak için Bandırma'ya zor kaçmıştı. Olay, Umum Müfrezeler Kumandanı İbrahim Ethem Bey tarafından 31 Mayıs 1922 tarihinde Garp Cephesi Kumandanlığına rapor edildi. Rapora göre; Yunan parasıyla Bandırmada yayınlanan "Adalet paçavrası"nın sahibi Ali Sami rezili gazete çıkarmaktan başka bir şey yapmadığını görünce düşmanla beraber Kırkağaçlı Hafız Ömer namındaki bisini de kendisine arkadaş olarak Türk köylerinde Yunanlılar lehinde teşkilât yapmaya, gazete parası toplamaya ve daha doğrusu ahaliyi soymaya başlamıştı. Oradaki Kılaz aşireti ile Karakeçili aşiretini iknaya çalışmış ise de 22 Mayıs 1920'de müfrezelerimizin kurduğu pusuya düşerek önden gelen Hafız Ömer öldürülmüş, silahı ile hayvanına el konulmuş, diğerleri soluğu Balıkesir'de almak üzere firar etmişlerdir. Hafız Ömer'in

³⁷⁰ Akıncı, *Ön.ver.*, s.253

³⁷¹ Adalet Gazetesi, "Anadolu İslamlarına Hitâb", 20 Mart 1338(1922), sayı:28

üzerinde Gönen kazasına ve bazı köylere ait mühim evrak bulunmuştur. İşte bu olayla Adaletçi Sami'nin arzusu suya düşmüştür.³⁷²

İbrahim Ethem Bey müfreze kumandanlarına gönderdiği 21 Mayıs 1922 tarihli bir başka raporda, Edremit, Balya ve İvrindi müfrezelerini teftişe giden Aslan Ağa ile bu müfrezelerin Edremit Körfezi sahilinde akınlarına devam ettiğini yazıyordu. Yaptıkları birkaç çarpışmadan galip gelerek Ali Sami'nin yaveri Hafız Ömer Efendi'yi öldürerek hayvanına el konulduğunu yalnız Aslan Ağa dönerken Bozyer çarpışmasında Balıkesir'li Nasrullah Çavuşu kaybettiğini ifade ediyordu. Ayrıca bu bölgedeki Boşnak müfrezeleri, Müdür Tevfik ve Gavur Ali'nin akıncılığı kabul ederek gönderilen talimatı aldığını ve kendilerine iltihak ettiğini ifade etmektedir.³⁷³

Arslan Ağa İvrindi'den Sındırgı dağlarında bulunan İbrahim Ethem Bey'in yanına dönerken Koca Müdür Tevfik Bey'in bir mektubunu getirmişti. 23 Mayıs 1922 tarihinin düşüldüğü mektupta; "Vatan ve milletin selamet ve saadeti için canını feda eden çalışmalarıyla Balıkesir'de üstün hizmetler yaptıklarını, şimdiye kadar yaptıkları mücadeleyi kendileriyle haberleşme içerisinde yürüttüklerini hatırlatarak sözlerine başlıyordu. O sırada, mıntıklarının Bergama'nın Öğütler-Menteşe köyleri arasıyla Soma'nın Vakıflı, Kızılhisar, Savaştepe, İvrindi, Korucu nâhiyelerinin bir kısmı olduğunu haber veriyordu. Gönen efeleriyle irtibatın her zaman bulunduğunu da belirtiyordu. Köylerdeki ahalinin seviyesinin bilindiğini, kendilerini pek gücendirmek istemediğini, bazı gavurcu köyleri* nazik bir şekilde çevirdiğini fakat düşmanın bu hususta pek faal hareket ettiğini anlatıyordu. Düşmanın güvenilir bulduğu köylere hemen silah dağıttığını, Yunan karakollarının Bergama'nın Tırmanlar köyü, Kadı Köyü, Savaştepe ve İvrindi'de bulunduğunu ayrıca Kozak içerisinde de birkaç karakolunun olduğunu anlatıyordu. Düşmanın en büyük emelinin Korucu'da bir karakol kurarak Kılaz aşiretini elde ettikten sonra icap eden Türk köylerine silah dağıtıp mıntıklarını

³⁷² Akıncı, *Ön.ver.*, s.s.269-270

³⁷³ Akıncı, *Ön.ver.*, s.s.253-254

* Bu tabir yerel bir tabir olup, "Yunan Yanlısı" köyler için kullanılmaktadır

genişletmek olduğunu söylüyordu. Öldürülen Hafız Ömer'in bu emelin hayata geçirilmesi için 20-30 kişilik kuvvetle beraberinde Adaletçi Ali Sami bulunduğu halde Savaştepe ve İvrindi'ye geldiğini ve oradan da Karakeçili aşiretini elde edip o suretle her iki taraftan müfrezelerini sıkıştırmak için çalıştıklarını ama Cenab-ı Hak'ın buna müsaade etmediğini haber veriyordu".³⁷⁴

Gönen dağlarında Yunan işgal kuvvetleriyle mücadele eden milli müfrezeler ilk kez Çalıobası köyü yakınlarında düşman postasına yaptıkları baskınla kendilerini duyurdular. Burada düşmana otuz kadar kayıp verdirdiler. Haber hemen yayıldı. Son derece etkili oldu. Yunanlılar misilleme yaparak milli müfrezelerde bulunanların ailelerinden kadın ve kızları toplayarak Bandırma'ya gönderdi. Buradan trenle Soma'ya oradan da Dikili'ye gönderildi. Bunları Yunanistan'a götürecek gemi gelene kadar bir karakolda tutulan Gönenli kadınların varlığı Bakırlı Saçlı Efe'nin adamları tarafından öğrenildi. Gönen Yıldırım Müfrezesi mensupları ailelerini kurtarmak üzere Korucu'ya geldiler. Burada Koca Müdür Tevfik Bey'in İvrindi müfrezesiyle buluşup Dikili Yunan karakoluna baskın düzenlediler. Kadınları kurtardılar. İvrindi müfrezesi atlarını Gönenli kadınlara vererek onların kolayca kaçmalarını sağladılar.³⁷⁵ Bu sırada ordudan verilen emir gereği mıntıklarına geri dönmüşlerdi. 31 Temmuz 1922 tarihinde "Garb Cephesi Kumandanı İsmet" imzalı ayrıntılı emir hemen her tarafa duyuruldu. Buna göre; ordunun yakında harekete geçeceği ona göre köylerin teşkilatlanması, baskınların düzenlenmesi, yolların kesilmesinin planlanması, eli silah tutanların harekate iştirakini temin için köylerde yapılacak teşkilata önem verilmesi istendi.³⁷⁶

Ordu emri gizlice köylere bildirilince mevcut tüm silahlar çıkarıldı, teşkilatlanmalar tamamlandı. Eşkiyalar bile kendilerini affettirebilmek için milli müfrezelerin emrine girdi.

³⁷⁴ Akıncı, *Ön.ver.*, s.249

³⁷⁵ Ayhan, (1998), "İşgal Yıllarında Balıkesir Çevresi ve Gönen", *Kurtuluş Savaşında Gönen ve Çevresi*, Gönen:Gönen Belediyesi Kültür Serisi), s.22

³⁷⁶ Akıncı, *Ön.ver.*, s.s.309-310

6.Yunan Ordusu'nun Bozgunu ve İvrindi'nin Kurtarılışı :

1922 yılı başlarından itibaren Balıkesir yöresinde Yunan işgal kuvvetlerinin bir takım yeni tedbirler aldıklarını görmekteyiz. Yunanlılar, işgallerini güçlendirmek amacıyla Balıkesir bölgesinde Mahalli Jandarma Alay Kumandanı Hüsnü Hilmi Bey kumandasındaki merkez jandarma alayı ile birlikte Balya ve Sındırgı takımlarını ilga ederek jandarma erlerini İstanbul'a sevk etmişti. Bunun yanında Bandırma, Gönen ve Edremit bölüklerinin de lağv edileceği Mutasarrıf Cevdet Bey'e bildirilmişti. Bir yandan da yerli Rumlardan ve Makedonya'dan getirttikleri komitecilerden müteşekkil çeteler tertib etmeye başlamışlardı. 1922 Temmuz ve Ağustos ayları, milli müfrezelerle Yunanlıların yoğun bir şekilde çarpıştıkları aylar olmuştu. Bu tarihlerde Yunanlılar bölgedeki mezalimi iyice arttırmıştı.³⁷⁷ Yunan işgal kuvvetleri İvrindi'de Müslüman ahaliye "Yakında göreceksiniz, hepinizi öldüreceğiz" sözleriyle tehditler savuruyorlardı.

Başkumandan Mustafa Kemal Paşa komutasında, 26 Ağustos 1922 tarihinde başlayan Büyük Taarruz, 27 Ağustos'tan itibaren Yunanlıların geri çekilmesiyle devam etti. 30 Ağustos 1922'de Dumlupınar'da yapılan Başkumandan Meydan Muharebesinde beş Yunan tümeni tamamen bozguna uğratıldı. Yunanlıların asıl kuvvetleri imha edilmişti. 31 Ağustos sabahı Yunanlılar tamamen dağılmış olarak savaş alanını terk etmek zorunda kalarak dağınık bir vaziyette geri çekilmeye başladılar. Başkumandan Mustafa Kemal Paşa, arkadaşlarıyla beraber yaptığı mütalaa sonucunda Yunanlıların İzmir'e kadar bölgede yeniden savaş düzenine girmelerini önlemek amacıyla "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri !..." ünlü emrini verdi. Artık Yunan birlikleri tamamen dağınık ve panik halinde İzmir'e doğru kaçıyordu. Bozgun haberini öğrenen Balıkesir'deki Yunan birliklerinin bir kısmı Bandırma önlerinde bekleyen Averof Zırhlısına yetişmeye çalışırken bir kısmı da Edremit Körfezine ulaşmaya çalışıyordu.

³⁷⁷ *BOA.DH.İ.UM.*,D.20-32, nr.14-4

Önce Ayvalık sonra İvrindi-Korucu cephelerinde Yunanlılara karşı siper alan, Yunan işgali sırasında ise köylere kol kanat geren Koca Müdür Tevfik Bey'in kumandasındaki İvrindi Milli Müfrezesi, aldığı emir gereği Yunan ordusunun gerisini kesmek üzere Bergama dolaylarına indi. Tevfik Bey, Soma-Kırkağaç demiryolunu kesen Saçlı Mustafa Efe'nin kuvvetleriyle birleşerek Bergama'ya geldi. Bozulan ve geri çekilen Yunan ordusundan büyük bir kuvvet Bergama'ya yaklaşınca kaçış hazırlığı yapan yerli Rumlar, Yunan birliklerine dağların Milli Müfrezelerle tutulduğunu, Bergama'ya girerlerse ateşle karşılaşacaklarını bildirdiler. Bu sırada Bergama hükümet konağındaki Yunan bayrağı Gavur Ali Efe ve Tekgöz Muharrem Efe tarafından indirilmiş ve yerine Türk bayrağı çekilmişti. Dikili istikametine çekilmiş olan Yunan kuvvetleri milli müfrezelerce takip edildi. Dikili önlerinde toplanan Yunan ordusu kalıntıları ile Milli Müfrezeler arasında altı gün süren çarpışmalar sonunda büyük insan kaybına uğrayan Yunan birlikleri gelen üç zırhlıya binerek Anadolu'yu terk ettiler.³⁷⁸

Yunan ordusunun bozulduğu haberi İvrindi Yunan karakoluna 3 Eylül günü ulaştı. Yunanlılar İvrindi'yi boşaltırken beraberlerinde İvrindi Hristiyanlarını da götürdüler.³⁷⁹ Bu arada müfrezeler, Yunanlıların kaçarlarken yağma ve yakıp yıkmaya faaliyetlerini engellemek amacıyla Konakpınar, Giresun (Savaştepe) ahalisi ve müfrezeler Balıkesir-Soma hattını, İvrindi ve Şamlı müfrezeleriyle gönüllüler de Balıkesir-Edremit şosesini tutuyorlardı.³⁸⁰ Bunun için Rumların bir kısmı dağlardan sarp yerlerden Edremit körfezine ulaşmaya çalışırken bir kısmı ise Yunan karakollarının askerleri ile beraber kaçtılar. Bir kısım Rumlar ise komşu Türklere sığınma çareleri arıyorlardı. Yunan askerleri Akçay iskelesine ulaştıklarında beraberlerinde göçe zorladıkları Hristiyan yerli Rumları Akçay iskelesinde bıraktılar. Hatta sınırlı sayıda gemi bulunması nedeniyle birbirlerini denize atmak suretiyle kaçtılar.³⁸¹ Yunanlılar kaçarlarken yol üzerinde bulunan, Çanakkale savaşında hastane olarak kullanılan Osmanlar köyündeki Osmanlar

³⁷⁸ Ayhan, *Ön.ver.*, s.53

³⁷⁹ Balıkesir Gazetesi, 9 Eylül 1338(1922), sayı:2

³⁸⁰ Akıncı, *Ön.ver.*, s.s.340-344

³⁸¹ Balıkesir Gazetesi, 12 Eylül 1338(1922), sayı:5

Hanını ve kaçıramadıkları eşyaları ve ağırlıkların bir kısmını yaktılar.³⁸² Nihayet Müfrezeler 6 Eylül 1922 tarihinde Yunanlıların İvrindi'deki karakolu boşaltmasıyla ve aile acele kasabayı terk etmesi ile İvrindi'ye girdiler.³⁸³ Halk minarelere çıkıp "Gavurlar kaçıyor" diye bağırmaya başladı. Bu duyuru halkta büyük bir sevinç yarattı.³⁸⁴ Böylece İvrindi hürriyetine kavuşmuştu.

Yunanlılar kaçarlarcken Korucu hükümet konağını da yakıp tahrip etmişlerdi.³⁸⁵

İvrindi'deki yerli Rumların bir kısmı yükleyebildikleri eşyalarıyla birlikte Ergama (Gökçeyazı) Rumlarıyla birleşerek Balya'ya gittiler. Burada bulunan çok sayıda Balyalı yerli Rumla birlikte eşyalarını dekovil hattının vagonlarına yüklediler. Bu eşyalar arasında dikiş makinaları, halılar, kilimler v.s. bulunmaktaydı. Bu eşyaları beraberlerinde götürmek istiyorlardı. Ancak müfrezelerin ateşi karşısında bu eşyaları bırakmak zorunda kaldılar. Bu eşyaların bir kısmına İvrindililer ve çevre köylüler el koydular. Kurtuluştan sonra bu mallar "Metruk Mal" hükmüne girdiği gerekçesiyle halktan toplanarak, ilk mektebin odalarına dolduruldu. Daha sonra bu mallar İvrindi'ye eşyasız ve yoksul bir durumda gelen mübadil göçmenlere dağıtıldı.

Başkumandan Mustafa Kemal Paşa 5 Eylül 1922'de Yunanlılar tarafından köyleri ve tarlaları yakılanlara yapılmak üzere Maliye Vekaletine bir yardım emri gönderdi. Bu durumda olan perişan vaziyetteki köylüye adil bir liste dairesinde dağıtılmak üzere Maliye Vekaleti emrine verilen paradan yüzbin liranın acele olarak Batı Cephesi emrine gönderildi. Ayrıca halkın sıkıntılarına çare olacak tedbirlerin hükümetçe alınmasını istendi.³⁸⁶

³⁸² Akıncı, *Ön.ver.*, s.s.344-348

³⁸³ Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi,(1977),*Şehir ve Kasabaların Harb Bölgeleri, Bombardıman, İşgal ve Kurtuluş Tarihleri (1911-1922)*. (Birinci Baskı.Ankara),s.12

³⁸⁴ Ayhan, *Ön.ver.*, s.53

³⁸⁵ *Zafer-i Milli Gazetesi*, 8 Nisan 1340 (1924), sayı:193-73

³⁸⁶ Tülay Duran.(1985), "T.B.M.M.'nden Zafere", *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*. 4

Aynı gün (6 Eylül 1922) Akıncı Müfrezeleri Kumandanı Demirci Kaymakamı İbrahim Ethem Bey kumandasındaki müfrezeler Balıkesir'e halkın yoğun tezahüratı altında girdiler.³⁸⁷ Artık Balıkesir de hürriyetine kavuşmuştu.

Kurtuluş'tan sonra merkezlerde nasıl bir idare oluşturulacağı İbrahim Ethem Bey'in 7 Eylül günü yayınladığı beyanname ile tesbit edildi. Buna göre eşraftan oluşan bir Müdafaa-i Hukuk Heyeti teşkil edilecek ve bunlar nâhiyenin asayişini temin ve muhafaza edeceklerdi. Herkes hakkını Müdafaa-i Hukuktan arayacak, herkesin malı, canı, ırzı, namusu Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin kefaletinde olacaktı.³⁸⁸

İbrahim Ethem Bey 15 Eylül 1922'de Garp Cephesi Kumandanlığına gönderdiği harp raporunda İhtiyat müfrezelerimizin Korucu istikametinden Bergama yönüne doğru hareket ettiğini haber veriyordu.³⁸⁹ İvrindi'yi merkez edinen müfrezeler ve kumandanlar şunlardı :

Balya Müfreze Kumandanı Kazım Çavuş, Ayvacık Müfreze Kumandanları Zekeriyya, Musa, Abdullah ve Abdurrahman Beyler, Ezine Müfreze Kumandanları Sadık ve Aziz Beyler, Kirmastı (Mustafa Kemal Paşa) Müfreze Kumandanı Köçek Hasan, Edremit Müfreze Kumandanı İbrahim Çavuş. 2. Ordu Kumandanı Yakup Şevki Paşa 17 Eylül 1922'de Balıkesir'e gelerek Milli Müfrezelerin tarihi görevini devraldı. Düzenli ordu birlikleri geldiği için İbrahim Ethem Bey'in emriyle İvrindi'deki Müfrezeler 17 Eylül 1922'de terhis edilerek, köylerine döndüler.³⁹⁰

İbrahim Ethem Bey'in 30 Eylül 1922 tarihli Müfrezelere yayınladığı son beyanname şöyle idi :³⁹¹

“Bilumum Dağ Arkadaşlarıma Son Hitâbım ve Samimi Şikayetlerim !

³⁸⁷ Akıncı, *Ön.ver.*, s.343

³⁸⁸ Aynı, s.345

³⁸⁹ Aynı, s.392

³⁹⁰ Aynı, s.393

³⁹¹ Aynı, s.s.397-398

Madde 1- Bu kadar zamandan beri dağlarda geçirdiğimiz müşterek hayata artık veda ediyoruz. Çünkü, vazifemiz bitmiştir.

Madde 2- İlk dağa çıktığımız zaman yekdiğerimize karşı verdiğimiz yemini biliyorsunuz. İşte bunu yapmış ve düşmanı denize dökerek verilen sözün eri olduğunuzu ispat etmiş olduğunuzdan dolayı size bütün mevcudiyetimle teşekkür ederim.

Madde 3- Bu hizmetimize mukabil ordu, arzu edenlere birer rütbe vererek istihdam etmek istiyor. Talip varsa ismini bildirsın.

Madde 4- Ordu hizmetini kabul etmeyecekler bugünden itibaren terhis olunacaklardır. Her müfrezde kumandanı, bütün efradın künyelerini ve müddet-i hizmetlerini havi birer vesika yazacak ve berâ-yı tasdik bana verecektir.

Madde 5- Kıdemli efradın silah ve hayvanları kendilerine terk, kıdemsizlerin yalnız silahları alınarak hükümet-i mahalliyeye teslim edilecek ve alınacak mazbatalar bana verilecektir.

Madde 6- Balıkesir ve havalisi efradı burada terhis edilecektir. Sındırgı, Bigadiç, Gördes, Simav, Demirci efradı benimle beraber Sındırgı'ya gidecek ve orada terhis olunacaktır.

Madde 7- Silahıyla terhis olunacak kıdemli efrad memleketine gittiğinde hükümet-i mahalliyeye vesikasını gösterecek ve yedinde silah olduğunu söyleyerek hükümetin talebinde derhal silahı teslim edecektir.

Madde 8- Size nasihatlarım : Köyünüzde veya mahallenizde hiç bir resmi işe karışmamak ve kendi işiniz ve gücünüzle uğraşmak, bekarlar hemen teehhül etmek, müteehhiller de hemen çocuklarını mektebe vermek, büyüklere hürmet etmek, küçüklere merhamet göstermek. Ben çeteyim, kahraman-ı vatanım, filanım

diye öteki berikine kafa tutmamak, hülâsa tüfeğini asıp sabana yapışmak ve çalışmaktır.

Madde 9- Köyünüze, mahallenize gittiğinizde dağda çalıştığınız, bihakkın mücahit olduğunuz için Yunanlıların muhasara kânunlarına tevfikân ailelerinizin nefy ve tağrip, emvalinizin yağma ve müsadere, hane ve emlâkinizin ihrak edildiği ve bilakis Yunanlılarla teşrik-i mesai edenlerin, düşman yardakçılığı yapan ve size felaket ihzarında amel olanların ber-hayat bulunduğu ve hatta zengin ve mevki sahipleri olduklarını göreceksiniz ve bittabi bu feci, hazin ahval ve felaket karşısında müteessir olacaksınız. Fakat sabredecek, teessürünüzü kimseye izhar etmeyerek tamirine çalışacak, şahsi intikamdan, şahsi menfaatten, ihraz-ı mevkiden içtinab edilecek, büyük bir alicenaplık ibraziyle pek mübeccel olan mücahit namınızı lekelemeyeceksiniz; çünkü, Yağcı Dağında verdiğimiz ilk mücahede kararımızı derhatır ederek vazife-i vataniye ve milliyemizi ifâ ettiğimizden dolayı hasıl olan ruhi, manevi hazlarla iktifâ edeceksiniz. İşte görüyorsunuz ki, benim valide ve biraderlerim nefy ve tağrib, emvalim yağma edilmiştir. Aldırmıyorum; zira, bu mesele ve hatta bunun daha büyüğü programımızda, planımızda dahildi; her şeyin tamiri, noksanların ikmali mümkündür. Ve eminim ki millet bunu yapacak ve size muavenet edecektir. Binaenaleyh, cesur ve metin olunuz! Ve hiç bir zaman şehit olan arkadaşlarımızın çoluk çocuğunu unutmayınız. Ve mümkün olduğu kadar bunlara muavenet ve şühedamızın kabirlerini ziyaret ve müşkilata tesadüf ettiğinizde derhal bana müracaat ediniz. Vüsatim dahilinde çalışacağıma, muavenet edeceğime emin olabilirsiniz.

Madde 10- Gücendirdiğim arkadaşların hakkını helal etmesini rica ve salimen memleketinize giderek ailenize kavuşmanızı, refah ile yaşamanızı temenni eder, cümlenizin gözlerinden öperim. Muhterem, fedakar arkadaşlarım.

30 Eylül 338

Kaymakam

İbrahim Ethem”

15 Mayıs 1919'da kan dökerek, yüzlerce yıldır çeşitli nedenlerle biriken kin ve nefretini saçarak İzmir'e çıkar. Yunanlılar, 9 Eylül 1922'de yine aynı yerden denize döküldü.

Denize dökülen yalnızca Yunan ordusu değildi : En azından üç bin yıldır bu topraklar üzerinde yaşayan yerli Rumlarla, bu zavallı insanların omuzları üzerinde yaşatılmaya çalışan Megali İdea, bir daha dönmemesine Anadolu topraklarından uzaklaşıyordu.³⁹² Yunanistan Emperyalizmin oyununa gelmişti. Venizelos bunu iş işten geçtikten sonra anlayacaktı.

Avam Kamarasında "Yunanlılar her meydan muharebesinde askeri üstünlüklerini göstermişlerdir" diyerek beyanda bulunmak suretiyle 4 Ağustos 1922'de Yunanlıları, mukavemete teşvik eden Lloyd George nihayet "kendi övücü sözlerinin yalnızca delice değil, fakat aynı zamanda zararlı olduğunu"; .."Yunanistan'ı çılgınca bir maceraya sürüklemenin... bir devlet adamının değil, ancak bir kumarbazın işi olduğunu" dinlemeliydi. Toynbee "Pontos Rumları ile Yunanistan'ın işgal ettiği topraklardaki Türkler'in Mr. Venizelos'un ve Mr. Lloyd George'un başlangıçtan bir hayli miktar hatalarının kurbanı olduklarını" daha Haziran 1921'de söylemişti.³⁹³

7.Kurtuluştan Sonra İvrindi :

İvrindi'den Yunan karakolu ile birlikte çekilen yerli Rumlar da gidince bunların geride bıraktıkları mal ve mülkleri resmi makamlarca tespit edilip bunların bir kısmı Balkanlar'dan savaşlar nedeniyle göç eden Yunan işgali sırasında tamamen yersiz yurtsuz kalıp çok perişan durumda olan muhacirlere verildi. Bir kısım mülk ise 1924 mübadelesi ile gelen Türkler'e verildi.

³⁹² Taçalan, *Ön.ver.*, s.271

³⁹³ Gotthard Jaeschke, *Ön.ver.*, s.95

1923 senesi ortalarında Balıkesir Belediye azasından Ahmet Vehbi ve Hafız Mehmet Vasıf isimli iki genç İvrindi'ye gelerek halkı topladı. Kasabada mevcut "ilk mekteb"'i yatılı yapmaları için halkı ikna etti. Bu konuda bir de protokol imzalandı :

Bu protokole göre :

- 1- Her köyden bir şehit çocuğu alınıp yatılı okutulacaktır.
- 2- Köylüler bu şehit çocuğun iaşesini temin edecektir.
- 3- Her çocuk için, köylüsü 16 merkep yükü odun, 3 şinik buğday, 3 okka tereyağ, 6 okka bulgur, 3 okka tarhana ve fasulye ve 300 kuruş para verecektir.

Bu şartlarla okula değişik köylerden 33 yatılı şehit ve esir çocuğu kaydedilmiştir. Bu yatılı okul ayrıca Balıkesir Muhasebe-i Hususiye bütçesine de alındı.³⁹⁴

Bu arada Korucu'da Yunanlılar tarafından tahrip edilen hükümet konağı yeniden tamir edilerek bir bölümü ilk mektep olarak eğitim ve öğretime tahsis edilmiştir. Burada da bir yatılı okul açma isteği vardır. Bunun için gerektiğinde Koruculular Hükümet Konağının tamamını ilk mektebe vermeye hazırды.³⁹⁵

O yıllarda yayınlanan Zafer-i Milli gazetesinde İvrindi'deki yatılı okul ile ilgili bir kaç haber mevcuttur. Buna göre gazetede yayınlanan bir teşekkürnamede; "İvrindi Erkek Yatılı Okulu öğretmenleri olan başmuallim Ali Kadri, Hüseyin Cavit, Sinan Sırrı ve Mehmet Hulusi beylerin çocukların yetiştirilmesinde gösterdikleri büyük gayret" övülmektedir.³⁹⁶

Yine gazetede yayınlanan bir başka haberde; İvrindi Erkek Yatılı okulunda şehit çocuklarının parasız yatılı olarak okuduğunu "uzun harb yıllarının şerefli günlerinde yurdunu, yuvasını, din ve milletini müdafaa maksadıyla gayret

³⁹⁴ *Zafer-i Milli*, 30 Mart 1924, sayı 189-69

³⁹⁵ *Zafer-i Milli*, 8 Nisan 1924, sayı 193-73

³⁹⁶ *Zafer-i Milli*, 1 Kânun-u sâni 1340 (1 Ocak 1924), sayı 151-31

gösterirken şehit olan din kardeşlerimizin bizlere emanet bıraktıkları sevimli yavrularına” dini ve milli hisleri öğretmek için kurulan bu okulun masraflarını karşılamak için yetim çocuklar yararına tertiplenen güreş ve at yarışlarının biletlerinin satılmasına yardım eden İvrindi nâhiyesi müdürü Mehmet Tevfik Bey, Jandarma Kumandanı Mehmet Ali Bey, Korucu nâhiyesi müdürü Zühtü Beylere ve bilhassa 100 lira yardımda bulunan Balya-Karaaydın kumpanyası işletme başmüdürü Edip Bey’e teşekkür ediliyordu.³⁹⁷

---

³⁹⁷ *Zafer-i Milli*, 22 Kânun-u sâni 1340 (22 Ocak 1924), sayı 160-40

SONUÇ

Osmanlı Devletinin, Birinci Dünya Savaşından yenilgi ile çıkmasından sonra imzaladığı Mondros Mütarekesi'nin hemen ardından başlayan işgal olayları, Türk aydınları arasında Milli bir direniş hareketinin başlatılması konusunda önemli bir kıvılcım yaratmıştı. Asker-sivil aydınlardan eşrafa; din adamlarına ve giderek halka doğru dalga dalga yayılan bu kıvılcım, sonunda işgal karşıtı örgütlü bir güce dönüşmüştü.

Özellikle 15 Mayıs 1919'da İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesi, Balıkesir bölgesini harekete geçirerek Balıkesir ve İvrindi'de Milli Mücadele ve Kuvâ-yı Milliye oluşumuna hız kazandırmıştır. Balıkesir'de Kongreler süreci başlayarak işgale karşı örgütlü tedbirler alınmaya başlanmıştır. Yunanlıların işgali genişletme siyasetleri çerçevesinde Bergama'yı işgal etmeleri, Balıkesir'i tehdit eden bir unsur olmuştur. Bu nedenle başlangıçta sivil gönüllülerin katılımıyla Balıkesir'in güvenliğini sağlamak için, Ayvalık ve Soma cepheleri arasında kalan bu stratejik bölgede İvrindi cephesi kurularak direnişe başlandı. İvrindi Müdafaa-i Hukuk Heyeti tarafından idare edilen cephe, Balıkesir'de toplanan kongrelere de katılarak Heyeti Merkeziyenin aldığı kararlar doğrultusunda çalıştı. Kasım 1919'da yapılan düzenleme ile İvrindi cephe kumandanlığına Yüzbaşı Halit Bey (Bayrak) getirilerek tam bir müstakil cephe hüviyetine kavuştu. İvrindi'de oluşturulan Müdafaa-i Hukuk Heyeti bölgede meydana gelen devlet otoritesi boşluğunu doldurdu. Kurdukları Kuvâ-yı Milliye birlikleri ile bir taraftan düşmana karşı koyarken bir taraftan da halkın güvenliğini sağlamaya çalıştılar.

Yaklaşık bir yıl devam eden direniş sırasında Heyeti Merkeziyenin almış olduğu toplam 101 karar, kongre karar defterinde toplanmıştır. Bu 101 karardan 13'ü sadece İvrindi-Korucu Bölgesini özel olarak ilgilendiren kararlardır. Ayrıca alınmış genel kararlar da İvrindi Bölgesini kapsamaktadır. Kongre kararlarından anlaşıldığına göre bu bölgedeki Kuvâ-yı Milliye Teşkilatı, bir devlet gibi hareket ederek, vergiler oluşturmuş, halktan asker toplayarak güvenliği sağlamıştır.

Bu faaliyetler, bölgenin işgalini önlemeye yönelik olduğu gibi, düzenli ordu birliklerinin yeniden oluşmasına da zemin hazırlamıştır. Bu arada cephe gerisinde meydana gelen Anzavur İsyanı'nın bastırılmasında bu cephedeki kuvvetlerden de yararlanılmıştır.

Ancak Yunanlıların 22 Haziran 1920 tarihinde başlattıkları taarruz hareketi sonucu önce 30 Haziran 1920'de Balıkesir, çok direnmesine karşın 7 Temmuz 1920'de İvrindi Yunan kuvvetlerince işgal edildi. Bu tarihe kadar yapılan mücadele sayesinde düşman 1 yıl gibi bir müddetle bölgede durdurularak Balıkesir'de Kongrelerin toplanması sağlanmıştır. Yine bu bölgede Yunanlılar'ın önüne bir set çekilerek düzenli ordunun kurulmasına zaman kazandırılmıştır. Yunan işgalcilerinin Anadolu'nun daha iç kısımlarına girmelerini geciktirmede büyük ölçüde başarılı olmuştur.

Nevar ki, bu tarihten itibaren işgal kuvvetlerine karşı direniş başka bir tarzda devam edecektir. Vatansever İvrindililer bu defa nahiye müdürü Koca Müdür Tefik Bey'in önderliğinde İvrindi dağlarında mücadelelerini sürdürdüler. Kurdukları müfreze birlikleriyle Yunanlılar'a ağır kayıplar verdirdiler. Onlar üzerinde baskı ve korku kurmak suretiyle halka daha fazla zulm etmelerini engellediler. Bu faaliyetleri sürdürürken Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından görevlendirilen Umum Müfreze Kumandanı Demirci Kaymakamı İbrahim Ethem Bey (Akıncı) ile irtibat halindeydiler.

Yaklaşık 2 yıl 2 ay devam eden bu mücadeleden sonra Yunan ordusunun 26 Ağustos 1922'de başlayıp 30 Ağustos 1922'de meydana gelen genel bozgunu sonucu İvrindi'deki Yunan işgal kuvvetleri 6 Eylül 1922 tarihinde İvrindi'yi boşaltarak Akçay İskelesi yoluyla Anadolu'yu terk ettiler.

Türk Milletinin yokluklar içinde, bağımsızlığını kazanmak, onurlu bir şekilde hayatına devam etmek için başlatmış olduğu Milli Mücadele'ye İvrindi halkı varını yoğunu ortaya koyarak katılmıştır. Var olma savaşı İvrindi'de en güzel ve en anlamlı şekilde verilmiştir.

E K L E R

ضریحی سقوفقده الذی سقوفقده

ایرندی جرنده جرح نفوس خصیامواله بنی سر اولندی بی لکری تاربخان قذائفه عرصه
 اولنا با قبا نك الده اید طارک جقده ک شبا نه بنجه سنده لزدن اولدی اکل سبلده به بیز
 خردنک تخیبیا نه سوره ده هواله نام سنک اعطای بی کسه رضنه مایه تقارنده قذائفه اولدی
 سقوفقده لیلدا کیم

سکته اوراقه بر شیره رس

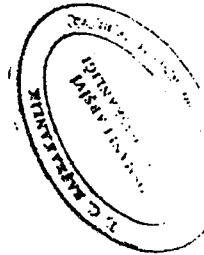
سقوفقده لیلدا کیم

به بریز خورنه و هین ادره

کی سقوفقده لیلدا کیم

ایرندی سقوفقده لیلدا کیم

سقوفقده لیلدا کیم

(EK-2)

شعبه نشر و اطلاعیه

موسسه فرهنگی و تبلیغی

۴۸ فروردین ۱۳۵۸

فرهنگی

خانی زاری

شعبه نقلی

قره‌ی دهار و خانه لوالری - الحاق هندی مسند زح و ضوابطی علیه قومانده لوزی و کرب
 بر هکتی خونفزه خانه بانیکس ده برکنه اجتماع ایته کی خبر آندی رو سارده بوضدی جلب
 ایشسه و ۷۷۷ کوریک تاریخین سبک تا تنف انعام نفاذ نیجه بری برضیه کنه و لایه جسمه صورت نضای
 لازم ده بونگسه - هداً بکلته دی عرصه و ناموسدی حیات و استقامتدی فتواری بر دستک یاه
 قره ای آنده نوظر یکنه کنه و لریک اصنام اقله عرصه و بیامه اندکدی مذافه اوله و ناموس تشناتلا
 صرف نظر ایسه به حکمرانی و حکومت هر صورتی بطبع و منزه هر صعب مغایرتی بوقصد مقصدی او قدرتی
 حکومتی نده منزه هر به کلته هر ایگی آینه بری دستسه فایزوش ایسه صالحی و ایضا - جرح لریه مشرفاً
 ابراز اندکدی مقاومتی هرک نفعی نده ارایه قره و بر دکلمی بیامه امیسه در مقام دولتی کنه
 بتفاهاتک تقبیم ایتمک نفعی رایور له خبر بر عرصه ایتمک وجه بزمانه استبداد شرفا شوباشده
 ادلاسه حرکت ملیه توبه اهالی کوانک و آیدیه و لایه تک مجاوره تکفانه اهالی تک استراکله توسع ایسه
 و تونفزه اعضا تک نیز اداره تک در ده زنه مختلفه صبر لاره جوی ایج و بر قسی مقید علیه بالقره
 وز و در ایجه قولی علیه موجودی اده سه بیکرمین بد زاده لری تخمه اولتف بونگسه - قوی علیه طرز
 مرکز و تکفانه حکومت و آسیسه علیه بر حرکت اداره سی مسود اولماسی و بوجرت طور و ساطفنده ده
 تاییه و تاییه ایلمک بونکس خصلتیه نفعده رایور ده ایضاح ایلمکیم جرحم بورا بطنک بر دینه
 قریله تک ایج جلی نقره مشمول و صنعتی تک تک صفت دهان فیرکی کوره صومریم اساساً بر لو

خاندان قاری

شيفره قلمی

شيفره قلمی انعام

مخارجی

تاریخ کشیده سی
قلمه ورودی

سیاح
دس

اقشام
دس

<

اچله دی صبیله مبلیره قایتمو وضعینده ایسه بولما دفعه لوانغ جزئی راندرو قوتیله
 تیر ابریده یه تومل اتمین رض موافق احتیاط بولایورم قونفره نذاکرایه ققراتی وسائط
 مخصوصه ایله تقیب ایورم شومنه بی ریه معلومات و بریرجهای طیبیه وضعیک بولم زده اریه
 اولمرو تبلیغاه نه نه هیرنه مغایر وضعیک موعین مستلای لطفاً نظر رفته ائزده اولمگوره بالداک
 نسیب بولم صوره خط وقت حفظ تعلیمات لازمه افه و تلقین و مسائل معدومه حفظ ایضاً مائه سفاهیره
 بولمکس ائویه دی عیارتیه عرتمه ماسمه بولمکس عمره اولمور (۱۸) لایم کوریلج
 شرف
 حلی

Karesi ve Saruhan Redd-i İlhak Cemiyetlerinin Bahkесir’de yaptıkları kongrenin memleket menfaatlerine aykırı olduğu ve bu hareketlere son verilmesini isteyen Dahiliye Nezaretinin 27-28 Temmuz 1919 tarihli Mutasarrıf Hilmi Bey’e gönderdiği telgrafi

152

۵.

کتابت تفتیشیه درین باره

بسم الله الرحمن الرحيم

حکایتی

کتابت تفتیشیه درین باره

تاریخ
محل

بدره مقدمه در مورد مطالبه میان پروردگاری از درویشی نژاد نوری سنجی
 ساحل صحت به نصیب نیکو در کربلا، آری ایستادگی تفتیشیه و برآمد
 به یونان محلی، جوئی برت و تفاوت مدیری، دوریه و درزی، یونان نو برید
 حضری تفتیشیه و تفتیشیه و کیرنده آری یونان در سید، بر کلهای منطقه، حکومت
 فراتر از دره عثمانیه به سید یونان سنجی حکمت صورتی بر تفتیشیه
 باشد، دولت جدید تأسیس تفتیشیه آری ایستادگی تفتیشیه و برآمد
 تفتیشیه یونان تفتیشیه تفتیشیه *P. de la construction* آری ایستادگی
 تفتیشیه و کیرنده و کلهای تفتیشیه و کلهای تفتیشیه و کلهای تفتیشیه
 سنجی تفتیشیه و کیرنده و کلهای تفتیشیه و کلهای تفتیشیه و کلهای تفتیشیه
 تفتیشیه *P. de la construction* تفتیشیه و کلهای تفتیشیه و کلهای تفتیشیه
 و کلهای تفتیشیه و کلهای تفتیشیه و کلهای تفتیشیه و کلهای تفتیشیه

مقدمه
تفتیشیه

۲۴ تاریخ ۱۳۰۰

امضا و مهر

Yunan işgal kuvvetlerinin Karesi Sancağı dahilinde takip ettikleri politikayı anlatan Mülkiye Müfettişi Süleyman Hikmet Bey'in Dahiliye Nezaretine sunduğu 23 Ekim 1920 tarihli rapor

صاحب امتیاز و مدیری
محکم دین محمد عثمان عبدالطیب یاور و

سرنگار عثمانی

علی سانی

عدالت

ΕΦΗΜΕΡΙΣ "ΑΔΑΛΕΤ"
ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΑΔΗ ΣΙΑΜΗ-ΒΕΝΣ

آبونه بدلی ۲۰۰ غیر و شدر

مطبعه اداریه آباء در مہ آباد

عبدالکمال: تالاق فریق جنس و تہذیب

و والدہ لریدن تیز لر زور ایہ آندی .
 فہج بر اندان قہی بوندر کہ : بر احوالی
 ایشید بیک زمان ہجرت اور شامہ سین .
 بالکتر وقتی ایہ در شو نہرک بونان ہسکری
 طرفندن اشغال ایدیلان موافقہ جبکہ یارب
 سرحتی اولان بر ادارہدہ باشمق اوزرہ
 عالمہ منکن تدارک ایدلر بو عہد ایدن
 قور توله یلمش لردن . زیرا آنا اولیدہ او
 جبکہ اسمق ، کسک بیدوب ، باشق
 نور توفیق ہجج بر اسلامک حقن و انانیہ
 یار شیر بر فکر بیان اجمہ منہ مساعدہ اجمہ
 مسعودن . زلر ایہ قانون و عدالت ایہ
 ادارہ آجندہ دوام ایدن بونان حکومتی
 ادارہ منسدہ بولند بختن آنا اولیدہ بورادہ
 برانان قورده شمر یتزہ ہجج بر سوز سربہ .
 مہرک بالکتر حقیف بر آہ جبکہ ایہ
 ایشید بر آنا اولی ملتہ نامہ صاحب طرفنداری
 اولسین و راحت باشمق اصولی آرزو
 اجمیری برصہ ایلرزہ .

علی سانی

سوریت و مصطفی کمال

سوریت بر روسیہ کی کو کندن تارومار
 ایشید بیکری کی (جنوہ) نور تراسنہ آفرہ
 حینی قبولہ ایدلر ایہ ہجج بر شمر طی قبول
 اقامت لری اجمون سوریت مصطفی کمال نقل
 و برداری نامہ شہ اسمی یار سیر .

آنا اولی اسلامیتہ خطاب

اسلام لری ضرر نیدن باشقہ بر شی
 در شو من مصطفی کمال بر مدد نبرو بر
 ملتک قاسی اجمکہ حالہ دوام ایدسور .
 آفرمدہ ظہور ایدن بو جہ بر تیس اٹلاف
 ایدیلان بونجہ ملتک انبزی و قاری
 ایہ در یامش یار باجلی کہ . شمدیدہ عموم
 آنا اولی اہللسی ارز نندن قرہ غارغہ کی
 نامہ غرضہ نامہ ایلا ہرزہ ارجہ ہجج لاری ہرزہ
 آنا اولی خلقن دین اجمک ایشدور . بو
 ملت ایہ اغاق ایدان حکومتلر طرفندن
 او عمر دینی حزن شمرنی فلاقتنندن
 بوقور قلب بر صالح آغاسی بویا کہ ہججہ
 رحمت ایہ احتیاجت ایدن بونان ایہ
 جبکہ کمال ، طیل و منسکی یاغما ایدیلک
 ہی کور و منہدک و ایشید ہجج شہادت و
 دیامک ہجج بر بطرفہ اجرا ایدلہدک
 بوقور قلبی ارتکاب ایہ شہد .
 ارباب ناموسدن حق و عدالتک طرفنداری
 آفرمدہ نبر . آنا اولی
 اہللسی باصلق و یاخوذ جہ افرادینک
 قوروشونی ایہ ترک حیات ایشد بر لری .
 تیز نلر یاغما ایدلسن . و کمال آرغما شمری
 تزویج صانہی اولمتری اجمون عموم اہالی
 شرو تیز قلب آنا اولی قاسہ بویاندی .
 جہ افرادینک کینی برینہ کینی اجمون
 کندی ارک کارندن قادیلر آرلادی . بدن

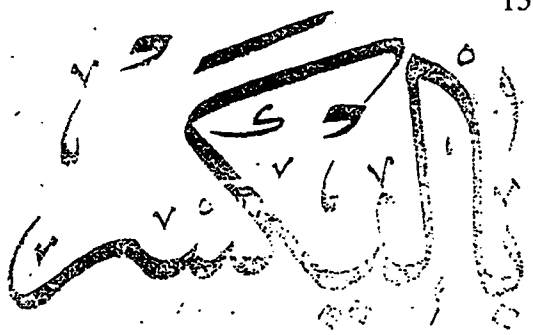
(EK-8)

صاحب امتیاز و مدیر مسئول
دعوی وکیلی
امین و داد

جمعه ابروئی

نسخه سی

(۱ : ۰) بازه در

شماره کتاب (۳۵۰) ، آئی آی بی

(۲۰۰) غرض و شد

پانکسر انجمن آراسته شده
مراکز اداره : دفتر مخصوصه

استرداد انطباقاتی

[دوستی نسخه دن مایند]

تورک ، اسلام سوزنده بازادش عددلری محدود بز قاج وطن خائلی ناکورل ایـ وضعیتی بانکس یونان لونه اشاعه مأمور ایذیلر . اونتریم اشافته دوام ایذیلرلر ، همده و شینک و مختاریتک علیهنده . منانه پروونه جک (عقلا لک) همان قورشونه دیزط جکری بی بوکد برلردن اعلان ونده ایذیلرلردی . شوسیه اوکونده اساسی بر سوادنه دسترس اوکونه مادی . پانکس ضابطان و عمل کی بوک مأمورلرک چیرم لنده ایذیلرک آتور مشهوره ایذی .

۳ ایلول ۳۳۸ بازار کونی سکوتله یکندی .

۳ ایلول بازار ابروئی نرمنک کتیردیکی ازمیر کتیری اسکیشهرک تخیه سندن باشقه دشمن عسکرلرک کلانلر انفساختی توشیر ایذی . جنرال حاجی آسنسی ندر ایذیکی بر تبلیغ رسیده . (عسکرلرک منظره) جمع ایذیلر (دیبه ترک لردولری طرفدن بریدان ایذیلر اولدولرکی انقراف ایذیلرلردی . بازار ابروئی کونی قوملرک حلفک ساعت دوت آلاوردن اول جلاله کتیر قورسالی ایذیلر امان ایذی . بر وجب اعلان حاله کتیر قورسالی اسلام صیحه قدر استسونه طاشان آرایه کورونوسندن اوپو مایندلر .

۳ ایلول کونی شوقه نر لایانلر اسسیرون جاده سنده واشیادی بوکاشلر یوزلرجه آرایه لور برتلاش خرسیتیان عتق لریله عسکرلری کورولر . برنی خرسیتیان و عتد اشلیزیز کتیر سیری نلی ایذی جکر دیبه بو تانلیز طرفندن افغان ایله همان بخرته سدرق ایذیلرلردی . اسلامدن بر قافله میان اسسایونه قوشدی . اوراده ک خالک لره ترک لریک قیل فضیحه سی ارتکاب ایذی جکرلرینه دائر اولان یونان بیاناتینه ایضاً قیبه اشیا لریله خالک لریله موافقی لردی انسان مناسله آکلاندی کی قادی طیبی احمدک ده اسسایون دو بوکسک برعناجیه رفی ارید ایذیکی سفنده هر جالده بخرلریبه مساعده ایذی جکرلر و بر وجب رسیده شندولر قومیا تیه مساعده موافقی قانده سندن کتیر دولریبه بیات کتیرلریبه جکی موافقه دی .

— مایندی وار —

ازمیردن قارادن کن بریولجینک

افاده سی

سفیر سابق اوزره ازمیره کیدوب سا ۳ ایلول ۳۳۸ تاریخنده ازمیردن افسکاک ایلمش اولان بر سفیر تاجر قز مشهور داتی بروج آتی حکایه ایله مشدر :

۳ ایلول ۳۳۸ بازار کونی ازمیردن افسکاک ایلمد ، ازمیرک قورونون بونی کاملان عیرو حفرله دولو ایذی ، بک سیریل ایذیلر . دشمن اشبو پارا لیرنی قضیا اشیا آتاندی

شرمیله فرانسه و ایستالیا قورونولرلرک افغانی نخشده بر صایب واپورینه ازکاب ایذیلرلردی . زور اعالی و باطلامه عسکر فوق العاده مایوس و حکومت فارسی غیظ و کین سله بورلردی . ازمیردن قورونده مقیاسه کده . مغنیانی دهان قفسه قارینسقی بولدم . آتوق اورادم هیچ دورامادم . همان یته قارادن سا ۸ ایلول ۳۳۸ تاریخندم بالیکسره کلدم .

نهایت یقینی آله ویردی

یونان حکومتک معاشی جوسوسی اولان موجود یوزوک بایرام نهایت صومونک بیاله قریه سنده بالیکسری حسنی جاقوش طرفندن دردست ایذیلشدر .

مرقوم بک جوق اسلامک جاننی پاشش و خاتمتی سولدورمشدی . یونان دستان حدیتمده یالان اهدا لکی پاروقی برفاچ مومور اسلامک روحیت خالک لره کورمک جوا سیه حکم بقیه سبیت برمشدی .

شجاعت ، اصالت

شجاعت ، اصالت اعتباریه ترکلر قدر تاریخک احتیارات مظهر اولش بر قوم بوقدر . هر عصرده شجیع ، هر عصرده نجیب بر قوم آتیق تورکلرلر . هیچ بر استجاله ، هیچ بر انقلاب ترکلر بو ایکی سجه سینه سوه تأثیر ایده مشدر . ترکلر زمان ادراک ایستدجه شجاعت ، اصالت کی قابیلی آرمشدر . ایسته هر واسطه دن محروم اولدولرکی حالده . بالجله وساطت حریبه ایله بخره دشمنی ایله ایلد بریدان ایچی بو ترفیقک اتریدر ، ترکلر تراکت و اصالتی غریبک الکی حشمت ایکی مملکتی : فرانسه ، ایستالیانی او درجه نسخینا شمشدر که بونلر ترکلر ایمان یقیننده اصالت مایه سنی سیر ایذیلرک منفق عقیده لری انکلتورنی اونوشلر و ترکلر ولایته تصرفده حق سر برینی علاناً و رسماً تسام ایله مشدرلر . ایسته او تسلیمیت نتیجه سی تأمین ایذیلرکی طرفاقلدی قورسیدر که دشمن ترکلر حضور مصارعه سنده بوچ کورندن قضیه جیمینی محافظه ایده یه ترک بریدان دینی نشان بوشدر . اوردون اثنان متعدد زابورلره نظراً بو ترفک سرسریانه دولاشان قیبه السیوقی ده طرف طرف شالی ترک اوردونه تسلیم اولدولر .

ایشانونی ترک اوردوسی :

دعوی وکیلی

امین و داد

تبلیغ رسمی

- ۱ - اوریندیجه فایان دشمن عثمانلر سانی واقیعه مادیی قیلمیزی ایدرکن اولان...
- ۱ - ماه مالک بشتی صالی کونی کونان چوانده کی فرزه لرین کونان ایلیمه ایش و دشمن...
- اولی برق کوندوز ساعت اولدن اعتباراً باشلان عاره کیجه ساعت سکره قدر دوام ایش و سکره...
- سقوط اغتدر . اشبو محاربه ده دشمندن ۱۵۰ مقتول ، ۱۷۰ اسیر وارد .
- ۳ - سلیمان احمد اغا فرزه سندن بر نقر شیبید و بر نقر یاره لیز و زرد .
- ۴ - کونانک برلی اهالیسی بو خصوصده سوک درجه فداکاری کویتمیشدر .
- ۵ - شانلی مظفر اردوزنک بر فرقه سی مندرخی به داخل اولمشدر .

۱ - شانلی اردوزنطر فندن تعیب ایدلمکده اولان دشمن کولچک حورالیمنده سیه شدیریش
و آتچی فرزه لر مزده دشمنه تعرض ایدرک پایلان محاربه ده دشمن مغلوب ایدلمشدر . دشمن
وزیلاته بر صورتده فرار ایتکنددر .

- ۲ - مصغنی چاوش فرزه سی ده دشمندن یک چوق حیوانات اغتنام ایشدر .
- ۳ - دشمن نایله دینی شاشیردیندن کولچکه مرعی اصابت ایدریش و هالیدن اوچ کشتیک
شهادته و بر کشتیک مجروحیته سببت ویرمشدر .
- ۴ - دشمندن یک چوق غنایم آتدینی کبی اون ایکی بچقلق برطوب ده اغتنام اولمشدر .
- ۵ - اورمید استقامتیه رحمت ایدن دشمن حورانی یاقش و ادره بده چیکمشدر .
- ۶ - شان داورد کیرماتی به کیرمک ایستنه ش ایسه ده هالینک ، اوراده کی فرزه لرک
دایرانه مقاصدی اوزرسته یونانلیلره برابر دفع و طرد ایدلمیکی و رسوصفرلعه اسماعیل افنک
و اصوات ایدنیک شیدی آکلانمشدر .

۹ ایل اول ۳۳۸
آتچی فرزه لری هیئت اداره رئیس
میرحی قائمقامی
ابراهیم ادهم

بالیکسر یونان نملی قاچارکن اشغال
ایستیکلی خالد بك خانه سندن دکری بش اون
نیرادن عبارت آینه و ماصه کی عادی اشباری ده
آینه ده کی خانه سی ایچون طوبلا یوب استاسیونه
کوتور مشهده یوک و اغونی موجودی بولماسندن
ناشی استاسیونده قلشدر مدینتکریته ماشاهاله ...
دشمنک عودت ایدرکن نخریب ایله مش
بولدوغی تلفون و تلفون تلگری تعمیر ایدلمکک باشلا .
نیدندن برایی کونه قدر بخاربه تمامین ایدیله چکدر .
اشغال ایدیان محللر استاسیون مأمورلری
هپ ترک موقع ایدلکاری جهتله برکونه قدر
ترنلر آمودوشده باشلاماشدر .

۸ - صندوغی ایله مملر آراسنده سرسریانه
دولاشان دشمن طابورلری تعقیباتک شدتندن
بولوندوقلری محلی سیله به جک قدر شاشیریشلر
وراست کلدکلیری کویلیلر مزه شینه و فر خطلی
نه طرفده کبی تامایدانه سؤالار ایرادینسه
باشلامشدر . اشبو سرسریلر دوت طرفدن
مظفر اردوزنک اغوشنه آلمشدر .

تاکتیک انضباطنه ریاست ایدن آتچی
فرزه لری هیئت اداره رئیس ابراهیم ادهم یک
اقدی طرفندن اشخا ایدیان ندایر فوق الاماده
تعمیر سیله تاکتیک آتیشی تاماً تهر ایدرک
از فلق بر حادته بیله ظهور ایتمشدر .

تیمی ایدنک اخیراً ماوی به بریاندی
بلدیاتک همان قومی به بریاندی براق صورتیله
سورایکریخ و خاطر شسکن منظره دن خلقتنک
قور تارلسی رجاییده یز .

تیمی آتچی و مملر دشمنی اولان یونان
مکومتاتک بالیکسر نملی مکملر یزدن ملی قرانت
کابلاری طوبلا یوب برق او قومیته نبع ایتمشدی .
آینه و دولاب کبی حمسیس اشیا به تزل ایدن
م قیتمک شهرده قرانتی منع ایدنیک اشبو
دشابلی کوییلده فروخت ایتدیبره دن بازارسی
در حیب ایلدینگی مستحیدر .

تیمی کلبه ناچیرسی دشمنی فرق اغاچله برلکده
استرداد ایدلمشدر .

تیمی دشمن ایوروندی تخابه ایدرکن برلی
دوملی ده ابر کوییلده شددر .

اولا مطبعه سنده طبع ایدلمشدر :

متفرق حوادث

صه صحران نصیری دشمنی صالی کچراسی
دشمندن آظهم ایدلمشدر . دشمنک قرقی و چاویز
سوار سیله یگری قدر برانده دن عبورت قونی
صوتغرائی تخابه ایدرک باندومه استقامتده
کیدرکن کندر کا هدمه کی یایا کومنده اموال اسلامی
نهپ وفاتنه قویلمش اولدغیلرندن قریه شتر ائندن
عثمان انازاده داویدک اوتمه اولاق اوزده یونان
چرکس و تورک بهادرلر دن مرکب آلی سلاح
طومان قسمی در حال مصادمه به باشلامشدر ،
اشای مصادمه ده دشمندن آونی قتل ایدیش
و دردی ده بار ائتمشدر . برادرلر یزدن قوزوا حد
و کوجنلار دیرس و آردا و صالح شهرده ووشمشدر .
دشمنک قیامی اوقیر او ایور .

دشمنده درجه انسانیته بافکری
بامو سرد دشمنن درجه تایدکن عمل الاصول
شهرده قدر اسلام آزادی و اوسته جله سوره
صداچیل یله اناریه آله برق آزادیله ، بالاغفال
هیرونا سودوکلله دینج عیساره خرسیتاناره
دندی انبانی نخبین ایلدشدی . بالیکسر دن
اوچ ساعت بعد مسافده ارکمنی کچدکدن
سورکره آرابا جیلدی هیچ برهانه ایجادینه لزوم
کوردکسیرین جرح ائتمشدر . عییر و حلردن
آلتیس بالیکسر کلاکلرندن ممانکت خست خانه
سینجه مدد اولتلینه شتاب ایددی . دهانه قدر
بروح و عقون بولوندوغی تعین ایتمشدر .
خدمته آلابنی برودو آلی باغلی بیچاره لر
جرح و قتل ایدله جلت درجه ده فحیولک وانسا
یزدنک کورتی بر حکومته یلم نامم ویرمولی .
اعتاب ای دشمنی بر ، بران اعتاب ...

اشيو وزره شهرنده محرر بولان ۶۶ نومرولو قانون موجبجه و بربله بلك اولان

استقلال مداليهسى

ويتهسى

نومرور
۴۴-۱۴-

پهس قشرباشق امارمات و فرمانلارى كوستوبتدين طولان
توزكيا بويوك ملت مجلسك ۱۹۷۱/۱۷ تاريخنده وقوع بولان - برنجى اجتماع
۴۴-۱۴-نجى اجتماعك برنجى كابله سنده زيورده هويتى محرر
محمد توشيه بىد - برنظمه قورمى شريدىل استقلال مداليهسى و بركدر.

استقلال مداليهسى آلان ذاك هوپا
آقنجى قورمى قوشما شانه قورمى قوشما شانه
محمد توشيه بىد

زه

Yunan işgali sırasında İvrindi nahiye müdürü olup işgalden sonra İvrindi dağlarında Milli Müfrezelerin kumandanlığını yapan Koca Müdür Tefik Bey'in Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından verilen İstiklal Madalyası beratı

Αριθμ. 510...

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΟΥΨΑΡΧΕΙΟΝ ΜΠΑΛΟΥΚΕΣΣΕΡ

ΑΔΕΙΑ ΜΕΤΑΒΑΣΕΩΣ

ROYAUME DE GRECE
COMMANDEMENT
DE LA PLACE DE BALIKESSER
LAISSÉZ PASSER

Παρακαλούμεντάς ημετέρας και Συμμαχικής

Les autorités Helleniques et Alliées sont priées

Αρχάς όπως αφήσωσιν ελευθέραν την διόδον εις

de permettre le passage à

Mr. Varnali İsmail Hakkı Bey'e

μεταβαίν. εις *Βαλουκέρ*

Μπαλούκεσσερ τη *29* *Νουνιου* 1921

BALIKESSER, I.E. 02

L'OFFICIER,

Chef au Service des Passports.

ΕΠΙ ΤΩΝ ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΩΝ ΗΕΙΩΜΑΤΙΚΟΣ

Τόπος κατοικίας *Μαυρή πύλη*

γεννήσεως *Μαυρή πύλη*

Επιδρομή *Βαν Νουαζ*

Πάσκιτ *30*

VS & L'ARRIVEE

Constantinople, le *29* *Nov* 1921

№ 14294

Επιτρέπεται η μετάβασις του

διὰ *Βαν Νουαζ*

Ο ειρημένος οφείλει άμα τη άφίξει

του να παρουσιάσῃ εις τας Στρατ. Αρχ.

χδς προς θεώρησιν της άδειας του

Εν Πρωτομω, τη *9-12* 1921

Signature

Varnalı İsmail Hakkı Bey'e Balıkesir Yunan İşgal Kumandanlığı tarafından verilen pasaport

Resim : 1

Balkesir 61.Fırka ve İzmir Şimal (Kuzey)
Cephesi Kumandanı Albay Kazım (Özalp)
Bey (1880-1968)

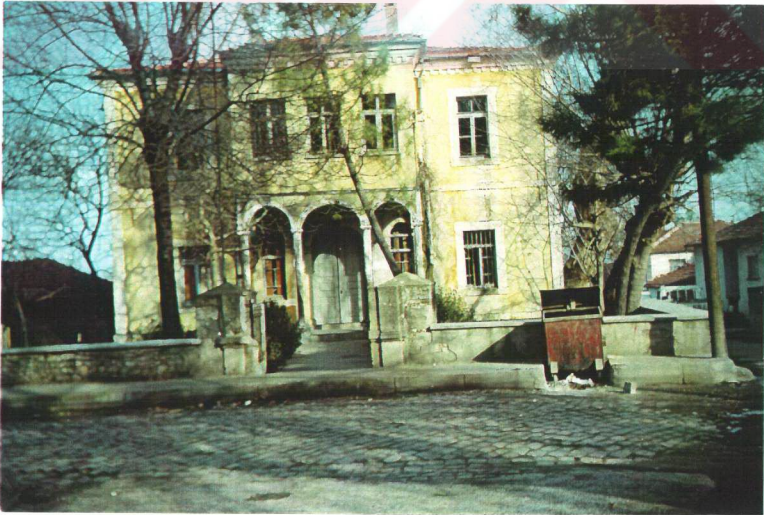
Resim : 2

İvrindi Cephesi Kumandanı Yüzbaşı
Halit (Bayrak) Bey (1892-1965)

Resim : 3

Halen Gazi Evrenos İlköğretim Okulu olarak hizmet veren Kuvâ-yı Milliye'nin silah ve erzak deposu olarak hizmet vermiş olan ilk mektep binası

Resim : 4

Yunanlılarca merkez karakol olarak kullanılan eski hükümet konağı

Resim : 5

İvrindi nahiye müdürü ve İvrindi milli müfrezesi Kumandanı Koca Müdür Tevfik (Bozkurt) Bey (1884-1941)

Resim : 6

İvrindi müfrezeleriyle Balıkesir arasında haberleşmeyi sağlayan Şefik (Erdemir) Bey

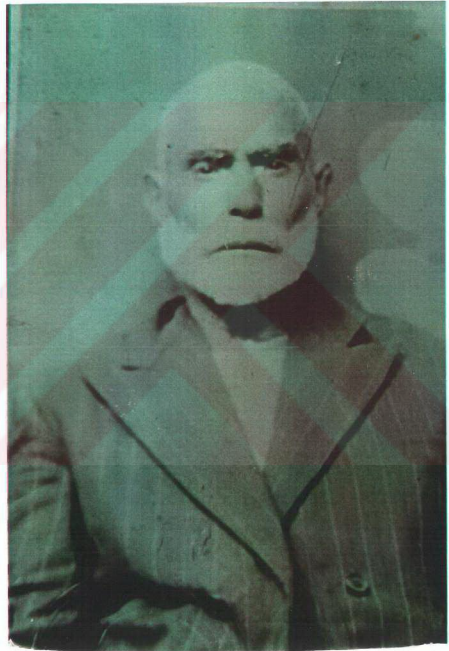
Resim : 7

Sarp bir vadi olan ve müfrezelerce çok iyi tutulan, bu sayede Yunan işgal kuvvetlerinin giremediği Yahuderesi vadisi

Resim : 8

Eski İvrindi nahiye müdürlerinden
Ayvalık cephesinde İvrindi bölüğü
kumandanı İsmail Hakkı (Varnalı) Bey
(1891-1966)

Resim : 9

Yahu deresi vadisinde 100-150
atlısıyla Yunan işgal kuvvetlerine
karşı Koca Müdür Tefik Bey'le
beraber mücadele eden Demirciler
köyünden Dedeli Murat (Çakmak)
(1888-1962)

Resim : 10

Halen Korucu Lisesi olarak hizmet veren Yunanlılarca karakol olarak kullanılan eski Korucu hükümet konağı

Resim : 11

Yunan işgali sırasında Balıkesir yöresindeki bütün milli müfrezelerin kumandanı, Demirci Kaymakamı İbrahim Ethem (Akıncı) Bey (1889-1950)

Resim : 12

Sağ başta İvrindi'deki Yunan işgal kuvvetlerinin kumandanının bulunduğu yol inşaatında çalıştırılan İvrindi'lilerle beraber Yunan askerlerince çekilmiş 1337 (1921) yılına ait bir fotoğraf

Oturanlar sağ baştan 2.Hasan Efendi, Ayaktakiler sağ baştan 1.Yunanlı Kumandan, 3.Çolak Abdullah, 4.Topuzlarlı Ali Efendi, 6.Musa Çavuş, 9.Çolak (Tekkanat) Halil (Combalardan)

Resim : 13

İvrindi'de kutlanan ilk kurtuluş bayramı töreninden bir fotoğraf
 Ayaktakiler sol baştan 1.Tekgöz Muharrem Efe, 2.Kürt Memo (Gözlüçayır'dan), 3.Çukurobalı
 İbrahim (Küçük), 6.Kaymakam, 10.Gavur Ali Efe, 12.Karakulak Efe (Yağlılar)
 Oturanlar 1.Nalbant Efe, 3.Fındıkanlı Kubaş Efe, 6.İbrahim İçkin

TÜRK İSTİKLAL HARBI

II nci CİLT

BAĞI CEPHESİ

2 nci KISIM

BAĞI ANADOLU'NUN CEPHELERE BÖLÜNMEĞİ

Gnkur.
Harb Tarihi D.
1985

HARİTA : 1

KAYNAKÇA

A-BELGELER :

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ

- Dahiliye Nezareti Hukuk Kalemî Evrakı
 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus Müdüriyeti Evrakı
 Dahiliye Nezareti İdare-i Umumiye Evrakı Tasnifi
 Dahiliye Nezareti Muhaberât-ı Umumiye İdaresi Kalemî Evrakı
 Dahiliye Nezareti Sicil-i Nüfus İdare-i Umumiye Kalemî Evrakı
 Meclis-i Vükela Mazbataları

B-ESERLER :

Aka, İsmail, Vehbi Günay ve Cahit Telci. (1993), **Türk İstiklâl Harbi Başında Milli Mücadele (Süvari Yüzbaşı Ahmet)**. İzmir: Akademi Kitabevi

Akarşlan, Mediha. (1998), **Türk Milli Mücadelesi'nin Balıkesir Cephesi**. Ankara: Balıkesir Valiliği Kültür Yayınları

Akıncı, İbrahim Ethem. (1989), **Demirci Akıncıları**. Ankara: T.T.K.Basımevi

Albay Büjak. (1939). 1918-1922 **Yunan Ordusunun Seferleri**. Çeviren: Kurmay Yb.İbrahim Kemal. İstanbul:Askeri Matbaası

Albayrak, Mustafa. (1998), **Milli Mücadele Döneminde Batı Anadolu Kongreleri**. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları

Apak, Rahmi. (1990), **İstiklal Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu**. Ankara: T.T.K. Basımevi

Armaoğlu, Fahir. (1983), **20.Yüzyıl Siyasi Tarihi(1914-1980)**. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları

Atatürk, Mustafa Kemal. (1969), **Nutuk**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

Atatürk Araştırma Merkezi. (1993), **Ali Çetinkaya'nın Milli Mücadele Dönemi Hatıraları**. Birinci Baskı. Ankara

Aybars, Ergün. (1984), **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları

Aydıncl, Sıtkı. (1990), **Güneybatı Anadolu'da Kuvâ-yı Milliye Harekâtı**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

Ayhan, Aydın. (1998), "İşgal Yıllarında Balıkesir Çevresi ve Gönen", **Kurtuluş Savaşında Gönen ve Çevresi**, Gönen Belediyesi Kültür Serisi.s.s.9-36

Ayhan, Aydın. (1990), "İzmir'in İşgali Sırasında Balıkesir", **Milli Mücadele'de Balıkesir**, Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yayınları, s.s.31-51

Ayışığı, Metin. (1997), **Mareşal Ahmet İzzet Paşa (Askeri ve Siyasi Hayatı)**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

Balıkesir, Kemal. (1971), **İstiklal Savaşında Türk Benliği, İmanı, Kuvâ-yı Milliye Ruhu ile Sohbetlerim**. İstanbul: Yörük Matbaası

Balıkesir Valiliği. (1986), **Balıkesir'in Gerçekleri**. Birinci Baskı Balıkesir

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı. (1996), **Arşiv Belgelerine Göre Anadolu'da ve Balkanlar'da Yunan Mezalimi**. Cilt II.Birinci Baskı. Ankara

Bayar, Celal. (1972), **Bende Yazdım, Milli Mücadele**, cilt 8. İstanbul: Baha Matbaası

Bayraktar, Bayram. (1998), **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Ayvalık Tarihi**.

Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları

Belen, Fahri. (1983), **Türk Kurtuluş Savaşı**. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayınları

Bolak, Ahmet Aydın. (1990), "Balıkesir'de Kuvâ-yı Milliye Çalışmaları", **Milli Mücadele'de Balıkesir**. Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yayınları, ss.53-67

Bolak, Ahmet Aydın. (1990), "Milli Mücadele'de Balıkesir Kongreleri ile İlgili Kısa Tebliğ", **Milli Mücadele'de Balıkesir**. Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yayınları, ss.121-146

Can, Niyazi. (1985), **1985 Yılı İtibariyle İvrindi**. İvrindi: İvrindi Kaymakamlığı Yayınları

Çantay, Hasan Basri. (1964), **Kara Günler ve İbret Levhaları**. İstanbul: Ahmet Sait Matbaası

Çarıklı, Hacim Muhittin. (1967), **Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuvâ-yı Milliye Hatıraları**. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları

Çelebi, Mevlüt. (1992), **Heyet-i Nasiha Anadolu ve Rumeli Nasihat Heyetleri**. İzmir: Akademi Kitabevi

Devellioglu, Ferit. (1998), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları

Erdeha, Kamil. (1975), **Milli Mücadele'de Vilayetler ve Valiler**. İstanbul: Remzi Kitabevi

Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi. (1977), **Şehir ve Kasabaların Harp Bölgeleri, Bombardıman, İşgal ve Kurtuluş Tarihleri (1911-1922)**. Birinci Baskı. Ankara

Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi. (1962), **Türk İstiklal Harbi, Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı**. c I. Birinci Baskı. Ankara

Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi. (1963), **Türk İstiklal Harbi, Batı Cephesi**, c II., Kısım I. Birinci Baskı. Ankara

Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi. (1965), **Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi**, c II., Kısım II. Birinci Baskı. Ankara

Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi. (1975), **Türk İstiklal Harbi**, c VII., İdari Faaliyetler. Birinci Baskı. Ankara

Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi. (1975), **Türk Yunan İlişkileri ve Megalo İdea**. Birinci Baskı. Ankara

Gökbilgin, Tayyip. (1959), **Milli Mücadele Başlarken**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

İlgürel, Müşteba. (1999), **Milli Mücadele'de Balıkesir Kongreleri**. İstanbul: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları

Jaeschke, Gotthard. (1971), **Kurtuluş Savaşı ile İlgili İngiliz Belgeleri**. Çeviren: Cemal Köprülü. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

Kitzikis, Dimitri. (1974), **Yunan Propagandası**. Çeviren: Hakkı Devrim. İstanbul: Çağlayan Basımevi

Köse, Abdullah. (1997), **İvrindi ve Çevresinin Coğrafi Etüdü**. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları

Kutay, Cemal. (1973), **Kurtuluşun ve Cumhuriyet'in Manevi Mimarları**. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları

Kutay, Cemal. (1990), "Milli Mücadele'de Devletleşen Belde: Balıkesir", **Milli Mücadele'de Balıkesir**. Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı Yayınları, ss.9-30

Lewis, Bernard. (1998), **Modern Türkiye'nin Doğuşu**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

Mutaf, Abdülmecit. (1997), **Salnamelerde Karesi Sancağı (1874-1922)**. Balıkesir: Balıkesir Belediyesi Yayınları

Müderrişoğlu, Alptekin. (1988), **Kurtuluş Savaşı Mali Kaynakları**. İstanbul: Kastaş A.Ş. Yayınları

Özalp, Kazım. (1971), **Milli Mücadele I. (1919-1922)**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

Özer, Fuat. (1998), "Milli Mücadele'de Balıkesir", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü

Özer, Kemal. (1964), **Kurtuluş Savaşında Gönen**. Balıkesir: Türk Dili Matbaası

Özkaya, Yücel. (1994), **Milli Mücadele'de Ege ve Çevresi**. Ankara: T.C.Kültür Bakanlığı Başvuru Kitapları Yayınları

Öztoprak, İzzet. (1989), **Türk ve Batı Kamuoyunda Milli Mücadele**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

Sağdıç, Ruhi Naci. (1983), **Kuvâ-yı Milliye’de Edremit Körfezi**. Edremit: Edremit 9 Eylül Gazetesi Yayınları

Sarıhan, Zeki. (1986), **Kurtuluş Savaşı Günlüğü**. Ankara: Öğretmen Yayınları

Selek, Sebahattin. (1968), **Milli Mücadele I. (Anadolu İhtilali)**. İstanbul: Burçak Yayınları

Sofuoğlu, Adnan. (1994), **Kuvâ-yı Milliye Döneminde Kuzeypbatı Anadolu (1919-1921)**. Ankara: Genelkurmay Basımevi

Şapolyo, Enver Behnan. (1957), **Kuvâ-yı Milliye Tarihi**. Ankara: Yıldız Matbaacılık

Taçalan, Nurdoğan. (1970), **Ege’de Kurtuluş Savaşı Başlarken**. İstanbul: Milliyet Yayınları

Tansel, Selahattin. (1991), **Mondros’tan Mudanya’ya Kadar**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi

Tekeli, İlhan, Selim İlkin. (1989), **Ege’deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşına Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu. (1993), **Ulusal ve Yerel Kongreler ve Kongre Kentleri Bibliyografyası**. Birinci Baskı. Ankara

Yetkin, Sabri. (1997), **Ege’de Eşkiyalar**. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları

Yurdakök, Abdullah. (1992), **Balıkesir Basım Tarihi (1886-1992)**. İstanbul: Kültür Müdürlüğü Yayınları

C-MAKALELER

Ayhan, Aydın. (1990), "Ayrılık Cephesi", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**.38

Ayhan, Aydın. (1990), "Milli Mücadele'de İvrindi Cephesi", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**. 44-45-46

Ayhan, Aydın. (1987), "Milli Mücadele'de Balıkesirli Maarifçiler- Eminettin Bey(Çeliköz)", **Ekspres Gazetesi**. 8065

Ayışığı, Metin. (1988), "Mütareke Döneminde İstanbul Hükümetleri ile Kuvâ-yı Milliye Arasındaki Münasebetler (14 Ekim 1918- 16 Ekim 1920)", **Askeri Tarih Bülteni**. 45

Buytulluoğlu, Hamdi. (1969), "Milli Mücadele Başlıyor", **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**. 18

Çapa, Mesut. (1994), "Anadolu'da Yunan İşgalinin Sebep Olduğu İç Göçler", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**. 29

Çeliköz, Eminettin. (1930), "Güzel Balıkesir", **Gençler Yolu Dergisi**. 33

Diñç, Mehmet Emin. (1990), "Kuvâ-yı Milliye'nin Milli Mücadele Tarihi İçindeki Yeri ve Önemi", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**. 47

Duran, Tülay. (1985), "Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden Zafere", **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**. 4

Esat, Adil. (1928), "Balıkesir Mücadele ve İşgaline Ait Bir Vesika", **İrmak Dergisi**. 13

D-GAZETE VE DERGİLER

Adalet , Bandırma

Balıkesir Ekspres Gazetesi

Balıkesir Gazetesi, Balıkesir

Balıkesir Postası Gazetesi

İzmir'e Doğru , Balıkesir

Karesi, Balıkesir

Ses, Balıkesir

Türk Dili Gazetesi, Balıkesir

Zafer-i Milli , Balıkesir

Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi

Belgelerle Türk Tarihi Dergisi

Gençler Yolu, Balıkesir

Irmak, Balıkesir

Türk Dünyası Tarih Dergisi

